UNIVERSITY OF ALBERTA LIBRARY
0 1620 0403 2262

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

1931

Springfield Fire and Marine Insurance Co.

OF SPRINGFIELD, MASS.

Заснована 1849 року.

ОБЕЗПЕЧУЄ ВІД ВОГНЮ, БУРІ, ГРАДУ І АВТОМОБІЛІ.

МАЄТОК

сеї компанії виносить поверх

$40,000,000

ОБЕЗПЕЧЕНЬ

виплатила компанія поверх

$155,000,000

Ся Компанія є богата і стара, а шкоду виплачує ретельно і скоро.

МАЄ СВОЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ ПО ЦІЛІЙ КАНАДІ.

SPRINGFIELD FIRE & MARINE INSURANCE Co.

CANADIAN OFFICE — — — — 460 St. John St., MONTREAL, Que.
F. L. HEBERLING, General Agent — 501 Paris Bldg., WINNIPEG, Man.

УКРАЇНСЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ:

V. H. KOMAN AGENCY — 1584 Arlington St., Winnipeg, Man.

КНИЖКИ СЕ ГЛУБИНА ЗНАННЯ

СПЕЦІЯЛЬНА ЦІНА ДЛЯ ДОМАШНІХ І ТОВАРИСЬКИХ БІБЛІОТЕК.

Незвичайні Пригоди Матія Сандорфа
в двох ебемистих томах ..... брошуровані $2.80 в оправі $3.50

Ґраф Монте Крісто
повість в 4-ох великих томах .. брошуровані $3.75 в оправі $5.25

Вина і Кара
в двох великих томах ..... брошуровані $1.75 в оправі $2.50

Людина Людиною
в однім великім томі з життя початків христіянства ..... брошуровані .75 в оправі $1.25

Всі книжки вишлеться лише за: брошуровані $6.80 в оправі $10.00

ЗАМОВЛЕННЯ СЛАТИ ДО:

Ukrainian Voice, Box 3626, Winnipeg, Man.

ІЛЮСТРОВАНИЙ

КАЛЄНДАР

Григорій Фарина

„Українського Голосу“

НА 1931 РІК

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ В КАНАДІ,
ВІННІПЕҐ, МАНІТОБА.
— 1930 —

РЕДАҐУВАВ М. КУМКА.

Printed and Published by the Ukrainian Publishing Co. of Canada, Ltd.
Winnipeg, Manitoba.

Printed in Canada.

Y LIBRARY

РІК 1931

Астрономічний календар на 1931 рік.

Рік 1931 є звичайним роком, числить 365 днів у практичнім горожанськім численню і зачинається о півночі з 31-го грудня на 1-го січня 1931.

Весна зачинається зі вступом сонця у звіздовий збір Барана, т. зн. 22 березня в 1-ій годині 5 мінут по півночі; є се весняне зрівнання дня з ніччю.

Літо настає з входом сонця у звіздовий збір Рака, т. зн. 22 червня в 19-ій годині 12 мінут; маємо тоді літню перемогу дня над ніччю.

Осінь приходить зі вступленням сонця у звіздовий збір Ваги, т. зн. дня 24 вересня в 23 годині 21 мінут; маємо тоді час осінного зрівнання дня з ніччю.

Зима настає з входом сонця до звіздового збору Козорога, т. зн. дня 23 грудня в 1-ій годині 13 мінут по півночі; є се час зимової перемоги ночі над днем.

Затьміння в 1931 році.

В 1931 році маємо 5 затьмінь, а саме: три затьміння сонця та два затьміння місяця.

I. Повне затьміння припадає дня 2 квітня; початок буде у 18 годині 22 мінути а кінець у 19-ій годині 53 мін. Оглядатимуть його Азія, Індійський Океан, Европа, Африка, Атлянтійський Океан і східна частина Південної Америки.

II. Частинне затьміння сонця буде з 17-го на 18-квітня; в Европі буде невидне.

III. Частинне затьміння сонця дня 12 вересня теж не буде видне в Европі.

IV. Повне затьміння місяця буде дня 26 вересня; воно зачнеться у 18-ій годині 5 мінут, а скінчиться у 19-ій годині 30 мінут. Видиме буде на Тихім Океані, в Азії, Австралії, на Індійськім Океані, в Европі та східній Африці.

V. Частинне затьміння місяця слідує ще 11 жовтня; також в Европі невидиме.

Здогадочний характер 1931 року.

Пануючою планетою дня 1931 р. є Юпітер. Кажуть, що літа Юпітера є досить добрі; не бувають ані занадто сухі, ані мокрі; звичайно бувають вони пізні, так що овочі деколи доспівають у них 3 тижні пізнійше, як в инших роках. Весна аж до травня холодна й мокра; щойно в половині травня потепліє, але не на довго. Літо з початку холодне і мокре, в половині гоpяче, часто з тучами а в серпні спеки. Осінь дощева. Зима з початку дуже студена і матиме богато снігу, але під кінець лагідна без снігу, а за те з великими вітрами.

Пасхалії 1931 року.

Пасхальна буква „з". В руці літо до 1 березня „а", відтак „в".

Мясниць 5 неділь 5 днів (від 7-го січня до 22-го лютого). Тріодь зачинається 1-го лютого (19 січня ст. ст.) в неділю про Митаря і Фарисея.

Мясопустна неділя 22 (9 ст. ст.) лютого. Перша неділя великого посту 1 березня (16 лютого ст. ст.)

Середопістя 18 (5 ст. ст.) березня. Утрення четверта 3-го тижня великого посту (поклони) в середу 25 (12 ст. ст.) березня.

Благовіщення Пр. Д. М. 7 квітня (25 березня ст. ст.) у вівторок перед Великоднем.

Великдень 12 квітня (30 березня ст. ст.).

Переполовлення празника Пасхи в середу дня 6 травня (23 квітня ст. ст.).

Віддання Празника Пасхи в середу перед Вознесенням Господ. 20 (7 ст. ст.) травня.

Вознесення Госп. 21 (8 ст. ст.) травня.

Поминальна субота дня 30 (17 ст. ст.) травня.

Сошествіє Св. Духа 31 (18 ст. ст.) травня.

Неділя Всіх Святих 7 червня (25 травня ст. ст.).

Петрівки 4 неділі і 6 днів (від 8 червня до 11 липня).

Празник Евхаристії 11 червня (29 травня ст. ст.).

Торжество Найсол. Серця Ісуса 19 (6 ст. ст.) червня.

Сострадання П.Б.Д.М. в 10 пятницю по Великодні 26 (13 ст. ст.) червня.

Святих Ап. Петра і Павла в неділю 12 липня (29 червня ст. ст.).

Різдво Христове 7 січня 1932 р. (25 грудня ст. ст. 1931 р.).

Пости.

В Навеч. Богоявлення Госп. 18 (5 ст. ст.) січня перенесено на 17 (4 ст. ст.) січня.

Великий піст від понеділка по неділи сиропустній 23 (10 ст. ст.) лютого до великої суботи 11 квітня (29 березня ст. ст.).

Петрівка від понеділка по неділи Всіх Святих 8 червня (26 травня ст. ст.). до суботи 11 липня (28 червня ст. ст.) включно.

Спасівка від пятниці 14 (1 ст. ст.) серпня до четверга 27 (14 ст. ст.) серпня включно.

В день Усічення Голови св. Івана Хрестителя 11 вересня (29 серпня ст. ст.)

В день Воздвиження Чесного Хр. 27 (14 ст. ст.) вересня.

Пилипівка від суботи 28 (15 ст. ст.) листопада до Навеч. Різдва Христового 6 січня 1932 (24 грудня ст. ст. 1930) включно.

Піст що середи і пятниці в тижні з виїмком загальниць.

У сирний тиждень дозволено уживати тільки набілу.

Загальниці.

Від Різдва Христового 7 січня (25 грудня ст. ст. 1930) до суботи перед Навечерієм Богоявлення Госп. 17 (4 ст. ст.) січня включно.

В перший тиждень тріоді від неділі про Митаря і Фарисея 1 лютого (19 січня ст. ст.) до неділі про Блудного Сина 8-го лютого (26 січня ст. ст.).

У світлий тиждень від Великодня 12 квітня (30 березня ст. ст.) до неділі Томиної 19 (6 ст. ст.) квітня.

Від Сошествія Святого Духа 31 (18 ст. ст.) травня до неділі Всіх Святих 7 червня (25 травня ст. ст.)

Заборонений час для забав і весіль з музикою і танцями.

Всі середи і пятниці з виїмком загальниць.

Від початку Пилипівки т. зн. від суботи 28 (15 ст. ст.) листопада до Богоявлення Господнього 19 (6 ст. ст.) січня.

Від сирного понеділка 16 (3 ст. ст.) лютого до Томиної неділі 19 (6 ст. ст.) квітня.

У Петрівку від понеділка 8 червня (26 травня ст. ст.) до суботи 11 липня (28 червня ст. ст.).

У Спасівку від пятниці 14 (1 ст. ст.) серпня до 27 (14 ст. ст.) серпня.

У день Усікнення Голови Івана Хр. 11 вересня (29 серпня ст. ст.).

У празник Воздвиження Чесного Хреста 27 (14 ст. ст.) вересня.

Публичні свята в Канаді.

В цілій Канаді святкується такі свята: День Нового Року, Богоявлення, Попелець („Еш Дей"), Великодну Пятницю, Великодний Понеділок, Вознесення Господнє, Вікторія Дей (24 травня), уродини короля 4 червня, (або котрий буде проголошений), Домініон Дей (1 липня), Лейбор Дей (перший понеділок в вересні), День Подяки („Армістес Дей", 11 листопада або в найблищий понеділок) і День Різдва Христового.

Січень - January

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	**1930 Рік.** Боніфатія мч.	**Новий Рік**
П	2	Ігнатія свмч.	Імени Ісус
С	3	Юліяни мч.	Ґеновефи
Н	4	**Нед. перед Різдвом**	**Н. 2 по Різдві.**
П	5	10 муч. у Криті	Телєсфора
В	6	Навечеріє перед Різдвом	**3 Королів**
С	7	**Різдво Христове**	Лукіяна
Ч	8	**Собор Пр. Богородиці.**	Северина
П	9	**Стефана первмч.**	Юліяни і Василіси
С	10	20 тисяч муч. у Нікомидії	Аґатона
Н	11	**Н. по Різдві. 14 тис. д. уб.**	**Нед. 1 по 3 кор.**
П	12	Анисії муч.	Аркадія муч.
В	13	Меланії прп.	Ілярія
С	14	**Нов. Рік. Обр. І.Х., Вас.**	Фелікса з Полі
Ч	15	Сильвестра	Мавра
П	16	Малахія прор.	Маркила пап.
С	17	Собор 70 ап.	Антонія ав.
Н	18	**Н. пер. Богояв. Навеч. п. Б.**	**Н. 2 по 3 Кор.**
П	19	**Богоявлення Госп.**	Маріюша
В	20	Собор Івана Хрестителя	Фабіяна і Сев.
С	21	Ґеоргія і Емиліяна прп.	Агни дів. і м.
Ч	22	Поліевкта	Вінкентія
П	23	Григорія прп., Домет.	Раймунда
С	24	† Теодозія прп.	Тимотея еп. і мч.
Н	25	**Нед. по Просвщ.** Татіяни м.	**Нед. 3 по 3 Кор.**
П	26	Ермила і Страт. муч.	Полікарпа еп. м.
В	27	Св. Отців в Синаї	Івана Зол.
С	28	Павла і Івана прп.	Валерія
Ч	29	Покл. оков. **св. Петра**	Франца.
П	30	† Антонія Вел. прп.	Мартини м.
С	31	Атаназія і Кирила	Петра з Нолі

Український культурно - літературний калєндарець: 10. 1. 1646. Умер київський митрополит Петро Могила, сподвижник української культури. — 11. І. 1888. Умер буковинсько-український поет Юрій Федькович, перший редактор видавництв Т-ва „Просвіта" у Львові. — 14. 1. 1649. Торжественний вїзд побідоносного гетьмана Богдана Хмельницького до Київа перед Софійський Собор, який зобразив у прекраснім образі наш артист М. Івасюк. — 17. І. 1654. Переяславська угода. — 20. І. 1921. Помер популярний письменник П. Рудченко (Панас Мирний). — 21. І. 1803. Помер останній український гетьман Кирило Розумовський. — 22. І. 1918. Проголошення самостійности Української Держави. — 22. І. 1919. На Софійськім майдані у Київі святочне проголошення зєдинення всіх українських земель в одну соборну Державу. — 22. І. 1920. Умерла письменниця й орґанізаторка жіночого руху серед галицьких Українок, Наталя Кобринська. — 23. І. 1667. Андрусівська угода. — 26. І. 1916. Умер український письменник Михайло Павлик. — 28. І. 1663. Умер український гетьман Данило Апостол. — 29. І. 1663. Умер український полємічний письменник Метелій Смотрицький.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА СІЧЕНЬ:

„Український Голос" коштує лише $2.50 на рік. Адреса: Box 3626, Вінніпеґ, Ман.

Лютий - February

— має 28 днів. —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	**Нед. Митаря.** Макаря пр.	**Старозап.** Ігнатія
П	2	† Евтимія преп.	**Марії Громн.**
В	3	Преп. Максима Іспов.	Блажея
С	4	Тимотея ап., Анастазія	Вероніки
Ч	5	Климентія свщм.	Агафії
П	6	Ксенії прп.	Тита еп., Дороти
С	7	† Григорія Богосл.	Ромуальда ав.
Н	8	**Нед. Блудного Сина.** Ксен.	**Мясопустна.** Івана
П	9	† Пер. Мощей Св. Ів. З.	Апольонії
В	10	Прп. Ефрема Сірина	Схолястики
С	11	Перен. мощ. св. Ігнатія.	Десідерія
Ч	12	**Трох Святителів**	Евлягії
П	13	Кира і Івана безср.	Попелец. Кат. Річ.
С	14	Трифона м.	Валентія еп. і м.
Н	15	**Нед. Мясоп. Стрітення Г.**	**Запустна.** Фавст.
П	16	Симеона і Анни прор.	Киріяка і Лярґам.
В	17	Ізидора	Савина
С	18	Агафії мч.	Констанції
Ч	19	Вукола прп.	† Конрада
П	20	Партенія і Луки прп.	Евстахія
С	21	Теодора Страт. вмуч.	Андрея
Н	22	**Нед. Сиропуст.** Нікифора	**Вступна**
П	23	Харлампія мч.	Йосифа Оріол.
В	24	Власія сщмч.	Матея
С	25	Мелетія, Мартина	Анастазії
Ч	26	Мартиніяна	Александра
П	27	Авксентія	Нестора
С	28	Онисима ап.	Теофіля

В лютім прочитайте Історію Українського Письменства С. Єфремова. Два томи в оправі коштують $6.00.

Український культурно - літературний калєндарець: 3. II. 1812. Уродився поет Евген Гребінка. — 6. II. 1908. Марко Каганець зістав убитий в Коропци. — 14. II. 1897. Помер перший перекладчик св. Письма на українську мову, перекладчик творів Шекспіра для Українців в рідній мові, визначний критик, поет і письменник Панько Куліш. — 20. II. 1054. Помер Ярослав Мудрий, великий князь Київської Держави, творець українського законодавства („Руська Правда"). — 24. II. 1608. Помер український князь Константин Острожський. — 24. II. 1872. Уродилася славна українська поетка Леся Українка. — 26. II. 1897. Умер Петро Стасюк в Чернієві, пробитий жандармом підчас виборів до парляменту. — 27. II. 1664. Розстріляно полковника Богуна.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ЛЮТИЙ:

В Книгарни „Українського Голосу" ви можете дістати всі книжки, які вам потрібно на довгі осінні та зимові вечері.

Березень - March

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**1. Н. посту.** Памфила	**Суха.** Альбіна еп.
П	2	Теодора вмуч.	Симпліція
В	3	Льва папи	Кунеґунди
С	4	Архипа, Теодота	Казиміра
Ч	5	Льва еп. Аґатона	Евзевія
П	6	Тимофія	Колети
С	7	Найд. мощ. муч. в Евг.	Томи з Акв
Н	8	**2 Н. посту.** Поликарпа	**Глуха.** Вінцент.
П	9	Найд. Голови Предт.	Франціски
В	10	Тараса, еп. царгород.	40 мучеників
С	11	Порфірія	Константина
Ч	12	Прокопія	Григорія В. пап.
П	13	Василія преп.	Розини
С	14	Евдокії мч.	Матильди
Н	15	**3 Н. посту.** Теодота свщм.	**Середнопостна**
П	16	Зенона, Евтропія	Любина
В	17	Гарасима	Гертруди
С	18	Конона	Едварда
Ч	19	42 Муч. в Амореї	Йосифа Обруч.
П	20	Василія свмч.	Евфимії
С	21	Теофілякта	Венедикта ав.
Н	22	**4 Н. посту.** †40 мч. в Сев.	**Чорна.** Катерини.
П	23	Кодрата	Віктора
В	24	Софронія	Гавриїла Арх.
С	25	Теофана	**Благ. П.М.Д.**
Ч	26	**Поклони**	Емануеля м.
П	27	Венедикта прп.	Руперта
С	28	Агапія муч.	Сикста
Н	29	**5 Н. посту.** Савина і Юл.	**Квітна.** Йони
П	30	Алексія чол. Божого	Квірина
В	31	Св. Кирила Єрусал.	Вальбіни діви

Український культурно - літературний календарець: 3. III. 1861. Знесення кріпацтва на Україні.—9. III. 1814. Вродився найбільший до сего часу український поет Тарас Шевченко. — 10. III. 1861. Умер найбільший український поет Тарас Шевченко. — 17. III. 1896. Умер перекладчик Гомера на українську мову, поет Петро Ніщинський. — 20. III. 1921. Умер найліпший наш історичний письменник, співець Запорожського Війська А. Кащенко. — 21. III. 1907. Умер історик українського мистецтва і археольог Вол. Антонович. — 23. III. 1842. Уродився найбільший український композитор Микола Лисенко. — 26. III. 1909. Умер український популярний історик і музик Микола Аркас. — 27. III. 1865. Помер закарпатський український поет і суспільний діяч о. Александер Духнович.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА БЕРЕЗЕНЬ:

Квітень - April

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Хризанта і Дарії	Гуґона
Ч	2	Прп. муч. в монаст. с. Сави	Франца
П	3	Якова ісп.	Ришарда еп.
С	4	Василія свмч.	Ізидора еп.
Н	5	**Неділя Цвітна** Нікона і тов.	**Великдень**
П	6	Захарія і Якова	**Світл. Понеділок**
В	7	**Благовіщення П.Д.М.**	Германа
С	8	Соб. Арх. Гавриїла	Діонізія
Ч	9	**Страст. Четвер.** Матр. пр.	Марії Єгипет.
П	10	**Велика Пятниця.** Іляр. і Ст.	Евзекіїла пр.
С	11	**Велика Субота.** Марка і К.	Льва В. пап.
Н	12	**Великдень**	**Н. 1 Біла**
П	13	**Світл. Понеділок**	Герменеґ.
В	14	**Світл. Вівторок.** Марії Єг.	Юстина
С	15	Тита прп.	Анастазії
Ч	16	Никити прп.	Венедикта
П	17	Йосифа	Анікита пап.
С	18	Теодула і Агат.	Апольонія
Н	19	**Нед. Томина.** Евтихія св.	**2. по Вел.** Льва п.
П	20	Георгія епископа	Аґнети
В	21	Іродіона Ап.	Аназельма
С	22	Евпсихія мч.	Сотера
Ч	23	Терентія і тов. **муч.**	Войтіха еп.
П	24	Антипи свмч.	Фіделіса
С	25	Василія прп.	Марка ев.
Н	26	**Нед. Мироносиць.** Арт.	**3. по Вел.** Клєта
П	27	Мартина	Переґріна
В	28	Аристарха Ап.	Віталіса
С	29	Агафії, Ірини	Петра в В.
Ч	30	Симеона і Акадія еп.	Катерини Сієн.

Український культурно - літературний календарець: 2. IV. 1111. Князь Володимир Мономах побив Половців над рікою Сольницею. — 7. IV. 1839. Уродився поет Маркіян Шашкевич. — 14. IV. 1340. Останній галицький князь Юрій II. гине з рук боярів за прихильність латинській вірі. — 19. IV. 1885. Умер славний історик, „Кирило-Методіївський" братчик, Микола Костомарів. — 22. IV. 1910. Умер драматург і батько українського театру Марко Кропивницький. — 25. IV. 1913. Умер найкращий український новеліст і поет в прозі М. Коцюбинський. — 25. IV. 1622. Умер гетьман Запорожського Війська Петро Конашевич Сагайдачний, родом з-під Самбора, оборонець східного обряду і добродій українських шкіл та брацтв церковних. — 27. IV. 1904. Помер український драматург і артист Михайло Старицький.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА КВІТЕНЬ:

Травень - Мау

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	Івана Декапол. прп.	Филипа і Якова
С	2	Івана Стороже, прп.	Жигмонта
Н	3	**Нед. Розслабл.** Теодора	**4 по Вел.**
П	4	Януарія	Фльоріяна
В	5	Федора	Пія V папи
С	6	† Юрія	Івана в Олію
Ч	7	Сави	Доміцелі
П	8	† Марка єв.	Станіслава еп.
С	9	Василія свмч.	Григорія з Наз.
Н	10	**Нед. Самарянки.** Сим. свмч.	**5 по Вел.** Ант. еп.
П	11	Ясона і Макс.	Мамерта
В	12	9 Муч. в К.	Панкрата
С	13	† Якова ап.	Сервація
Ч	14	Єремії прор.	**Вознесення**
П	15	Атаназія В.	Івана зі Салі
С	16	† Теодозія прп.	Бл. Андрія Боб.
Н	17	**Нед. Сліпородж.** Пелагії	**6. по Вел.** Пасхал.
П	18	Ірини муч.	Фелікса
В	19	Йова	Петра Вел. папи
С	20	Явл. Чесного Хреста	Бернарда
Ч	21	**Вознесення Г.** † Івана Бог.	Тимотея м.
П	22	† Перен. мощ. св. Ник.	Юлії д. і м.
С	23	† Симона ап.	Десидерія еп. м.
Н	24	**Нед. Св. Отців.** Мокія	**Сош. св. Духа**
П	25	Епіфанія	**Пон. св. Духа**
В	26	Гликерії і Ал.	Филипа Н.
С	27	Ізидора, Максима	Івана І. папи
Ч	28	Пахомія прп.	Вільгельма
П	29	Теодора	Максиміна
С	30	Андроніка ап. (Суб, Зауп.)	Фелікса
Н	31	**Св. Тройці. (Зелені Свята)**	**1. по С. с. Духа**

Український культурно - літературний календарець: 2. V. 1648. Вибрано гетьманом Богдана Хмельницького. — 4. V. 1838. Викуплено Шевченка з кріпацтва. — 5. V. 1836. Уродився поет Ізидор Воробкевич. — 6. V. 1910. Умер суспільно-просвітний письменник, автор найбільшого українського Словаря, перший голова „Просвіти" у Київі, почесний член „Просвіти" у Львові Борис Грінченко. — 14. V. 1648. Побіда Хмельницького на Жовтих Водах. — 15. V. 1848. Знесення панщини в Галичині. — 16. V. 1817. Уродився історик М. Костомарів. — 22. V. 1861. Перевезено тіло Т. Шевченка з Петрограду і похоронено його на Чернечій горі біля Канева. — 25. V. 1926. Смерть отамана Петлюри в Парижі. — 28. V. 1916. Умер найбільший до сього часу галицько-український поет і письменник „каменяр" Іван Франко.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ТРАВЕНЬ:

З „Українського Голосу" довідаєтеся, що діється в світі і навчитеся, як поправити свою долю.

Червень - June

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
П	1	**Св. Духа. (Зелені Свята)**	Якова
В	2	Талалея мч.	Еразма
С	3	Константина і Олени	Кльотильди
Ч	4	Василиска	Квірина
П	5	Михаїла еп.	Фльоріяна
С	6	Симеона прп.	Норберта еп.
Н	7	**Н. Всіх Свят.** Найд. гол. Ів.	**2. по С.** Роберта
П	8	Карпа ап.	Медарда
В	9	Терапонта свящ.	Феліціяна
С	10	Никити	Марґарети
Ч	11	Теодозії муч.	Варнави ап.
П	12	Ісаака прп.	Івана а. с. Ф.
С	13	Св. Ап. Єрма	Антонія з Пад.
Н	14	**Н. 2 по З. с. Д.** Муч. Юст.	**3 по С.** Василія
П	15	Никифора	Віта і Модеста
В	16	Лукіяна мч.	Францішка з Ас.
С	17	Митрофана	Адольфа
Ч	18	Доротея свмч.	Марка
П	19	Висаріона і Іляріона	**Боже Тіло**
С	20	Теодота свмч.	Сильверія пап.
Н	21	**Н. 3 по З. с. Д.** Теодора	**4 по С.** Альойза
П	22	Кирила, Теклі	Павлина
В	23	Тимофія мч.	Зенона
С	24	Св. ап. Бартоломія і Вар.	† Івана Хрест.
Ч	25	† Онуфрія прп.	Проспера
П	26	Акилини мч.	Акилини
С	27	Єлисея пр.	Владислава кор.
Н	28	**Н. 4 по З. с. Д.** Амоса пр.	**5 по С.** Льва п.
П	29	Тихона чудотв.	**Петра і Павла**
В	30	Св. Мануїла мч.	Память с. Павла

Український культурно - літературний калєндарець: 7. VI. 1843. Помер перший галицько-український поет і будитель Маркіян Шашкевич. — 11. VI. 1876. Вийшов царський указ, яким заборонено в Росії друкувати українські книжки. — 14. VI. 1876. Вмер письменник Василь Мова. — 15. VI. 1895. Умер перший европейської слави український журналіст, критик, історик і провідник політичного українства М. Драгоманів. — 18. VI. 1569. Люблинська унія. — 22. VI. 1929. Умер в Празі один з найвизначнійших громадських діячів Придніпрянської України, патріот, видавець і меценат Евген Чикаленко. — 25. VI. 1225. Галицький князь Роман гине в бою з Поляками під Завихостом. — 29. VI. 1918. Уступлення Центральної Ради — Павло Скоропадський стає гетьманом.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ЧЕРВЕНЬ:

Хочете мати звязки зі світом і знати, що в ньому діється — читайте „Український Голос".

Липень - July

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Леонтія м.	Теобальда
Ч	2	† Юди, Зосима	Посіщ. П.Д.М.
П	3	Медотія свчм.	Геліодора
С	4	Юліяна Тарс. мч.	Йосифа К.
Н	5	**Н. 5 по З. с. Д.** Евсенія	**6 по С.** Антонія
П	6	Аґрипини	Ісаї прор.
В	7	**Різдво Івана Хрест.**	Пульхерії
С	8	Февронії	Єлисавети
Ч	9	Давида Сел. прп.	Кирила еп.
П	10	Самсона прп.	Амалії
С	11	Пер. мощ. Кира і Івана	Пеляґії
Н	12	**Н. 6 по З. с. Д. Петра і Пав.**	**7 по С.** Івана Ґв.
П	13	Собор 12 ап.	Марґарети
В	14	Косми і Демяна	Бонавентури
С	15	Пол. Ризи Пр. П.Б.	Розісл. Апост.
Ч	16	Якинта мч., Анатолія	МБ. Шкаплір.
П	17	Андрія Крит, Марти	Алексія
С	18	† Кирила і Методія	Симеона з Лип.
Н	19	**Н. 7 по З. с. Д.** Атаназія	**8 по С.** Вінк.
П	20	Томи прп. Акакія	Іллі, Чеслава
В	21	Вмч. Прокопа	Пракседи діви
С	22	Панкратія	Марії Магд.
Ч	23	**† Антонія Печер. прп.**	Аполінарія еп.
П	24	Евфимії мч. і Ольги	Христини
С	25	Прокла і Ілярія мч.	Якова ап.
Н	26	**Н. 8 по З. с. Д.** Соб. Арх. Г.	**9 по С.** Анни
П	27	Онисима	Наталії діви
В	28	† Володимира укр. князя	Інокента
С	29	Атиноґена	Марти д.
Ч	30	Марини вмч.	Авдон і Сеннен м.
П	31	Еміліяна мч.	Ігнатія Льой.

Український культурно - літературний календарець: 7. VII. 1659. Побіда Виговського над Москалями під Конотопами. — 10. VII. 1709. Битва під Полтавою. — 15. VII. ст.ст. 1015. Помер великий князь Київської Держави, що злучив Червенські Городи (нинішну Галичину) з Київом та впровадив віру Христову з Царгороду на Україні, Володимир Великий, якого українська церква визнала святим. — 16. VII. 1651. Битва під Берестечком. — 18. VII. 1775. Москалі руйнують Січ. — 27. VII. 972. Угода українського князя Святослава з грецьким цісарем під Царгородом. — 27. VII. 1657. Умер великий український полководець, творець козацької України, гетьман Богдан Хмельницький.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ЛИПЕНЬ:

Серпень - August

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
С	1	Мокрини прп.	Петра в оков.
Н	2	**Н. 9 по З. с. Д.** † **Ілії прор.**	**10 по С.** Анг.
П	3	Симеона преп.	Зн. св. Стеф.
В	4	Марії Магдалини	Домініка
С	5	Трофима	Мати Б. Сніж.
Ч	6	† Бориса і Гліба мч.	**Преобр. Господ.**
П	7	† Успення св. Анни	Каєтана
С	8	Ермолая свщмч.	Киріяка м.
Н	9	**Н. 10 по З. с. Д.** † Пант.	**11 по С.** Романа
П	10	Прохора, Ніком.	Лаврентія
В	11	Каленика	Зузанни діви
С	12	Сили, Андроника	Кляри д.
Ч	13	Евдокима прав.	Гіполіта і Касіяна
П	14	† Пох. Ч. Хр.	Нав. Евзевія еп.
С	15	Пер. мощ. св. Стеф.	**Успення П. Богор.**
Н	16	**Н. 11 по З. с. Д.** Ісаака, Дал.	**12 по С.** Йоакима
П	17	7 Мол. в Ефезі	Ліберата
В	18	Евсигнія.	Єлени
С	19	**Преображення Господне**	Бенігни
Ч	20	Дометія муч., Пимена	Стефана Кор.
П	21	Еміліяна еп.	Іванни Шан.
С	22	† Матвія ап.	Фільберта
Н	23	**Н. 12 по З. с. Д.** Лаврентія	**13 по С.** Филипа
П	24	Евпла, Клявдії	Вартоломея
В	25	Фотія, Аникити	Людвика
С	26	Максима	Зефірима п.
Ч	27	Міхея пр.	Йосифа Кал.
П	28	**Успення Пр. Богор.**	Августина еп.
С	29	Пер. Обр. нерук. Г.Н.І.Х.	Усікн. гол. Ів. Хр.
Н	30	**Н. 13 по З. с. Д.** Мирона мч.	**14 по С.** Рожі з Л.
П	31	Фльора і Лавра	Раймунда

Український культурно - літературний калєндарець: 2. VIII. 1920. Умер закарпатсько-український письменник о. Юрій Жаткович. — 5. VIII. 1911. Умерла письменниця Олександра Кулішева (Ганна Барвінок). — 10. VIII. 1907. Умерла славнозвісна українська письменниця і найбільша українська стилістка, що писала під псевдонімом Марко Вовчок. — 12. VIII. 1925. Умер поет Волод. Самійленко. — 15. VIII. 1856. Родився пробоєвий муж галицької суспільности, поет Іван Франко. 20. VIII. 1843. Умер перший український повістяр Григорій Квітка-Основяненко. — 21. VIII. 1925. Умер українсько-галицький поет і письменник Осип Маковей. — 31. VIII. 1919. Галицькі і Придніпрянські війська побідно входять до Київа.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА СЕРПЕНЬ:

Кождому стократно виплатиться заплатити $2.50 і через цілий рік мати що тижня повчаючий часопис, яким є „Український Голос".

Вересень - September

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Мч. Андрія Стр.	Еґідія
С	2	Самуїла	Юста
Ч	3	Тадея ап.	Ізабелі
П	4	Аґатоніка мч.	Розалії д.
С	5	Лупа мч.	Лаврентія Юст.
Н	6	**Н. 14 по З. с. Д.** Евтиха	**15 по С.** Захарії
П	7	Тита, Варт.	Реґіни діви
В	8	Адріяна і Наталії	**Різдво ПБД.**
С	9	Пімена прп.,	Ґорґонія
Ч	10	Мойсея прп.	Николая з Тол.
П	11	**† Усік. Гол. Івана Хр.**	Прота і Яцка **м.**
С	12	Александра, Івана св.	Ґвідона
Н	13	**Н. 15 по З. с. Д.** † П. Пр. Б.	**16 по С.** Филипа
П	14	Симеона	**Воздв. Ч. Хреста**
В	15	Маманта	Никодима
С	16	Антима	Людмили д.
Ч	17	Вавили свмч., Мойсея	Лямберта
П	18	Захарії і Єлисавети пр.	Томи з В.
С	19	Чудо Арх. Михаїла	Януарія еп.
Н	20	**Н. 16 по З. с. Д.** Созонта м.	**17 по С.** Евстахія
П	21	**Різдво Пр. Богородиці**	Матея ап.
В	22	Йоакима і Анни	Маврикія
С	23	Минодори	Теклі д.
Ч	24	Теодори прп.	Ґерарда
П	25	Автонома свмч.	Клеофа
С	26	Корнилія	Кипріяна і Юст.
Н	27	**Н. 17 по З. с. Д. Воздв. Ч. Х.**	**18 по С.** Кос. і Д.
П	28	Никити, Порф.	Вячеслава
В	29	Евфимії мч.	**Михайла арх.**
С	30	Софії і З дон.	Єроніма.

Український культурно - літературний календарець: 2. IX. 1657. Похорони Богдана Хмельницького і вибір Виговського гетьманом. — 3. IX. 1709. Умер великий гетьман Іван Мазепа. — 6. IX. 1672. Дорошенко добуває Камянець, займає Поділля та частину Галичини. — 10. IX. 1769. Уродився поет Іван Котляревський. — 12. IX. 957. Гостина княгині Ольги в Царгороді. — 15. IX. 1903. Умер найбільший наш драматург Іван Тобилевич (Карпенко-Карий). — 16. IX. 1845. Уродився Іван Тобилевич. — 19. IX. 1903. Умер буковинсько-український поет і письменник свящ. Ізидор Воробкевич. — 29. IX. 1866. Родився наш сучасний історик Михайло Грушевський.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ВЕРЕСЕНЬ:

Жовтень - October

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Ч	1	Евменія еп.	Ремігія
П	2	Трофима і ин. муч.	Леодегора
С	3	Евстахія, його жени і діт.	Кандида і Ґерарда
Н	4	**Н. 18 по З. с. Д.** Кондрата а.	**19 по С.** М.Б. Рож.
П	5	Фоки, Йони	Плякида
В	6	Зач. Івана Хрест.	Брунона
С	7	Теклі	Юстини
Ч	8	Евфрозинії прп.	Бриґіди д.
П	9	† Івана Богослова	Діоніз., Вінкен.
С	10	Каліграта мч.	Франца Борг.
Н	11	**Н. 19 по З. с. Д.** † Харитона	**20 по С.** Еміліяна
П	12	Киріяка	Максиміліяна
В	13	Григорія	Едварда
С	14	**Покрови Пресв. Богород.**	Калікста
Ч	15	Кипріяна свмч.	**Тереси д.**
П	16	Діонізія свмч.	Ґерарда М.
С	17	Єротея свмч.	Гедвіґи
Н	18	**Н. 20 по З. с. Д.** Харитини	**21 по С.** Луки єв.
П	19	† Ап. Томи	Петра з Альк.
В	20	Сергія і Вакха	Феліціяна
С	21	Пелагії	Уршулі
Ч	22	† Якова ап.	Кордулі д. м.
П	23	Евлампія і Евлампії мч.	Івана Кал.
С	24	Филипа ап.	Рафаїла арх.
Н	25	**Н. 21 по З. с. Д.** Прова і ин.	**22 по С.** Хризанта
П	26	† Карпа муч.	Евариста
В	27	Параскеви	Савини.
С	28	Євтимія	Симона Юди
Ч	29	Лонґіна сотн. мч.	Наркіса еп.
П	30	Озії пр., Андрія Крит.	Клявдія
С	31	† Луки ап. і єв.	Нав. Вольфґанґа

Український культурно - літературний календарець: 1. X. 1877. Умер учений Осип Боданський. — 6. X. 1918. Відкриття українських університетів в Камянці та Київі. — 13. X. 1866. Умер український поет-сатирик Петро Артемовський-Гулак. — 16. X. 1648. Богдан Хмельницький почав облогу Львова. — 19. X. 1918. Українські Національні Збори у Львові проголошують на українських землях Австрії Українську Державу. — 20. X. 1814. Родився сподвижник галицько-українського відродження, видавець „Дністрової Русалки", перший професор української літератури у львівськім університеті Яків Головацький. — 28. X. 1894. Умер учений Омелян Огоновський.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ЖОВТЕНЬ:

Як рибі без води, так свідомому Українцеві-самостійникові без „Українського Голосу".

Листопад - November

— має 30 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
Н	1	**Н. 22 по З. с. Д.** Йоіла прор.	**23 по С. Всіх Св.**
П	2	Артемія	День Задушний
В	3	Іляріона пр.	Губерта
С	4	Аверкія	Кароля
Ч	5	† Якова ап.	Єлисавети
П	6	Арети і ин. муч.	Леонарда
С	7	Маркіяна і Мартирія мч.	Теоґата
Н	8	**Н. 23 по З. с. Д. Димитр. м.**	**24 по С.** Ґотфр.
П	9	Нестора	Теодора
В	10	Параскевії	Андрея
С	11	Анастазії	Мартина
Ч	12	Зиновія і Зиновії	Мартина пап.
П	13	Стахія, Амплія ап.	Евгенія
С	14	Косми і Демяна	Серафима
Н	15	**Н. 24 по З. с. Д.** Акиндина	**25 по С.** Леоп.
П	16	Айталя, Йосифа	Отмари
В	17	Йоанікія вел.	Сальомеї
С	18	Галактіона	Оттона
Ч	19	Павла спов.	Єлисавети кор.
П	20	Єрона мч.	Фелікса Вел.
С	21	**Собор св. Михаїла Арх.**	Введ. в храм П.Б.
Н	22	**Н. 25 по З. с. Д.** Онисифора	**26 по С.** Кекилії
П	23	Ераста, Ореста	Климента
В	24	Міни, Віктора	Івана від Хр.
С	25	Івана Мил., Ніля	Катерини
Ч	26	† Івана Золот. св.	Конрада
П	27	† Филипа ап.	Валеріяна еп.
С	28	Самона, Гурія, Авіва мч.	Крицентія
Н	29	**Н. 26 по З. с. Д.** † Матея ап.	**1. Н. Адв.** Сатур.
П	30	Григорія еп.	Андрея ап.

Український культурно - літературний календарець: 1. XI. 1918. Українці займають Львів. Початок польсько-української війни. — 3. XI. 1885. Умер поет Микола Устіянович. — 6. XI. 1912. Умер найбільший український музик-композитор Микола Лисенко. — 10. XI. 1838. Умер батько українського національного відродження, перший український поет, автор „Енеїди" Іван Котляревський. — 15. XI. 1918. Гетьман Павло Скоропадський проголошує федерацію з Росією, виступ Директорії УНР., початок перевороту. — 15. XI. 1863. Родилася буковинсько-українська письменниця Ольга Кобилянська. — 18. XI. 1838. Уродився письменник Іван Нечуй-Левицький. — 23. XI. 1919. Умер талановитий український критик Мих. Федюшка (М. Євшан). — 29. XI. 1778. Уродився Григорій Квітка-Основяненко.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ЛИСТОПАД:

Книгарня „Українського Голосу" — се величезний збірник книжок ріжного змісту. — Пишіть по катальоґ.

Грудень - December

— має 31 днів —

Дні		Українські свята	Латинські свята
В	1	Платона мч.	Елігія
С	2	Авдія	Бабіяни д.
Ч	3	Григорія і Прокла прп.	Франца Ксав.
П	4	**Введ. в храм Пр. Богород.**	Варвари д. м.
С	5	Филимона ап., Кикилії	Сави ав.
Н	6	**Н. 27 п. З. с. Д.** Амфілоха	**2. Н. Адв.**
П	7	Катерини вмч.	Амвросія
В	8	Климента	**Неп. Зач. ПДМ**
С	9	Алипія	Леокадії
Ч	10	Якова Перс. вмч.	МБ. Льорет.
П	11	Стефана прпмч.	Дамаза пап.
С	12	Парамона мч.	Александра м.
Н	13	**Н. 28 по З. с. Д.** † Ап. Андр.	**3. Н. Адв.**
П	14	Наума, Філярета	Спіридона
В	15	Аввакума	Валеріяна
С	16	Софонія	Аделяйди
Ч	17	† Варвари вмч., Івана Дам.	Лазаря еп.
П	18	Сави Освящ. прп.	Граціяна
С	19	**Миколая чуд.**	Немезія
Н	20	**Н. 29 по З. с. Д.** Амвросія	**4. Н. Адв.**
П	21	Патапія	Томи ап.
В	22	**Зач. Св. Анни**	Зенона
С	23	Мини, Єрмогена	Вікторії
Ч	24	Даниїла Стовп. прп.	Нав. Адама і Еви
П	25	Спиридіона прп.	**Різдво Христове**
С	26	† Евстратія, Евгенія	**Стефана првмч.**
Н	27	**Н. Праотців.** Тирса і Левкія	**Нед. по Різдві**
П	28	Елевтерія свщм.	Дітей убитих у В.
В	29	Аггея свщм.	Томи еп.
С	30	Даниїла пр.	Евгенія
Ч	31	Севастіяна і ин. муч.	Сильвестра папи.

Український культурно - літературний калєндарець: 3. XII. 1848. Умер Евген Гребінка. — 4. XII. 1803. Смерть останнього кошового Запоріжської Січи Івана Кальнишевського на засланню над Білим озером. — 8. XII. 1868. Засновано перше культурне Т-во „Просвіта" у Львові. — 14. XII. 1918. Січові Стрільці з військами Директорії добувають Київ. — 21. XII. 1764. Скасованя Гетьманщини. — 23. XII. 1873. Заснованя Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові. — 28. XII. 1824. Умер наказний гетьман Павло Полуботок.

ДОМАШНІ ЗАПИСКИ НА ГРУДЕНЬ:

Свідомість Українця в Канаді є звязана з його передплатою на „Український Голос". Чи можете представити доказ своєї свідомости.

ПОСТІЙНИЙ КАЛЄНДАР

уживаний при означуванню дня в тижні для кождої дати на роки 1801-1980.

А — РОКИ							Б — МІСЯЦІ												В — назва днів						
1801 — — 1900				1901 — — 1980			Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Неділя	Понеділок	Вівторок	Середа	Четвер	Пятниця	Субота
01	29	57	85		25	53	4	0	0	3	5	1	2	6	2	4	0	2	1	2	3	4	5	6	7
02	30	58	86		26	54	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3	8	9	10	11	12	13	14
03	31	59	87		27	55	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4	15	16	17	18	19	20	21
04	32	60	88		28	56	0	3	4	0	2	5	0	3	6	1	1	6	22	23	24	25	26	27	28
05	33	61	89	01	29	57	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0	29	30	31	32	33	34	35
06	34	62	90	02	30	58	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1	36	37					
07	35	63	91	03	31	59	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2							
08	36	64	92	04	32	60	5	1	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4							
09	37	65	93	05	33	61	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5							
10	38	66	94	06	34	62	1	4	4	0	0	2	5	0	6	1	4	6							
11	39	67	95	07	35	63	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0							
12	40	68	96	08	36	64	3	6	0	3	1	5	3	6	2	4	0	2							
13	41	69	97	09	37	65	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3							
14	42	70	98	10	38	66	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4							
15	43	71	99	11	39	67	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5							
16	44	72		12	40	68	1	4	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0							
17	45	73		13	41	69	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1							
18	46	74		14	42	70	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2							
19	47	75		15	43	71	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3							
20	48	76		16	44	72	6	2	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5							
21	49	77		17	45	73	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6							
22	50	78		18	46	74	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0							
23	51	79		19	47	75	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1							
24	52	80		20	48	76	4	0	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3							
25	53	81		21	49	77	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4							
26	54	82		22	50	78	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5							
27	55	83		23	51	79	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6							
28	56	84		24	52	80	2	5	6	2	4	0	2	6	1	3	6	1							

ПОЯСНЕННЯ, ЯК НИМ КОРИСТУВАТИСЯ:

Вишукуємо в табелі А рік, якого нам треба і в сій самій лінії в табелі Б вишукуємо число, що лежить у самій лінії під відповідним місяцем. До сього числа додаємо дату місяця. Одержане таким робом число вишукуємо в табелі В. День про який нам ходить, буде під тим числом.

Приклад: Котрого дня в тижні було 1 листопада 1918 року?

Відповідь: В табелі А вишукуємо рік 1918. В тому самому рядку в табелі Б під місяцем листопадом маємо число 5. До нього додаємо дату названого дня 1 і одержуємо число 6. Шукаємо того числа в табелі В де є назви днів і находимо його під пятницею. Отже 1 листопада 1918 року було в пятницю. Тим чином можемо дізнатися, в котрім дни тижня сталася яка подія (по 1800 році), коли тільки знаємо її дату (день місяця і рік). З сеї табелі можемо також довідатися, в котрий день тижня ми вродилися.

ЩО ТО Є КАЛЄНДАР І ЧИ МОЖНА ВГАДУВАТИ ПОГОДУ НАПЕРЕД?

Одною з найпопулярнійших книжок, яку находимо в хаті фармера, робітника, міщанина, а навіть в богатих палатах, — є калєндар. Під сим словом взагалі розуміємо звичайно виказ усіх днів, в означенім порядку, які припадають в якомусь році.

Назва „калєндар" походить від грецького слова „кальо" — викликую, виголошую. З того слова утворили старі Римляне свій вираз „Calendae" (Калєнде), яке було у них назвою першого дня кождого місяця і то не нинішного практичного місяця, але місяця на небі; calendae були назвою дня кождої новії місяця. Сей день мусіли римські священики докладно обчисляти, слідити і наперед народові прилюдно проголошувати.

Калєндар складається головно з двох частей, а саме 1) части церковної і 2) части астрономічної. До першої належить передовсім поділ цілого року на менші части, звані місяцями, і поділ кождого з тих останніх на ще менші части — тижні; дальше потрібне означення неділь, свят і памятних днів народа, які нарід почитає з релігійних чи політичних мотивів.

Друга астрономічна часть калєндаря, подає найважнійші явища на небі в тім році, на який калєндар є написаний. І так там належить: схід і захід сонця і місяця, довгота дня і ночі, відміни (фази) місяця, астрономічний початок кождої пори року, затьма сонця і місяця і т. п.

Крім сего можна найти в деяких калєндарях якісь подрібні числа й назви, як золоті числа, епакти, ріжні хронольогічні ери і періоди, що однак не має більшого значіння для загалу без подання їх пояснення і пристосування.

Крім тих двох частей, які належать дійсно до калєндаря, находимо майже в кождім, бо лише з виїмком спеціяльних, строго наукових калєндарів, многі ще додатки, як напримір імовірні предсказування погоди, уложені після відмін місяця, а вибирані з так званого столітнього калєндаря, дальше часть белєтристичну, як повісти й оповідання, ріжні таблиці, оголошення і т. п.

Деяким з тих додатків не можна відмовити практичного, а часом навіть дуже хосенного ужитку, иншим знов, як згаданим предсказуванням погоди, належить відмовити всякої віри.

Метереольогія, яка займається станом воздуха і веремям нашої землі, учить, що веремя можна вгадати ледви на кілька днів наперед, а ніколи на довший протяг часу, як тиждень, місяць, або рік. Мимо сего предсказування погоди виробили собі в калєндарях право горожанства і творять тепер немов третю часть калєндаря. Такі додатки находимо вже від давендавна, як у чужих, так і у своїх калєндарях, а причини їх треба шукати почасти в цвитучій і загально любленій в давнійших часах астрольогії, почасти також в цілі вироблення поваги, а тим самим і більшого збуту калєндаря.

Тому поминувши се, що давнійші калєндарі видавані були людьми свідомими річи, найчастійше професорами й докторами університетів, находимо там подібно як і нині, шумні предсказування, які минаються з правдою.

Однак нікого не повинно дивувати, що люде, які розуміли добре астрольогію і математику, видавали калєндарі з предсказуванням погоди. Бо коли ще нині мають найбільший збут калєндарі з предсказуваннями погоди, які найчастійше зовсім не справджуються, тому ніщо дивного, що в часах, в яких глибоко закорінилися були астрольогічні вірування, калєндарі, без подібних предсказань і адспектів, не були би найшли легко великого числа купуючих.

Вид Галича; світлина з часів світової війни.

З НОВИМ РОКОМ.

Вчора ще був Рік Старий,
Все бувало по старому,
Нині вже зійшов Новий,
Найже буде по новому!
Бє дванайцята година —
Най живе нова людина!

Най у силі йде кріпкій
Рік Новий по нашім полі,
Най сплете вінець надій
Наш народ, що є в неволі!
Най неволя пропадає,
Краща доля завитає!

Най пропаде все, що нас
Все гнобило і слабило, —
Най гряде великий час,
Най всміхнеться Мати мило!
Най всміхнеться Рідна Мати
І най стане панувати!

Най пропаде те, що нам
На дорозі все ставало,
Най прийде до наших брам
Все, що лихо нам забрало.
Най обновиться руїна,
Най воскресне Україна!

Гейже, рідній брати,
Всі зєднайтеся з братами!
Мов один, всі станьмо ми —
Ті, що тут, і за морями...
В Рік Новий зєднаймось в лаві,
Україна встане в славі!

Юра Шкрумеляк.

ВЕЛИКІ РОКОВИНИ.

(Уривок з поеми.)

Мовиш: „Де нам взять Богдана?"—
Тільки ти придатний будь
На святе, велике діло!
Загартуй думки і грудь!
До високого літання
Ненастанно пробуй крил,
А Богдан прийде як сума
Ваших змагань, ваших сил.
До великого моменту
Будь готовий кождий з нас!
Кождий може стать Богданом,
Як настане слушний час.
Мовиш: „Нині інші війни!" —
Ну, то иншу зброю куй,
Ум гостри, насталюй волю,
Лиш воюй, а не тоскуй!
Лиш борися, не мирися,
Радше впадь, а сил не трать,
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!
Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт.
Кождий думай: тут, в тім місці,
Де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни.
Як подамся, не достою,
Захитаюся мов тінь,
Пропаде крівава праця
Многих, многих поколінь.
У таких думках держися
І дітей своїх ховай!
Коб лиш чистая пшениця, —
Буде паска й коровай.
— „Чи побіди довго ждати?
Ждати довго!" — То й не жди-ж!
Нині вчися побіджати,
Завтра певно побідиш.
Таж не даром пробудився
Український жвавий рід!
Таж не даром іскри грають
У очах тих молодих!
Чей нові мечі засяють
У правицях у твердих.
Довго нас недоля жерла,
Досі нас наруга жре,
Та ми крикнім: „Ще не вмерла,
Ще не вмерла і не вмре!"

Іван Франко.

...А НИНІ

Покрив єси знову
Срамотою свої люде,
І вороги нові
Розкрадають, як овець, нас
І жеруть... Без плати
І без ціни оддав єси
Ворогам проклятим;
Покинув нас на сміх людям,
В наругу сусідам,
Покинув нас, яко в притчу
Нерозумним людям.
І кивають, сміючися,
На нас головами;
І всякий день перед нами —
Стид наш перед нами.

(Псалом 43.) Т. Шевченко.

...ЧИЇ МИ ДІТИ.

КОРОТКА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ.

Кождий Українець повинен знати історію свойого народа. Кождий повинен знати, як жили наші діди й прадіди, за що вони боролися, як добували собі ліпшу долю. Всі ми повинні знати, хто перед нами трудився на нашій землі, хто боронив її від ворогів, хто орґанізував наше життя, хто будував Українську Державу. Тут подаємо найважнійші події з історії України від найдавнійших часів до наших днів.

Історія України ділиться на отсі відділи:

I. Українська Держава за князів, 800—1340 рр.

II. Україна під Литвою і Польщею, 1340—1648 рр.

III. Українська Держава за гетьманів, 1648—1782 рр.

IV. Україна під Росією і Австрією, 1782—1917 рр.

V. Нова Українська Держава, від 1917 р.

I. УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ЗА КНЯЗІВ.

(800—1340.)

Словяне. В найдавнійші часи наш нарід звався Словянами. Наші предки жили тоді в лісах, у деревляних хатах, далеко один від другого. Вони добували собі прожиток з ловів, риболовства та бжільництва. Пізнійше поселилися на лугах, стали годувати худобу та навчилися хліборобства. Їхні знаряди спершу були з каміння та з кости, згодом вони почали кувати зелізо та привчилися всяких ремесел. Словяне вірили в богато богів. Перун був богом громів і блискавок, Дажбог — богом сонця та богацтва, Волос — богом худоби, Стрибог — богом вітрів. По лісах жили лісовики, по хатах домовики, в озерах і ріках водяники та русалки. Словяне складали своїм богам жертви зі страви, хліба та худоби. Словяне ділилися на племена: біля Київа жили Поляне, по другій стороні Дніпра Сіверяне, на захід від Київа Деревляне, над Бугом Дуліби, в Галичині Хорвати, дальше до полудня Тиверці й Уличі. Кожде племя мало одного або більше князів. У важних справах старшина племени сходилася на віче, тобто на раду.

Початок Київської Держави.

Найстаршим містом на Україні був Київ над рікою Дніпром. Основателями Київа мали бути три брати, Кий, Щек і Хорив та їхня сестра Либедь. На горбах над рікою вони поставили город, укріплений валами й ровами. До Київа приїздили купці з далеких сторін і Київ став богатим містом. Потім у Київі запанували Хозари, нарід, що жив над Каспійським морем. Вони наложили на словянські племена важку дань. З хозарської неволі визволили Словян Варяги-Руси, відважні вояки, що човнами приїхали з далекої Швеції коло 800 року. Вони заложили у Київі сильну державу. Від їхнього імени наша земля почала зватися Русею і стала славна між усіми народами.

Перші князі. Перші князі з варяжського роду були Аскольд і Дир. Вони 860 року ходили походом на грецьке місто Царгород за Чорним Морем. З того часу се море почали називати

Руським тобто Українським морем. Князь Олег (907—914) також добував Царгорода і на воротах міста завісив свій щит. Він добув від Греків великі полекші для українських купців. Олег умер нещасливою смертю від укушення гадини. Князь Ігор (914—946) був сином Рюрика, — тому весь княжий рід на Україні звався Рюриковичами. Ігор водив свої війська у походи на Чорне Море та далеко на схід за гори Кавказ. Він погиб убитий у війні з непокірним племенем Деревлян. Жінка Ігоря Ольга (946—960) воювала з Деревлянами і пімстила смерть князя. Ольга перша з українських князів приняла Христову віру. Син Ігоря, Святослав (960—972) вславився великою відвагою і хоробрістю. Він зруйнував край Хозарів над Каспійським Морем, бо вони шкодили Україні. Двічі він ходив з військом на Болгарію і Грецію та запанував у богатих землях над Дунаєм. У тих війнах українські війська

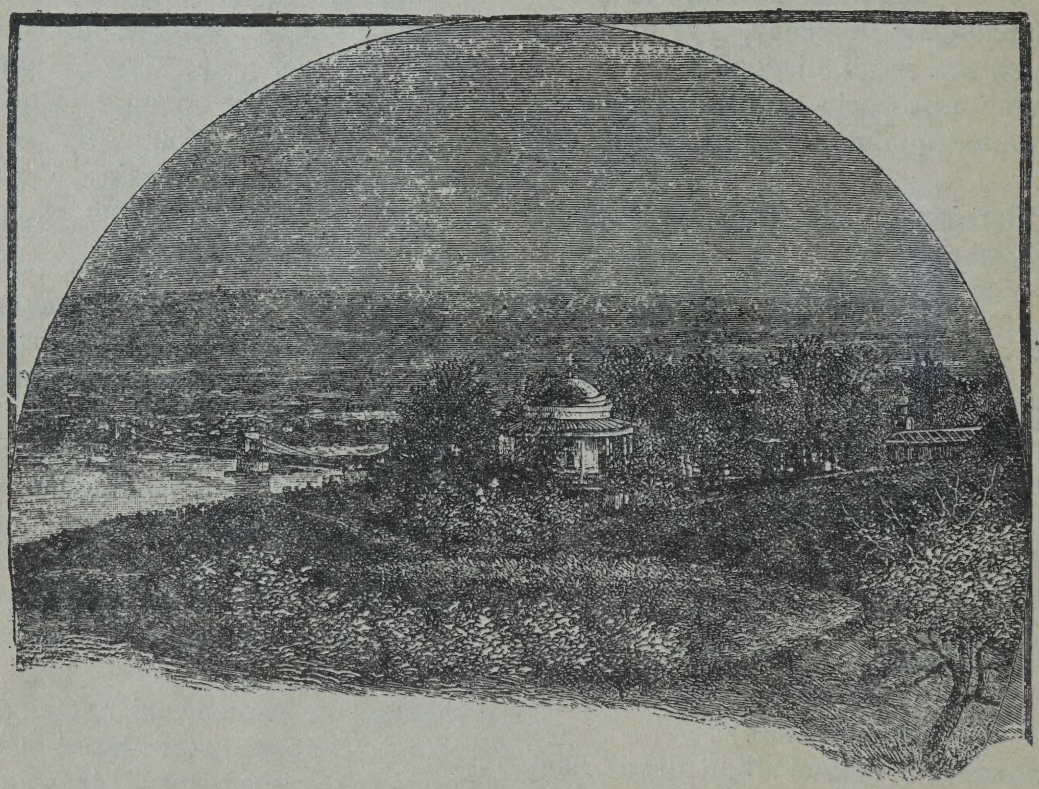

Аскольдова могила.

добули собі велику славу; князь ішов усе перший на ворога. Святослав поляг у бою з Печенігами коло Дніпрових порогів 972 р.

Володимир Великий.
(979—1015.)

По смерти Святослава став київським князем його син Володимир. В перші часи свойого княження він вів богато воєн. В 981 році він ходив походом на Галицьку землю, вигнав звідси Поляків і приєднав Галичину до Києва. На Волині він поставив город Володимир. Тоді часто нападали на Україну дикі Печеніги, що жили у степах. Князь обезпечив границю від них сильними валами та городами. По-

тім настали спокійнійші часи. В 988 р. Володимир охрестився і приказав всьому народові прийняти Христову віру. На місцях, де стояли давні боги, ставлено християнські церкви. У Київі князь побудував величаву церкву Богородиці, яку звали Десятинною, бо Володимир дав на неї десяту частину свойого майна. Володимир взяв за жінку грецьку царівну. З Греції при-

Володимир Великий.

їхало до нас богато священиків, вчених, купців, ремісників і вони навчили Українців нових наук та ремесел. Тоді почали писати у нас перші книжки та заснували перші школи. Тоді заведено на Україні перші гроші; на них був знак Української Держави, Тризуб. Князь Володимир умер 1015 року. За славні діла він дістав в історії імя Великого.

Ярослав Мудрий (1019—1054). Син Володимира, Ярослав, наслідував батька і старався зробити Україну сильною державою. Він боронив української землі від Поляків і Печенігів; також посилав свої війська проти Греків на Царгород. За часів Ярослава Київ став ще більший і богатший, як був перше. Князь поставив довкола міста нові мури і славні Золоті Ворота. В Київі побудовано нову княжу палату і найбільшу церкву св. Софії. Коло Київа побожні черці поставили печерський монастир. Ярослав приказав списати українські закони в одну книгу, що звалася „Руська Правда" (тобто Українське Право). Ярослава шанували всі европейські королі і старалися жити з ним у приязни. Перед смертю Ярослав поділив Україну між синів і найстаршого назначив київським князем на своє місце. Домовина Ярослава є у церкві св. Софії в Київі. За мудре княжения називаємо Ярослава Мудрим.

Поділ Київської Держави. По смерти Ярослава Україна поділилася на такі князівства: 1. київське, 2. турівське, або пинське, 3. чернигівське, 4. переяславське, 5. волинське, 6. галицьке. Між князями настали незгоди. Ярославові сини не хотіли слухати найстаршого брата Ізяслава та прогнали його з Київа. Через незгоди князів Україна ослабла. Почали нападати на неї сусіди, від заходу Поляки, від степів нова дика орда Половців. За єдність і силу України боровся внук Ярослава, Володимир Мономах 1113—1125). Він був відважним лицарем і вів завзяту боротьбу з Половцями та відігнав їх далеко у степи. Границі української держави він поширив аж по ріку Дунай. Всі королі та князі в Европі забігали о дружбу з могутнім князем. Володимир Мономах описав своє життя в книжці „Поучення дітям". У боротьбі з Половцями добув собі славу також князь Ігор Святославич. В 1185 р. він пішов з військом на половецькі оселі, розбив ворога, та попав у неволю; потім з великою відвагою утік з ворожого табора й вернувся на Україну. Його похід оспівано у пісні „Слово о полку Ігоря". Але пізнійше знов настали незгоди серед князів. Кождий бажав добути Київ для себе. Один проти другого йшов зі зброєю до бою, один проти другого накликував чужинців та ворогів. У братовбійчій боротьбі по-

гибла велика сила людей, инші пішли у неволю в чужі краї, села і міста спалено і знищено. Богата колись українська земля зубожіла та занепала.

Занепад Київської Держави. До кінця зруйнували Україну два вороги, Москва і Татаре. Над рікою Волгою, на північ від України проживали фінські племена. Серед них осіли Словяне і приняли від них їхні звичаї і суворе життя. Вони заложили собі міста Суздаль і Москву та почали вважати себе осібним московським народом. Їхні князі заздрим оком гляділи на богату Україну і захотіли запанувати над нею. В 1169 р. суздальський князь Андрій Боголюбський напав на Київ, здобув його, знищив та пограбив місто і все цінне вивіз до Московщини. З того часу почалася ворожнеча між Московщиною і Україною.

Другий ворог, що знищив Україну, були дикі Татаре, що прийшли з

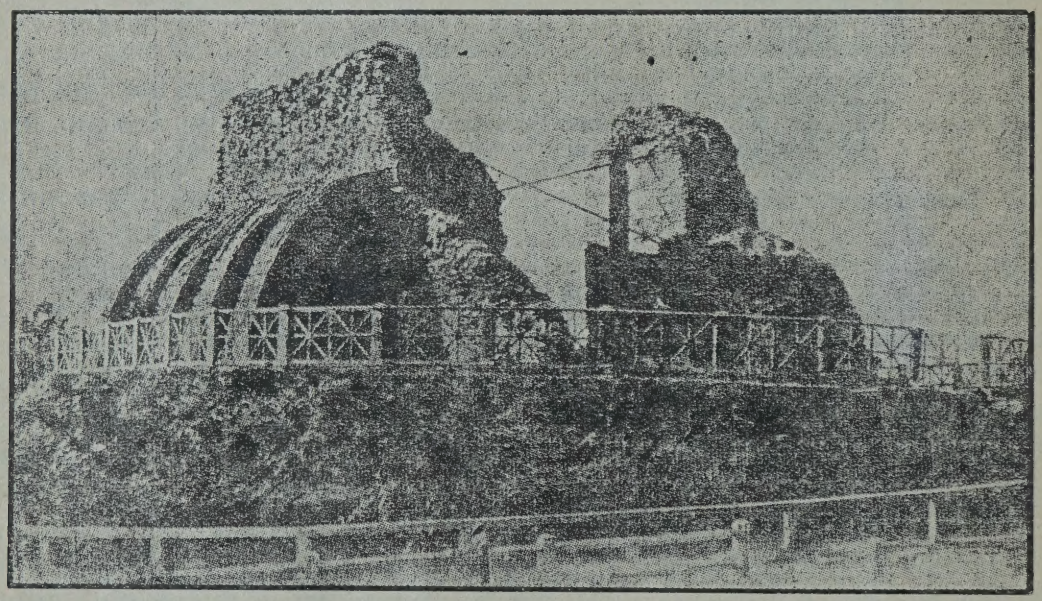

Золоті Ворота в Київі.

Азії. В 1223 р. вони побили наших князів вперше над рікою Калкою коло Азовського Моря. Потім вдруге напали на Україну 1240 р., по довгій облозі добули Київ, зруйнували город до останку і почали займати всю Україну. З того часу не було вже князів у Київі; Київська Держава покінчилася 1240 року.

Галичина і Волинь. Ще сто літ довше була Галицько - володимирська Держава. Галичина і Волинь від часу Володимира Великого належала до Київа. По смерти Ярослава Мудрого повстали два окремі князівства, галицьке і володимирське. В Галичині від 1084 р. княжили три брати Ростиславичі, Рюрик, Володар і Василько. Вони оборонили галицьку землю від Поляків і Мадярів. Пізнійше князь Володимирко (1124—1153) назначив столицею місто Галич над Дністром і зробив Галичину могутньою державою. Його син Ярослав Осмомисл (1153—1187) поширив границю Галичини аж по Дунай; там заложено місто Малий Галич, тепер румунський Ґалац. Але сини Ярослава Осмомисла

не вміли рядити добре своєю батьківщиною. Тоді у Володимирі на Волині княжив князь Роман, хоробрий лицар, що богато воював з Половцями. Він бачив, що Україна упадає через те, що є поділена на князівства. Він постановив зєдинити всі українські землі в одну державу. Він вигнав непорадних князів з Галича і злучив Галичину з Волинею в одну Галицько-володимирську Державу 1200 р.

Галицько-володимирська держава (1200—1340). Князь Роман (1200—1205) рядив своєю державою сильно

Король Данило.

і розумно. Він опікувався селянами і міщанами і боронив їх перед гнетом богатих панів, бояр. Задумав також поширити українські землі на захід і почав війну з Поляками. Але у битві під Завихостом над Сяном поляг у бою. Похоронили його у Крилосі під Галичем. Його син Данило (1205—1264) спершу мусів залишити своє князівство, бо галицькі бояре хотіли панувати самі. Але під боярським пануванням Галичина прийшла в без-

ладдя і руїну. Поляки і Мадяре заняли Галич і стали гнобити нарід. Аж по довгій боротьбі Данило добув назад свої землі і завів ліпший лад. Але тоді Татаре наступали на Україну. Данило всіми способами боронив своєї батьківщини від дикого ворога. Він зробив союз з західними князями. Римський папа прислав йому королівську корону і Данило вінчався на короля в Дорогичині на Підляшу 1253 р. Для оборони від Татар він ставив нові городи, в Галичині Львів, за Бугом Холм. Данило умер 1264 р., похоронено його в катедрі у Холмі. Данилові наступники Лев (1264—1300) та Юрій (1300—1323) вели дальше боротьбу з Татарами. Вони добули для Галицько-володимирської Держави Люблин від Поляків та закарпатські землі від Мадярів. Останній князь був Юрій II. (1323—1340). З його смертю 1340 р. скінчилася Галицько-володимирська Держава. Не було вже більше князів на Україні; вся українська земля перейшла під чуже панування.

Україна за княжих часів. Українська Держава за княжих часів була широка і велика. Вона простягалася від ріки Тиси за Карпатами і Сяну в Галичині аж по ріку Донець на сході. Тільки степи над Чорним Морем ще були пусті, зрідка заходили у них люде. Україна була найбільшою державою в Европі. На чолі держави стояв князь. Він рішав усі справи, а для поради служила йому рада панів, бояр. Деколи збиралося народнє віче, щоби постановити дуже важні діла. Нарід жив свобідний, у добробуті, — землі було богато, були великі користи з ловів та рибальства. Податки на державу платили рідко грішми, більше скірою, медом, хлібом та худобою. Як прийшла небезпека від ворога, всі ставали до зброї. Під своєю, українською владою жилося всім добре і щасливо. Чужі народи завидували Україні богацтва та доброго життя.

II. УКРАЇНА ПІД ЛИТВОЮ І ПОЛЬЩЕЮ.
(1340—1648.)

Литва. Як 1240 р. занепала Київська Держава, довгий час у наших землях над Дніпром панували Татаре. Вони настановили по містах і селах своїх старших та брали з народа великі податки. Зчаста вони нападали на безборонні оселі та брали людей в полон, у страшну неволю. Пізнійше наші люде почали боротьбу з Татарами. На поміч прийшли їм Литовці, хоробрий нарід, що проживав на північ від України. Литовці побили Татар і приєднали Україну під свою владу. Під Литвою нашому народови жилося добре. Литовські князі приняли нашу віру, шанували українські звичаї та опікувалися Україною. Приязнь між Українцями і Литовцями була все щира та правдива.

Польща. Не така щаслива була Галичина та сусідня Холмщина. По смерти останнього галицького князя вони дісталися під панування Польщі. Польський король напав на Львів, добув замок, забрав дорогі скарби українських князів та вивіз їх до Польщі. Поляки стали заводити у нас свої порядки. Польські пани забрали землю і завели панщину. Селянин мусів працювати на панському лані даром. По містах поселилися польські міщане й почали гнобити наших купців та ремісників. Всюди ставлено польські костели, всюди приходили польські ксьондзи. Українське духовенство було у погорді, українські церкви залишилися без опіки, нищилися та руйнувалися. Чим раз гірше став занепадати український нарід. Всі з жалем

згадували щасливі часи, як була своя українська держава. В 1569 році Литва зробила з Польщею унію, тобто злуку в Люблині. По тій люблинській унії Поляки почали верховодити і на Литві і на всій Україні. Український нарід загибав до краю.

Українські брацтва і школи. Та хоч як важко було жити, наші люде не опустили рук, а взялися до праці, щоби добути собі ліпшу долю. При церквах основано церковні брацтва. Вони не тільки опікувалися божими храмами, але дбали також про поміч громадянству. Брацтва заводили шпиталі та захисти для слабих і немічних; закладали каси, де зубожілі люде могли позичити гроші; всякими способами допомагали потребуючим. Дальше брацтва стали відкривати школи, в яких учили і української мови і всяких наук. Найперше брацтво на Україні було у Львові, звалося Ставропігія, тобто Оборона Хреста. Воно завело свою

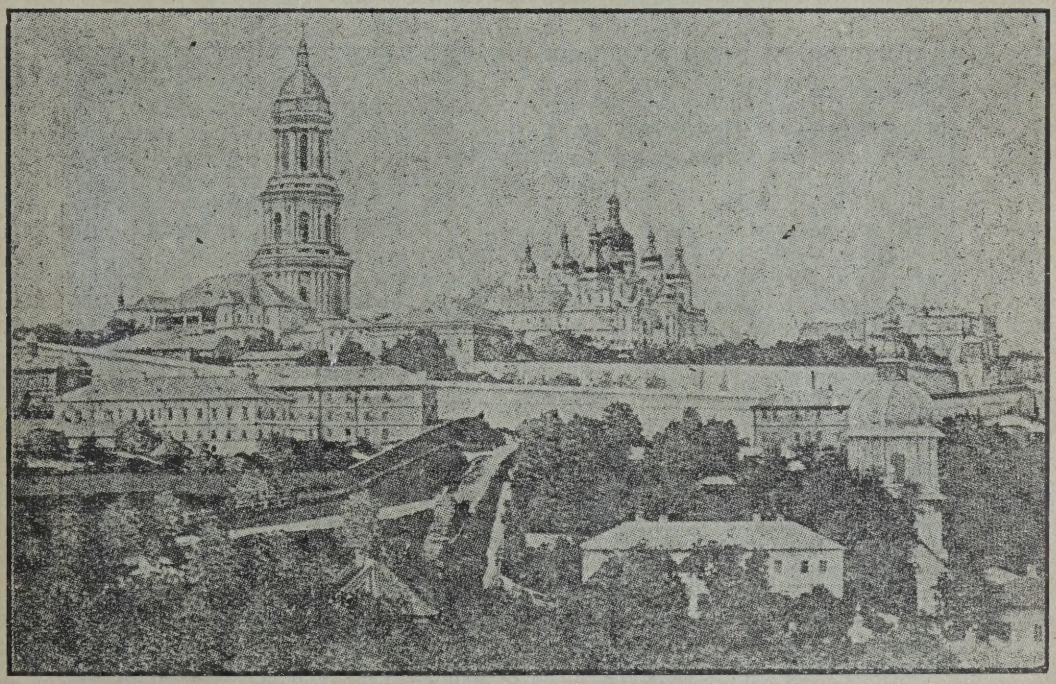

Печерська Лавра.

ґімназію, купило друкарню і друкувало перші книжки для української школи та церкви. Князь Константин Острожський відкрив в Острозі вищу школу, академію. Згодом київський митрополит Петро Могила заложив нову українську академію в Київі.

Брацтва були не тільки по містах, але й по селах. Брацтва всюди розбуджували любов до своєї церкви, до свойого народа, всюди кріпили нарід на дусі і помагали перетерпіти важкі хвилі чужого панування. З нових шкіл вийшло богато свідомих людей, що повели нарід до боротьби за його права.

Козаччина. В тих часах Татаре все нападали на Україну. Вони поселилися на Кримі та у степах коло Дніпра і що року йшли походами на наші села, руйнували все та брали нарід у неволю. Польська шляхта знала панувати

на Україні, але не знала її боронити. Тому український нарід сам взявся за оборону рідної землі. Молоді відважні люде збиралися у ватаги та йшли у степи, за Дніпрові пороги, на Запорожжа. Там вони проживали з ловів і рибальства та воювали з Татарами. Для ліпшої оборони ставили собі фортеці на Дніпрових островах і звідтам відбивали татарські наступи. Нераз ходили вони на Татар аж у сам Крим. Таких сміливих вояків називали у нас козаками — козак, значило по татарськи завзятий юнак. Козацьку твердиню звали Січею, бо козаки сікли дерево на укріплення. Січовики зчаста сходилися на раду і вибирали собі старших: отамана, або гетьмана, осаулів, обозного, писаря та инших. У боротьбі з Татарами вславилися отамани Дмитро Вишневецький, що поставив першу Січ 1550 р.; Іван Підкова, який визначався такою силою, що ломив підкови, — Поляки покарали його смертю у Львові 1576 року, та инші.

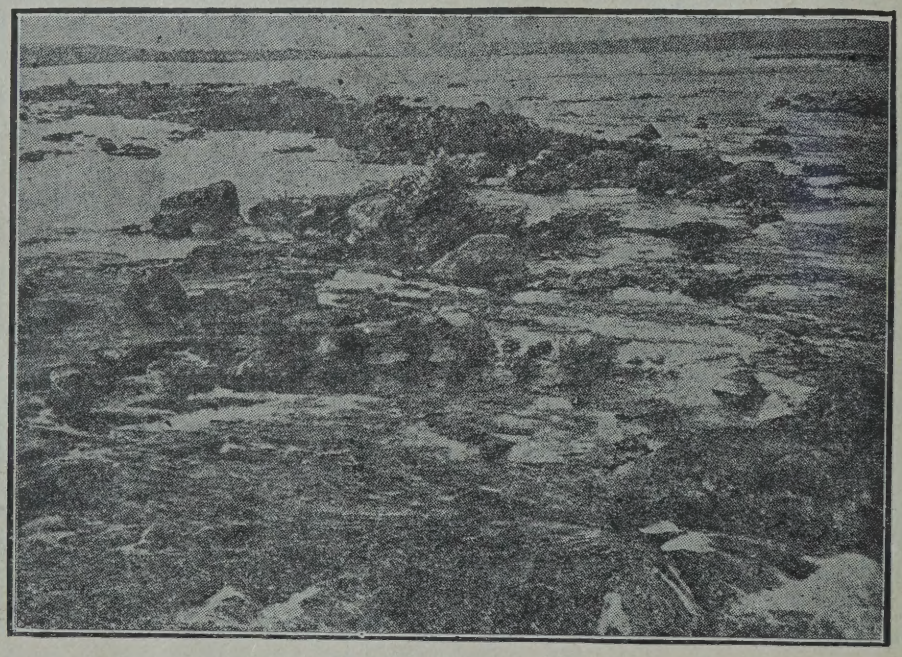

Дніпрові пороги.

Петро Сагайдачний. В боротьбі з Татарами козаки зросли у велику силу. Козацьке військо числено на 20 тисяч, в ті часи се було дуже богато. Тоді козаки стали думати, як би то визволити весь нарід із польського панування. Гетьман Криштоф Косинський 1591 р., Федір Лобода і Семерій Наливайко 1596 р. пробували робити повстання проти Польщі. Але їхнє військо не витримало у стрічі з Поляками. Повстанців розбито. Наливайка Поляки мучили і покарали смертю у Варшаві. По тих невдачах нарід почав зневірюватися у свої сили. Але знайшовся чоловік, що на ново став орґанізувати українські сили. Се був гетьман Петро Конашевич Сагайдачний (1614—1692). Він був родом з Галичини, вчився в Острозі, потім пішов на Запорожжа до козацького війська. Козаки пізнали його розум і вибра-

ли його гетьманом. Він звернув козацькі сили проти Татар і Турків. Що року Запорожці ходили у походи на Чорне Море під турецьку столицю Царгород, навіть до Малої Азії, під Синопу і Трапезунт. В 1621 р. велике козацьке військо розбило турецьку армію під Хотином. Сагайдачний завів у війську гостру карність і послух. У походах на Татар і Турків він випрaвив і підготовив козацькі сили до нової війни з Польщею.

Війни з Польщею. Козаки боронили перед Татарами і Турками не тільки Україну, але і Польщу, що безпечно жила за козацькими плечима. За се вони жадали підмоги від Поляків: зброї, муніції, плати на утримання війська. Жадали також, щоби Поляки перестали переслідувати україн-

Козаки на Чорному Морі.

ську церкву, та щоби облекшити панщину і податки. Поляки не хотіли. Так прийшло до кровавої боротьби. В 1625 році гетьман Жмайло так кріпко зустрів польські війська, що Поляки мусіли робити перемиря. В 1630 р. гетьман Тарас Федорович під Переяславом знов погромив Поляків. В 1635 р. Іван Сулима зруйнував польську фортецю Кодак на Дніпрі. В 1637—1638 рр. велася завзята війна під проводом повстанців Павлюка, Гуні та Острянина. Але козакам не повелося побідити Поляків. Польські війська роз-

били повстання. Польський уряд зменшив козацьке військо до 6,000 і піддав його під польську команду. Козаки 10 років прожили у важкій неволі.

III. УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ЗА ГЕТЬМАНІВ.

(1648—1782.)

Повстання Хмельницького. В 1648 році козаки підняли нове повстання проти Польщі. На чолі повстанців став гетьман Богдан Хмельницький (1648—1657). Се найславнійший український гетьман. Він умів підняти духа в народі, умів утримати послух у війську, знав, як заохотити до боротьби. З невеликим гуртом товаришів, приготовив повстання, зробив воєнні пляни та передумав, як орґанізувати нову державу. Хмельницький зробив мир з Татарами і добув козакам татарську поміч. На Жовтих Водах, під Корсунем та під Пилявцями 1648 року козацькі війська розбили Поляків. По всій Україні піднялося повстання. Селяне й міщане йшли разом з козаками, били втікаючі польські війська, виганяли панів та ксьондзів. Хмельницький війшов з військом до Галичини, став облягати Львів, потім пішов дальше в Холмщину під Замостя. Поляки боялися, що козаки добудуть Варшаву і просили о перемиря. Але другого року, 1649, війна розгорілася на ново. Хмельницький прийшов до Галичини, під Зборовом побив польського короля і присилував Поляків зробити новий мир. У сім зборівськім мирі 1649 р. Поляки відступили Українцям всю Придніпрянщину аж по ріку Случ на заході; тут козаки могли уладити свою державу.

Козацька держава. З великою радістю привитали Українці свою владу. Довгі часи пережили під чужим панованням і бажали вже самі уладити свої діла. Богдан Хмельницький завів на Україні новий лад. Вже не Поляки мали рядити, але наш нарід. У важних справах сходилася козацька рада і рішала, як що поладнати. Головну управу мав у своїх руках гетьман. При ньому була ґенеральна старшина: писар вів державну канцелярію, два осаули заступали гетьмана у війську, обозний порядкував табором і пушками, два судді судили козаків. Гетьманська столиця була в Чигирині коло Дніпра. Вся Україна ділилася на полки, — київський, подільський, чернігівський і инші. Управу полку вів полковник. Полк ділився на сотні з сотниками на чолі. По менших місточках і селах були отамани. У війську служили козаки, але підчас війни також селяне, міщане і всі инші мали боронити рідного краю. Під козацькою владою Україна скоро піднялася з занепаду. Козаки і селяне поділили між себе панські маєтки та розвели великі господарства. Міста збогатилися торговлею. Всюди настав добробут. Всі були вдоволені. Нарід співав пісню: „Ой, немає лучче, та немає краще як у нас на Україні!"

Союз з Московщиною. Але польські пани не могли забути свойого панування на Україні. На границі збиралися польські війська. Щоби оборонити Україну від ворога, Хмельницький шукав союзників між сусідами. Він тримав дружбу з Татарами, посилав послів до Туреччини, робив умови з Угорщиною та Молдавією (Румунією). Але всі ті сусіди давали невелику поміч. В 1651 році Поляки почали війну. Під Берестечком на Волині Татаре зрадили козаків, — Поляки віднe-

сли побіду і прийшли аж під Київ. В мирі у Білій Церкві козаки мусіли дати Польщі Браславщину і Чернигівщину. На другий рік, 1652, Хмельницький під Батогом (над Бугом) погромив так сильно Поляків, що з польських військ мало хто вернувся до дому. Але Поляки знов готовилися до війни. Тоді гетьман вийшов у дружбу з Москалями. В Переяславі і в Москві 1654 р. уложено умови про союз України з Московщиною. Московський цар забезпечив самостійність і державний лад України в таких справах: 1. гетьмана і старшину вибирає рада; 2. українські уряди і суди є незалежні від московських; 3. податки збирає український уряд; 4. українського війська має бути найменше 60,000; 5. Україна може входити у союзи з иншими державами; 6. забезпечуються всі давні права українського народа. Українці мали повідомляти царя про вибір гетьмана і зносини з иншими державами, та згодилися, щоб в Київі жив царський воєвода з московським військом.

Невірність Московщини. Богдан Хмельницький мав надію, що при помочі Московщини поконає Польщу. Він почав нову війну з Поляками і 1655 року знов ходив під Львів. Але Українці скоро пізнали, що Москалі нещиро помагають Україні. Московський цар думав не про се, щоби підпомогти козаків, а щоби завести на Україні московську владу. Московські воєводи почали рядити на Україні, як у себе дома, — грабили людей, забирали хліб і худобу, знущалися над народом. А то почали ще переговори з польськими панами, щоби поділити Україну між Польщу і Москву. Хмельницький пізнав московську невірність, пізнав, що союзник його зраджує. Він почав зараз переговори з иншими державами, найбільше зі Швецією, хотів скинути з себе московське ярмо. Але серед приготовлень заслаб і умер 1657 року. Похоронили його в Суботові коло Чигирина, але пізнійше Поляки викинули його кости з домовини. Богдан Хмельницький був основателем нової української держави. Дав Україні волю і добрі порядки. Все життя боронив самостійности України. Нарід згадував його у піснях і думах довгі літа.

Іван Виговський. По Богдані Хмельницькім козаки віддали гетьманську булаву Іванови Виговському (1657—1659). Він був ґенеральним писарем і дорадником старого гетьмана. Виговський задумав докінчити наміри Хмельницького. Він шукав помочі у Татар, у Шведів і в инших держав, але добув небогато. Тоді постановив помиритися з Поляками. В Гадячі 1658 р. зробив умову з Польщею. Поляки обіцяли признати Україну окремою державою, але під рукою польського короля; обіцяли дати підмогу козакам. Виговський зараз почав війну з Московщиною. Під Конотопом 1659 р. він погромив московське військо; московська старшина попала в полон, Українці добули великі табори й артилерію. Але Виговському пошкодила польська поміч. Польські війська по давньому стали нищити Україну. Нарід знов кинувся до повстання. Виговський мусів уступити з гетьманства 1659 р. Кілька років пізнійше, 1664 р., Поляки розстріляли нещасного гетьмана, що хотів з ними робити союз.

Поділ України. Петро Дорошенко. По Виговськім гетьманував Юрій Хмельницький (1659—1663), молодший син Богдана. Він не мав війська і мусів погодитися з Москалями. У Переяславі 1659 року уложено новий со-

юз України з Московщиною, дуже некорисний для України. Гетьман з військом мав піддаватися у всім приказам царя; московські залоги заведено у всіх більших містах; Україні не вільно було входити в Союзи з иншими державами. Україна була знов під московським ярмом. Ю. Хмельницький невдовзі також зложив булаву. Тоді Україна поділилася на дві частини по двох боках Дніпра, правобережну і лівобережну з двома гетьманами. На правобережній Україні спершу був гетьманом Павло Тетеря (1663—1665), що тримав з Поляками, але нарід був проти нього. Тоді віддано булаву Петрови Дорошенкови (1665—1676). Він був з давного козацького роду, люди-

Гетьман Петро Дорошенко.

на сміла і щира, добрий гетьман й управитель держави.

Він бачив, що Україна не буде самостійною державою ні з Польщею, ні з Московщиною і вибрав третього союзника, Туреччину. Турецький султан згодився признати окремішність української держави, обіцяв шанувати українську віру та всі звичаї і вимагав тільки податків. Дорошенко на короткий час зєдинив всю Україну під своєю булавою і рядив так, як Богдан Хмельницький. В 1672 році разом з Турками Дорошенко ходив походом на Галичину і в мирі під Бучачем добув від Польщі Поділля. Але Турки

невдовзі забули за свої обітниці і почали гнобити нарід та руйнувати українські церкви. Тоді Дорошенко зневірився у турецький союз і зложив булаву. Він попав у руки Москалям і покінчив життя в Московщині. По Дорошенкові не було вже визначних гетьманів на Правобережжі. Нарід довгий час боровся ще з Поляками і все підіймав повстання. Повстанці звали себе гайдамаками. Найбільше гайдамацьке повстання було 1768 року, під проводом Максима Залізняка та Івана Ґонти. Але Поляки знищили повстання і знов запанували на Правобережжі.

Гетьман Іван Мазепа.

Іван Мазепа. На Лівобережній Україні Московщина все більше і більше скріплювала свою владу. Лівобережним гетьманом був зразу Іван Брюховецький (1663—1668). З початку він мав надію утримати згоду з Москалями, їздив до Москви і, як міг, так годив цареви. Але в 1667 р. Московщина зробила з Польщею мир в Андрусові та обіцяла віддати Полякам правобережну Україну з Київом. Козаки запалилися гнівом, як дізналися, що цар хоче віддати їхніх братів під польську владу. Брюховецький побачив також, що не добуде нічого від Москви. Він постановив скинути московське ярмо і 1668 р. почав війну з Московщиною. Козаки з усіх городів вигнали московських салдатів та воєводів. Але Брюховецький невдовзі по-

гиб. Дальші гетьмани Дамян Многогрішний (1667—1672) та Іван Самійлович (1672—1687) знов погодилися з Московщиною. Але не добули вони вдячности у Москви — їх обох цар заслав на Сибір і там вони пропали марно. Москва все гірше гнобила Україну. Козацьке військо мусіло ходити у далекі походи, на важкі роботи при будові фортець та нової царської столиці Петербурга. На Україну цар посилав свої війська і вони дальше грабили міста і села. Московські воєводи мішались в управління України, підбурювали нарід проти гетьмана і всіми способами руйнували українську державу. Новий гетьман Іван Мазепа (1687—1709) захищав Україну від руїни, старався підняти добробут, дбав про освіту. Довго терпів він московські знущання, але вкінці не витерпів і при помочі Шведів підняв війну проти Московщини 1708—1709 р. Українці мали надію, що знов добудуть волю, як за Хмельницького. Але у бою під Полтавою 1709 р. Москалі розбили українське і шведське військо. Мазепа мусів виїхати за границю і вмер у Румунії. На його місце вибрано гетьманом Пилипа Орлика, та він не міг уже вернутися на Україну. Український нарід дістався у ще тяжче ярмо, як був перше.

Кінець козацької держави. Москалі гнобили тепер нарід ще гірше, як передтим. Московські війська не уступали з України. Сотки повстанців убито, сотки загнали на Сибір на заслання. Їхню землю цар почав роздавати московським людям, щоби вони змосковщили Україну. Над українськими урядами наглядали царські висланники. Гетьмани (Іван Скоропадський 1709 — 1722, Данило Апостол 1728—1734, Кирило Розумовський 1750—1764), не мали ніякого значіння, у всім мусіли слухати царя. Все більше нищили Москалі українську свободу. Аж нарешті царі постановили зруйнувати до кінця українську державу. В 1782 році заведено на Україні московські уряди. В тому часі упало також славне Запорожжа. Запорожці на своїй Січі рядилися як осібна держава під своїми кошовими отаманами. Найславнійші з отаманів були Іван Сірко, великий лицар, ворог Татар і Турків, Кость Гордієнко, що помагав Мазепі проти Москалів та останній кошовий Петро Кальнишевський. Запорожці все ставали до боротьби за свободу, ніколи не хотіли піддатися ні Полякам ні Москалям. Тому царі зненавиділи Запорожжа і казали зруйнувати Січ, вперше 1709 р., другий раз 1775. Запорожці розійшлися по світу. Від Запорожців виводяться чорноморські, кубанські козаки.

IV. — V. ПІД РОСІЄЮ І АВСТРІЄЮ.
(1782—1917.)

Самостійна Україна (від 1917 року).

Під Росією і Австрією. У тих часах стала занепадати Польща. Поляки руйнували українську державу, та не

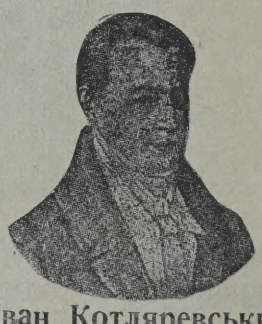

Іван Котляревський.

оборонили своєї польської. Українські землі з-під Польщі перейшли під Росію і Австрію. До Австрії перейшла Галичина 1772 року. Росія дальше всіми способами нищила все, що було українське. Почалося тоді українське

письменство в народній мові, 1798 р. надруковано першу книжку у чистій, живій мові, „Енеїду" Котляревського. В 1840 році Тарас Шевченко написав „Кобзаря", палкі вірші, де змалював славу і занепад України. Московський уряд налякався української літератури і заборонив друкувати українські книжки. Довгі роки на Великій Україні не було ані української школи, ані книжки, не вільно було промовити українського слова. — Дещо гарнійше жила Галичина під Австрією. Тут дозволено і книжки і школи, згодом також українські товариства й орґанізації. Але початки були важкі, бо галицький нарід був незаможний. Найвизначнійші діячі і поети, Маркіян Шашкевич та Іван Франко нераз були у великій нужді та недолі. Поволі крок за кроком наш нарід добував свої національні права та приготовляв ґрунт для своєї власної держави.

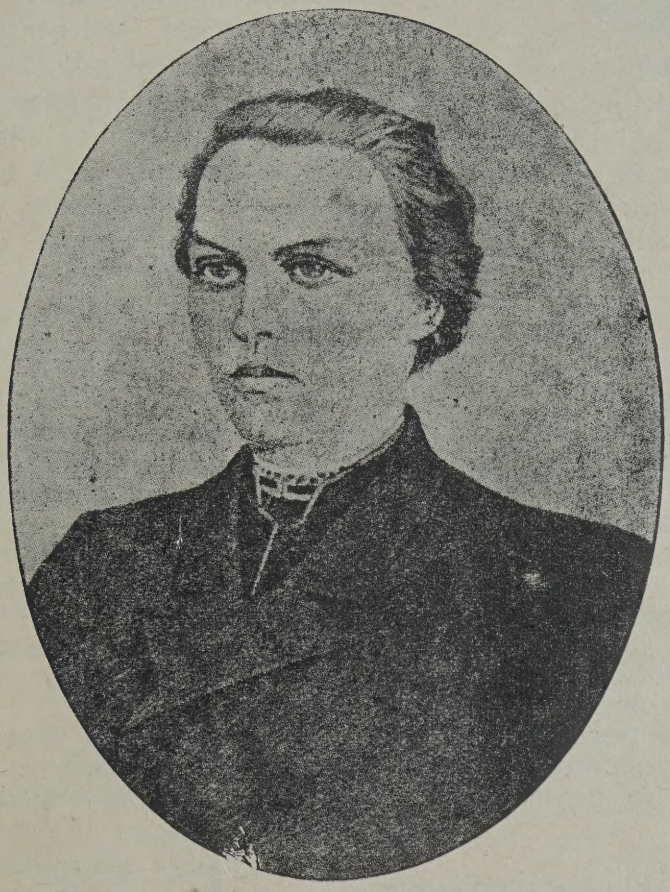

Маркіян Шашкевич.

Самостійна Україна. В 1905 році прийшла у всій російській державі і на Україні революція. Українці добули собі тільки дозвіл видавати ґазети та творити українські товариства. Велика світова війна, що почалася 1914 року зворушила знов всі українські землі. На Україні прийшла друга революція. В 1918 році в Київі і у Львові проголошено самостійну Українську Державу, що мала зєднити всі українські землі. Але вороги, що здавна нищили Україну, почали знов руй-

нувати Українську Державу. У тяжкій боротьбі добуває собі Україна волю!

Іван Франко.

У сій боротьбі ми ідемо слідами наших давних діячів і героїв, що безупинно боролися за волю України. Від Святослава і Володимира, до Хмельницького і Мазепи, до Шевченка і Франка, всі вони жертвували свою силу для української справи. Одні трудилися у боях і на війнах, на суші і на морі, не жалували ні крови ні життя, — другі терпіли у тюрмах та вязницях, на засланнях та у неволі на чужині, инші упадали у щоденній важкій роботі, — і все за рідну Україну! Ми ідемо слідами, — ми добудемо нашій Україні волю та самостійність!

І. К.

ТА НІЧОГО ТАКОГО.

(Гумореска.)

Отець декан довго не був дома. Вертаючи з візитації, летів гей би на крилах, бо не знав, що там діється. Вкінці висів на малій стаційці в полі і почав розглядатися за кіньми.

— Грицьку! — гукнув на парубка врадуваний, що вже дома. — Грицьку, а де ти?

— Я тут, єґомосць, — відізвався Грицько і, знявши капелюх та придержуючи його двома пальцями за крису, десь при самій голові над вухом, нахилився з повагою і поцілував отця декана в руку.

— Слава Йсу...

— Слава на віки! — відповів отець декан й на знак свого вдоволення з приїзду, ніби гласкаючи Грицька по голові, помацькав троха пальцями його по чубку.

— Як ся маєш, Грицьку!

— Та дякувати, єґомосць, — сказав Грицько, тримаючи й далі капелюх двома пальцями за крису та чіхаючись одним пальцем в чуприну.

— А що там чувати? — спитав отець декан сідаючи на віз.

— Та нічого такого...

— Як дома, все гаразд?

— Та ніби так, тільки дишель зломався...

— Який дишель?

— Та від візка...

— А коли зломався? — спитав ніби жартом о. декан і усміхнувся.

— Та як кобила здохла...

— Котра кобила?

— Та гніда...

— Гніда? А що-ж їй було?

— Підпалилася, як я по дохтора їздив...

— По якого дохтора? — затривожився о. декан.

— Та по того з міста, як їмосць захорували...

— Коли захорували?

— Та як горіло...

— Що горіло?!

— Та хата...

— Чия хата?!!

— Та єґомосцева... хата і стодола...

Отець декан зловився за голову.

— Кажи, що ще згоріло?!!

— Та всьо, прошу єґомосця: хата, стодола, стайня, хлів, возівня, збіжжа, щойно було.

Отець декан застогнав важко:

— Ох, Боже! Ну, кажи, скорше! А що їмосць?!

— Їмосць... Та вмерли нині рано... З жалю за дітьми, що попалилися...

КНИЖКА.

„Книжка є людина — більше того, вона є дух людини і найкращий її приятель".

„Кожда освічена людина повинна мати свою книгозбірню, цілком окрему".

„Ми повинні мати книжки не тільки як підручники до праць, але кождий повинен мати ще своїх улюблених авторів. Тут ми можемо дібрати собі товариство ліпше, ніж у світі".

„В теперішніх часах може мати свою книгозбірню і найбіднійший чоловік".

„Інтелігент, що не купує книжок, взагалі не є освіченою людиною".

„Книжка є душа чоловіка. Але тільки добра книжка. Скажи мені, що читаєш, а я скажу тобі, хто ти є".

„Хто не купує книжок і часописів, а іменно хто їх не читає, той належить до людей неосвічених".

Т. Масарик.

***

„Чудною й неприродною здається нам письменна людина, що живе без книжки".

Т. Шевченко.

***

„Добра книжка — се самоцвіт, що кидає на все людство проміння й щастя, а їх в нім ніколи не убиває".

Емерсон.

***

„Дім, в якому нема книжок, подібний тому, що не має душі".

Ціцерон.

„Добра книжка буває часом для народу важнійшою, ніж великий виграний бій".

С. Смайлс.

***

„Добра книжка є справді бруском розуму, пильником розсудливости, бальзамом очей, лійкою мудрости, зеркалом чужих думок, як і керовником наших власних думок".

А. Коменський.

***

„Місце на світі кождому народови визначує скількість прочитаних сим народом книжок".

Лябує.

***

„Хто любить книжку, той ніколи не втратить вірного приятеля, мудрого порадника, веселого бесідника, найліпшого потішителя в кождім часі".

Барров.

***

„Книжка — то є вартовий, котрий йдучи на відпочинок, передає службу свому товаришеви, який приходить на зміну".

„Бібліотека — то є стіл, до якого може кождий сідати і вибирати їду, яка йому потрібна і яка смакує".

Герцен.

***

„Книги — морська глибина: хто в них пірне аж до дна, той, хоч і труду мав досить, дивнії перли виносить".

І. Франко.

Щедрість.

— В ночи снилося мені, вуйку, що ви подарували мені 1000 долярів.

— Гм... троха забогато. Та нехай, можеш собі їх задержати!

На фармі.

Аґроном: У вас, дядьку, стайня заблизько хати — се дуже нездорово!

Фармер: Е, хіба то правда? Аво у мене ще ні одна худобина не згинула!

СМІХОВИНКИ.

Короткозорий.

Короткозорому чоловікови зірвав вітер капелюх з голови і він пустився його доганяти. З сусідної хати вийшла жінка і кричить:

— Що ти робиш?

— Хочу зловити свій капелюх! — відказує чоловік.

— Який капелюх! Ти-ж біжиш за моєю куркою!

В суді.

— Обжаловуєте свого чоловіка за те, що підніс на вас руку?

— Властиво не за те, що підніс, але за те, що опустив!

Одного разу...

— Чи ти коли годишся зі своєю жінкою?

— Так! Одного разу, коли наша хата горіла, ми обоє кинулися втікати дверми.

Ідея.

Заложилися два Скачмени за доляра, хто з них довше видержить під водою.

Оба потопилися.

До дому йдучи.

Пяний: Де мешкає Іван Равлик?

Поліцай: Та-ж прецінь ви самі є Іван Равлик!

Пяний: Та то правда, але я не знаю, де я мешкаю!

Так зле і так не добре.

Перший муж: Зле мати жінку, що вміє добре варити, але не хоче і лишає ту роботу кухарці.

Другий муж: Ще гірше, як жінка не вміє варити, а варить.

Добра відповідь.

Ішов дядько через кладку з файкою в зубах. А пастухи кажуть:

— Дядьку, файка впаде в воду!

— Нє! — каже дядько, — а файка бабевх у воду.

Цікавий.

— Вуйку, де та холєра, що вас принесла?

— Яка холєра?

— А от, як ви йшли до нас, то мама казали до тата: „Вже холєра несе вуйка!"

Непорозуміння.

— А... Добрий вечір, приятелю! Чи маєш часом при собі доляра?

— Ні, не маю!

— А в дома?

— Дякую! Усі здорові! Добраніч!

В голярні.

Гість: Але-ж бо ви маєте брудні руки!...

Стрижій: Я се знаю — я сьогодні ще ані одному гостеви не мив голови.

Причина до помилування.

До ґубернатора стейту Тенесі прийшла стара Ніґерка просити помилування для свого сина, засудженого за крадіж.

— Пане ґубернатор, помилуйте мого сина.

— А що він зробив?

— Украв шинку.

— А поза те він добрий хлопець?

— Та де! То такий урвитель, що ніхто доброго слова про него не може сказати.

— Чому-ж ви хочете, щоби його помилувати?

— Бо нам вже знов забракло шинки.

У школі.

Учитель: Чого ти сміешся, хлопче?

— З вас ні, пане учителю...

Учитель: А що-ж тут є ще смішного?

На фармі.

Малий Івась: Вуйку, ви маєте такі криві ноги, що теля пролізлоби поміж них.

— Ну, то можеш лізти, — відповідає вуйко.

Діточа астрономія.

— Дідуньо казали, що тепер є на небі новий місяць.

— А що сталося зі старим місяцем?

— Певно покраяли в небі на звізди.

ВОДА Й ОГОНЬ

(Спогад з визвольної війни.)

(Спеціяльно написане для календаря „Українського Голосу".)

Івась і Куба вродилися одної ночі. Бурхливої ночі. Лив дощ і гриміли громи, а над раном сипнуло студеним градом, так, що й сільські діти боялися бігти босі до школи, хоча то був кінець червня. Такої кари люде ще не памятали.

Івась був сином статочного і свідомого українського селянина, Василя Томина. Куба був сином польського осадника Яна, що перед десяти роками прийшов до села з заходу, з Мазурів, і став сусідом Івасевого батька.

Ян причаївся і пробував жити з селянами в мирі, бо він був один Поляк на ціле село Зачаїв. Він і по українськи навчився говорити, та Поляком себе чув і до далекого костела що неділі ходив.

А діти, як діти. Ще тільки лазити почали, а вже сходилися на подвірю, то в Яна, то в Василя, і починали забаву. Тілько, що малий Куба скоро внадився на подвіря Івася і головно там перебував. Тут і ширше було і краще, і яблока і грушки, бо Василь старий господар, а Ян тільки ще дороблявся на чужій землі.

Івась був дуже згідливий і добрий хлопець, а Куба самолюб. Ще до школи не ходив, а вже розумів, що як яблоко з Івасевого подвіря перекинути на свій бік, то се яблоко вже його... Кубове... Та Івась і не розумів сего, він був радий, що Куба з ним бавиться. Він сам ще й передавав Кубі найкращі яблока через пліт.

Отак підростали оба хлопці й почали до сільської школи ходити. І товаришували і зжилися. Бо Івась у своїй добродушности навіть не помічав, як Куба надуживає його доброти й кривдить його на кождім кроці.

А раз було так. Садовина не вродила. В цілому саді Василя тільки одна яблоня зацвила тай на тій дозріло тільки одно яблоко. Правда, гарне, велике яблоко, з одного боку червоне, як малина, з другого блідо-жовте. А хлопці вже скінчили сільську школу. Куба готовився до ґімназії, а Василь немав звідки свого післати, бо недавно вивінував дві дочки, а ще до того неврожай його підтяв. Минули вакації, надійшов день, коли Куба мав відїздити до міста. Івась встав раненько, щоби попращатися з Кубою, товаришем. Жаль йому було, що і він не йде до ґімназії, але й жалував, що Куба поїде і він буде сам.

Ян запряг уже коні до воза і з хати вийшов Куба, готовий до дороги. Глянув на Івасів бік, але в його очах Івась зовсім не доглянув якогось зворушення, навпаки — його очі світили злорадною гордістю...

— Щасливої дороги! — кликнув Івась через пліт і простягнув до Куби руку. Той підійшов неохочо.

— Бувай здоров, Івасю, я йду до ґімназії і буду колись адвокатом! — сказав скоро Куба й хотів відійти, наче-б то вже був адвокатом.

Та мимо того холоду, з яким Куба сказав сі слова, в Івасевій головці майнула добряча думка. Він глянув на яблоню, на якій дозрівало прегарне одиноке яблоко, й сказав:

— Чекай, Кубо, я тобі щось дам на дорогу.

Мов вивірка метнувся на дерево, зі-

рвав яблоко й за хвилю опинився перед Кубою.

— На! Сховай собі і покажеш в місті, які в нас гарні яблока ростуть.

— Добре, — сказав Куба, вхопив жадібно яблоко і без слова подяки сховав у кишеню.

Бачив се дідо Івася, старенький Іван, що тоді сидів уже на подвірю. І коли фіра з Кубою затуркотіла вже на гостинці в місто, а Івась вертався до хати, сказав дідо до внука:

Українські інваліди, що стали каліками в боротьбі за волю України.

— Не буде тобі, дитино, подяки від того товариша... Шкода червоного яблочка. Краще було їжакови дати, ніж йому.

— Чому? То мій товариш. Куба добрий хлопець! — відповів Івась.

— Аби був і золотий, то тобі на товариша не годиться. Він иншої віри. Він иншого плоду. Ніколи тобі добрий не буде. Що вода й огонь, то він і ти... Запамятай собі се, хлопче...

Минали роки. Івась поволи пізнавав, що дідусеві слова свята правда.

Коли Куба приїхав уже ґімназистом на Різдво до дому, то гордо носив голову і тільки два слова сказав до Івася:

— Сервус, Івасю!...

А коли приїхав на вакації — то вже й не пізнавав Івася. Тільки за два роки, коли старший Івасів брат поїхав за море і з важкої праці рук почав присилати Івасеви на науку, пішов і Івась до ґімназії, — і тоді Куба змінився знову на ліпше. Івась був дуже здібний хлопець, а Куба тупий. Неодну задачу виробив Івась Кубі, бо за рік зрівнався з ним в одній клясі, яку Куба вже третий рік повторював. Коли-ж Івась перегнав Кубу, той став йому лютим ворогом, тільки не хотів показувати того по собі. Тільки пізнати було по тім, що в селі пішли про Івася злі слухи про його поведення в місті.... хоча се не була правда.

Війна застала Івася в осьмій, а Кубу в шестій клясі. Оба пішли на війну, тільки не до одного війська. Івась до Січових Стрільців, а Куба до польських леґіонів.

Раз — ще за Австрії — приїхали до дому, на відпустку. Зійшлися. Почали говорити. Що може бути. Що буде Польща, що буде Україна. Куба твердив, що Польща буде від „моржа до моржа", аж по Дніпро. Івась запаленів.

— Як? Україна буде там, де живе український нарід. Від Кавказу по Сян. А Польща над Вислою.

— Побачимо! — сказав коротко Куба, але зараз хитро всміхнувся. — Та ми оба з собою воювати не будемо, Івасю?

— Як треба буде, то будемо. Я на Польщу не піду, але як ти підеш на Україну, то я тебе бити буду.

— А що, як би ми оба зійшлися

на фронті в польсько-українській війні? — ніби жартом сказав Куба. — Застрілиш мене?

— А ти мене? — відповів таким-же запитом Івась.

— Я тебе візьму в полон! — сміявся Куба. — Тиж мій товариш з дитячих літ. Не годиться стріляти.

— Слово?

— Слово!

— Отже добре! — сказав поважно Івась. — Я про се буду памятати і так само зроблю.

І оба подали собі руки й не помічали що се майже дитинна, необачна постанова.

— — — — — — — — — — — — —

Минуло ще два роки від тої зустрічі і все змінилось. Український нарід проголосив себе господарем на своїй землі. Від Сяну по Збруч, від Збруча по Кавказ і Чорне море. Та як з півночі насунула на Україну московська навала, так із заходу пішов захланний і зрадливий нарід Куби на українські землі. По геройськи трималася Українська Армія під столицею Льва, у якій засів наш відвічний противник, а в травні 1919 року заломилася сила героїв і виснажені галицькі полки мусіли відступати.

Схаменулися за Чортковом. Здобули останніх зусиль і кинулись до наступу на ворожу перевагу Ляхів. Чортків здобули одного дня й рушили нестримно вперед, на захід, на захід, відбивати рідні землі з-під ярма наїздника.

Одної місячної ночі четар Івась Томин дістав наказ піти з десятьома стрільцями й прослідити позиції ворога, де мав бути досвіта наступ. Пішов. За пів години стрінувся з ворожою стежею, з двайцяти люда. Почалась перестрілка, а далі рушили оба відділи на багнети. Треба було полонити ворожу стежу, щоби ворожий штаб не дістав відомостей. Наші кинулись очайдушно на ворога, так, як кидалися почавши від Чорткова.

— Прокляті! — стогнали вороги і падали один по другім.

Але й у наших попадало богато, а далі сталося так, що по обох боках лишилися в живих тільки команданти стеж, до того Івась був ранений в бік.

— Піддайся! — крикнув до нього противник і змірився з верольверу. В тій хвилі Івась останками сил вдарив його по руці й вибив йому зброю з рук.

— Ти мій! — кликнув він до ворога й приложив револьвер до грудей.

В тій хвилі аж захитався з дива...

— Я твій! — сказав противник, — але даруй життя, бо ти дав слово. Я є Куба, а ти Івась! Пізнаю!...

Івась не сказав ні слова. Затиснув уста з болю. Наставив револьвер і дав знак полоненому, аби йшов наперед.

Довгу хвилину йшли мовчки в напрямі українських окопів. Нарешті Куба промовив:

— Я чув, четарю Івасю, що ви стріляєте полонених. То моє щастя, що я дістався тобі до рук, бо ти дав мені слово.

— Ти зле чув, поручнику Кубо, — сказав поважно четар Івась. — Полонених не стріляємо. Хоча ми мали би на се більше право, як ви, бо-ж ви напастуєте нас на нашій землі, як розбійники.

— Не ображай! — підніс голос Куба. — Вам було би добре під Польщею. Оба народи жили би в згоді і в мирі. Чи ми оба не товаришували?

— Вода й огонь! Вода й огонь... — промовив на се слабим голосом Івась і захитався.

Куба оглянувся, бо не зрозумів сих

слів і здивував його голос Івася. І побачив, що Івась заколисався, мов п'яний, прикляк, а далі впав на землю. З його рани в боці текла струя крови.

В першій хвилі людяність у нім перемогла.

— Ти ранений, Івасю? — сказав він і кинувся до лежачого. Роздер свій рукав і обвязав Івасеви бік. Кров спинилася. Минула хвиля. Івась приходив до себе.

— То ти, Кубо? Ти мене ратуєш? А я мав тебе за фальшивого. Прости...

— Я ратую тебе, — але, — але тепер ти мій полонений і я поведу тебе до наших.

— Що-ж. Пропало. Користаєш з моєї рани, — сказав Івась. Він піднявся й поволи почав іти в сторону польського фронту, а Куба за ним з націленим револьвером.

Довго йшли і не говорили. В голові Куби бушували думки, в його серці будилася родова злоба.

— Чому мовчиш? — промовив нарешті Івась.

— Мовчу — бо думаю, що з тобою робити. До наших ще далеко, а ніч зробилася темна. Бачиш, що діється?

Івась глянув на небо й аж тепер запримітив, що небо вкрилося чорними хмарами й почало глухо греміти.

— До наших далеко, а ти йдеш дуже поволи, — говорив далі Куба. — Боюся, що до ранку не дійдемо до окопів, а ваші можуть зробити наступ і зловлять мене...

— Що-ж... Роби, як знаєш. Але памятай, що і ти дав слово... А то страшна ніч, — говорив по хвилі, — мати казала мені, що ми оба вродилися в таку ніч. Чуєш? Нині — нині 23 червня, річниця наших уродин...

Куба здрігнув.

— Так, нині річниця. І як ми її святкуємо... На що нам воювати?... Вам бу-

лоби добре з нами, — почав Куба своє...

— Се наша земля. Наша споконвіку, — говорив уриваним голосом Івась, поволи йдучи, щораз поволійше, бо опадав зі сил. Нехай нас Бог розсудить! — застогнав боляче і раптом впав знову на землю.

— Що-ж мені робити? — сказав майже люто Куба.

— Роби, що думаєш...

— Знаю! — кликнув Куба. — Я оставлю тебе тут, а сам поспішу до своїх. З тебе й так мабуть не буде уже пожитку... Бувай здоров!

Він оглянувся й рушив бігом до своїх. Івась остався сам, ляг безсильно горілиць і дивився в небо, що тепер ясніло блискавками й бухало громами. Лежав так хвилину. Раптом почув, що хтось до нього підбігає. Глянув і побачив у світлі блискавки: Поляк Куба, його давний товариш, біг до нього з націленим револьвером. Біг, щоби добити... Забув про своє слово...

Раптом — коли вже Куба опинився на три кроки від Івася й змірив до нього револьвер, оглушуючий гук грому потряс землею.

Івася наче щось підкинуло і він стратив притомність.

Коли опритомнів, уже розвиднювалося. Відчинив очі, піднявся, сів і глянув довкруги себе. Два кроки від нього лежало почорніле тіло Куби, а зрадлива рука стискала ще револьвер, вицілений в Івася. Небесний грім не дав Ляхови вчинити злочинства. Він і розсудив, хто має на сю землю більше право.

Івась встав, підійшов до Куби і замкнув йому очі, що мертвим поглядом гляділи в караюче небо.

— Вода й огонь.. Вода й огонь.. —

шептав Івась і перехрестився. — Не бути нам приятелями до віку.

Взяв з мертвих рук револьвер і пішов до своїх, що готовилися до наступу. Рана ще боліла, але він рішився служити Україні до останньої краплини крови. Служити з непереможною вірою, що крізь усі невдачі й перешкоди стане рідний нарід господарем своєї рідної землі...

Юра Шкрумеляк.

ЦВІТ ВИШНІ УПАВ.

Цвіт вишні упав
на чорний шлях:
а ненька тужить,
сини в тюрмах.

Схилилась лоза,
ріка журчить:
десь милий упав,
дівча тужить.

Десь чайка квилить,
дітей нема:
син вдовин в землі
вже рік й зима.

Барвінок вінцем
гроби вповив:
в них соколи сплять,
що ворог вбив.

О. Івах.

ГОРІВКА.

Скільки то людей уживають горівку! Скільки то людей люблять її ліпше, як рідну маму, або жінку чи дітей; віддають на ню останній цент, а часом і життя своє через ню тратять. Але як спитати якого пияка, чому та пекуча, а домашньої фабрикації ще й вонюча, водичка називається горівка, то певно, що той синок не знає, звідки його мама своє імя має.

Отож я собі пригадав давне передання і оповім, звідки взялось слово горівка, а всякий, хто знакомий з нею більше чи менше, най уважно послухає.

Давно колись жив був собі чоловік. Мав він коротке призвище, усего з двох букв: „Ка". Він торопав дещо письмо і вичитав в якійсь старій книзі, як то роблять опянюючий напій. Взявся Ка до роботи: Варив, цідив, остуджував і добув мутну водичку. Хлепнув раз, другий — міцна. Ще хлепнув і став пяний: дав сусідам, попились і ті, стали веселі, пісні співають, танцюють. Побачив Ка, що се весела водичка, почав далі варити і пити. Пив сам, пили сусіди, гуляли, співали, билися і дурно час гаяли. Аж одного разу напився Ка забогато і занялась водичка, тай одного пияка стало менше — згорів. Але не вмерла його робота, сусіди далі варили і пили, назвавши водичку: горівка. Отже горівка складається з двох слів: горів-Ка.

Дмитро Тягнигоре.

МУДРІ ДУМКИ.

Най життя наше буде таке чисте, як сніжне поле, на котрім нога лишає слід, але без плями.

Зброя просвіти пробиває все.

Зле побідити добрим — то не є тяжко, але тяжко є перемагати добре ліпшим.

Будь кришталем, коли ти з каміня, фіялкою, коли ти рослина, соловієм, коли ти пташина, а любовю, коли ти людина.

Де нема святої волі, не буде там добра ніколи.

Хто не вміє заробити, той не вміє й пожити.

Боротися за правду, значить для правди працювати.

Ніяка сила того світа, хочби змобілізувалася з цілим пеклом, не удержить просвіченого, свідомого і благородного народу у підданстві й рабстві.

Де много крику, там мало правди.

Як хочеш оцінити будучність, пізнай минувшість.

Точність — се одна з найкращих прикмет чоловіка.

Той, хто хоче вилізти на вершок, мусить починати з долини.

Талант є вроджений в спокою, але характер в життєвій боротьбі.

Хто хоче вчитись, все знайде учителя.

До доброго пізнання чого небудь в світі, веде тільки наука.

Не то, що ми їмо, але то, що ми травимо, робить нас здоровими.

Не то, що ми читаємо, але то, що ми зрозуміємо і запамятаємо робить нас мудрими.

Не то, що ми заробимо, але то, що ми заощадимо — робить нас богатими.

Не то, що ми говоримо, але то, що робимо, рішає про нашу вартість.

УКРАЇНСЬКІЙ ДИТИНІ В КАНАДІ.

Дитино, знай, що є за Океаном
Твій Рідний Край,
Твій рідний нарід там живе великий,
Дитино знай.

Дитино, знай, що там є міліони
Твоїх братів,
Там рідний лан мов море те филює
Серед гаїв.

Дитино, знай, той край то Україна,
Твоя земля,
А твій народ в неволі жде свободи,
Святого дня.

Дитино, знай, як підростеш велика,
То весь свій труд
Ти присвяти, щоб свій народ звільнити
З ворожих пут.

Як прийде час, за свій народ до бою
Стань без трівог,
Нехай тобі у тім великім ділі
Поможе Бог!

Юра Шкрумеляк.

САМ СЕБЕ ЗАСУДИВ

(Оповідання з життя українських робітників в Канаді.)

Було се 1919 року. Я робив при будові нової сіенарської зелізничої галузи (стіл ґенґ), що починалась з місточка Бонар і йшла на південний схід до міста Медисин Гет в Альберті. На 100 робітників лише формен, писар (тайм кіпер) і кухар були иншої народности — решта всі були Українці.

Робітники мешкали у звичайних тягарових ваґонах (бокс карах). В кождім ваґоні було по чотири вікна: по одному на причілках і по одному в обох бічних стінах на самій середині ваґону. Кожде вікно мало чотири маленькі склянні шибки, розмежовані деревляним хрестиком. У кождім ваґоні було по двоє входових дверий, вправлених в обох бічних стінах побіч середних вікон.

Ліжка, на яких спали робітники, були збиті зі звичайних рапавих дощок і стояли одно над другим. По одній стороні здовж попри бічну стіну було вісім ширших ліжок, призначених на дві особі кожде. По другій стороні попри другу бічну стіну було також вісім ліжок, але вузших, призначених лише на одну особу кожде. Отже в кождім ваґоні було по шіснайцять ліжок, на яких містилося 24 робітники і се було приписане число осіб для кождого ваґону. Серединою поміж ліжка був перехід, а такий вузкий, що той, хто „мешкав" в самім куті, мусів заходити і виходити боком. По самій середині кари стояв спіжовий огрівач. Під середним вікном за дверми стояв „синк" зроблений з дощок, з якого вода відпливала зелізною руркою, що була перепущена прямовісно крізь підлогу на двір. Вода до пиття стояла в невеличкій 4-ведровій діжці, до якої господар (булкук) доносив води що дня і замітав „хату". До одної з бічних стін в горі під стелею була привязана дротами звичайна нафтова лямпа.

Про підстілку на ліжко мусів кождий сам собі подбати. Звичайно, коли за дня зочили десь на полю фармерське сіно, що стояло в копицях або в стиртах, то смерком ішли зі шнурками „позичати" кождий для себе. Накриття кождий робітник привозив з собою, як виїздив з міста до роботи.

Ось і ціла обстановка. Така обстановка була менше-більше по всіх спальних ваґонах.

Поживу доставляла сама зелізнича компанія, а кождому робітникови відчислювано за харч з його платні. Нам відчислювано того року по шість долярів тиждево, себто 24 доляри на місяць.

Ціла „перія" складалася з 18 „хат". В шістьох ваґонах спали самі робітники. Окрему „хату" мали формен з тайм-кіпером (формен — се був старший вже 55-літний парубок, Ірляндець, на імя Шеперд, який вічно сварився з писарем Анґлійцем і був з ним на воєнній стопі), окрему „хату" мав кухар і його помічники. Далі йшли: ваґон з вуглям, ваґон з ледом, ваґон з харчами, кузня, „тенька" з водою, льора, на якій возилося ручні візки (гендкари), кухня і дві довгі великі їдальні, з великим числом вікон. По їх будові можна було судити, що колись служили за пасажирські ваґони. Між робітниками кружляли дивні опові-

дання про сі два ваґони. Одні говорили, що се одинокі два експонати, які сіенар казав задержати на памятку ще з тих часів, коли в Канаді було побудовано першу зелізницю. Инші знов оповідали, що в одній з них, в старшій і більш дрантивій, їздив перший канадійський „ґуберман" оглядати Канаду. Ще инші казали про них жартівливо, що се „ґари з часів Колюмбоса".

Вечером, коли в ваґонах заблимають світла, виглядало се, гей би справді ряд сільських хаток, лише з тою ріжницею, що сі на колесах.

На сей стіл ґенґ приїхало нас було кільканайцять з Вінніпеґу — самі хлопці — і всі замешкали разом в одній „хаті". Зразу було влізло між нас кількох старших „кожушків", але коли ми їм заборонили зачиняти вікна на ніч і плювати на підлогу — вони не можучи з сим погодитись, назвали се переслідуванням і високою політикою, тай один по другім перенеслися мешкати по инших ваґонах.

Нас остало в ваґоні 12 хлопців, як апостолів. Зразу кождий вечером щось робив: один оббивав своє ліжко папером для декорації, другий направляв щось з одежі, инший читав часопис або книжку, а кількох з нас робили новий стіл, якого незадовго буде треба... В неділю одні співали пісні, инші грали „воза" або „голої", а як вже відробили по кілька днів, набрали в офісі в тайм-кіпера на рахунок по кілька коробок сірників і почали грати в „мечики".

Між нами був один товариш на імя Петро, але тому, що був малий ростом, всі звали його „Пітьо" (здрібніле від англійського імени Піт). Він, хоч грав і не зле, найбільше „мечиків" програвав в карти, бо був добродушний, лагідної вдачі, не годен був постояти за собою, тому його шахрували в картах і крали „мечики" в него. Так якось виходило з ним, що хоч би мав і чотири тузи за кождий раз — все одно не виграє. Не було такого вечера, аби Пітьо не програв дві-три коробки сірників. Переконавшися, що між своїми хлопцями нічо не виграє, лише програє, почав наш Пітьо шукати иншого товариства.

Одної неділі пішов Пітьо до другої „хати" між „кожушків" і виграв між ними дві коробки сірників. Радости не було кінця. Дома Пітьо оповідав кождому про свій виграш і казав, що в своїй карі вже ніколи не буде грати, бо тут його шахрують і крадуть карти, а „вуйки" грають справедливо. Від того часу Пітьо часто заходив до других ваґонів і грав з „вуйками" в мечики.

По місяцеві, коли робітники дістали першу платню, поміняли чеки і по карах почали грати в гроші. З „мечиків" перейшов на гроші також і Пітьо. Як перше в „мечики", так тепер в „ніклі" ходив грати по сусідних „хатах", бо у нашій карі не грали в гроші, лише в „мечики".

Через кілька перших вечерів було пощастило Пітьові. Він приходив до дому веселий, перераховував гроші та неначе на те, щоби нас завидки брали, оголошував нам усім, кілько він виграв, хоч ми його про се не питали. Та по якімсь часі фортуна мачохою для Пітя стала. Почали нам другі доносити, що він програє по кілька долярів що вечера. Се легко можна було завважити по нім, бо тепер як приходив до дому, то вже не рахував грошей і не оголошував, кілько виграв, лише потихонько лягав спати на своє ліжко.

Як вже програв цілий чек на кілька десяток долярів до послідного цен-

та, позичив собі в неділю пять долярів і пішов знов грати, щоби відбити програні гроші. Та замісць виграти — програв ще й ту позичену пятку. Се вже мабуть його опамятало. В понеділок рано, коли ми збиралися до роботи, сказав Пітьо до нас усіх таке:

— Хлопці! Слухайте всі! Я вже програв цілий чек, а вчера позичив 5 долярів, думав, може відібю програні гроші, та замісць відбити тамті, я програв ще й тую позичену пятку. Нині заявляю перед вами всіма, що як ще хто з вас побачить мене, що я граю в карти, то маєте мені дати 10 буків. Чуєте! Десять буків, як хто побачить, що я граю в гроші!

— Чуємо і запамятаємо! — заявили ми всі нараз.

Я додав:

— А щоби не забулося, то я запишу сю твою заяву у свою нотатку!

І дійсно я записав до книжечки цілу заяву дослівно.

Тиждень пізнійше ми одержали другі чеки. Дістав чек і Пітьо. Карти пішли знов в рух, але він не грає, лише заглядає поза плечі, як другі грають та переступає з ноги на ногу.

Одної неділі по вечері десь наш Пітьо пропав. Цілий вечір не було його дома. Нікому з нас і на гадку не прийшло, що два тижні тому Пітьо перед нами заявив, та що треба за ним слідити.

Була десь десята година вечером, ми вже ладились іти спати. Аж тут прибігає до дому один з наших хлопців, А. Костюк, і каже:

— Хлопці! Пітьо вже грає в карти в крайні карі на горішнім ліжку, що то на нім ніхто не спить! Я що-й-но тепер там був і бачив на власні очи. Я вийшов з тої кари так, що Пітьо мене не запримітив. А ви всі памятаєте, що він тут два тижні тому нам усім заявив?!

— Памятаємо! Всі-ж ми добре чули! — сказали ми.

— Отже завтра рано, зараз по сніданню маємо відбути суд над Пітьом. Ти, Кумка, будеш за головного суддю, Степан Коробайло і Іван Пилипчук за поліцаїв, бо вони оба високі, я буду за головного свідка і за виконавцю екзекуції, а всі решта будуть засідати на лаві суддів присяглих. — Чи добре так буде?

— Зовсім добре! — сказали ми.

— Отже лягаймо скоро спати, а як Пітьо надійде, то нічого не згадуйте про те, що я вам сказав, аж завтра рано зробимо йому несподіванку, як поставимо його перед суд. От буде сміху!

Так накреслив Костюк плян суду, з яким ми всі погодились і полягали спати. Коли Пітьо прийшов до дому і коли ляг спати, — ніхто з нас не чув.

Рано, як лише кухар задзвонив перший раз (молотком по старім кавалку шини, яка висіла перед кухнею на дроті), ми повставали і скоро зібралися, щоби бути на час готовими до суду. Встає і наш Пітьо, та збирається ліниво, видно, що не виспаний через карти. Однак про те, що його чекає по сніданку — нічого не знає. Задзвонив кухар другий раз, ми всі чимскорше побігли на снідання, а вхопивши третє-через-десяте, поприбігали назад до своєї кари і кожний заняв своє місце: я за столом, І. Пилипчук і Степан Коробайло стали при дверях, Костюк десь дістав добрий кавалок дошки з тих дверей, що їх вживають у ваґонах при ладованню пшениці і поставив її в кут, сам став при столі, а решта засіли на двох лавочках, як судді присяглі.

Хоч Костюк вже згори був при-

значений до відчислення буків, одначе щоби відтак Пітьо не жалувався на него за се, я рішив, що трох мають тягнути жереб: у мене в руці буде три сірники, один з них буде зломаний. Хто витягне зломаний сірник, той виконає екзекуцію. Очевидна річ, Костюк знав, котрий сірник буде зломаний і де буде стояти. Се робилося для того, щоби Пітьо відтак не мав причини на Костюка нарікати. А призначили ми Костюка, а не кого иншого, до виконання екзекуції тому, що він був солідний під сим зглядом.

Якраз коли ми з сим покінчили, входить наш Пітьо зі сніданку. Лише він переступив поріг, оба сторожі зловили його за руки і привели перед стіл. Він і не сіпався, бо думав, що се оттак собі, жартують з ним: Про те, що його будуть судити — він і не думав.

Я встав і промовив:

— Товариші! Ми маємо 10 хвиль часу, заки вийдемо до роботи. За сей час маємо відбути суд над Пітьом, який вчера вечер зломив заяву, зложену добровільно перед нами кільканайцять днів тому.

— Хто, я?... Де?... Яку заяву?.. Хто видів?!

— Передовсім остерігаю тебе, Пітю, не забудь, що знаходишся перед судом! Мусиш нині вислухати присуд і приняти кару, яку ти сам собі вже давно призначив.

Ся заява поділала на Пітя, — він став, як вкопаний і ні слова більше не промовив. Тоді я звернувся до Костюка:

— Костюк, роскажи нам, де ти вчера бачив Пітя і що він там робив?

— Вчера, перед 10 годиною вечером, зайшов я до самої крайної кари спитати, чи не має хто шила і дратви і побачив, як Пітьо і пять инших гравли в карти на горішнім ліжку, яке стоїть порожне в самім куті. Те все, що я бачив і знаю, — сказав Костюк.

— Чи так було, як Костюк розказав? — питаю Пітя.

— ?!

— Чи так було? Питаю тебе ще раз!

— Ну, то що, як було? — ледви вимовив Пітьо.

— Зараз побачиш, що! — Сказавши се, я витягнув з кишені свою нотатку і почав читати голосно:

„Понеділок, дня 23 серпня, 1919 року. Сьогодня перед 7 годиною рано наш товариш Пітьо заявив перед нами всіма слідуюче: Хлопці! Слухайте всі! Я вже програв цілий чек, а вчера позичив 5 долярів, думав, може відібю програні гроші, та замісць відбити тамті, я програв ще й тую позичену пятку. Нині заявляю перед вами всіма, що як хто з вас побачить мене, що я граю в карти, то маєте мені дати 10 буків. Чуєте! Десять буків, як хто побачить, що я граю в гроші!"

По відчитанню сеї заяви звертаюся до „лави присяглих" і питаю:

— Хто з вас чув, як Пітьо два тижні тому зложив перед нами сю заяву, яку я тепер відчитав?

— Ми всі чули! — відповіли одноголосно судді.

— Що ти, Пітю, маєш на те сказати?

— ?!?!

— Прошу суддів видати свій присуд! — кажу я до лави.

— Та що тут є нам до говорення! — каже один з суддів. — Пітьо вже сам собі видав присуд ще тоді, як зложив заяву.

— Так, так! Всипати йому зараз 10 буків! — відізвалися инші з суддів.

Тоді я забрав слово:

— Товариші! Воно правда, що Пітьо сам собі вже давно видав засуд і нам приходиться тепер його лише виконати, і за те він не повинен на нас гніватися. Однак ми — люде і товариші праці, отже повинні мати співчуття до свого товариша і в сім випадку. Щоби Пітьо почував, що він все-ж таки остає ще нам щось винен, а не ми йому, — я пропоную від себе знизити йому кару на половину і дати йому лише пять буків. Хто є за сим, прошу підняти руки вгору!

Пять голосів було „за", а два „проти" (всіх суддів було лише сім). Тих два голоси домагалися, щоби Пітьови відрахувати таки десять буків.

— Отже рішено дати Пітьови 5 буків. Прошу зараз присуд виконати!

Я зробив махінацію з сірниками. Костюк витягнув зломаний сірник, як було умовлено, і став з дошкою на поготівлю. Стіл висунено на середину кари. Хтось сказав про се иншим робітникам по других ваґонах і під нашу кару збіглися майже всі робітники. Однак до середини ми їх не пустили.

— Лягай Пітю на стіл! — сказав один зі сторожів.

— Ні, я не ляжу! Ви не маєте пр...

Не докінчив Пітьо. Два здорові сторожі вхопили його за руки, инші два прийшли з поміччю і придержали за ноги і наш Пітьо опинився на столі, неначе рублем прирублений.

Рознеслося пять голосних ударів дошки, а по кождім ударі голосне: „Ой!" та „Ай!"

Вкропили Пітьові 5 дощок по сидженню, а як пустили його — він сів на підлогу і з болю почав терти сидженням по підлозі.

Тимчасом рознеслося голосне „Ол аборд!" і ми всі почали виходити до роботи. Лише Пітьо не йшов того дня до роботи. Лежав в ліжку і вилизувався. Ми цілий день говорили лише про суд, який відбули над Пітьом і навіть почували задоволення з того, що й ми маємо своє неписане право судити і карати за недодержання слова. А Пітьові було ніяково. Видно, почував жаль до нас, хоч неоправданий, бо не говорив першого вечера до нікого.

За три дні все забулося і Пітьо, як і колись, говорив до нас, жартував з нами, сміявся зі свого засуду, мов би то і не з ним се діялось, та як і колись став нашим добрим товаришом.

Та чи грав він в карти по сім засуді, — не пригадую собі.

***

— Чи се був серіозний суд, чи так собі, на жарти? — спитаєте.

І сам не знаю, як би вам відповісти. Се було щось по середині між забавою а серіозністю. Для серіозного се виглядало зовсім по серіозному, а для веселого се виглядало по веселому. Одно скажу, що для Піля сецілком не були жарти, а річ, яку трактувалося і довелося до кінця зовсім серіозно. **Михайло Кумка.**

Ще говорить.

Суддя до жінки, яка свідчить в суді:

— Говоріть сміло, так як говорите у себе в дома.

Розправа не скінчилася, бо жінка ще говорить.

Розшифрував.

— Ви знаєте, що се таке УСРР?

— Українська Соціялістична Радянська Республика, хіба ні?

— А ні! УСРР — се знак сучасної українізації: один Українець, один Сруль, а два „русскіє".

ЩО ТО Є ЧОЛОВІК.

(Із теки саматольоґа).
(Гумореска.)

Чоловік складається з богатьох членів, а часто буває сам членом (приміром членом Товариства Опіки над Бездомними Звірятами).

Горішний бік чоловіка кінчиться головою, долішний зачинається ногами або протезами, які сягають по землю.

Середина — се кадовб, який служить до ношення камізельки і шлийок. Низше грудей є живіт. В ньому грають в теперішних часах часто джез-бенди. Горішна часть тіла, так звана голова, форми гарбуза, поросла волоссям і служить до ношення капелюха або шапки. Вона є тверда, одначе муру нею не розібєш.

Не все чоловік має голову. Часом тратить її і тоді є без голови. Голова сама не ходить — хіба ходором — але можна зате зайти до неї, прим. по розум.

Часом цілий чоловік є головою, тоді він не ходить, а ходять до нього, прим. Голова Товариства Доброї Смерти ітп. Дуже часто голова не є взагалі головою, прим. на Загальних Зборах.

З одного боку голова має потилицю, з другого лице. Ріжниця мала. В лице цілують або бють, в потилицю чухають.

Бувають голови й без лиця, прим. коли хтось запрошений на обід, лишається й на вечеру. Лице надається дуже добре до мальовання. Його малюють шмінками, або олійними фарбами. На лиці є очи. Очима можна робити око. Ними можна також їсти.

Над очима висять повіки, які примикаються. На око треба уважати, бо в нього можна впасти. Таке лучається найчастійше мужаткам.

Нище очей сторчить ніс. Він служить до пчихання. На носі можна грати, за нього можна водити. Носом можна почути (письмо, інтерес, небезпеку). Він буває двоякої краски: червоної і фіолетної. Перший є доказом приналежности до протиалькогольного товариства, а фіолетний, або кардинальський, служить до заживання табаки.

Нище носа бувають часом вуса. Вуса є старокраєві або заграничні (англійські).

Під вусами є уста, якими виголошуємо промови, похоронні, вічеві, соймові, весільні та ловимо гави або ворони.

В устах є язик, яким мелемо і петлюємо.

Під язиком є борода, на якій росте борода.

По обох боках голови висять вуха, за які зачіпаємо окуляри.

Голова, се дуже важний обєкт для мужів, бо на ній тешуть жінки кілки.

Носатий.

Ріжниці характерів у деяких народів.

Італієць каже: Покажи мені твоїх приятелів, а скажу тобі, хто ти є.

Еспанець каже: Покажи мені твоїх ворогів, а скажу тобі, хто ти є.

Німець каже: Покажи мені твої книжки, а скажу тобі, хто ти є.

Француз каже: Покажи мені твої діти, а скажу тобі, хто ти є.

Анґлієць каже: Покажи мені твій дім, а скажу тобі, хто ти є.

Американець каже: Покажи мені твій біжучий рахунок, а скажу тобі, хто ти є.

Москаль каже: Покажи мені твій пашпорт, а скажу тобі, хто ти є.

Українець каже: Запроси мене до себе, скажу тобі, хто ти є.

Сторінка із Записної Книжки

Квітень, 1918 р.

В семій годині ранком, голосно заграли сурмачі; на дзвініці гуде дзвін, біля церкви стоїть варта. В церкві повно народу. На самій середині храму стоять дві домовини, гарно прикрашені квітами, жовто-блакитними стрічками перепасані. Обидві домовини одним сотенним прапором до половини прикриті. В домовинах лежать два вірні сини України, забиті вчера на варті ворогами Землі Української.

Обличча у них спокійне і поважне, таке, яке було на варті під хвилину несподіваної смерти.

Пан-отець відправив жалібну Службу Божу; заспівали вічну память поляглим; уклонилися присутні до землі і неодна сльоза зросила лице співробітників забитих.

Покрили домовину віком і понесли на цвинтар під гомін дзвонів.

Впереді хрест несе бунчужний, за хрестом на обидва боки несуть корогви підстаршини, за ними пан-отець іде оточений співаками, тут-же дяк несе кадило. Далі домовини несуть старшина і козаки. За домовинами іде штаб ґрупи, орхестра сурмачів, а далі все військо, що було на тім відтінку бойового поля.

Народу висипало стільки, що аж чорно стало; дома залишились хіба немовлята та слабі.

Поважно похід іде, чудово співає хор і урочисто, величаво грає орхестра погребовий марш. Згук сього марша зворушує душу всіх учасників походу, жалібно бється серце; неслухняна сльоза застелює очи у самого суворого чоловіка. Несамохітна думка одна за другою прорізують мозок у чоловіка і думається йому, як перенесуть сю смерть родичі забитих; а там думка несе далі, до своїх родичів і якось мимоволі думається: а чи не стріне така сама пригода і мене невдовзі... але на все воля Божа...

Прийшли на цвинтар, під сальву сотень і гармати опустили в одну яму обох забитих, щоби і там не розлучалися вірні свого обовязку, козаки-вояки.

Струнко стоять козаки, міцно тримають зброю в руках і уважно слухають коротку промову свого отамана:

— Козаки, нехай смерть сих двох козаків — наших братів — ще більше нас зєднає в одну родину, щоб ми скрізь памятали, що одна тільки могила може спинити нашу роботу в боротьбі за волю нашої Батьківщини. Хай земля буде їм легкою, а вам всім щастя на дорогу і повного успіху у вашій боротьбі.

Заторохтіла земля, яку кождий присутний, жменею або лопатою, по звичаю нашому, кинув в яму на домовину і скоро над забитими виріс великий курган. Покрили його квітами, поставили березовий хрест з дощечкою, на якій написано, хто під сим хрестом лежить, на памятку для всіх, хто любить свою Україну...

Час біжить, робота нас жде пильна і поважна, треба рухати далі, ворог не спить.

Отаман подав знак, сурмачі заграли марш і сотня за сотнею потягнулись на майдан, на місце загального збору нашої ґрупи.

Була девята година рано, як ми передавали владу місцевим людям і залишивши лише маленьку залогу, шо-

би забезпечити собі запілля, були готові, щоб рухатись далі. Десь далеко тарахкотять кулемети, гукає гармата...

Старшина дістала наказ для виконання своїх завдань. Кінnотчики на своїх чудових конях в мент розсипались в лаву і пішли вперед, освітлюючи всю місцевість, щоби дати можливість піхоті і гарматчикам безпечнійше йти на свою роботу, оберігаючи їх від несподіванок.

Коли аванґард відійшов на належне йому віддалення, рушили головні сили. В сей мент підійшов до мене головний лікар ґрупи, др. Бахмач і просить, щоби я взяв зі собою одного старшину, що вчера вирвали з рук смерти наші кінnотчики від утікаючого ворога, і показує на високу, худу постать з повязаною головою, впалими очима, одягнуту в чумарку лікаря. Ся постать трясеться і ледви стоїть на ногах.

Побачивши такого чоловіка, я тихенько кажу доктору:

— Заберіть його до лазарету, хай там відпочине, загоїть свої рани, а тоді будемо з ним говорити.

В сей мент постать рушилась до мене і благаючи говорить:

— Пане отамане! Не лишайте мене тут, бо нерви мої більше не витримають, я не в силі більше ані одної хвилини залишатися тут, не будучи в рядах військ, які бються з ворогами нашими і моїми персональними. Дозвольте мені йти за вашими частинами, а там, де вже сил не вистарчить, підїду на якому небудь возі вашого обозу. За день-два, я вже чую, що буду на стільки в силах, що буду корисним вояком вашої ґрупи.

Щирий голос, благаючі очі, зворушили мене і зацікавили пізнати ближе сього чоловіка.

— Добре, — кажу до доктора, — посадіть в моє авто, я підвезу його.

Доктор відсалютував і радісно пішов, щоби допомогти сьому каліці сісти.

За якийсь час я зробив всі розпорядження і пішов до свойого авта, де познайомився з сим чоловіком, сів біля нього і ми рушили в дорогу.

Дорога була така погана, так нами трясло, що нераз хотілось вилізти з сьої тарахкотійки і піти пішки, але частини вже були далеко на переді і я хотів дігнати аванґард своєї ґрупи, де краще можна орієнтуватися при всяких зустрічах з ворогом.

Отак ми собі їдемо, трясемося, нема що робити, тому звертаюсь до свого сусіда і кажу йому:

— Пане добродію, коли ви спати не хочете, чи краще сказати не можете в сім авті, і не дуже змучені, то розкажіть мені про свої пригоди, почавши з революції—про ранійшу вашу службу в частинах, ви колись другим разом розкажете.

— З великою утіхою, я вам все розкажу, — каже мій сусіда, — що тільки пригадаю собі, але позаяк ся революція сидить у мене в печінках, тому я нічого не промину, щоб не розказати.

Я, сотник ладожського полку, Степан Дрозд, пережив на фронті всю велику війну, кілька разів покалічений, був в ріжних пригодах, коли смерть так і косила кругом молоде життя, але се все нічого порівнюючи з революцією, будь вона проклята.

Не раз підчас революції, дивлючись на божевілля салдатів, я собі пригадував письменника Короленка, який казав: „Не можу зрозуміти, як може сердечний, поважний чоловік, часами радий за свого старшину життя віддати, лицар при виконанню свого завдання, чесного свого слова і наразі під впли-

вом якогось некудишного аґітатора стане божевільною звіриною". Се гірко, але се свята правда. Я на своїй шкурі се все пережив і хотяй я вискочив тимчасом із сеї історії живий, як та риба, якій вдалося перескочити через сіть, а скільки инших застрягло в тих сітях, одному Господу Богу звісно.

Було се в осени 1917 року в саму крутілку між двома оскордями: війна і революція. Правда, перший оскордь ледви дихав, а другий вже почав молотити зі всеї сили і перти все, що попадеться під нього.

Полк наш тільки що змінився з позиції; стоїмо на відпочинку в якомусь селі, кругом болото, дощ, а тут ще аґітатори що дня надїзджають і цілком всяку роботу в частині припинили. Сотник я тільки по назві, а власти у мене нема ніякої, дуже часто я себе порівнював до безрукого чоловіка, якого оточила тічка вовків.

Салдати все чужі і звідки вони набрались? Мої співробітники або забиті, або після покалічення залишились десь в запіллю, а решта, як побачила таку нерозбериху в частині, забрала свої рушниці і пішла до дому. А ті, що залишились, то краще про них не згадувати, така мерзота, що ще і тепер, як згадаю, цілого трясе, як би жабу ковтнув; всі вони на нас старшин дивились, як на головних винуватців, що війну почали і тепер кінчати не хочемо.

Зрозумів я одно, що треба щось робити, бо инакше пропадеш за нюх табаки; кругом ґвалт, нерозбериха, всі розхрістані. Деякий чортяка ще і на фронті не був, а вже кричить, що він жертва світової війни і за буржуїв кров проливав. Кругом самосуд, один гірший від другого; як тільки офіцер щось скаже проти аґітатора, так зараз з ніг зібють, обцасом в голову і замордують. А там опісля історія розбере, що тільки і тільки згинуло невинних жертв революційного терору. На щастя моє в третій годині в ночі приказано мому батальону йти на позицію і закрити прорив, який зробився, дякуючи тому, що якась частина самовільно знялася з фронту і пішла до дому.

Зібрав сотенних свого батальону і наказав їм бути готовими до виступу.

В третій годині я прийшов на збірний пункт, а там замісць 800 баґнетів стоїть 100 вояків старшин і підстаршин, решта не пішла тому, що тепер „свобода" і кождий може робити що хоче.

Що робити, а наказ виконати треба, подав знак і пішли; участок в три кільометри заняв своїми сто людьми, всі стали на варту і старшина і підстаршини, кожда варта з трох чоловіків: один стоїть, другий коло нього сидить, а третий лежить і спить. Так ми простояли 3 дні і 3 ночі, а на четверту ніч нас змінили сибірські стрільці, зі 100 вояків осталось у мене яких 25, решта залишилась зі стрільцями на позиції, не захотіли вертатись до божевільних. Тільки що ми вийшли з шанців, як Німець по дурному пустив в наш бік кілька ґранатів і один з них мені покалічив ліву руку, повище ліктя. Кість не зломано і тому я зрадів, бо ся рана мені відкривала можливість виїхати з полку до лазарету. Я ще не знав того, що фронт в порівнанню з запіллям се рай, бодай їм всім такого раю на сім і на тім світі...

Прийшли ми до своєї частини, лікар рану перевязав, написав перевязочне свідоцтво і казав іти до близького двірця, а звідти мене відішлють до лазарету; коней і возів ми не мали, бо

все комітетчики забрали і їздили з одного полку до другого на відвідини, а крім того возили на мітинґи ріжних аґітаторів.

Нема що робити, одягнув я кожушок, зняв погони, взяв в торбину хліба, тютюну, сорочку, рушник і кусок мила, пішов, як колись апостоли ходили, пішою стопою.

Рука в мене розпухла і дуже болїла, але я цілий час тільки і думав, як би мені до стації дійти, „до раю обітованого".

Ішов я цілий день і цілу ніч, нарешті доліз до стації.

Еге! До стації, до сього „раю обітованого", прости Господи за таке порівнання. Та се щось таке, чого певно і у Вавилоні не було, коли Господь у всіх думки перепутав. Се-ж якась отара баранів, яка без жадного розуміння кидалась то в один бік, то в другий, чекаючи на потяги.

Комендант стації голову стратив, не знає, що йому робити, ніхто не слухає, тільки кричать, давай ваґони, давай паротяг. Машиністів під баґнетами водять і наказують під карою смерти їхати. Ті потяги, що стоять біля стації, переповнені, сидять і на дахах і на буферах, нема навіть і гадки, щоби можна як пролізти туди, а ще до того сварка, свист, рев і такий сморід, що з непривички не можемо витримати...

Пробував я піти до коменданта і кажу йому, що я покалічений і прошу відіслати до лазарету, та де там, що він зробить...

Стиснув я зуби і пішов сам собі шукати місця в тих ваґонах, що ще тільки поприїзджали і стояли яких три кільометри за семафором, на запасних путях. Дорогою стрінув машиніста і від нього довідався, що за яку годину один із тих далеких потягів рушиться в дорогу без сиґнала. Там, — каже, — вже повно народу, але ви ще найдете собі місце, а далі, подивився на мене уважно, порадив краще лізти на дах ваґона, там, сказав, буде безпечнійше для мене.

Я його зрозумів. Тихцем дійшов до ваґонів і при помочі машиніста виліз на ваґон, привязав себе мотузком до вентилятора, щоб не скотився, як засну. Лежу, відпочиваю і думаю собі: „Дай Боже здоровля машиністому, що знайшов мені таке добре місце для подорожі"... Рука як колода стала, горячка розпалила все тіло, пити хочеться, голова горить, в очах зірки, туман.

Як довго ми їхали, я не знаю, бо стратив притомність, а як прийшов до себе, то лежав в шпитали, в сьому самому місці, де ви мене виратували від смерти.

Лікарі хотіли відрізати руку, та я запротестував і як бачите, добре зробив, бо маю обидві руки, хотяй і покалічені, але до роботи ще здатні.

Пролежав я в шпитали яких шістьсім тижнів, рана на руці почала добре загоюватися і я почав думати, як би то з сього шпиталю до себе на Полтавщину дібратися...

Одного дня чуємо, що якась дуже важна санітарна комісія до нашого лазарету приїхала і вже почала огляд хорих. Думали собі, що се певно Керенський прислав, набирати людей, щоби до побідного кінця війну довести. Що-ж, се його право і обовязок, коли потрібно, а головно коли зможе, хай бере, орґанізує і покаже всьому світу, що він не тільки руйнувати, але й будувати державу може.

Сидимо на своїх ліжках і чекаємо.

Біля полудня з галасом відчиняються двері і входить комісія, а я як подивився, то аж ахнув. На чолі комісії стоїть як представник військової вла-

ди, дезертир з моєї сотні і арештант Берко Сливак, а з ним яких 10—12 різних осіб, між ними і з нашого лазарету старший санітар, який тепер перебрав функції головного лікаря сього шпиталя.

Я аж сплюнув, так огидно було дивитися на сих розбишак...

Чуємо голос Берка:

— Товариші, я приїхав по наказу верховного головнокомандуючого Криленка, щоби зробити ревізію в шпиталях і всіх бажаючих зараз-же вислати до народної армії, яка формується в Могилеві для боротьби не з чужоземними арміями, яких ми рахуємо не за ворогів, а за своїх товаришів, бо вони допомогли нам скинути ненависне нам правительство, а для боротьби зі старорежімниками, буржуями, офіцерами, попами і поміщиками. Прошу всіх, хто за моєю пропозицією, зараз-же записатися у товариша Слуцького.

На сей чудовий заклик з нашої кімнати ніхто не рушився; почали деякі між собою переговорювати, як бути. Коли знова чуємо:

— Ага, саботажники, не хочете допомогти народному ділу, по сході то ми вас і сільцем заберемо, кого тільки признаємо здоровим. Медицинський персонал вперед і зараз-же переслухайте всіх і передайте мені спис всіх, кого можна вислати!

Розсипався медичний персонал поміж хорих, підскочило і до мене якесь жиденя, приложило ухо до мого правого боку, шукаючи там серця, щось записало, заглянув в очі, казав показати язик, цілком не дивився на рану і пише: „Здоров, годен". Тут мене така злість взяла, що я вирвав у нього книжку і сею книжкою як трісну його по голові, аж гук пішов... Як закричить жиденя: „Ратуйте, ратуйте, він мене зовсім уже вбив". Зробилася метушня, спочатку вся комісія за двері почала втікати, а коли побачили, що ніякої небезпеки нема, повернули назад і всі до моєї постелі. На переді всіх іде Берко, високий, рябий, рудий, патлатий Жид, в чорних окулярах для солідности. Як тільки ввійшов до кімнати, очей своїх з мене не спустив і як закричить:

— Се ти, мій сотник Дрозд, ахвіцер-сволоч, втік з фронту, ліг в салдатську палату і думаєш в сей спосіб закинути кінці в воду... Салдатськая власть не понравилась?... А салдатів ти любив заставляти тебе слухати, а сам тепер втік, другі хай воюють, а ти в дезертири записався. Я тебе зразу пізнав і пригадав, як ти мене під суд віддав... Чекай, я тобі покажу, що то значить салдатськую кров пити... Царський лакуза, нещасний народний непотріб. Ти знаєш, хто я? Я є обранець народу, той, що веде нарід до визволення...

Тут я не витримав, що було сили, ногою вдарив в живіт сього Жида, а сам кричу, щоби звязали сього дезертира-падлюку, який з самого початку мобілізації обікрав своїх сусідів, вкрав коня в полку і дезертирував. Маю відомости, що він цілий час грабував в запіллю і певно був в зносинах зі шпіонами ворожої армії.

Не встиг я ще щось сказати, як на мене накинулася ся зґрая бандитів, звязали і заперли в маленьку кімнату для божевільних...

Вечером забігла до моєї кімнати сестра жалібниця і потихенько мені сказала, що тепер наказано всіх саботажників і підозрілих перевести до острога і в ночі буде суд. Чуємо на долині розлючений голос: „Зараз-же того птаха відвести до острога, а я вже все зроблю, щоби з ним порахуу-

ватись як слід". Зайшли на наш поверх три постаті в салдатському убранню, пики такі, що тільки подивитися, то вже, прости Господи, не стримаєшся, щоби з огидою не сплюнути...

Підняли мене, розвязали ноги і повели через місто до острога. Дорогою стрінув богато знайомих, тільки ніхто з них навіть знаку не подав, що знає мене, так були всі перелякані.

За яку годину підійшли ми до брами тюрми; огороджена вона великою камінною стіною — 15 стіп високо. В стіні ворота, в воротах кругле віконце, яке причиняється з надвору. Стукнув мій вартовий в двері, відчинилось віконце, якась постать простягнула руку, вартовий передав йому записку той подивився на печатку, відчинив двері і ми зайшли на подвіря. За нами зараз-же замкнули браму, сторож поніс пакет до канцелярії, а ми стоїмо на дворі.

Дуже погано себе почуває чоловік, як попаде в таку небезпеку, куди не глянь, а спасення нема. Стою, оглядаюсь на свою будучу тимчасову хату. Се великий будинок на три поверхи з пивницями. Кругом маленькі вікна з кратами. Вхід до сеї хати тільки один. Кругом ходить варта нова, розхрістана, без жадних відзнак, зате зброї на них скільки хочете: тут і рушниця, і шаблюка, і револьвер, на паску висять бомби, через плечі перепасані стрічки кулеметні, з боку висить маска проти газів і ще чогось богато. Очевидно, що сі люде ніколи в війську не були, а правдоподібно ще недавно самі в сім будинку сиділи, перебивши свою охорону і прикрасились всім, що тільки нагадує зброю...

Будинок старий, похмурий, позеленів увесь від старости... Бррр... Аж дрощі беруть, коли подумаєш, скільки тут згинуло народу, скільки тут пролито сліз, скільки людей тут згубили свою віру, надію і любов до життя, до роботи, до обовязку. Скільки тисяч людей при иншій орґанізації сих притулків, можна було-б не тільки спасти від зарази, а ще і зробити з них людей, які самі переконалися-б в своїх похибках життя і можливо були би ще корисними для державного, громадянського і родинного життя.

Думки мене понесли десь в далекі пляни і проспекти, коли чую:

— Арештант Степан Дрозд іди в канцелярію...

Стрепенувся я, думки відлетіли, ще раз подивився кругом на небо, на гущу ліса, що гору покрив, ковтнув повітря і зайшов до канцелярії.

Кімната дуже велика, біля стіни чорні від часу лавки; проти дверий довгий стіл, на ньому лежать якісь книжки, папери, до стола близько підійти не можна було, бо він зі всіх сторін огороджений. Проти стола на стіні дві чорні плями, певно висіли колись ще недавно портрети царя і цариці. На стінах в рамцях під шклом і без шкла, запаскуджені мухами висять ріжні пляни і інструкції. Під стіною шафа з книжками, в кутику стоїть машинка до міряння арештантів і фотографічні апарати і ще ріжного богато чого, зараз і не пригадаєш. За столом сидить якась лиса, погана постать з маленькими, як у ящірки очима і читає папірець, що йому передав мій вартовий.

Прочитав, підніс нехотячи свої очі на мене, взяв книжку і записав: Арештант, бувший сотник царської армії, Степан Дрозд і поставив число 28750 тай каже мені:

— Тепер ти не маєш жадної иншої назви, як арештант ч. 28750, не забувай сього числа і завжди на нього

З боїв під Перемишлем.

відгукайся, як тебе покличуть. Зараз тобі принесуть убрання з сим числом, спишуть з тебе листа і зроблять фотографію. А тепер розвяжіть йому руки, хай роздягнеться, а ви візьміть сю розписку, — каже до вартових, — і ідіть до дому.

Вартовий взяв папірець і каже тихенько, так що всі чули:

— Нема чого його перебирати, фотографувати і списувати, бо завтра його випишуть в розхід...

— Ага! — каже лиса голова. — Добре. — І зараз-же подзвонив. За хвилину прийшла якась людина з великою кількістю ключів. Надзиратель певно се був він, звернувся до сеї постаті і каже:

— Товаришу! Візьми сього арештанта число 28750 і виведи в камеру 44а; переодягатися йому не треба бо він засуджений.

Я відтак довідався, що сі кати дуже пильнувати, щоби всі, кого будуть розстрілювати, щоби йшли на місце страчення у свойому одягу, бо сей одяг належить тим, хто буде під той час страчувати. Бо як він буде одягнений в тюремний одяг, то той одяг мусить бути повернутий і кати нічого не дістануть.

Ся нова фігура з ключами, яку я ніяк не міг розглянути, бо він там десь біля дверий стояв, кивнула на мене головою і каже:

— Ей ти, 28750, іди сюди, я тебе відпроваджу до твоєї компанії, там на тебе вже певно чекають...

Відчинив двері в темний коридор-сіни і ми пішли сим коридором десь далеко. Дві нафтові лямпи давали світла дуже мало. На оба боки сіней були кімнати з білизною, матерацами і власним убранням затриманих. У самому кінці сіней були сходи кудись на долину, певно в льох, так мені здавалось; спустились ми доволі глубоко; там ще темнійше, пахне вогкістю, капустою, болотом, щурами... Підлога брудна, слизька...

— Отут, — каже до мене мій проводир, — наліво і направо лежать стоси різок і є гарненькі, темненькі кімнатки, де ні сісти ні лягти не можна, се все є приготовано для тих, хто не буде виконувати нашого статуту...

Отак ми дійшли до кімнати 44а. Постать знайшла ключ, відчинила двері і ні з того, ні з сього, пхнула мене до середини сеї кімнати.

Я мало не впав від несподіванки. Стою серед кімнати і нічого та нікого не бачу. Повітря погане, очевидно від параші-катеринки.

Чую, хтось рухається близько мене. Зрадів, що не сам тут. Ще кілька хвилин і очі мої призвичаїлись до темряви і я побачив людей, що сиділи і лежали на підлозі і нарах. Оглядаюсь: кімната велика, кроків 12 в квадраті, не висока, суфіт, здавалось, так і роздавить тебе; десь під стелею маленьке вікно, тепер вечір і не видно, куди воно виходить. Я не думаю, щоби воно богато світла давало.

На нарах матераців і подушок нема. В кутику відро з водою для пиття, біля дверий катеринка-осмолена. Мене зацікавило, чому се ніхто із тут присутних не звернувся до мене ні з привітом, ні з запитом, ні з почуттям... Дивлюсь, ті що сидять, голови на коліна поспускали і думу тяжку думають; ті, що лежать, як божевільні встромили очі в двері... Тільки двох надрапали собі на нарах крапки для шахів, а з хліба наробили гуляк і грають собі цілий день, як би їм і горя мало було.

Опісля я довідався, що мої приятелі по нещастю поставились до мене обоятно тому що вже не раз жорсто-

ко попеклись за свою цікавість і тепер з переляку на холодну воду дмухають, щоби не попаритися.

Нераз було що впхнуть в кімнату арештанта, всі до нього і почнуть душу отвирати і скарги свої перед ним викладати і про мрії свої розкажуть, а за кілька днів вияснилося, що то був шпіон і всі, що душу свою розкривали, на ріжні муки пішли, кого розстріляли, а кого в темну посадили, а кому березової каші всипали...

Ся вся компанія, що зібралася в одній зі мною камері, се були живі трупи, повні апатії, безнадійности, жовто-зелені обличча, впалі горячі очі, щоки оброслі щетиною, волосся на голові розпатлане, одяг висить на них як на вішаках; всі сі товариші по нещастю перестали цілком говорити між собою і цілий час в нервовій дрімоті перебували.

До кого не підійду, буркне щось і відвернеться, а инший лише подивиться на вас з просоння і знова схилить голову на коліна. Жах почав мене брати, а далі така напала на мене злість, що здається все перевернув би вверх ногами.

А тут ще ріжні думи в голову лізуть, пригадалась батьківщина, полк, служба... Що-ж се таке тепер зі мною зробили, защо і для чого се? Невже Росія так дякує тих людей, що в мент її небезпеки віддали її все здоровля, сили, працю... Невже-ж за те, що я своїми грудьми захищав її цілість, її інтерес, не маю тепер права на її захист... Невже-ж тому тільки, що мається новий уряд, всіх робітників старого уряду треба знищити?... Ми-ж всі стояли на сторожі інтересів держави, а не окремих людей; ми-ж захищали кордони Росії, щоби ворог не міг знищити майна тих, що зі зброєю в руках стояли десь на фронті і чесно виконували свої завдання. Ми-ж захищали від ворога всіх тих старих, слабих, жінок і дітей, які не в силі були йти разом з нами на варту і помагати владі знищити ворога.

І от за виконання чесно свого завдання, за восьми-кратне покаліченння всього тіла, за тяжку непосильну працю і за се тепер тюрма, а далі страшна смерть. І се за те тільки, що одна влада повалила другу... Розум мій дуже слабий, щоби я міг бодай що небудь в сім зрозуміти, що се таке. Невже батьківщина се пуф, се булька з мила, а кругом жорстокий еґоїзм, боротьба за владу поодиноких осіб і партій, які в сій шкірній боротьбі без огляду на все, страшенно тремтять, щоби не згубити захвачену посаду в новому уряді, катують і нищать з переляку наліво і направо всіх людей, навіть тих, які з ними в жадні реванжі, в жадні конкуренції і не думали ставати...

Боже мій! Пригадаймо собі тільки, скільки в сій вакханалії згинуло дійсно здібних людей, яку корисну, наукову, культурну роботу вони могли-б зробити для держави. Скільки ні защо, ні прощо знищено: професорів, лікарів, інжинірів, офіцирів, письменників, купців, хліборобів, попів, фабрикантів, салдатів, селян, робітників і се все за що? Лише з переляку зі страху за владу.

Хіба се потрібно для добра людства, хіба сим піднісся культ освіти держави, хіба в державі всі стали рівні? Нема пануючої кляси? Хіба умови заробітної праці для робітників стали кращі? Хіба селяни і городяни платять рівно всі податки? І чи податки значно зменшені? Хіба освіта в державі стала більша? Хіба загроза війни стала менша і зменшена армія? Хіба грабіжництво згинуло?

Хіба в такій хліборобній державі не бракує хліба, цукру, соли, черевиків, одіжи і т. п.? Хуба чужоземний капітал більше не експльоатує богацтв держави? Хіба родинне життя стало краще? Хіба нема на вулицях безприютних дітей і ними заопікувалась держава? Хіба знищена кара смерти? Хіба знищена каторга? Хіба в тюрмах не тримають за політичні погляди людей? Хіба... хіба... та ні, се все брехня, брехня і брехня.

Скочив я зі свого місця і почав ходити нервовими кроками через усю кімнату, коли чую голос із кутка:

— Сядьте, будь ласка, а то щур лякається і боїться їсти свого сухаря, якого я щоденно йому кидаю біля його нори.

Став я як вкопаний, таке страшне враження зробив на мене сей оклик. Невже тут люде ще можуть любити в саму небезпечну для свого життя хвилину, та ще любити такого поганого гризуна, як щур; а між иншим сей гризун приносить їм бодай трохи розривки, се був якийсь промінь людськости, була якась ціль, правда дрібна, а все ціль. І тут бодай трохи чоловік забував про своє нещастя.

Тут стукнули в двері і принесли нам відро теплої води з пригорщею каші і по маленькому шматочку хліба. Я їсти не пішов, а свій хліб сховав в кишеню. Люде, як тіні, повставали з місця, сіли біля цебра і почали їсти.

На мене напала така нудьга, що пішов би я з радістю куди хочете, щоби тільки скорше з сеї камери вибратися, з сеї могили, де нас живцем поховали.

Ніч перейшла, за нею день, друга ніч настала, я не сплю ані одної хвилини, їсти нічого не їм, тільки воду смердячу пю. Нерви так розбрикались, що не можу знайти собі місця.

Коли над ранком чуємо, хтось в сінях ходить, тупотить богато ніг і чути, як дзвонять ключі десь недалеко нас; ще хвиля і нашої кімнати двері відчинились, а в кімнату ввалилось кілька салдатів з рушницями і ліхтарями. Решта стоїть за дверима і оточила кількох арештованих.

Юрка постать вскочила до середини кімнати, піднесла ліхтаря до якихсь паперів і голосно закричала: Числа 5400, 16644, 2011 і 28750 одягайтесь і виходьте в сіни!

Я, як почув своє число, від радощі мало не підскочив; не хотів повірити, що мене заберуть з сеї пивниці, а куди мене поведуть, мені в ту хвилину байдужно було — аби звідси.

Одягатися мені не було в що, бо я сі дні зовсім не розбирався, тільки схопив капелюха, кивнув головою в бік остаючихся товаришів по нещастю і в прискоку вискочив в сіни. Там вже стояло кількох людей, між ними і той, що годував щура, а хто вони, розібрати тяжко, бо доволі темно. Хтось мене пхнув до середини сього гуртка і се мене не образило, бо був в дуже доброму гуморі, стою і потихеньку свищу собі під ніс. Люде дивляться на мене і думають, що я з перестраху збожеволів. А один, що блище всіх до мене стояв, шепче мені на ухо:

— Чоловіче, чого ти такий веселий, хіба не знаєш, що нас ведуть на страчення?

— Ні, — кажу, — я не збожеволів і добре знаю, куди нас поведуть. Мені тільки вирватися з відси, а там вже все одно, що буде, один кінець, а чим скорше, тим краще...

Тут вартовий звернув увагу, що ми балакаємо і що я свищу та як гримне на нас:

— Ето что там за безобразіє? Какіе

там разговори і свистки в строю! Мальчать, тебє гаворю, а то так смажу, что будеш знать!

Подивився я в його бік і щось хотів ще сказати, та двері нашої кімнати зачинились і нас повели через сіни на тюремний двір.

Як тільки ми вийшли на свіже повітря, так стало легко дихати і настрій став кращий.

Всіх нас приговорених без суду і слідства було 11 чоловіків. З нас зробили дві партії, одна перша з пять чоловіків пішла наперед, а за ними пішла наша друга в шість чоловіків.

Мене поставили з лівого крила другим.

Ідемо містом, всі ще сплять, скрізь зачинені віконниці, на вулиці темно, болото по коліна, ледви ногу витягнеш. Перша партія пішла скорше і була від нас кроків на 500 в переді, а як завернули в уличку, то ми і зовсім їх загубили.

Ідемо, а я собі думаю: і куди нас ведуть. Вийшли за місто і пішли по Полтавській дорозі.

Пригадалось мені, як я ще був малим хлопцем, як ми тут збиткували. Я знаю тут кругом все, як у своїй власній хаті. Он там буде цвинтар, за ним в стороні наспа зелізнична, а там далі великий ліс нашого дідича, на всіх кутках якого повбивані стовпи, на них прибиті дощечки з написом: „Вхід заборонений під загрозою тяжкої кари".

Пригадалось мені, як я був вже студентом і зїхалось нас на свята до батьків богато хлопців. Одного разу зібрались ми громадою і пішли бавитися за місто в поле. Так ми зайшли до сього самого ліса, прочитали ті написи, на збитки поздирали деякі, а на инших понаписували: „Вхід не заборонений ні для кого". А зірвані дощечки взяти зі собою і в ночі поприбивали одну біля школи, другу у дверей лікаря, третю на цвинтарі і ще—вже не памятаю де. Скільки на другий день сміху було і який злосний був наш поліціянт. Він добре знав, хто се зробив, а як не піймав на місци, то так нічого не міг нам зробити. Сі спомини підтримали мене і на далі в доброму гуморі і мені здавалося, що я йду не на страчення, а на якийсь прохід зі своєю частиною...

Вже пройшли стару каплицю, от вже і цвинтар, один з наших вартових заліз в таке болото, що як витягав ногу, то впав, я підскочив до нього, щоби допомогти йому вилізти, а як виліз, то зараз-же крикнув на мене: „Геть на своє місце, а то я тобі покажу, як сміятися з вартових", і пхнув мене в спину. „А се, питаю, за що? За те, що поміг вам вилізти з болота?" А тут я сам загруз, доки виняв одну ногу, друга застрягла; мій вартовий лається самою чудовою російською лайкою, а все помагає мені вилізти з болота. Наша партія вже кроків на 50 від нас впереді, а ми лише вдвох і ледви сунемо. Тут я набрав болота в жменю, та мойому вартовому як сипну між очи і в пику, а сам давай Біг ноги. Стрібнув як та коза через паркан цвинтаря і побіг поміж могилками і надгробниками в протилежний бік цвинтару. А сам собі думаю: все одно, один кінець, як з ними зістався-б, то розстріляли-б, а так ще може втечу. Се мені додало сили, я ще швидче почав стрібати і вже виліз на паркан, як чую:

— Стій, стій, а то погано тобі буде! — і почали стріляти в мій бік.

Бачу, що вони далеко залишилися від мене, для жарту гукнув на них: „Не уміете стріляти, жидівські помийники, чекайте мене на ваше свято, як Жиди вас в жидівську віру перекру-

тять", — а сам геть за пліт і на насип зелізничий вліз. Вартові добігли до паркану, положили рушниці на паркані і знова пустили в мій бік кілька куль; одна пролетіла дуже близько голови, але хвалити Бога не потрафила. Зіскочив я з насипу і в поле, до лісу яких триста кроків, се саме небезпечне місце було, тим більше, що вже добре розвидніло і легко було трафити з рушниці.

Добіг я до ліса і знесилений упав, ледви дух переводжу. Салдати таксамо змучились, лежать на паркані і палять куди попало.

Постріляли трохи, один на другого зиркнув, махнув рукою і пішли до своєї юрби, певно один другого запевнили, що забили мене як втікача, хай так і буде.

Задоволений дуже, що втік, відпочив доволі і захотілось мені побачити, що буде з тими, що залишились там.

Насип зелізничий високий, нічого не видно, що на дорозі робиться, виліз я на високу прибережну березу. Бачу, мої дозорці далеко від юрби відстали, певно умовляються, як їм збрехати свому начальству, що я втік. Як вони вирішили, я не знаю, а тільки певно одно, що як би сказали правду, то їх завтра чекала-б моя доля... Бачу, вже перша партія, якої пів милі від цвинтаря відійшла і стала, чекає на решту. А з другої партії йде вже не шість арештованих, а тільки чотири, ну пятий то я, а де-ж шестий. Може, хвалити Бога, таксамо утік, а може забитий?...

Поволі вони підійшли до перших, разом їх оточили зі всіх боків і роздали всім малі лопатки; відвели кілька кроків від дороги і наказали рити яму. Як я се побачив, мало не упав з дерева, так у мене серце заболіло... Що-ж се за звірюки такі, щоби чоловіка заставляти копати яму для себе...

Рили вони з пів години, вже тих, що були в ямі, видно тільки до половини. Підійшов до них один з вартових, подивився в яму і наказав скінчити. Вартові відібрали свої лопатки, а арештованим наказали розбиратися. За хвилину вони поскидали з себе все і остались в одній білизні. Два вартові взяли пять чоловіків і поставили біля ями, а решта вартових на яких десять кроків налагодились до стрілу. Хтось там дав знак, бачу дим біля рушниць, чую стріл, а коло ями лежать три трупи, один упав на коліна і благає, щоби його не убивали, а пятий легенько побіг в поле; коли чую другу сальву і сі два лежать мертвими.

Вартові зараз же поставили решту з чотирох; видко між ними страшну метушню, люде благають, просять, плачуть, але-ж се все дарма, кого-ж вони просять, до кого звертаються з просьбою? Се-ж не люде, а гірше звірюк, се-ж найгірше, що колись було на світі... Чути стріл і знова все стихло... Вартові за ноги стягають забитих в яму, присипали землею і зараз-же поділили між собою одяг страчених, звязали в пучки, повісили на рушниці і пішли назад до дому.

Старший з них, що йшов на переді, наказав всім разом з ним співати революційну пісню „Ставай, поднимайся свободний народ"...

Що се, божевілля, глум, чи що?... Де-ж тут свобода, де-ж та радість народа скинувшого кайдани, тирана, щоби жити вільно, спокійно, чесно, де нема ні пана ні раба, де всі однакові, де всі по свому фаху працюють на користь держави і свого народу.

Поглумка, наруга, обдур, сором що я до сього часу лише приглядався

до життя... Тут-же на березі поклявся сам собі, що зараз-же стаю самим активним ворогом сих бандитів і де-б тільки не був, не зложу зброї, доки буду жив, або всіх сих звірюк наш нарід не викине за наші кордони...

Зліз тихенько з дерева, такий лихий, такий переконаний ворог сих розбишак, що як би мене хто в той мент побачив, то певно і дітям наказав би не встріватися....

Тут я перебив сотника і прошу його дальше своє оповідання до слушного менту припинити, бо чути добру стрілянину з боку Миколаєвська і бачу, що до мене біжить кіннотчик з рапортом, починається бій, треба бути уважним.

Ґен. В. Сікевич.

ОСІННИЙ СПОГАД.

В осінний вечір вийду в поле,
На тихі ниви, сонні стерні, —
В осінний вечір листопада, —
Гей, чи колись такий ще верне,
Як був тоді?...

Отут долина, там горбочки,
Сюди колись ми наступали,
Ішла розстрільна, мур залізний, —
Гармати там, в гайку стояли.
Тверді, міцні...

Тут слідно ще плиткі окопи, —
Отут — я міряв кріс до цілі...
Там ґранат тріснув на переді —
Ген з боку грали скорострільні
Та-та! Та-та!...

Тоді ми взяли ті два села, —
Мій друг ось тут дістав у груди,
Та далі біг, — кричали „Слава"!
Гей, чи колись ще битва буде
Така свята?

А он могилка... Хрест схилився,
На ньому напис: „За Вкраїну".
Ще пімстимо Тебе, наш друже,
Ще піднімемо ту Калину
Під небеса!...

Ю. Шкрумеляк.

ТАКОЖ ДОБРЕ.

Швець на хлопця розлютився
Й ні сіло ні пало
Хап — копито й пустив в нього
Так, аж засвистало.

Але хлопець дуже зручно
Схилив своє тіло
І копито попри нього
Далі полетіло.

Відбилося від образа,
Пішло по одвірку,
А нарешті поцілило
І шевцеву жінку.

— Тай се не зле, швець промовив,
І се добре діло,
Бо копито усе-ж таки
Дармо не летіло!

Михайло Кумка.

ЖАРТ Є ОКРАСОЮ ПОВАЖНИХ СЛІВ.

Потіха для бідного.

— Скажіть, кумо, нащо Бог ті бараболі сотворив?

— На те певно, щоби й бідний чоловік мав з кого шкуру лупити.

В ресторані.

Гість: Кельнер! Риба така несвіжа, що я не в силі її їсти. Поклич мені господаря!

Кельнер: Шкода кликати, пане, він того також не зїсть.

Аякже...

— Комунізм є дуже старий, — старший як світ.

— Неможливо! Перед сотворенням світу не було нічого.

— Помиляєтеся! Був хаос...

На почті.

Пані подає рекомендований лист.

Урядовець: Лист, прошу пані, має більше ваги, то й треба наліпити більше значків.

Пані: Добре, але як я наліплю значків, то лист буде ще тяжший!

Чому...

Начальник тюрми до звільненого студента:

— Думаю, що вже більше вас тут не побачу.

— Чому? Хіба ви йдете на пенсію?

Зимою.

— Батечку! говорив сьогодні учитель, що звірята на зиму дістають нові футра.

— Бійся Бога, не говори сього, бо як мама довідається...

Повинність.

— Дзвоню і дзвоню, а ти не приходиш!

— Бо я, прошу пані, не чула!

— То було хоч прийти і сказати, що не чуєш!

Дістав.

— Ти, Іване, ходив до него за грішми?

— Ходив?

— І дістав?

— Дістав.

— Нарешті. Хоч перед святами порушила його совість! А скільки-ж ти дістав?

— Два рази в лице і раз у потилицю!

Також свист.

Парубок каже: Вчера я стояв в ночі з Марусею, а тут як свисне!

Другий питає: Хто свиснув? Поліцай?

Парубок: Та ні! Батько Марусі.

Другий: Чим свиснув? Ротом?

Парубок: Та не ротом, але палицею!

МЕСТНИК ПІДРОСТАЄ

(Спеціяльно написане для календаря „Українського Голосу".)

Матвій Гринюк не був богачем, але що працю любив, то жив з жінкою Юстиною яко-тако. Жили в згоді і в мирі, по божому.

Тільки тужно їм було та банно, що Бог дитини не посилав. Але по пяти роках примірного подружжа вислухала Мати Божа молитву Юстини. Вродився син Юрко, на сам Великодний Вівторок. Хлопець як мальований, правдива потіха родичів. І почав рости на славу.

Рік минав за роком. Юрко пішов до школи. Що то за потіха була, коли хлопець прочитав перший раз лист від стрия Максима з Канади! Мати плакала з радости, тай Матвій утирав сльозу. І почали приготовляти сина до ґімназії.

— Ми мозілями намагаємо, то може бодай дитині Бог ліпшу долю по дасть.

І Юрко пішов до школи в місто. І вже був в третій клясі, як сталося нещастя велике. Юстина перестудилася, перучи білизну перед Різдвом на ріці, а за два тижні упокоїлася.

— Боже, не перенесу того хреста! — ридав Матвій у розпуці і пригортав сина-сироту до грудей.

Але пережив, хоча змарнів і висох, як скіпка. Пережив, бо — мав сина.

— Не смію його опустити, — говорив Матвій сам до себе. — Небіжка заплакала би в гробі, як би син змарнувався. Мушу жити!

І жив. І шукав способів, аби не завертати сина з дороги, на котру його післав. На господарстві не міг втриматися, бо помічниці не стало і такий туск його брав, що умлівав з жалю. Попродав корови, продав коні, хатне роздав убогим, і хату продав, а ґрунт лишив сусідови Петрови на політки, йому-ж і хлопця лишив під опіку, а сам зібрався тай поїхав до брата в Канаду.

— Може свою тугу розсію по морю... — говорив Матвій, цілуючи Юрка на пращання. — Та тобі, синку, кривди не буде. Гроші тобі буду посилати, а на свята й на літо приїзджатимеш з міста до нанашка Петра, він добрий чоловік.

І поїхав. За місяць дався чути. Брат знайшов йому роботу тай Матвій почав працювати. А все з думкою про свою незабутню ґаздиню, що темними ночами снилася йому, мов жива являлася перед ним аж там за морем...

А Юрко ходив до ґімназії і що неділі писав до батька білі листи. А все кращі, а все мудрійші.

Минав рік за роком і Юрко здав матуру. І написав довгий лист до батька, дадістю ділився з дорогим родичем, якого добру опіку все чув над собою аж із-за океану.

Та відповідь на той лист уже не знайшла Юрка в селі. Вже не дійшла до нього батьківська порада, що далі має робити. Звіялася світова буря, що розметала людьми, як листочками по полі. Вибухла огнем і мечем велика війна і вхопила Юрка в свої обійми. Пішов він на воєнні фронти і загубив розмову з рідним батьком, розмову білими листами. А батько тільки жадібно слухи ловив та ґазети вичитував, де довгими рядками були видруковані ті, що полягли. А коли дочитав і Юрка не знайшов між ними,

зітхав з полекшою і чекав дальших вістий.

А раз, на другім році війни, вичитав імя свого сина. Він хорунжий Українських Січових Стрільців, відзначився над рікою Стрипою у битві з Москалями. Мов скарб дорогий сховав той часопис і на серці носив та всім показував.

І знову загубив чутку про сина. Тільки по двох роках почув, що на рідній землі повстала рідна держава і радістю спалахнуло його серце. Тепер він певно дістане вістку від сина...

Та минув ще рік і другий... Слухи дійшли, що наша Сила впала, мов той цвіт, зівяла, і цілий нарід в жалобу одягнувся. А про сина ні чутки.

Минулася війна і втихли народи, спливаючи кровю. І задумав старий

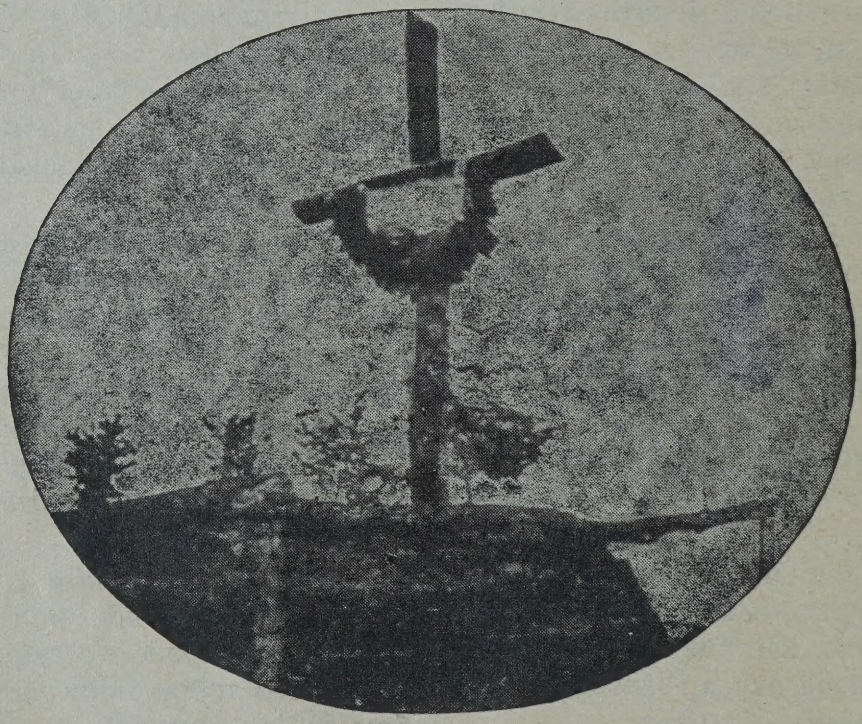

Стрілецька могила.

батько віднайти сина. Або живого, або... або... і щиро заплакав на саму згадку.

Зібрався тай поїхав.

Був ясний осінний ранок червневого дня, коли опинився на рідній станції. Мов молодий хлопець скочив з поїзду і пустився в село, два кільометри. Не стрічав майже нікого, а кого стрінув, той не пізнавав його. Таж то дванайцять літ минуло!... А Матвій пізнавав людий, але боявся запитати. Боявся почути злу вістку. Біг до села. Вже доходив до крайної хати, коли глянув і серце чомусь завмерло. При пільній доріжці на сусідській ниві могилка з хрестом, а коло могили молода жінка з дитиною, дволітком. Молиться.

Матвій скинув капелюх і тихо приступив. Глянув на напис на хресті і в очах йому потемніло.

„Юрій Гринюк, четар У.С.С. згинув тут за Волю України 16. червня, 1919 року".

Минула хвиля і Матвій мов підкошений упав ридаючи на могилку. Сердечний плач облекшив його розпуку. Він підняв голову і стрінувся поглядом з заплаканими очима молодої жінки. Глянув на дитину — хлопець, викапаний Юрко.

— Ви батько Юрка? — запитала сумно жінка. — Отсе ваш внук! — сказала, показуючи на хлопчика.

— Діти мої! — заплакав Матвій, пригортаючи невістку і внука. — Добре, що бодай вас маю! Тепер і розпука моя менша. Син мій умер не марно, але за добро народу. І лишив месника, який відімстить батькову смерть на наших ворогах.

Матвій вернувся до Канади, але всі його думки там, у ріднім селі, коло могилок жінки і сина, коло невістки і внука, яких він утримує. Внук уже ходить до школи і пише листи до діда, як колись Юрко писав. А дідо радується, коли читає, і його скріпляє жива думка:

— Месник підростає!

Написав Ю. Шкрумеляк.

ВЕСЕЛІСТЬ ДАЄ ОХОТУ ДО ПРАЦІ.

Розсіяність.

Вершком розсіяности є прийти до дому, парасоль положити біля жінки, а самому станути в куті.

Наші діти.

— Мій тато висший від твойого.

— Неправда! Мій тато є такий високий, що мусить ставати на крісло, як хоче руками дістати собі до голови.

Між злодіями.

Один: Ти чого перед тим паном здіймав капелюх? Чи він тебе знає?

Другий: Мене він не знає, але капелюх знає.

Розказав.

Данило: З отсього моста два тижні тому впала одна пані.

Кирило: Певно з мелянхолії?

Данило: Ні, здається, вона була з Едмонтону.

В трамваї.

До трамваю входить Жидок і не зачиняє дверий.

Пасажир: Пане! зачиніть двері, там на дворі страшний мороз!

Жидок зачиняє двері: Ну, вже на дворі потепліло!

В суді.

— Коли ви роджені?

— Не знаю, котрого року, але знаю, що тоді ще жили мої небіжка мама.

Телеґраф.

— Скажіть-но, куме, як то з тим телеґрафом, що на одному кінці торкне, а на другім говорить?

— То, куме, так, як от напримір — собака, що як потягнути за хвіст, то спереду гавкає.

Чому хто лисий.

— Тату, чому ви лисі?

— Бо я богато думаю.

— Ага, то я вже знаю, чому мама не має вусів!

Учені.

— У вас в читальни були тої неділі учені?

— А були, були між ними і розумні люде.

Порадив.

— І який є лік, пане доктор, на нерви мойого мужа?

— Виїдьте обоє!

— Куди?

— В противні сторони!

ВОРОГИ

(Оповідання з козацьких часів.)

12 травня 1638 року вранці з Києва виїхав великий віз запряжений парою добрих коней. На возі сиділо двох бурсаків: перший син полковника Семена Биховця, 23-літний Андрій і його ровесник, син сотника Павла Черкасенка — Петро. Оба вертали зі школи домів в Канівщину, покінчивши науку. Кіньми правив старий Карпо, слуга полковника Биховця. Карпо був без шапки, весняний вітрець щиро повівав його довгим чубом, а старий лаявся по козацьки та рясно попльовував на обидві сторони воза. Молоді бурсаки сміялися з Карпа, а се ще гірше дратувало його.

— Дядьку, — каже один, — помацайте, чи голова є на плечах.

— Може в шапці осталась? — додав другий.

— Не доїдайте, бо мене трясця трясе, — відрізав Карпо.

— Розкажіть-но нам, дядьку, докладно, як то усе сталося, — сказав Андрій.

— Та як сталося, — сердито мовив Карпо і сплюнув сотий раз. — Вийшов я на вулицю поглядіти на Київ, а тут нечистий надніс цигана з медведем. Зібралась гурма людей біля нього і мене дідько попхав туди. Дивився я, дивився, а далі лап за голову, бо почув, що вітер чуприною хитає, а шапки лихо має, якийсь злодюга, покрутило-б йому руки, здіймив з голови шапку так штудерно, що я й не чув. Смушкова шапка, новісенька.

— І як-же се так сталося, що ви не чули? — спитали бурсаки.

— Отак не чув, бо то злодюга десь певно мав дідьчу руку.

— А хіба-ж можна мати дідьчу руку? — знов запитали бурсаки.

— Та християнин такий, як належиться, не може мати, а волоцюга та ледащо то з чортом знається; викличе його з очерету, а той і радий, що душа хрещена до себе його кличе, вкладе йому в руку свою лапу і рука стає дідьчою.

— А ви, дядьку, бачили коли чорта? — нудять Карпа бурсаки.

— Бачив, — буркнув Карпо і сплюнув.

— А який він на вигляд? — знов питають бурсаки.

— Та такий: ні пес, ні свиня, ні баран; очі червоні, зуби довгі, малі ріжки і хвіст волочиться.

Карпо замовк і вже більше не відзивався на питання бурсаків.

Вечером стали на нічліг біля річки, розложили вогонь, зварили кашу, повечеряли і полягали спати. Вранці розбудили їх рясні проклони Карпа.

— Що сталося, дядьку? — запитали.

— Оттаке сталося, що я вже без шапки і без чобіт.

— Та й як се?

— Дідько виграє, аби встікся! Я повісив вечером свої чоботи на вербу, а чортяка струтив у ночі і вони поплили з водою. — І почав Карпо лаятися та клясти чортові під дзвінкий регіт бурсаків.

Поснідали подорожні і поїхали далі. Коли се сягнув Карпо рукою до кишені, аж люльки кат має.

— Аби-ж тебе розсадило, чорте проклятий! На лиха-ж тобі моя люлька?!

Довго бубонів собі щось Карпо під ніс, а на полудне і до хутора полковника Биховця приїхали.

Обцілувала Андрія мама, привітав батько, та усі слуги, а найпершим пес Рябко.

Оповіли бурсаки про пригоди Карпа і усі добре насміялися.

— І як се, Карпе, голови твоєї ніхто не вкрав? — спитав Биховець.

— Та як би так, пане полковнику, ще один день були їхали, то був би і голову чортяка забрав, — відповів Карпо.

Тимчасом бурсаки розгостились дома після скупого бурсацького життя. Увихалась біля них мама Андрія Марта, а ще більше сестричка Катря, що раз-у-раз кидала карими очима на Петра Черкасенка.

На другий день відвели Петра домів, а Андрій пішов до пасіки, що була у лісі, до старого Максима Чуба, котрого любив за його оповідання про минулі битви. Чуб постарівся, не міг вже козакувати на Січі, а доглядав пасіку у полковника Биховця. Чуб дуже привітно привитав Андрія, угостив липовим медом і любувався Андрійом, котрий видавався йому вже не бурсаком, а козаком-лицарем. Довго Чуб оповідав Андрієви про Січ-Мати, та про ріжні походи і козацькі битви. Слухав Андрій уважно і серце його наповнялось мужністю.

Вернув Андрій домів веселий, а батько запитав:

— Де-ж ти був, сину? Певно у старого Чуба?

— Так, тату, був, — відповів Андрій.

— То добре, сину, — мовив Биховець. — Чуб старий, досвідчений Запорожець. Він усього доброго тебе навчить. А ти знаєш, сину, що довго тобі дома не бути, от відпічнеш трохи і повезу тебе у Січ Запорожську, другої науки учитися.

— Я, тату, про се лише і мрію, — відповів Андрій.

— Дуже мені приємно чути се від тебе, сину мій єдиний! Поїдеш, послужиш славному війську Запорожському, дослужишся до чина, а тоді і жінку візьмеш собі до вподоби.

Отак поговорили батько з сином і пішли спати.

Слідуючого дня вранці взяв Андрій батькову рушницю і пішов у поле. Перейшов одну балку, другу і вийшов на вузеньку доріжку, котра вела до поблизького села. Не вспів пройти яких сто кроків, як на доріжці зявився гарно вбраний молодець, літ приблизно таких як і Андрій, з рушницею в руках, — не було сумніву, що то якогось пана дідича пещений син. Ще кілька хвилин і оба молодці зійшлись чоло до чола, але видно було, що один другому зовсім не мали охоти уступити з дороги, лише гляділи один на другого з юнацьким запалом і обопільною погордою.

— Преч з дрогі! — крикнув до Андрія молодець.

— Се не дорога, се доріжка! — з іронією відказав Андрій.

— Без розмови, хамє! — крикнув панок і подавшись вперед, трутив Андрія в груди. В одну мить Андрій схопив панича за барки, звалив на землю, притиснув коліном і уділив кілька добрих бурсацьких мордачів та ще й поучив:

— Не мені на рідній землі уступати з дороги тобі, ледачому зайді! Се я тобі тимчасом уділив, колись дістанеш більше.

Сказавши се Андрій повернув на ліво і пішов в свою дорогу, а панич постогнуючи поплентався домів.

По сій пригоді пішов Андрій пря-

мо до Чуба і оповів йому про усе.

— Ну і добре ти наклепав морду тому Ляшкови? — запитав Чуб.

— Буде памятати, дідусю, — відповів Андрій.

— Молодець з тебе! — одобрив Чуб. — Початок гарний.

Вернувши домів, Андрій оповів про свою пригоду і батькові, але батько віднісся инакше до сього. Він хоч і похвалив сина за козацьку мужність, але разом з тим був заклопотаний, бо показалось, що Андрій побив сина полковника і дідича Степана Осінського — Яна.

Биховець зараз таки зібрався і поїхав до Осінського. Той приняв його привітно, але довідавшись, хто побив його сина, нахмурився. Все-ж таки удалось Биховцеви уговкати пана Осінського. Се вдалось йому лише тому, що шляхта потребувала його помочі.

Через місяць Биховець з жінкою і дочкою випровожали сина Андрія на Запоріжжа, куди він поїхав в товаристві свого товариша по бурсі Петра Черкасенка.

На Запоріжжу Андрієві повелось добре. Штуку військову виучив легко, а в сутичках з Татарами показав неаби-яку хоробрість. Зате всі його любили.

По кількох літах Андрій вернув з Січі до дому сотником.

Одного разу був зїзд козачої старшини в Білій Церкві у польського реґіментаря Чарковського. На сей зїзд поїхав з батьком і Андрій.

Коли полковники відбували раду, решта старшини козацької і польської сиділи в просторій кімнаті і вели розмову. Нараз відчинились двері і в кімнату увійшов Ян Осінський. Вздрівши Андрія, весь затремтів і впялив в нього повні ненависти очі. Усі звернули увагу, а один зі шляхти сказав:

— Певно панове один другому щось винні?

— Так, — відповів Андрій спокійно. — Той пан позичив у мене кілька мордачів, але я йому їх дарую.

Ян позеленів зі злости.

— Хаме! — заревів він. — Числися зі словами!

— Я числюся, — відповів Андрій, — але кільки вділив тобі мордачів, то почислити не годен, бо вже забув.

— Виходь, драбе, на двобій, а як ні, то я убю тебе, як пса!

— Від бою ніколи не втікаю, — відповів Андрій і попросив двох сотників бути присутними.

Вийшли усі в сад на поляну і почався двобій. Як шалений нападав Ян — стараючись нанести свому ворогови рішучий удар, але Андрій не дурно побував на Запорожжу. Він сильною рукою володів шаблею знаменито і по лицарськи відбивав усі удари противника.

Нараз відбивши удар перекинув шаблю в ліву руку і ударив Яна по голові. На щастя Яна шабля лише сковзнулася по голові, стинаючи кусень шкіри. Кров залляла йому очі і двобій закінчився.

Знов старий Биховець не мало мав клопоту з тої нагоди.

Заки Ян гоїв свою рану, та обдумував плян пімсти, Андрій засватав доньку полковника Кальниша, карооку красавицю Марусю.

Одного дня, коли Маруся вийшла в луг збирати квітки, на ню несподівано напали гайдуки Осінського, заткали рот і допавши коней, погнали до палацу. На дорозі під лісом чекав на них сам Ян Осінський і коли побачив, що гайдуки везуть Марусю, весь затремтів від радости, що аж тепер

допече козакови до живого, ще й красавицю таку здобуде для себе.

Коли підїхали гайдуки, Осінський глянув на Марусю, але вона була непритомна.

— Ніхто вас не видів? — спитав Осінський гайдуків.

— Ніхто, вельможний пане, нас не видів, — відповів старший гайдук.

— Дуже добре, поспішаймо домів.

Рушили Ляхи зі своєю жертвою в ліс, простуючи до палацу.

Гайдукам лише так здавалось, що ніхто не видів їх ганебного вчинку. Коли вони напали на Марусю у лузі, недалеко того місця збирала квітки маленька дівчинка, котру тяжко було доглянути в густій, високій траві. Вона то й була свідком пірвання Марусі і як лише гайдуки віддалились, вона чимскорше побігла до дому до Кальниша дати знати. На ту пору туди приїхав Андрій Биховець, котрому дівчинка оповіла про усе те, що перед кількома хвилями бачила. Не гаячи ні хвилини часу, скочив Андрій на коня, а з ним ще двох козаків і пігнали за напасниками. От вже й ліс, видно сліди з дороги в ліс, очевидно, що туди поїхали гайдуки. Козаки кинулись в ліс і за якої пів години часу настигли гайдуків і Яна Осінського. Почалась боротьба. Маруся отямилась вже, вирвалась з рук гайдука, відбігла на бік і зі страхом чекала висліду битви. На раз Ян вистрілив з мушкета, куля прошила грудь Андрія і він впав на зелену траву. Маруся заломила руки і кинулась до нього. Здавалось, що вже перемога по стороні Ляхів, аж в сю критичну хвилину почувся тупіт в лісі, а за хвилю зявилась підмога від Кальшина в силі чотирох козаків і Ляхи чимскорше чкурнули в корчі.

Раненого Андрія привезли до Кальниша і старий пасічник Охрім оглянув рану, намастив якоюсь мастю, перевязав і сказав, що рана хоч тяжка, але не є небезпечна і ранений скоро подужає.

Кальниш вніс скаргу на Осінського, але з того нічого не вийшло. Шляхта буяла і робила, що її було до вподоби.

Проминуло три місяці, заки Андрій, завдяки пильному догляду Охріма і своєї судженої Марусі, підвівся на ноги.

Ще за пару місяців відбувся шлюб його з Марусею.

Любив Андрій свою молоду, гарну жіночку, але усе був сумний, бо думка про тяжкого ворога не давала йому спокою. Коби допасти до рук, порахуватися з ним.

Минав рік за роком, а рахунки ще не були зведені. Аж почали нависати над Україною чорні хмари.

Богдан Хмельницький підійняв повстання проти гнобителів, зворушився нарід, що так довго був в ярмі-неволі, запалали палаци, фільварки і коршми, покотились пани, ксьондзи і Жиди. Нарід мстив свою кривду. Мстив жорстоко, кріваво, бо до сього довели його пани своїм надлюдським знущанням. Настала пора і для Андрія порахуватися з Яном Осінським. Кинувся Андрій з козаками до палацу, здобули його, але Яна Осінського там не було, не чекав гостей, а втік гоноровий пан, щоби козаки часом той гонор не пошарпали.

Погуляли козаки в палацу славно, попробували панського вина й меду, позичили золота й срібла, а на останок люльки з пожару закурили і рушили далі очищати українську землю від жорстоких зайдів.

Тимчасом польське військо скупчилось біля Корсуня, пани бенкетували та обдумували, які то муки завда-

ти непокірним хлопам. Між ними був і Ян Осінський, котрий довідавшись про зруйнування свого палацу, кипів страшним гнівом і чекав лише нагоди, щоби дістати в свої руки Андрія і здерти з нього шкіру.

Нараз несподівано зявився Хмельницький з Татарами і шляхта лишивши Корсунь на „обачносьць льосу", поспішно почала відступати, аж доки не попала на засідку, де полковник Кривоніс з одного боку, а Хмельницький з другого, почали давати Ляхам такого хлосту, що й у сні їм не снилося. Не знати, де поділась завзятість, гонор і хвальба. В мишачу дірку ліз би шляхтич, коби змістився, розвивали в ногах шалений „характер".

В сій метушні шукав Андрій Биховець свого ворога, Яна Осінського, але той наче під землю сховався.

Нарешті під вечір побачив Андрій чотирох польських їздців, що прокрадались балкою; він кинувся з трома козаками за ними наздогін і коли були вже близько, побачив, що то пан Ян такого стрикача дає.

— Вельможний пане! Не втікай, щось маю тобі сказати! — крикнув Андрій.

Осінський обернувся і пізнавши Андрія, заскреготав зубами, повернув коня і напав на нього. Бились завзято, рубались шаблями аж іскри сипались. Обидва були сильні і обидва горіли ненавистю один до другого.

Вже Осінський зранив Андрієві плече, але той зібравши усю силу, відбив удар і розчерепив Янови голову.

Рахунки були закінчені, шляхецькою кровю підписані, козацькою побідою припечатані.

Дмитро Тягнигоре.

СМІХ Є ЗАПОРУКОЮ ЗДОРОВЛЯ.

В суді.

Суддя: Чому ви вдарили Максима два рази дручком?

Обвинуваченій: Бо потім він утік і я вже не міг вдарити його третий раз.

Нема злодіїв.

— Чи у вашім місточку є злодії?

— Нема, Богу дякувати, але часом самі люде крадуть.

Відповів.

Двох запеклих ворогів зустрічаються на вузькому хіднику. Один іде просто і рішучо каже:

— Не даю дорогу дурням!

— А я даю! — каже другий і зійшов з хідника.

Від руки.

— Іване, а тобі від чого так губа спухла? Може від зубів?

— Е, ні! то від руки!

Також добра причина.

— Чому ти не кричиш, як тебе батько обкладає палицею?

— Бо се ні нащо не придалося-б, мій батько глухий як пень.

Втрата.

— Погані часи. Я нині мав велику втрату, пропало мені сто долярів.

— Певно згубив?

— Ні, хотів позичити і не було де.

На вправах.

Сотник: Стрілець Нитка! Як ти в ряді стоїш? А виступи, дурню, і подивися сам, як ти цілий ряд псуєш!

В лікаря.

Лікар: Пийте рано дві склянки води.

Хорий: Я пю і тепер, тільки в ресторані, де я пю, називають се молоком.

УЧЕНЬ-РЕВОЛЮЦІОНЕР.

Василь Безручко мав 16 літ. Ходив до пятої кляси ґімназіяльної. Учився гарно. Поводився чемно. Всі любили його, як товариші, так і учителі. Але найбільше раділи ним старенькі його родичі. Хоч у них було ще пять старших синів та три дочки, однак Василь їм найбільше припав до вподоби. З ним не мали вони жадного клопоту, бо в школі і поза школою його поведення було бездоганне. А сусіди і знакомі, коли стрінулись з Безручками, так і не могли нахвалити їх сина. Звичайно, родичі відговорювались, коли чули похвали, хоч в душі раділи та й дякували Всевишньому за те, що поблагословив їх так доброю дитиною.

Василь не задоволявся лише наукою в школі. Він богато читав поза те, що завдавали йому учителі. Кобзаря знав майже на память. Історію також добре знав. Нею він більше інтересувався, особливо в той час, коли український нарід будився з вікового сну-неволі, коли у Київі істнувало своє правительство, коли творилась українська армія, фльота, коли про Українців говорив весь світ.

Нераз чув Василь, як про те говорили старші ученики з шестої, семої і осьмої кляси. Чув він від професорів, що нарешті маємо свою державу, до якої незабаром прилучиться і Галичина. О, як радий він був тими вістками. Аж серце живіще билось в грудях Василя, коли що дня вичитував та одержував все кращі новини з української держави з-над Дніпра.

Він чув, що богато його старших товаришів вже подались за Збруч на те, щоби служити не цареви російському, ні цісареві австрійському, а свому народові, Україні. Йому ставало ніяково, що він ще малий, молоденький, що не може також піти служити свому народові. Однак радів надією, що колись, коли буде старший, буде всіми силами старатись помогти рідній справі.

Прийшла осінь. Вона памятна для всіх, старих і молодих. Та осінь привела „ішпанку" на нашу землю. Вона закінчила світову війну, а розпочала війну Українців з-під Австрії за свою державу проти Ляхів. Вона представила перед світом нашу справу, доказуючи, що ми годні мати свою державу так само, як всякий инший нарід, скоро вороги наші не будуть нам перешкоджати.

„Ішпанка" дібралась і до ґімназії. Поклала богатьох учеників на ліжко слабости, а декого й післала на другий світ. Не минула й Василя. Він захорів, упав на силах, дістав горячку, маячив. По двох тижнях боротьби зі смертю, він почав приходити до сили. Просив, щоби подати йому часопис. Читаючи, він довідався, що зближається кінець Австрії і Українці приготовляються до проголошення української вільної держави.

Василь тим тішився та й здавалось, скорше видужував. Кождий день приносив цікаві відомости. Було вже видно, що наступає рішаюча важна хвиля. Він молив Бога, щоби скорше видужати, щоби також в таку важну пору послужити рідній справі.

Прийшла пора, коли він міг встати з ліжка. З великою радістю проходжувався по кімнаті, заглядав у вікна, ожидав чогось. До него прийшов його товариш Іван Крук з ґазетою, в я-

кій було надруковано про розвал Австрії і було ясно описано, що мають робити Українці. Довго сиділи. Говорили про всі можливости. Сподівались революції, а також певної війни з Поляками. Страшно було говорити про революцію, мурашки бігали поза шкіру молоденьким учням, однак прийшли до вирішення, що скоро буде нагода, стануть негайно на службу рідній справі.

Ще пару днів минуло. На дворі лляв дощ. Тяжкі оловяні хмари низько сунулись по небозводі. Пожовкле листя лежало по землі. Було сумно. Не сумував Василь. Він прочував щось надзвичайного. Чувся сильним. Хотів трохи піти у місто та розвідатись що нового.

Десь коло години пятої увійшов до кімнати ученик з семої кляси Гнат Чорномаз, з яким Василь приятелював. Гнат сповістив Василя, що у Народнім Домі за пів години відбудеться тайна нарада Національної Ради, на яку прийшов покликати його на приказ професора української літератури, знаного місцевого діяча.

Василь зрадів. Раз тому, що надійшла радісна хвиля для нашого народу, а друге длятого, що він доріс вже до того, що зможе чимось прислужитись для Рідного Краю. Не зволікаючи ні хвилі, зібрався тай скорим кроком пустився з Гнатом до Народного Дому.

Що діялось у душі Василя — ніхто не вгадав би. Боявся і тішився. Страх помішався з радістю. Серце товкло́ся а думки роїлись до голови, що порядку в них ніяк не збагнути. Дійшли до брами Народного Дому. У брамі стояв академік, якого Василь добре знав. Поздоровились, перекинулись кількома словами, відтак подались на гору та увійшли в кімнату, де відбувались наради.

В кімнаті було богато людей. Були ґімназіяльні професори, адвокати, академіки, ґімназіяльні ученики і офіцери. Говорили півголосом. Настрій був поважний. Обговорювано важну справу, іменно переворот, тобто перебрання влади від Австрійців в українські руки. Ту власть перебрати можна було тільки силою, а ту силу творить, як звичайно, військо. В місті стояли залогою Мадяри. Поляки готовились також до захоплення влади у свої руки. Їх було досить в місті. Отже треба було сформувати свою військову силу, вислати курєрів (післанців) на села в ціли вербования вояків до Української Армії.

Професор, якого добре знав Василь, подав плян цілого повіту, поділив на райони, до котрих мали би зараз виїхати післанці.

Не довго треба було ждати; зголосились післанці до кождого району, переважно ґімназіяльні ученики і студенти університету. І Василь вибрав собі два села, Вишнівчик та Соколики, віддалені три милі від міста. Не знав дороги до сих сіл, ані їх положення, однак се його не відстрашувало. Він розумів, що рішаючий момент настав, а в такий час на все треба бути рішеним. Зрештою він мав у Соколиках товариша зі шкільної лавки Дмитра Бучковського; до нього він коби дістався, то певно що доручення виконає.

Доручення не було звичайне. Ще заки післанці мали вирушити у свої напрямки, дістали пояснення, що і як мають робити. Перш всього мають у своїому районі скликати віче і обявити людям про те, що Австрії вже нема і що владу перебирає Українська Національна Рада. На її приказ всі

мущини від 18 до 40 літ мають ставитись другого дня під проводом післанця з оружжам, яке хто може роздобути, під містом в 7-ій годині вечером. Коли в даному районі є постерунок жандармерії, польський двір, чи взагалі підозрілі люде, — їх треба розоружити, а оружжа використати для себе.

Аж в очах потемніло Василеві. Тепер зрозумів, що взяв на себе трудне завдання, однак постановив всіх сил доложити, а не оказатись трусом, або не виконати приказу своєї влади. Скорим ходом вийшов з Народного Дому, поспішаючи домів, де мав забрати річі потрібні на дорогу і гроші на оплату зелізниці.

Прийшов домів. Спакував дещо на дорогу, взяв гроші і пішов сповістити матір, куди йде.

— Мамо! Австрії вже нема. Маємо свою державу, Україну. Тепер треба нам затвердити владу нашу, українську. Поляки і Мадяри готові нам поставити опір і перешкаджати. Длятого нам треба війська, і я власне іду за пів години на села, щоби завтра вечером вернутись у наше місто та стати на оборону нашої української влади.

В матері, яка любила Василя, стали сльози в очах. Її жаль стало дитини. Однак розваживши справу, не зборонила синови йти на святе діло, лише дала кілька пересторог на дорогу.

— Уважай, Василю, в дорозі. Коли дано тобі доручення, сповни так, як пристало молодому Українцеві. Вертай скоро. Хай наш нарід заживе на своїй землі по своїй волі.

Обняла Василя і поцілувала. Василь поцілував маму в руку і скорим кроком пішов на зелізничий двірець, купив білєт, всів до ваґону і ожидав хвилі, коли рушить поїзд та понесе його до місця призначення.

На дворі було темно. Пізна осінь, дощева погода, болото і вода під ногами збільшали темноту осінньої ночі. Василь глядів через вікно поїзду та й обдумував, що і як йому робити.

Десь в 9 годині вечером висів Василь з поїзду. Обвіяв його холодний, вогкий вітер. Дрож перебігла по його тілі. Знав, що до села Соколиків, до хати товариша є пять кільометрів. Спитавшись про напрям до того села, він рушив скорим кроком в дорогу.

Дорога не була легка. Болота, води, корчі і ліс наганяли страху Василеві. Однак він йшов, бо розумів, що без труду не осягнути нічого. В душі плянував, як би то повести цілу справу, щоби вивязатись як найкраще.

По якомусь часі станув на горбі близько села. Де-не-де ще блимало світло в селянських хатах. Собаки тут і там перегавкувались. У Василя вступив дух. Він радий, що вже коло села.

В найблищій хаті, у якій ще блимало світло, розпитав, де живе його шкільний товариш і вкоротці опинився коло хати Дмитра. Постукав в двері. Їому відчинили. Яке велике здивування було у Дмитра і його родини, коли побачили такого незвичайного гостя у своїй хаті, та ще в так пізній порі.

Поставили богато питань, та Василь не відповідав на ті питання; він несподівано оповістив Бучковським, що сталось у повітовому місті, чому зявився в такій порі у них та що має виконати. Старенькі Бучковські перелякались того всего, побачивши у своїй хаті такого революціонера. Але Василь переконав їх, що настав час української влади і що пора тепер ділати, инакше Поляки, які готовляться

забрати Східну Галичину, нас випередять і прийдеться Українцям знов бути в польській неволі.

Василь з Дмитром перейшли до другої кімнати, де обговорили плян діяльности слідуючого дня. Довго говорили, бо аж по 2 годині після півночі заснули молоденькі революціонери твердим сном.

Другого дня раненько в селі почалась метушня. Заговорили великі і малі, чоловіки і жінки про те, що Австрії нема. Нема цісаря Кароля. Повстала Національна Українська Рада, а в селі є революціонер.

Василь з Дмитром і кількома парубками пішли до війта, де сповістили, що від нині власть виконувати має в імени української влади. Були і в дворі. Заки прийшли в двір, то вже зібралась порядна товпа „революціонерів", з червоними революційними відзнаками на шапках. Вони знали, що революціонерам треба мати революційні відзнаки, бо бачили в 1917 р. російську революцію. Співаючи „Не пора", зблизилися до двора та обступили двір зі всіх сторін на військовий спосіб. Повелись чемно, жадаючи лише оружжа. Там одержали пару револьверів і крісів. Відтак пішли до лісничого. І там знайшли рушниці, набої і револьвери. З тою добичею вернули на площу коло церкви. Там зібралось богато людей. Всі були цікаві, що се все має означати.

Перед людей виступили Василь та Дмитро. Вони обяснили людям, що сталося тай оповістили, що всі тепер стають горожанами України. Як горожане України мають захищати її інтереси. Тому обовязком кождого Українця є ставати в ряди Української Армії і ще того самого дня рушити під місто, щоби там затвердити українську владу. Нарід приняв сю відомість з великою радістю. Василя і Дмитра полюбили і згодились піти походом під місто.

Те, що діялось в Соколиках, відбулося і в селі Вишнівчику. Воно не було далеко від Соколик. І там на сей самий лад повстав переворот, який зробили Усусуси, що були в той самий час на відпустці.

По обіді зроблено звязок з сусідними селами. Довідалися, що у всіх дооколичних селах нарід з радістю приняв відомість, що він стає українським, а не австрійським піддáним.

Десь около 3 години по обіді з Соколик виступив „повчок невеличок" Української Армії. На чолі гордо ступали два молоденькі ученики, ведучи за собою вояків, великих, рослих, кремезних.

В Вишнівчику злучились з відділом тамошних односельчан. Зробився гарний відділ. У всіх вступив дух. Радісно затягнули: „Ой у лузі червона калина похилилася"...

Хоч було болото, погана дорога, хоч сік дрібний дощик, то наша ватага не звертала на се уваги. Всі скорим ходом зближались на місце призначення, до якого провадив їх Василь. Хлопці розмовляли про те, як вони будуть бити Поляків і всіх, хто не буде підчинятись українській владі. Ділились набоями, яких придбали в своїх селах.

В 6 годині вже станули на призначеному місці. Зявився звідкись офіцер, який перебрав команду над прибувшими. Довідавшись про тактику і успіхи Василя, він похвалив його та велів Василеві остати біля нього, бо завтра представить його Національній Українській Раді.

Не було богато часу на балачки чи оправдування. В 7 годині точно почались давати сигнали; довкола міста

далися чути стріли з машинових крісів. Офіцер дав приказ лавою посуватись в напрямі на місто.

Поляки і австрійська залога не сподівались чогось подібного. Вони як лише почули стріли довкола міста — налякались. Поховались по своїх домах і касарнях. А тимчасом на місто наступала десять-тисячна сила українського війська, правда, не в одностайних уніформах, але одностайне духом. Десь около 9 години вечером в місто улицями посувались відділи стрільців і в найбільшому порядку обсадили державні установи та стратеґічні місця. Всюди, де дійшла наша сила, там рука патріота Українця затикала синьо-жовтий український прапор.

Поляки зразу побачили, що не мають сили протиставитись українському війську, тому залишили думку орґанізувати свою владу. Рано несподівано побачили себе в українській державі. Українські державні хоругви гордо маяли від подуву вітру, а своїми красками додавали краси і чару містові.

Мадяри зложили оружжа без опору на зазив старшини орґанізуючого ся українського війська. Командант мадярського баталіону похвалив Українців за те, що творять свою державу. Просив лише, щоби їм дано дозвіл вертати у свої сторони, на що охотно погодилися представники української влади.

Без проливу крови стався переворот у родинному місті Василя. Цілу ніч він не спав. Повнив службу. У повному узброєнню з чотирма ручними ґранатами, з крісом по саму землю, ходив Василь з иншими стрільцями там, де кликав інтерес Української Держави.

Коло 11 години перед полуднем в тимчасовому приміщенню Української Національної Ради зібралися всі післанці, яких вислано два дні перед тим на села. Головний командант здавав звіт перед Радою про події, які сталися за послідних двайцять чотири години.

— Я радий, — говорив командант між иншим, — що все сталося по нашим плянам і в найкращому порядку. А се все вдалось нам завдяки отим післанцям, яких ми передвчера висилали на села. Що в місті спокій, та що не було кровопролиття, то завдячувати мусимо тій нашій силі, яка прийшла на час під проводом післанців під місто. На сім місці я домагаюсь прилюдної подяки нашим революціонерам, а особливо молоденькому Василеви Безручкови за його сміливість і виконання завдання з великою точністю.

Коли Василь чув ті слова, він почервонів, а на душі стало йому так легко, як ніколи. Він був радий, що виповнив завдання, яке вклав на нього нарід. Вперше відчув, що він чимсь прислужився рідній справі.

Післанців розпределено по ріжних частинах військових, а Василеві сказали, щоби йшов домів, бо ще за молодий бути стрільцем.

Йдучи до дому, Василь був зажурений, що його не взяли до служби в Українській Армії, але з другої сторони тішився, що все таки бодай робив Українську Революцію.

о. Є. Грицина.

УКРАЇНСЬКІ ПОСЛИ ДО ЗАКОНОДАТНИХ УСТАНОВ КАНАДИ.

1. Андрій С. Шандро — 17 квітня, 1913 року вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Гвитфорд, Алта. Його вибір уневажнено через деякі надужиття підчас виборів, але вибраний поновно 15 березня, 1915 року. — Дня 7 червня, 1917 року, А. С. Шандро вибраний послом до сойму провінції Алберти через аклямацію з тої причини, що був у військовій службі. — Дня 18 липня, 1921 року, А. С. Шандро вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Гвитфорд, але його вибір уневажнено через надужиття підчас виборів.

2. Т. Д. Ферлей — 6 серпня, 1915 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Ґімлі, Ман.

3. Н. А. Григорчук — 29 червня, 1920 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Етелберт, Ман. (Перший раз.)

18 липня, 1922 року, Н. А. Григорчук вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Етелберт, Ман. (Другий раз.)

28 червня, 1927 року, Н. А. Григорчук вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Етелберт, Ман. (Третий раз).

4. Д. Якиміщак — 29 червня, 1920 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Емерсон, Ман. (Перший раз).

Дня 18 липня, 1922 року, Д. Якиміщак вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Емерсон, Ман. (Другий раз.)

5. Василь Федун — 18 липня, 1921 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Вікторія, Алберта.

6. Н. В. Бачинський — 18 липня, 1922 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Фішер, Ман. (Перший раз.)

Дня 28 червня, 1927 року, Н. В. Бачинський вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Фішер, Ман. (Другий раз.)

7. Михайло Роецький — 18 липня, 1922 року, вибраний послом до сойму провінції Манітоби з округа Ґімлі, Ман.

Михайло Лучкович,
посол до домініяльного парляменту з округа Веґревил, Алта.

8. Михайло Чорногус — 10 липня, 1923 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Гвитфорд, Алта.

9. Михайло Лучкович — 14 вересня, 1926 року, вибраний послом до домініяльного парляменту Канади в Оттаві, з округа Веґревил, Алта. (Перший раз.)

Дня 28 липня, 1930 року, Михайло Лучкович вибраний послом до домініяльного парляменту Канади в Оттаві, з округа Веґревил, Алта. (Другий раз.)

10. Ізидор Ґорецький — 19 червня, 1930 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Гвитфорд, Алта.

11. Петро Міськів — 19 червня, 1930 року, вибраний послом до сойму провінції Алберти з округа Вікторія, Алберта.

Зібрав **Мих. Кумка.**

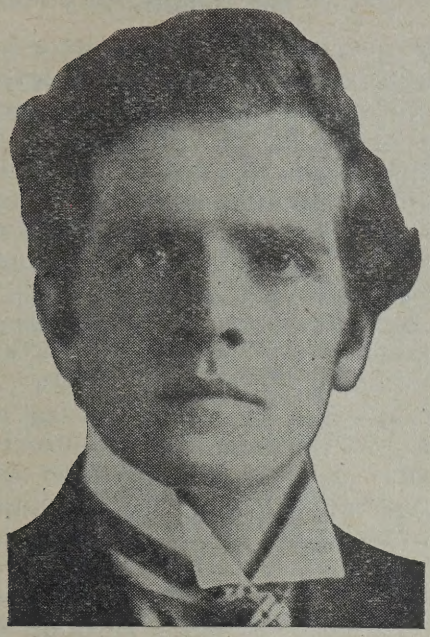

Н. В. Бачинський,
посол до манітобського сойму
з округа Фішер.

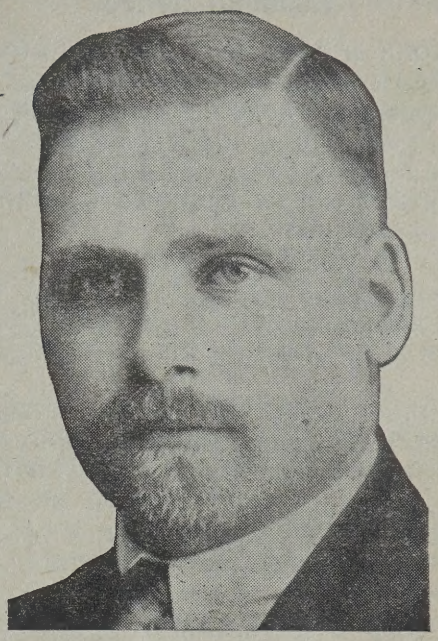

Н. А. Григорчук,
посол до манітобського сойму
з округа Етелберт.

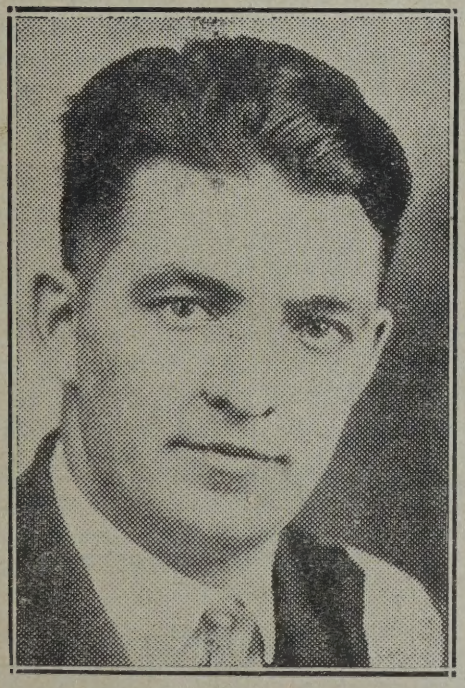

Ізидор Горецький,
посол до албертійського сойму
з округа Гвитфорд.

Петро Міськів,
посол до албертійського сойму
з округа Вікторія.

Небесне зелізо.

Коли в 1790 році до паризької Академії Наук увійшла заява підписана трома сотками очевидців про камінь, який упав з неба 24 липня тогож року в місцевости Жулян в Гасконії, то вчені мужі насмішкувато похитували головами.

— Можна висловити жаль, — промовив учений Бертольон, — що за наших днів міська рада, в цілому своїому складі, може вірити подібним казкам.

Лише німецький фізик Хладні, у виданій 1794 року брошурі рішучо висловився за те, що зі світового простору дійсно може падати на землю каміння і кусні зеліза, при чому в головних зарисах дав пояснення того явища.

Тепер нам загально відомо, що світовий простір виповнений несчисленними міліонами тіл найріжнороднійшої величини, які і відокремлено і разом блукають у просторі у всяких напрямах. Уважний спостерігач зоряного неба може ствердити, що земля щоденно зустрічається із безліччю таких тіл. Падаючі зорі, які ми бачимо що дня на вечірному небі, а також рідші „огневі кулі" (боліди), які іноді тріскають у повітрю, чи ракети з голосним гуркотом і снопами іскор — усе те вістники з далекого зоряного простору.

І падаючі зорі, і боліди не що инше, як відломки зелізної, або земляної маси, такогож як і на землі складу. Самі по собі вони холодні і темні, але поринувши в земну атмосферу, вони тратять через спротив повітря частину енергії руху і розпікаються від тертя об повітряні частини.

Більшість тіл, які проходять у земну атмосферу, остільки дрібна, що спалюється у повітрю і перетворюється у гази. Та відламки значнійших тіл падають на землю і зберігаються по музеях під назвою „метеоритів".

В склепі з взуттям.

Поліцай: Прошу о черевики!
Субєкт: Котрий нумер носите?
Поліцай: 5268.

Вік землі.

На питання, кілько виносить весь вік нашої землі, тяжко відповісти точно. Як задоволимося тільки приближною оцінкою, то дійдемо до таких великих чисел, що просто не хочеться вірити. Щоби виробити собі поняття про час, в якім земля розвилася до сього стану, в якім тепер находиться, можемо собі представити, що ціле творення землі аж до нинішного дня відбулося в протягу одної доби, себто в протягу 24 годин. Після сього представлення була земля саме о півночи, з настанням тої подуманої 24 годинної доби, білою звіздою. Опісля охолоджувалася вона до 4 години рано, щоби стати жовтою звіздою а в 7 -ій годині, 54 мінут, була вона вже червоною звіздою. Творення ціпкої кори тревало від 8 години, 40 мінут, до 11 години 55 мінут, а моря спадають о 2 годині 50 мінут по обіді. Орґанічне життя починається вечером в 6 годині, 32 мінут. Старинні часи життя (палєозойська доба) тревають від 9 год. 50 мінут. Аж в 11 годині, 55 мінут починаються нові часи звіринного життя, а чоловік появляється в 11 годині, 59 мінут, 10 секунд, себто лише 50 секунд перед сповненням 24 годин, потрібних до розвою землі, щоби вона з білої звізди стала тим, чим є тепер.

Як довгий час тревало те творення землі, можна лише тоді пізнати, як зважимо, що ті 50 секунд тої 24 годинної доби тревають в дійсности 80 тисяч літ. Про життя землі в часі тих 50 секунд, себто тих 80 тисяч літ, маємо слабі відомости. Історичні факти сягають тільки 7 тисяч літ назад, себто до часу, що є тільки дрібною частиною того часу, що в нім істнує людський рід.

Добре!

Мама до малого Юрка, що не хоче митися:

— Як не будеш чемний, дам тебе циганам...

— То добре, цигане ніколи не миються.

Найбільші богацтва на світі.

Найбогатшою країною є Злучені Держави Америки. Вона має найкраще зорганізовану та розвинену торговлю і промисл, має найбільше покладів та копалень вугілля, збирає найбільше бавовни, міди, олова, живого срібла (ртуть), а соли має більше, як її треба.

Найбогатшим краєм на ґрафит (що з нього роблять олівці) є Сибір.

Найбільше шовку виробляють Китайці. Китай дає половину світового виробництва шовку.

Найбільше золота та діямантів має Полуднева Африка.

Найбільше лісів є в Канаді.

Найбільше срібла є в Мексико.

Найбільше вовни дає Австралія.

Найбільше збіжжа вивозить Аргентина.

Найбільше кави садить Бразилія.

Людське серце.

От пригляньтеся, яка то дивна машина те людське серце. Не перериває воно своєї діяльности ні на одну секунду, не потребує ніяких направок, а працює правильно безперервно весь час людського життя. Від одного удару серця до другого минає трохи менше як секунда. При найменшім напруженню прискорює воно свої удари. Правильно ударяє воно 70 разів на мінуту, 4,200 разів на годину, 100,000 разів на день, 36,702,000 разів на рік, а 2,575,440,000 разів в протягу 70 років життя.

Серце — се мала помпа, довга на 15 центиметрів, а широка на 10 центиметрів. Вона викидає із себе за кождим ударом около 100 ґрамів крови, се значить 7 літрів на мінуту, 420 літрів на годину, а 10,000 літрів на день.

Перестане ся машина працювати, то й кінчиться життя людини.

На стації.

Малий Івась: Мамо, чого та машина так пищить?

Мама: Як би тобі, синку, казали тягнути таку силу возів, то ти би ще не так пищав!

Страшні цифри з світової війни.

Відповідно до обчислення ріжних часописів було на війні в роках 1914—1918 около 10 міліонів людей убитих, а 15 міліонів ранених. Приймаючи, що з одного убитого виплила 1 літра крови, а з раненого пів літри крови, то разом виплило 17,500,000 літрів крови. Коли будемо числити по 10 тисяч літрів на один ваґон, се дасть нам 1,750 цистерн. Возьмім по 30 ваґонів на один поїзд, було-б 58 поїздів і 10 ваґонів.

Щоби помістити ту кров в однім озері, мусіло би воно бути на 1 метер глибоке, 130 метрів широке, а 135 метрів довге.

Коли би всіх убитих поставити в один ряд по двох на 1 метер, була-б се проста лінія довга на 5 тисяч кільометрів.

Коли би ті убиті йшли гусаком один від другого у віддаленню 1 метра, то сей гусак був би довгий на 10 тисяч кільометрів. Коли-б той гусак мав перейти попри одного чоловіка стоячого, мусів би той чоловік стояти 80 днів.

Сторінка з найстаршої на світі книжки.

Найстарша книжка, яка заховалася до наших днів, походить з 3350 року перед Христом. Написана вона на папірусових листках в Єгипті і списані в ній науки про тодішні релиґійні обряди та родинні звичаї. Між иншим на однім листку написана така знаменна наука: „Як що ти розумний чоловік, старайся про свій дім, люби свою жінку, живи її, убирай і прикрашай, — бо в тім має вона уподобання. Обсипай її пахощами, втішай її, як довго ти жиеш, бо добром вона є, яке повинно бути гідне свого власника. Не будь зглядом неї жорстоким в поведенню. Радісним настроєм більше осягається, ніж дикою силою. Свіжий є тоді її віддих і жваве її око, яке блистить у зеркалі. Радо хоче вона мешкати у твоїм домі і з охотою та любовю працювати в нім".

Стоустий дипльомат.

В Берліні, Німеччина, помер минувшого літа Еміль Кребс, бувший секретар німецького посольства в Пекіні. Був се лінґвістичний феномен, що володів 100 мовами. Сей талант до мов проявився у нього вже змалку. В ґімназії знав він латину та греку краще від своїх учителів і в 17 році життя володів уже 12 мовами.

Перейшовши один за одним науку головних европейських мов, взявся до найтяжчої — китайської мови і вже як 22-літний молодець дістає посаду при німецькім посольстві, де проживає 20 літ.

З проголошенням війни вернувся до міністерства закордонних справ в Берліні і там відчитував шифри з усіх мов. Знав він майже всі східні мови і був „почесним доктором" ріжних европейських університетів.

Не всі знають, що:

Перед 60 роками місто Берлін, столиця Німеччини, мало 800 тисяч населення, а тепер 4½ міліони.

Місяць віддалений від нашої землі на не цілих 400 тисяч кільометрів. Щоби світло долетіло на землю, потрібно одну добру мінуту, а як би довелося переїхати найскорійшим поїздом, то потрібно було би 7 місяців.

В одному рою пчіл є від 60 до 90 тисяч пчіл-робітниць, 200 до 1000 трутнів і одна матка.

Людина за один день кліпне очима 11 тисяч разів.

Плятина є найміцнійшим металем, тому вона дороща від золота.

Китайський папір — славний в цілому світі, виробляють його з соломи рижу.

Прозорі тіла.

Учитель пояснює дітям в школі:

— Прозорими є такі тіла, які поставлені перед очима, дозволяють бачити добре предмети, які стоять за ними. Назви мені якесь прозоре тіло, Іванку!

— Драбина, прошу пана професора, решето, сито і цідилко.

Годинник Нютона.

Одного дня був Нютон дуже занятий глибокими фільозофічними розду муваннями, коли в його кабінет увійшла слуга. Вона принесла риночку та одно сире яйце, яке хотіла зварити панови, як тільки той забажає; се було звичайне снідання ученого. Нютон, який хотів бути сам, казав її вийти, кажучи, що яйце зварить собі сам. Слуга поставила яйце на стіл коло годинника фільозофа і звернула йому увагу, щоби держав яйце в кипячій воді не довше трох мінут і відійшла. Якеж було її здивування, коли вона вернула по упливі пів години, щоби позбирати зі стола і застала свойого пана, як стояв перед кухнею уважно, дивлячися на яйце, яке держав у руці, а тимчасом годинник кипів у ринці.

Загадка.

Великий маґ*) поставив насамперед се питання: „Котра річ з усіх річей на світі найдовша і найкоротша, найскорша і найповільнійша, найподільнійша і найрозтяглійша, найбільше легковажена і найбільше жалувана, без якої нічого не може статися, яка пожирає все, що низьке та оживляє все, що величне?"

Одні говорили, що розвязкою загадки є щастя, инші, що земля, инші що світло. Коли ніхто не міг вгадати, маґ сказав, що се час: „Нема нічого довшого, додав він, бо час є мірилом вічности; нема нічого коротшого, бо його не стає для всіх наших замислів; нема нічого повільнійшого для того, хто очікує; нема нічого швидшого для того, хто забавляється. Він розтягається в величину до безконечности; він ділиться в дроби аж до безконечности; всі люде легковажать собі його; всі жалують його страти; нічого не діється без нього; він покриває забуттям усе, що не гідне потомства; він обезсмертнює величні річи".

*) Маґ — священик релігії Зороастра у Персів.

ЗАВІЩАННЯ

Він сидів на сходах перед хатою, пакав люльку й думав сам про себе:

— Іване Заморський, Іване! За трийцять літ свого побуту в Канаді ти дожив до того, що не знаєш навіть, чи твої діти згадають тебе добрим словом по твоїй смерти.

Для добра своїх дітей ти покинув Рідний Край та поїхав до Канади, щоб, як вже не собі, то бодай їм поліпшити долю. З плачем покидав свою земленьку святу. Тут, в новім краю, ти також не покинув землі. Взяв гомстед і не закладаючи рук тяжко на нім працював, потом і кровю земленьку поливав. А як лише троха доробився, то, хоч і жалко було, рішився покинути фарму і перенестися до міста. І знов таки задля добра своїх дітей, щоби у місті дати їм висшу науку.

Діти хоч і були скінчили анґлійську публичну школу на фармі, але дома між своїми говорили по українськи, а по анґлійськи лише тоді, коли було потрібно. Нераз аж заходила обава, що діти не будуть знати анґлійської мови, якої в Канаді конче потрібно і треба було їх напоминати, щоби частійше читали й говорили по анґлійськи.

Тут, в місті, по кількох літах все змінилося. Оба сини, поки ще ходили до середної школи, то деколи говорили між собою по українськи, а пізнійше, як скінчили університет, то не тільки між собою, але й до мене й до жінки говорили тільки по анґлійськи. Те саме з доньками. Від коли скінчили нормальну школу і стали учителькаами, то по українськи цілком вже не говорять.

Не було-б мені жалю, як би мої діти не мали українського виховання. Я-ж їх і в дома учив, кілько міг, і до української школи посилав, — отже читати й говорити по українськи знають.

Моя небіжка не з добра пішла передвчасно у могилу. Тяжка праця на фармі і домашні клопоти вкоротили много літ її життя. Та найбільше гризло її те, що її рідні діти відчужилися, відійшли душею від неї далеко, далеко, і немов пропасть між матірю а її дітьми стала. А вона-ж тільки для них жила, для них працювала, щадила. Вона-ж бувало вечерами їх по українськи учила читати, писати, пісні співати, думала, почує колись на старість пораду й щире українське слово бодай від своїх діточок. В місті зразу наказувала говорити між собою дома по українськи, пізнійше грозила, карала, просила, та се нічо не помагало. Діти, немов хто закляв, і української мови уникали на кождім кроці. А се маму дуже боліло, бо побачила, що втратила вплив на своїх дітей і що її діти не є такими, якими вона хотіла і сподівалася їх мати. Нераз вона отак побиваючись попадала в розпуку, а се спричинило нервову недугу і передчасну смерть.

Хоч діти душею відчували, що вони своїм непослухом много причинилися до передчасної смерти своєї матері, однак ся жертва не розчулила їх совісти, не завернула їх з хибної дороги. Не відчули вони душевного бажання матері за життя, не зрозуміли його і по її смерти.

Оттак роздумував Іван Заморський над долею своєю і своєї родини, і видно було по нім, що й він переживає душевне пригноблення ізза сих самих причин.

— — — — — — — — — — — — —

Одного дня молодший син Івана сказав:

— Тату! Ви вже старієтеся, а коли-б ви померли, то з майном, яке ви придбали, буде клопіт, як прийдеться нам самим ділитися. То-ж зробіть тестамент ще тепер, завчасу, поки ви живете...

Івана се страшно заболіло, коли почув сі слова. Він удав, що не дочув, та й каже:

— Що ти говориш? Повтори, бо я тебе не розумію.

Син повторив сказане.

Тоді Іван спокійно промовив:

— Добре, сину мій. Кажеш, що треба вас поділити і зробити тестамент ще за мого життя, щоб було справедливо. Я годжуся на се і зроблю ще таки нині, але так, як я вважатиму за відповідне. Ти молодший, то певна річ, що повинен дістати найбільшу частину з цілого мойого 30-літнього надбання в Канаді. За те найстарший дістане найменше. Я таки зараз іду до адвоката і зроблю розпис цілого маєтку.

З тими словами Іван зібрався і вийшов з хати. По дорозі знайшов двох свідків і прийшов до адвоката.

— Що-ж там доброго скажете? — спитав адвокат.

— Пане адвокат! Я вже опадаю на силах і хочу лишити своїм дітям завіщання.

— Чи се ваші свідки?

— Так.

— То прошу, сідайте і розкажіть все докладно, а я спишу на папір.

Всі посідали, а Іван почав розказувати.

— Найстаршому Василеви, що скінчив університет, записую лот і шанду при вулиці Меґнус, молодшому Миколі найкращу хату і лот при вулиці Боровс. Обом дівчатам записую по тисячці долярів і по два лоти при вулиці Бенерман.

Але: 1) Сим майном заряджую я самий аж до моеї смерти. 2) Коли від сегодня мої діти не будуть дома говорити по українськи, то се завіщання уневажню (прошу підчеркнути) і все майно передам на українську Рідну Школу і на Українські Інститути. Се роблю по своїй власній не вимушеній волі.

Адвокат переглядав написане, а Іван говорив дальше; говорив, щоби висказати те, чим душа наболіла.

— Я старався, пане адвокат, ціле своє життя дбав про те, аби свої діти в люде вивести. Ми обоє з небіжкою — дай їй Боже царство небесне — ночей не досипляли, працювали, щоби придбати дещо майна, не так для себе, як для дітей, і придбали, як вже самі бачите. Та що з того. Ми будували вежу, а Бог помішав нам язики. Ми приїхали з краю вже старші, по анґлійськи тяжко було навчитися, тай зрештою, не було часу на те, бо треба було на хліб заробляти. Так і діти, поки були з нами на фармі, то говорили дома з нами і між собою по українськи. А від коли ми прийшли до міста і діти пішли тут до школи, від тоді одні других не розуміємо. Діти почали помітувати нами і гей би чужими нам стали. Небіжка сим дуже журилася і через те перед часом лягла в домовину. Я не є ворогом анґлійської мови, бо знаю, що без неї гірко чоловікови жити тут в Канаді, найкращий доказ, що я їх посилав до школи, аби набули і анґлійського знання. Але не повинні при тім забувати мови, котру вони виссали з грудей своеї матері. Вони вже дорослі і повинні бодай тепер се розуміти.

Дайте-ж мені сей папір, я його дома дітям прочитаю, нехай знають, що їх чекає, коли від нині між собою і до мене старого не будуть говорити по українськи.

Іван заплатив адвокатови за роботу, сховав завіщання за пазуху а виходячи зі свідками з канцелярії сказав:

— Нехай знають, що і батьківський терпець має свій кінець!

Аполін. Новак.

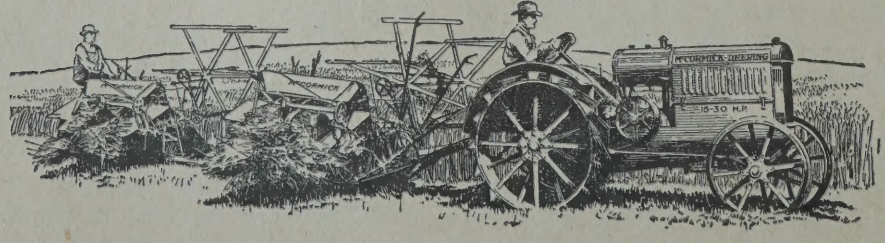

КАЛИНА

Галя Непийвода весела і щаслива: два дні тому засватав її молодий козак, Василь Куйбіда, а через місяць і на рушник обоє стануть. Тішилась мама, удова Оксана Непийвода, що її одиначці Галочці гарна доленька судилась.

Коли вже сонечко почало сідати на спочинок, Галя вийшла у садочок, а звідтам у поле назбирати квіточок, що манили її ріжноманітними барвами і запахом. Рве галочка квіточки та співає пісоньки, весело її, бо-ж то була сама найкраща пора її життя. Вже і далеченько відійшла, пора вертати домів, та лише повернулась і побачила два кроки від себе старенького дідуся з довгою сивою бородою, без шапки, а в правій руці він тримав маленький корчик калини.

— Здорова була, доню! — привитав Галю дідусь.

— Дай Боже здоровля і вам, дідусю! — відповіла Галя. — Звідки ви, дідусю?

— З усього світа, доню!

— А що-ж ви тут робите? — спитала Галя і затремтіла.

— Треба мені тай прийшов сюди. На ось тобі сей корчик калини, іди до дому і посади в садочку, бо у тебе в садочку нема калини, а вона тобі скоро придасться.

— Нащо? — спитала Галя злякано.

— Опісля пересадиш її до инде. Ось, обернися і поглянь у степ, там щось побачиш.

Обернулась Галя і видить так, наче-б в тумані стоїть могила, а біля нього корчик калини.

— Звідки, дідусю, ся могила тут узялася? — скрикнула Галя і обернулася знов до дідуся... Але дідуся вже не було, наче під землю пішов.

Страх огорнув Галю; оглянулась, могили вже не видно. Сказати-б, що се лиш привид був, коли-ж у неї в руці корчик калини, котрий свідчить, що то була дійсність.

Кинулась Галя мерщій домів і оповіла мамі про усьо, що бачила.

— Не добрий се знак, доню, — сказала мама і зажурились обі, неабияк. Все-ж таки пішли у садочок і в гарнім місци посадили калину.

— Мамо, — мовила Галя плачучи— невже я буду пересаджувати її на могилу? Ох, доленько моя гіренька!

— А Господь знає, доню, що то має означати! — відповіла мама.

Приїхав Василь, оповіла йому Галя, що сталось і всі троє думали-гадали, що то якийсь недобрий знак.

Пройшло два тижні, почали лагодитись до весілля. Аж тут нараз, як грім з ясного неба, рознеслась тривожна вістка, що Татари появилися на Україні в значній силі.

Козаки, а з ними і Василь, попращавши свою кохану суджену, вирушили проти ворога.

Вийшла Галя в садочок, сіла біля калини і горячими сльозами заллялася.

— Чи не на могилі мого судженого я тебе калинонько у друге садитиму? — промовила Галя.

Минали день за днем, вже й місяць перейшов, аж одного ранку рознеслась вістка, що козаки, прогнавши Татар, вертають домів.

Вийшла Галя на дорогу, козаченьків виглядає, а серденько наче та рибонька тріпочеться в грудях.

Ще кілька хвилин і козаки вїзджають в село. Галя пильно приглядається, та не видно її Василечка. Коли гляне, везуть з-заду труну.

— Боже милий, невже-ж то він, мій суджений в тій труні! — блиснула у Галі думка. — Де мій суджений, де Василь Непийвода? — скрикнула Галя.

— Не побивайся, Галю, розбилось твоє щастя. Василь Непийвода вже в труні спочиває, — з жалем відповів один з козаків.

— Убили, убили мого сокола, мого судженого! — вирвались слова розпуки з глибини Галиного серця і вона припала до труни...

— — — — — — — — — — — — —

На другий день викопали козаки яму у степу, де показала їм Галя і над вечір поховали свого товариша, а коли опускали труну в яму, випалили з мушкетів, а Галя сльозами труну окропила і смутком своїм повила.

Слідуючого дня уранці викопала Галя калину і посадила її на могилі свого Василечка.

Дмитро Тягнигоре.

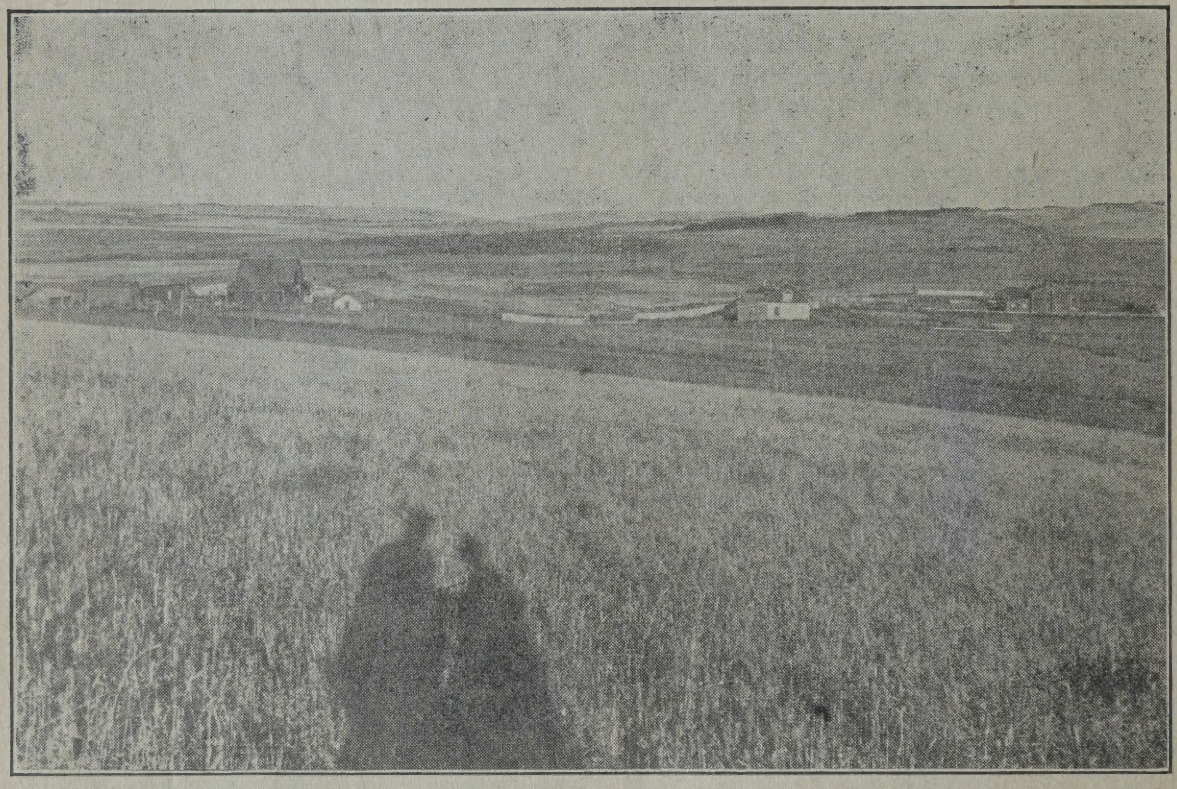

Взірець фарми мішаного господарства 18 миль на південний захід від Келґарі, Алта.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

У Балєтмайстра.

— Із двох причин не буде з вас
Танцюрист хороший,
Тож не тратьте на науку
Ні часу, ні грошей.

— Скажіть, пане балєтмайстер,
Мені на відході,
Які то се дві причини
Є на перешкоді?

— Може я зле вибиваю
Темпо до підлоги?
— Ні, не темпо! Ті причини —
Се ваші дві ноги.

М. Кумка.

КОСОВИЦЯ

Серед хати лежав розвязаний мішок, з якого батько виймав гостинці. Іванко доїдав напів зіпсутий стручок банани, Стефанко лакомо жував кусень ковбаси, Ганя оглядала свої чорні черевички, а мама обмацувала затовченими пальцями зимовий сірий коц. Кождому батько витягнув щось з мішка, але всі ще очікували чогось надзвичайного.

З гордощами розкладав батько довкола себе: брусок, клевчик, торбинку цвяхів, три надтовчені миски, а вкінці полотном обвиту, австрійського виробу, косу. Розвивав її так уважно, наче молода матір свою першу дитину.

В хаті було тихо. Очима все зрозуміли. Андрій був головою цілої родини. Мотрина усміхалася до свого кре-

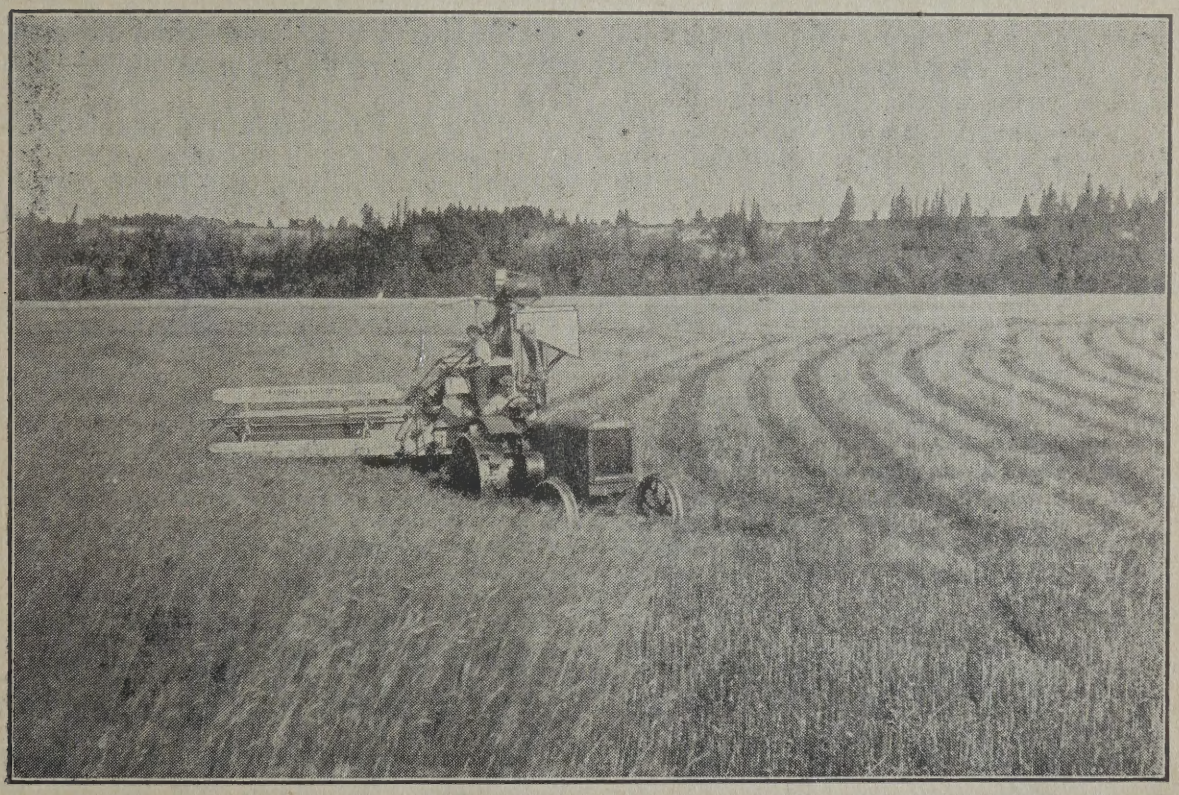

„Комбайн" — машина, яка рівночасно косить і молотить.
Світлина Інтернешенал Гарвестер.

мезного, зарослого чоловіка. Вона раділа, що він такий дбайливий батько.

— Видиш? Отсе раз коса! Аж з Гавстрії спровадили її!

З тими словами вийшов Андрій важкими кроками на двір.

Забив у невеличкий пеньок бабку і почав клепати косу. Дзень, дзень, дзень! — покотився металічно-плаксивий голос коси від ударів клевця і відбився відгомоном в густім осиковім лісі. Зашелестіли тремтячі листки: „Хто се? хто се? Дзень! дзень! дзень!" — відповідала одноманітна луна.

Коса готова.

Закотив по коліна штани, перехрестився і замахнув по траві острою косою. Зашелестів покіс упадаючої тра-

ви і від того шелесту задріжала ціла сіножать. Один за другим стелилися нові покоси. Не встояти сіножати проти Андрія і його австрійської коси.

Споза корчів виглянув допитливо великий чорний віл. Вже два місяці не бачив він Андрія, від коли сніг стопився. Глядить і пригадується йому щось знайоме.

— Ну, ну, не ховайся, Джим! Отсе я тобі сінця на зиму лабудаю, — заговорив напів голосно Андрій. — Хе, видко, що не забув ще, як вони оба з Джеком в зимі дрова тягали. Не дуже то паристі собі, але що зробиш? Не було грошей ні на вола ні на коня. Коби Господь допоміг скоро обробитися з сіном та заробити дещо на хліб, а там може й на коня лишиться. Таки якось ніяково їздити між людей волом та конем. От, коби трафився купець, продам Джима, доложу ще щось та й буде парка до Джека, — бубонів розбурханий мріями косар.

З-під покосів заблищала до сонця вода. Визирала наче засоромлена. Від віків скривала її грива сіножати. Аж сьогодня прийшов отсей велит, подібний до кудлатого медведя, і острим ножем зриває з неї заслону. Соняшні проміні лоскочуть, а вона дріжить і ховається під покоси.

Чалапаючи босими ногами, Андрій — неначе моторовий панцирник, посувався між ворожі ряди і сіяв смерть навкруги. І навіть забув, що він ще ні хвилинки не відпочивав, повернувши пішки з роботи на колійовій дорозі. Пішки, щоби менше грошей витратити. Два дні йшов.

— Гей, Андрію! Завтра вже будеш косити, а тепер ходи до хати! Відпічнеш трохи та повечеряєш. Хто таке вигадав, щоби лише з дороги та до роботи! Але-ж ти вже й величенький шмат викосив!

Андрій оглянувся. Слова жінки вразили його приємно. Чувся ґенералом перед масою простого вояцтва. Гордився також здоровою та дбайливою жінкою.

Мотрина стояла біля нього. З її лися сяло здоровля й сила.

Повільно зміряв її Андрій своїми прижмуреними очима від грубих обсмалених сонцем ніг аж до червоної хустини, з біленькими крапочками. Поглянув на заходяче сонце, закинув на плече косу і пішов на вечерю.

О. Івах.

ЗАЗДРІСТЬ.

Було в батька дві дочки,
Обіж вони близнючки,
Було їм по двайцять літ, —
Меншу люблять, старшу ніт.

І не дивно, що меншу сестру всі так любили.

Обидві були вони на вроду гарні, як квіточки веснянії. Та менша, крім вроди чудово-гарної, мала ще й душу чисту та ясну, наче у янгола небесного. І всі, кому доводилось навіть поговорити з нею, або хоч побачити її, — самі неначе ставали ліпшими та добрійшими від того. І всі її любили.

Не любила її тільки старша сестра. Тай нікого не любила вона. Ніхто не бачив від неї нічого доброго, ніхто не чув ніколи від неї слова ласки та привіту.

Заздро дивилася старша сестра на молодшу. Чим далі, тим все більша та більша зростала заздрість в її серці до сестри своєї. А та — платила її за се лиш самою ласкою та любовю. Ще гірше се лютило серце злої сестри і намислила вона страшну думку.

Хата, де жили обидві сестри, стояла над річкою.

Був ясний та тихий літний день. Скільки оком сягнути, вилискувалась під блискучим соняшним промінням тиха річка — неначе зеркало срібне, — чиста та прозора. Було так гарно й любо.

Та не розігнала та краса божая лихих думок лютої сестри. От і каже вона до молодшої:

Ходім, сестро, до броду,
Подивимось у воду,
Котра красша на вроду.

Зраділа та, почувши ласкаве слово від сестри. Своєю чистою душею не відчувала вона ніякого лукавства. Зійшли вони до річки, стали поруч тай почали дивитися у ясне її зеркало на свою вроду.

І —

Тільки менша ся нагнула,
Старша меншу утонула...

Лише скрикнути вспіла — впала молодша сестра з крутого берега в річку і вмить зникла під водою; тільки вода зарябіла зверхи, навкруги розходячись.

Через хвилину — другу показалася дівчина із води, але беріг був високий і вилізти сама не могла вона. І благала вона старшу сестру свою:

Ой, на тобі, сестро,
Білії рученьки,
Та виратуй, сестро,
З бистрої річеньки.
Ой, на тобі, сестро,
Золотії паси,
Та не дай лиш, сестро,
Тут мені пропасти.

Та не почула старша сестра жалю у свому серці і так промовила до неї:

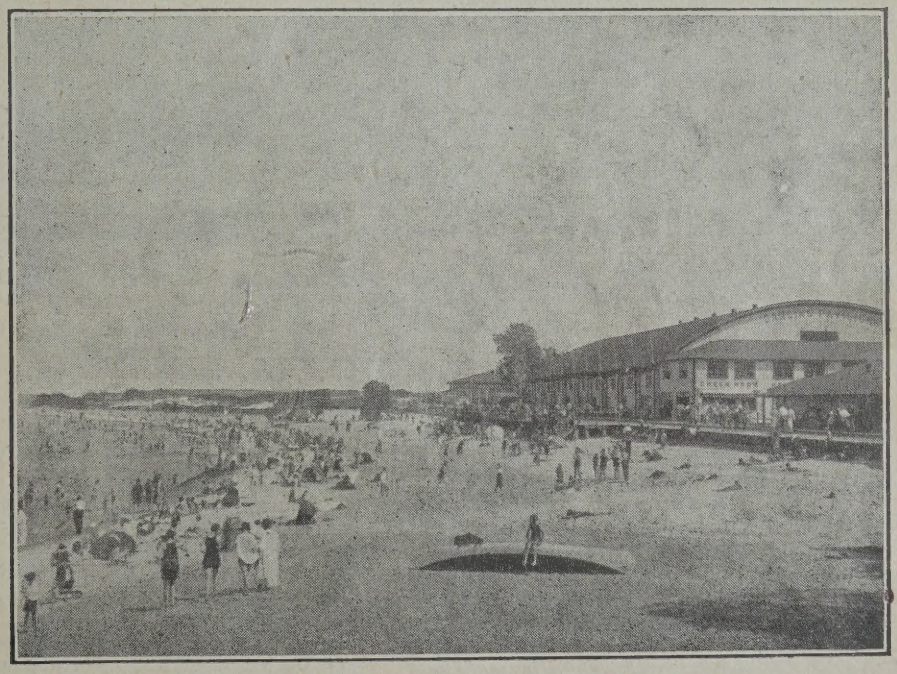

Ґренд Біч, Ман. Беріг озера і павільон для танців.
Світлина Канадійських Національних Зеліяниць.

Ой, плини ти, сестро,
Плини по воді,
Та не тішся, сестро,
Моїй пригоді.

Беться на воді бідна дівчина, як підстрілена пташка; бачить — доведеться пропасти від руки сестри своєї рідної і заплакала гірко, що замісць жити та веселитись, заховає вона вік свій молодий у хвилях глибоких, на дні бистрої річки. І плаче вона, промовляє:

Де буде травка-муравка,
Там буде моя забавка;
Де буде рибка весела,
Там буде моя вечеря;
Де буде жовтий пісочок,
Там мій миленький дружочок.

А вода все міцнійше пригортала її у свої холодні обійми і з останнім словом поглинула її на віки...

О. Білоусенко.

Ладування і вивожування яблок на продаж в Окенеген Велі, коло Пентіктон, в Брітіш Коломбії.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

НЕ БУДЬТЕ КВАСНІ.

Проба любови.

Пан вертає до дому і застає свою жінку з любовником.

— Чи маєш револьвер? — питає він грізно любовника.

— Маю! — відповідає той.

— Я також маю, — каже пан, — ходім до сіней, там будемо поєдинкуватися.

Коли вийшли до сіней, чоловік каже:

— Знаєш що, стріляймо у воздух, потім впадемо на землю і вдамо, що ми неживі. До кого з нас обох насамперед підбіжить наша жінка, той задержить собі її.

Вистрілили у воздух і припали до землі, ніби неживі.

Жінка вибігла, а як побачила обох убитих, відчинила шафу і крикнула:

— Пане Ясю, вже можете вийти з шафи, вони оба вже убиті.

Із-за браку місця.

Батько: Я чую, що ти, синку, послідний в клясі. Чи ти не можеш здобутись на инше місце?

Синок: Ні, всі місця заняли инші.

З давен давна...

Подорожний: Чи у вашім селі не вродився коли який великий чоловік?

Місцевий: Ні. Відколи я затямив, то в нас родяться лиш малі діти.

Проповідь.

Говорив раз якийсь священик проповідь про конечність ранних, а особливо вечірних молитов, та говорив він з таким запалом, що договорився до такого:

— Молімся, браття, на сон грядущний! А чому? Тому власне, що не знаємо, коли встанемо. Може не один з нас встане рано, подивиться, а він вже умер.

Відділ Союзу Українок Канади

СЕСТРИЦЯМ УКРАЇНКАМ.

Одна я, все одна на світі,
На чужині, мов сирота!
Нема з ким туги розділити, —
І хто про тугу ту спита?
І між ріднею, мов чужая
Бродю я, слухаю й дивлюсь;
Моя Вкраїна дорогая
Для їх чужа! А я томлюсь,
Пала' душа і думка вється,
Мов чайка вється, та пита':
Коли-ж крізь сльози усміхнеться
Вкраїна, Матінка свята?
Свої думки, радість і сльози
Не знаю, з ким би поділить,
І по якій іти дорозі,
І чим би Матері вгодить?
І хто мені той шлях покаже,
І хто сестричнім голоском
Мені „не бійся, сестро!" скаже, —
„Ми підемо усі гуртом!"
До вас, українські дівчата,
Мій сумний поклик сей летить:
Чи живі ви? Де вас шукати?
Озвіться? Чи і вас болить
Так тяжко серце за Вкраїну,
Чи й ви блукаєте в ночи?
Чи може зірку хоч єдину
На небі бачите йдучи?
Озвіться, сестроньки! Не гоже
Одна нам другої не знать.
Обіймемось, — тоді не зможе
Нас хуртовина розігнать.
Зеднаймось, сестри! Рідну Неньку
Тоді й ми по-ночи знайдем,
І витчем хустчку новеньку,
І сльози Матері утрем.

Дніпрова Чайка.

ОСВІЧЕНЕ ЖІНОЦТВО І БУДУЧНІСТЬ НАРОДУ.

Ідеалом кождої культурної нації повинно бути розумне, освічене жіноцтво. І не треба довго призадумуватися над сими словами, щоби зрозуміти, що се дійсно правда, що тільки той нарід може розвиватися як слід, котрого жіноцтво освічене, розумне і працює разом з чоловіками для добра свойого народу. І перед українськими жінками се важне питання стоїть отворене. Ми маємо відповісти тій важній проблемі, маємо всі свої сили посвятити на се, щоби досягти той степень розвитку і освіти, щоби стати ідеалом жіноцтва нашої нації, щоби своєю працею здобути їй кращу будучність.

Легко сказати, „стати ідеалом". Ми мусимо найперше зрозуміти, як повинна виглядати жінка, коли вона хоче відповісти завданню, як жінка-подруга чоловіка, жінка-мати, жінка-громадянка і жінка політична діячка. Коли кожда з нас відповість гідно повисше згаданому завданню, то можемо бути певні, що будучність нашої нації представиться нам в богато яснійших барвах. Але від доброї волі, до здійснення наших бажань і осягнення ціли, дуже далеко. Одначе ми не повинні зневірюватися. Ми мусимо собі сказати, що хочемо, як і жінки других народів працювати для добра нашого народу, хочемо бачити своє щастя в щастю нашого народу. Щоби осягнути щастя і волю нашому народові, щоби запевнити йому світлу будучність, треба зачинати працювати над освідомленням самих себе. А ми знаємо, що нам тої освіти дуже треба. І ніхто її нам не дасть, ніхто не поможе, коли ми самі не візьмемося до сего.

Жінка, подруга чоловіка, не по-

винна бути низше освітою від чоловіка. Коли вона і не кінчила тих самих шкіл, що він, вона може і повинна дорівнати йому освітою. Освіту набувається не сидженням роками в шкільній лавці, але читанням відповідних книжок, часописів, слуханням викладів, розумних розмов, пригляданнямся як жиють люде, що більше училися, як ми. Треба нам брати примір від них. Треба нам учитися з великої книги життя, що є добрим учителем для тих, що не байдуже проходять попри неї.

Жінка не повинна байдуже відноситися до того, чим займається і що робить її чоловік. Не повинна ставляти межі між роботою і заняттям чоловіка і жінки, бо хоч нераз жінка не може подолати його праці, вона може звернути його увагу, що щось не слід робити так, як він се робить, — може порадити йому в дечім, бо з боку все виднійше. Розумної, поважної жінки чоловік радо послухає, бо знає, що добро рідні лежить її на серці так, як і йому.

Розумна жінка — се більше чим великий маєток, бо вона працює щиро, запопадливо, ощаджує, дбає про лад і порядок в хаті. Розумна жінка виносить науку з прочитаних книжок і знає, як зарадити собі в ріжних випадках. Знає, як запобічи хоробам, що робити, коли хороба навістить хату. Очитана жінка своїм розумом, своїм знанням відсуне не одну гірку годину від домашнього огнища і на кождім кроці старається бути дійсною подругою чоловіка.

Розумна жінка вміє так поділити свою домашну роботу, що завсігди знайде хвилину часу, щоби заглянути до часопису, щоби час від часу прочитати якусь книжку, щоби піти до читальні на сходини, чи засідання і дуже рідко домашні справи перешкодять її в сповненню громадської праці.

Друга і найважнійша роля жінки, се жінка-мати. Чи треба казати, яка то важна і важка повинність наложена на нас природою? Освіта є потрібна жінці, подрузі чоловіка, щоби створити дім, родину повну ладу, гармонії і порядку, бо з поодиноких родин складається громада і держава. Родинний лад відбивається на ладі державнім, тому ще більше повинні ми освічувати себе, щоби гідно відповісти завданню жінки-матері.

Будучність народу зависима від її населення і не тільки від скількости населення, але від того, яке те населення; чи воно здорове фізично і морально. Треба, щоби такими були батьки. Буває і так, що батьки були здорові, але не вміли зберегти нове покоління від злих впливів, не вміли виховати його і воно виродилося в моральних та фізичних калік. Із того нарід не має богато користи, а часто навіть має шкоду. І ось чому така важна справа освіти жінок-матерей. Дитина залежна від матері вже й тоді, коли її ще на світі нема. Розумна жінка знає, як поводитися, щоби її дитина прийшла на світ здорова і добре розвинена. Скільки нещастя, скільки біди в нашім життю від того, що не всі жінки знають собі зарадити в тих найтяжчих хвилях життя кождої жінки, в хвилях тої містерії, якою є роди.

Освіта, знання, усуне не одно лихо. І до такої звичайної справи, як плекання немовлятка, конечно є потрібна освіта. Освічена мати певна того, що ніякі чари, ніякі вроки не пошкодять її дитинці, а тільки злий, невмілий обхід, невідповідне віджившлювання. І можна привести дитину на світ добре, можна виплекати здорову і гарну, але коли ми її зле виховаємо, коли дамо її злі підстави моральні, то з такої одиниці народові не буде користи. Такі безхарактерні одиниці, що стоять на відповідальних становищах, ведуть свій нарід до загибелі. Тільки освічені жінки-матері виховають солідну і шляхотну суспільність, що своєю долею, своїм добром, вважати буде долю і щастя своєї нації. І тому то так богато зависима будучність нації від жінки-матері.

Жінка-мати учить дитину пізнавати світ, природу. Жінка-мати своїм життям дає дитині перший приклад. Вона впливає на її душу, формує характер і той перший вплив матері ніколи не затирається. Піде дитина у світ, підлягає ріжним впливам, набереться рі-

жних манєрів, але коли та дитина дістала трівкі підстави моральні, коли вона з малечку мала добрий приклад, як жити чесно, як виссала з молоком матері любов до ближнього, любов до свого народа, то з часом, коли вона підросте, прийде до розуму, всі ті небажані прикмети, які дитина набрала по дорозі життя, облетять з неї як порох. Її характер, її душа буде чиста і ясна. Тільки така одиниця своєю працею запевнить кращу будучність своїому народові.

Не жаліймо труду. Жінки матері, ловім знання повними пригорщами. Нехай ніяке инше бажання не буде в нас так сильне, могуче, як бажання знання освіти. Ту освіту передаваймо нашим дітям, нашим донькам і синам. Щоби ціль в їх життю була ясна і певна, щоби її бачили в праці для щастя і кращої будучности свойого народа.

Завдання жінки не кінчиться на тім, як ще до недавних часів було, що вона стане жінкою, подругою і матірю. Ми мусимо бути ще і громадянками. Ми не сміємо відсуватися від громадянського життя. І в громадському життю потрібна розумна, освічена жінка. Не з самих чоловіків складається громада. Там, де приходиться говорити про жінок як членів громади, треба щоби були жінки. В громаді радяться про школу, про церкву, про поліпшення господарки. Се повинно обходити і жінок. Чи не повинні ми забирати в тих справах голосу? Чи має нам бути байдужним добробут нашого народу? Чи не повинні ми працювати для піднесення добробуту громади. Та щоби ми могли працювати, ми мусимо подбати про те, щоби своєю освітою в тім напрямі дорівнати чоловікам. Ми, жінки, завзяті, витревалі, коли ми візьмемося до праці разом з чоловіками, над піднесенням загального добробуту нашого народу, то проженемо біду і недостаток. Ми сьогодня не є невільниці. **Ми громадянки, даймо доказ того.**

Але є ще одна ділянка в життю народу, якою жінка до тепер мало інтересувалася, а се політика. Тут ми найменше відзначаємося. І під зглядом політичним треба нам освіти. Політика не для жінок, скаже дехто. Воно може було правдою тоді, коли для жінки хата, діти, церква, було усім. Сьогодні инакше. Сьогодні і великі, світові політики прийшли до переконання, що жінок не можна лишати на боці, коли мається на увазі добро народу. Коли будучність народу залежить і від жінок, то й ми, жінки-Українки, працюймо для того щиро як жінки, подруги чоловіків, жінки-матері і жінки-громадянки, працюймо і на політичнім полі. Покладім життя в праці для кращої будучности нашого народу.

Для освіченої працюючої жінки не чужа має бути політика і соціяльне питання. Жінка, як і її чоловік, повинна знати, чого вона бажає, що на її погляд потрібне для того, щоби двигнути суспільність на краще становище. Вона читає часописи, довідується про життя в Рідним Краю. Усіх очи звернені туди. У кождої свідомої жінки-громадянки живіще бється серце, коли вона слідкує разом з чоловіком за розвитком культурним і соціяльним та економічним на Рідній Землі.

Ми всі жінки хочемо працювати для виборення кращої долі і свобідного розвитку нашому народові. Тому гуртуймося в жіночі гуртки, працюймо разом, бо громадно скорше дійдемо до ціли.

Українки, подумаймо над собою! Зрозуміймо своє становище! Не будьмо ворогами своїм дітям і свойому народові! Освітою і тільки освітою вийдемо на кращий шлях. Треба нам братися до сего нині. Подбаймо щоби в нашій хаті були українські часописи, головно „Український Голос", „Вістник" і „Жіноча Доля". Не жалуймо грошей на передплату, бо науку, яку поберемо з них, не можна порівнати з тими кількома марними центами.

Уплянуймо свою роботу так, щоби знайшлася що дня вільна хвилина на читання. Не ограничуймо читання до новинок та дописів.

Найважнійшою частиною ґазети є редакційні статті. При уважному читанню редакційних статтів можна найбільше скористати для загальної орієнтації в нашім народнім життю. А се під теперішну пору являється найважнійшою справою.

Нехай нас довша стаття не страхає.

Читаймо уважно, помало, щоби зрозуміти думку і користати з неї.

Ми мусимо подбати про свою освіту. Мусимо стати разом з чоловіками і йти лавами до праці для поліпшення долі українського народу. Тож до праці, жінки! До праці старші і молодші, без ріжниці віку і стану, коли тільки вам дорога Україна і велика ідея самостійности.

Звоження винограду в Окенеґен Велі, в Брітіш Коломбії.
Світлина Інтернешенал Гарвестер.

СМІХ.

Мудрий.

Син: Мамо, прошу мені помастити хліб маслом, бо я хочу їсти.

Мама: Але-ж ти знаєш, синку, що в піст не вільно скоромити хліба.

Син: То прошу помастити масло хлібом, щоби було пісне.

Солісти.

Барітон: Знаєте, пане товаришу, як я співав у Вінніпеґу „Пісню побіди", то слухачів мій спів так настроїв воєвничо, що прийшло до бійки на салі.

Тенор: А мої слухачі в Торонто, коли я співав „Колисанку", заснули і спали на кріслах аж до рана...

Також відповідь.

Жінка: Встань, голубочку, та поколиши дитину. Чуєш, як кричить. Воно-ж наше спільне, і твоє і моє...

Муж: Колиши, любонька, свою половину, а моя нехай покричить.

В школі.

Учитель пояснює часи і дієслова.

— „Сонце світить", — який то час?

— Погода, — відповідає ученик.

Добра відповідь.

— Діду! І не сором вам жебрати, коли маєте такі здорові ноги?

— То за ваших пару центів я маю відтяти собі ноги?

ЖІНКА І РЕЛІҐІЙНІСТЬ.

Нині час, коли над життям силуєсь запанувати безреліґійність. Поширюється думка, що важне і розумне лише те, що тілови потрібне: найменше працювати, богато їсти, гарно вбиратися, мати всякі вигоди і не мати обовязків.

Але-ж така дорога веде до пропасти.

В давній римській державі було прийшло до того, що міське населення домагалося лише одного — „хліба й цирку". Ніяких обовязків воно не хотіло знати. Але то був знак, що сила римської держави хилиться до упадку. Бо хлібом і цирком клопочуться нероби. А неробством і забавами не можна нічого доброго збудувати.

Життя потребує здорової морали, потребує чистої щирости, характерности, співчуття, доброго виховання дітей, примірних відносин, щирої праці і великої жертвенности (посвяти), але всего того не створять люде, які інтересуються лише тілесними буденними потребами і вигодами.

Життя складається з двох окремих частей — з життя тілесного (матеріяльного) і життя духового. А ознакою духово-морального життя є реліґія. І реліґія власне визначаєсь тим найважнійшим, що вона проповідує обовязки. Вона вкладає на людей закон. Вона заставляє людей до доброї праці. Вона заставляє людей до самоконтролі. Вона заводить в життя дисципліну. А того всего життя найперше і найбільше потребує.

Великий італійський мислитель Мацціні каже: „Загляньте до історії... Коли серед якого народу реліґійність набирала сили, то цілий нарід набирав сили; коли реліґійність занепадала, то був знак, що сила народу занепадає".

Сі слова великого італійського патріота повинно запамятати собі найперше українське жіноцтво. Чому-ж найперше воно?

Тому, що рука Творця призначила, що жінки мають дбати найперше про збереження реліґійного вівтаря в життю. Жінки є найперше представницями моральних чеснот життя, а не мущини. Для того їм дано відповідну задачу і поставлено на те становище в життю, на якім вони стоять.

Один з великих німецьких політиків сказав:

„Реліґія потрібна постійно — жінкам, дітям і старим людям".

Що-ж се значить? Значить те, що жінки з природи є постійними представницями і сторожами реліґійности. Вони такими повинні бути. А в середнім віку мущин є час, коли конечність реліґійности менше відчуваєтьсяся. Однакож вона була в їх дитинстві й прийде ще раз в їх старости. З того наука мущинам: Не легковаж нині того, що тобі було потрібне вчера і ще буде конечне завтра!

Обовязок жінки в життю не ограничується лише до обовязку матери.

Бо обовязок матери, се рівночасно обовязок учительки. Вона має і виховувати і вчити — вчити бесідою, вчити молитвою, вчити піснею, вчити власними сльозами і терпіннями. Се більша задача, ніж задача наємного учителя в школі.

Дім, родина — се найперша і найважнійша школа, яку мусить переходити кождий вихованок. Але та школа може бути краща, або гірша, залежно від того, яка в тій школі учителька — добра, чи недбала, реліґійна, чи безреліґійна, чи памятає про свої обовязки, або забуває їх. А яка школа, такі бувають і вихованки, що з неї виходять. Коли вийдуть добре приготованими, дальше життя їх не зіпсує, а вийдуть злими, життя не зможе їх цілком направити.

Щоби Дім був гідною Школою виховання, він мусить бути реліґійним домом. В нім мусить бути вівтар правдивої реліґійности. В нім мусить бути Закон Морали, Закон Обовязку — і для людей і для Бога. Тільки такий дім зможе гідно виховати гарних людей. Тілько такий дім, в якім мати буде зберігати в своїй душі всі реліґійні чесноти і защеплювати та передавати їх своїм дітям.

Мені відомий такий примір: В послідних літах — в літах великого терпіння українського народу, одна укра-

їнська мати тут в Канаді кождого вечера ставала на коліна разом з своїми дочками-дівчатками і спільно заносила молитву до Бога за долю свого народу. Тут вам і моральний обовязок, і наука дітям, і клопіт про долю народу. Все разом. А такого не вчать в жадній школі. Таке може вчити лише мати перед родинним релігійним вівтарем.

Лише одна мати може застановити дитину до щирої і поважної думки, до почуття обовязку. А власне на такім підкладі засновується правдива характерність людей. А від їх характерности залежна їх доля і їх вартість в життю.

Один з великих жидівських мудрців сказав:

— Одного я хочу — щоби мій син навчився цілим серцем Закону Божого. Коли він се осягне, то в усім иншім він дасть собі раду дуже легко на кождім кроці життя. Бо він буде з кождого боку гідним і розумним чоловіком.

Християнська історія дає нам богато примірів, де поважні матери виховували дітей на великих праведників, на невтомних працівників, на неустрашимих ісповідників Христового імени і його закону.

А таких матерей і таких вихованків треба нашому народови по всіх у-

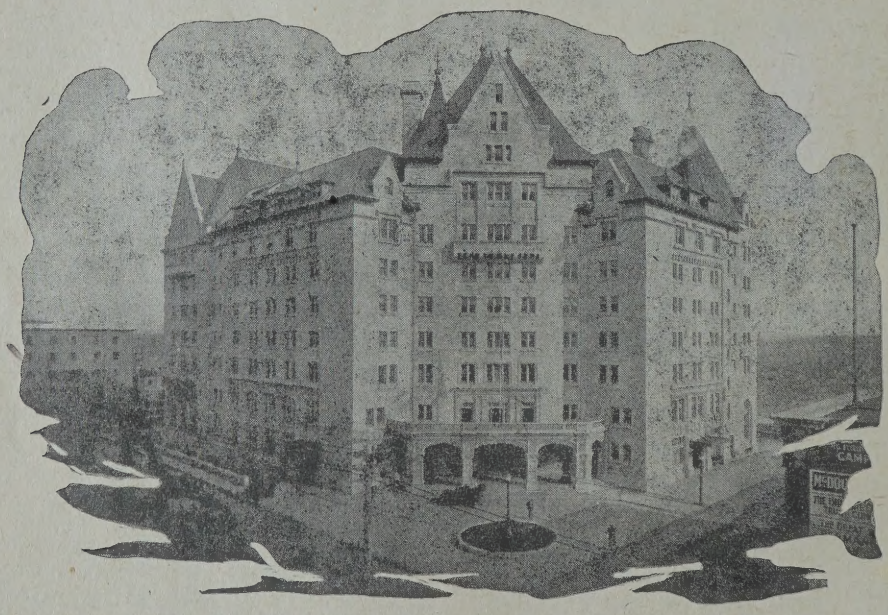

Готель МекДаналд Канадійських Національних Зелізниць в Едмонтоні.

сюдах, таких треба всему людству. Тих, що розуміли би праведність, поважали її, жили нею, боронили її і поміж людством її поширювали. Добрих людей, щирих працівників, великих характерів, взірцевих праведників

Ось які великі і може навіть завеликі задачі стоять перед українською матірю!

А тепер ще кілька практичних справ:

Про яку Релігійність я говорю? Про ту, що її диктує нам наша власна душа, наша совість, наша релігійна історія і наша життєва справа. Не та Релігійність, яку можуть диктувати постороннї люде, далекі нашому релігійному досвідови і нашим життєвим потребам.

І таку релігійність повинні українські жінки защеплювати в своїх дітей з раннього ранку. Від самої колиски.

Наука молитви повинна бути першим з таких обовязків. Релігійність без молитви, се озеро без жерела. Воно може скоро висохнути. Дім без обовязкової молитви не є релігійним

домом — він не має релігійного вівтаря.

Дальше, наука релігійної науки, релігійних правд і релігійних обовязків. Релігійні бесіди, пісні, оповідання, приміри, чесноти, зло і добро, моральність і неморальність, гідність і безвартість.

Защеплення глибокого поважання до своєї Церкви, до релігійних обрядів і звичаїв.

Обходження свят в строго релігійнім, поважнім, величавім дусі.

Практичне прикладання релігійної науки до всяких справ і питань щоденного життя, близьких і далеких.

Отсе були би загально ті обовязки, які повинно собі поставити перед очі українське жіноцтво і їх по силам в життя переводити. Се пляни тої праці і тої будови, що має піднести наше життя, дати йому потрібного здоровля і сили для будучности.

Якже все те дітям передавати? Святе письмо дає нам таку пораду:

— Слова сі мусять бути в серцю твому. І будеш наказувати їх синам твоїм — сидючи дома, йдучи дорогою, встаючи і лягаючи.

Значить — без перестанку! Такою безнастанною працею осягнеться велику заслугу.

Свящ. В. Кудрик.

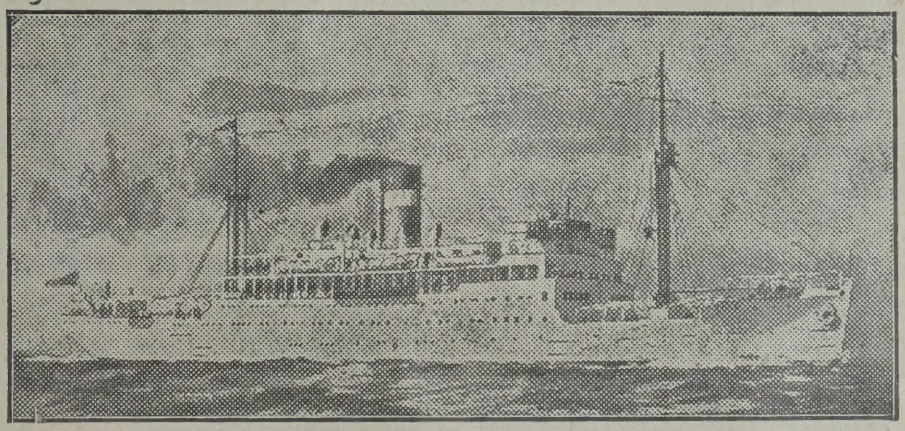

Пароплав „Лейді Дрейк", Канадійських Національних Зелізниць, який курсує поміж Індією і Канадою.

ЦІЛЬ ВИХОВАННЯ.

„Матір додано Богу до помочі".

Христос прибрав собі учеників, аби голосили Його науку, а всі, не лише духовні, але і світські учителі, котрі учать в Його імени, є апостоли Христової віри.

Матері, учителі, духовні — се педаґоґи цілого світа. Але як мало є таких матерей, котрі „Богу помагають", як мало є таких духовних і світських учителів, про котрих можна би сказати, що є наслідниками і заступниками Христа!

„Матір додано Богу до помочі". Чи-ж може бути взнеслійша задача, як ся власне, котра відповідає поняттю, що міститься в тих словах? Бог є Сотворителем, чоловік творителем. Коли признаємо духовий дар артистови, маляреви чи поетови, що творить архитвір штуки, то без сумніву має його і жінка-мати, котра творить „живого чоловіка", живий архитвір, котра розбудить Божу іскру, кинену в ту, її даровану душу, бо дитина є тим матеріялом, в котрий мати-артистка може вляти таку силу духа, до якої сама може взнестися.

Але не досить називатися матірю в фізичнім значінню того слова, бо ту задачу сповняють і низші від людей сотворіння, але треба бути матірю в духовім значінню. Не досить мати кілька годин викладів, аби називатися учителем, ані не досить убратися в духовну одіж, аби називатися Христовим намістником. „Сповнити свій обовязок" — се ціла фільозофія життя, а від її зрозуміння залежить загальна гармонія на світі.

Як нерівне положення одиниць в суспільности, так нерівні є і обовязки; — так зовнішні обставини, як і духові здібности, впливають часто на збільшення тих обовязків.

Так і ті жінки, котрі мають свій власний кружок родинний і мають на власність такі малі єства, сильнійші тим щастям, котре нічим не дасться заступити, повинні памятати, що то щастя не є чимсь належним, бо не є розділюваним рівномірно або після заслуг: є случайним даром, є довгом, котрий треба суспільности сплатити. Треба отже віддати суспільности ті діти такими, аби могли її принести користь і бути її славою.

Треба отже застановитися глибше над тою так важною справою виховання.

Забороло проти злого повинен чоловік мати в собі самім, у власнім сумлінню, а ціллю виховання повинно бути розбудження обридження до злого, задля самого єства зла. Повиннося вчасно говорити дитині: будь чемна, бо так треба, бо се справить тобі самій вдоволення, бо зле бути нечемним, а не: бо не подобаєшся, бо тебе укараю або нагороджу; бо тоді не знаємо, з чим маємо до діла, які є в дитині склонности, бо ми зробили з неї оруддя наших обіцянок.

Таким поступованням приглушуємо у дитині внутрішний голос, котрий повинен при нашій помочі нею управляти.

Таким вихованням, замісць образувати і розвивати, забиваємо сумління, котре відзивається сильним голосом в кождій дитині. Часом було би сто раз ліпше для даної одиниці, коли-б її не виховали, а полишили на Божу волю; тілько злого може зробити блудне виховання! Воно забиває характер, придушує здібности, робить чоловіка манекіном, з єства думаючого робить безглузде оруддя, котрим не кермує жадне внутрішне переконання, котре стає почитателем того, що його скорше допровадить до ціли. Визнає нині се, завтра тамто, з чим йому ліпше; — опінія — його Богом!

„Дивне, що люде бояться людей як Бога, а навіть більше як Бога".

От, що може зле виховання. Абсолютно злим чоловік не родиться; приносить з собою ліпші або гірші інстинкти, нахили; — задачею вихователя є: помагати природі, кермувати інстинктами.

Коли-б чоловік мав так ніжне сумління, як має дитина, було-б далеко менше злочинів, і коли-б много добрих проявів не приглушувано в дитині, люди були-б иншими.

Лучається, що виховання, хоч зовсім зле, не зіпсує характеру, що він виробиться власною внутрішною силою, що всі добрі придушувані нахили виступлять у зрілім віці. Але се винятки, се характери, котрі природа викувала з твердого, благородного каменя. Можна би теж сказати, що виховання непотрібне, однак так не є. Правда, що добрий камінь, нешлюфований, має свою вартість, — що сильний, сам собі полишений, характер вийде побідоносно з боротьби з супротивностями, однак приміри сего

Скарб матері.

маємо на одиницях, котрі випестила нужда і недоля, котрим проступки були приміром, а котрих кличем боротьба і благородна праця, і простою, хоч тяжкою дорогою їдуть через життя, а хоч зломані пристануть, однак не упадуть.

Бо є характери з заліза і з глини. Тамтих не розібють підводні скали на тім морю життя, а тим могло би дати виховання силу, котрої не дала їм природа, а самі її в собі не могли виробити.

Отже виховання є потрібним, конечним для міліонів, бо лише винятки попровадяться самі, а і тим могло би воно помочи.

Але виховання, се не така легка річ, як дотепер думали.

Вихователь, се мистець найважнійшої штуки, штуки життя. А навчити життя, се не так легко, як видається.

Якже високо в очах ученика повинен стояти його учитель! Таж він і його діла повинні бути взором для ученика. Не можна научити, чого самому не знається, подібно як не можливим є рахунок правилом трох — без знання таблички множення.

„Діти виховати!" се значить себе удосконалити.

То, чого хочемо дитину навчити, коли самі добре не вміємо, не всякне в її ум.

Що хочемо впоїти в ум, в душу дитини, мусимо самі мати в умі написане, в душі викуте, мусить плинути з нашого найглубшого переконання — в противнім разі там не защепиться.

Нічо не поможе говорити дитині, що треба плинно читати, коли учитель читаючи загикується і не може дати її поняття о добрім читанню, вона буде його мимоволі наслідувати.

Підставою в вихованню є примір. Надармо оповідати дитині оповідання о укараній брехні і представляти її, як се бридко, коли вона видить як часто ті, що про те говорять, валяють брехнею свої слова.

Часто думають, а навіть здається, що се загальне переконання, що дитина є таким дивним сотворінням, котре видить лиш се, що йому кладеться перед очи і чує лиш се, що говориться в тій ціли, аби воно чуло.

Тимчасом так воно не є. Дитина має часто більше бистроти, як пересічні дорослі люде — дитина є цікава, спостерігаюча, вражлива і видить о много більше, як би нераз хотілося — а що не зрозуміє, відчує, відгадає, а при тім є справедливим, але строгим суддею. Коли-б вихователі знали, як влучних суддів мають в дітях, то старалися-б ті байки і моральні науки, котрими їх кормлять, до себе приміпити, а працюючи над собою, стати для них тою моральною наукою, унятою в живий примір.

Дитина має дивну проникливість, бо нераз не може ще видати осуду про річ, її голова є ще до того замала, а однак чує мимовільний потяг, симпатію до тих, що імпонують її чи то силою характеру, чи висшістю ума, чи добротою серця.

Дитина пізнає скорше інстинктом, як старий досвідченням, що золото, а що лише світиться.

Дитина повинна бути тою точкою, біля котрої все обертається — **але не повинна о тім знати.**

Не треба її легковажити, треба з нею числитися, бо буде такою, якою ми її зробимо.

Дитина є, можна би сказати, зеркалом своїх вихователів. Вони можуть знайти в нім відбитку своєї душі, свого морального єства.

Лучаються зовсім оригінальні характери, котрі будуть контрастом сво-

їх вихователів, але то є лише виїмки. Дитина, се сотворіння дуже вражливе — то глина, котрій можна надавати довільну форму, на котрій знати кождий дотик. Се порівнання є лише о стільки злим, що ті форми даються все зміняти а враження, які чоловік дитиною відбирає, є найважнійші, зіставляють незатерті сліди і мають рішучий вплив на розвій характеру.

Дитина приходить на світ з нечуваним змислом наслідування; а тревалійше і скорше відбуваються в її душі ті щоденні враження, котрі відбирає мимо своєї свідомости і без нашого старання, як ті, котрі даємо їй в намірі уморальнюючого впливу. Отже щоденно і на кождім кроці повинна дитина мати взір до того мимовільного наслідування.

Дати дитині живий примір всіх чеснот, котрих її учиться, се ціла тайна виховання. Бо прецінь жадна наука не зачинається від давання абстрактних понять, але від якогось взору-приміру йдеться до абстракції.

Отже дитина повинна не чути, не видіти, якою має бути. Се одна засада і єдина дорога до двох цілей: виховання дітей і уморальнення люду.

Є два проступки, котрі дитина може сповнити, т. є. неправда і непослух. Се хиби, котрі повиннося поборювати в найвчаснійшім дитинстві. Однак рідко лучається, аби дитина говорила неправду з власної ініціятиви, аби ту хибу принесла з собою на світ.

Дитина є з природи правдомовна, доперва коли запримітить, що старші говорять неправду, що часто неправда виратує їх з клопоту, спостеріє вкінці, що і її обріхують, що дуже часто лучається, тоді пробує і сама, найчастійше з обави перед карою, помагати собі неправдою.

Але як-жеж вона тої неправди встидається!

Через її уста не переходить неправда так легко, як через уста старших. В очах дитини се великий проступок, се хвиля страшного упокорення.

До непослуху дитина склоннійша вже з природи. Є повільнійші, уляглі характери, але є також живі, з темпераментом, у котрих вчасно проявляється воля, самостійність.

В тім разі треба ужити всіх старань для винайдення способу, аби можна над дитиною запанувати, взяти натуру в карби, а не звихнути характер, не забити самостійність. Не можна безвзглядно ломити упір, але треба ту хибу у дитини виробити на силу волі в будучности.

Учитель.

РАДИ ГОСПОДИНЯМ.

Кухонна сіль є добра на:

1. Срібні ложечки, що почорніли, можна чистити вогкою сажею і сіллю.

2. Ножі почорнілі від цибулі чистимо сіллю.

3. Умивальні, водотяги чистити платком намоченим в сіль.

4. Молі та муравлі витягати сіллю намоченою в нафті.

5. Краски диванів можна відсвіжити сіллю. Їх треба лиш посипати нею, лишити на якийсь час, а відтак вищіткувати.

6. Колірові нитки до вишивання не будуть пускати, якщо їх наперед намочимо в сильному розчині соли.

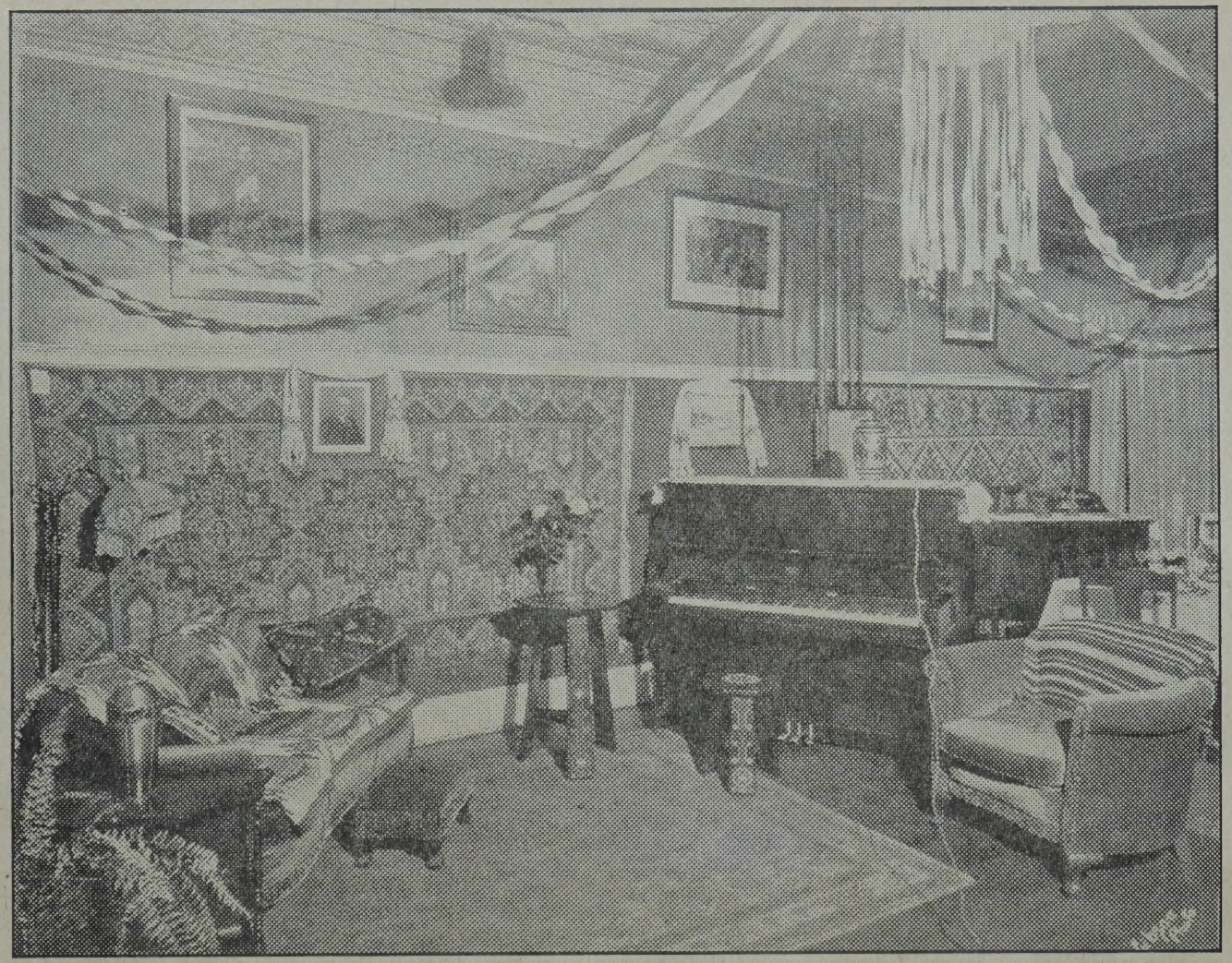

Гостинна кімната з українською обстановою на виставі в Саскатуні, Саск., яка відбулася 1, 2 і 3 серпня, 1930.

МАТИ УКРАЇНСЬКА.

(Реферат, читаний по відділах Союзу Українок Канади).

Не тої матері свято повинні ми святкувати, котра тільки вміє життя дати, грудьми своїми дитину плекати, ночами над нею не спати, та роками довгими доглядати, убирати, чистити — але тої матері української свято повинні ми святкувати, котра вміє дати своїй дитині українську душу, котра може вдихнути в неї духа повного посвяти, жертви й геройства за нарід свій, котра виплекає в неї повагу до всего свого, гордість у всім, що наше, котра взнесеться високо і положить в небесах ясну зірку дитині своїй, зірку-ідею українства, яка весь вік буде тій дитині дороговказом.

Оттакої української матери свято святкуймо! Таку матір нашу обожаймо! За неї Бога молімо!

В ній основа й будучність народу українського. Ті якости може вложити в істоту української дитини лише українська мати.

Не зробить того ні школа, ні інститути, ні церква, ні книжка, ні преса, бо вони приходять вже в пізнійшім віку дитини, коли дуже часто вже запізно, коли дитина вже пропала народові нашому. Всі ті пізнійші, дуже важні чинники, як школа, церква, книжка, — можуть лише продовжати ту будову, яку поставила мати, можуть її плекати, розвивати, зберігати, але їм запізно ставити основи української людини, української душі.

Тому не кожда жінка, що має діти, говорить нашою мовою, походить з нашої крови й кости, може класти домагання, щоби вважати її матірю українською. Вона може бути добра господиня, добра людина, надзвичайно добра родителька, але не має вона нічого для українського народу. Вона може й проти дійсної своєї волі дає життя дитині, пустить її в світ здоровою фізично, але не давши її нашої душі, провідної української ціли, — з тої дитини може бути скрайний ворог народові свому, може бути яничар, хрунь, розбишака; одним словом, ганьба не лише тій, що його породила, але й народові, якого імя він носить не тому, що те імя любить, а тому, що мусить його носити.

Та кілько в нас є таких Українців, котрі ними мусять бути, та котрі стидаються свого походження?!

Та кілько в нас є таких Українців, що є перевертнями, кривдителями свого, яничарами та ворогами?

Чи така матір може в своїх або й в чужих вимагати пошани, коли пошани вона не має від свого власного плоду?

Вона не є мамою, вона є лише родителькою.

Та чи мало в нас вже народилося? Адже є нас сорок міліонів! Та чи-ж нам бути гордими з того, що нас богато? Адже є в нас приповідка: „То нічого, що я дурний, але я великий!"

Щоби не осудили нас за несправедливість, пояснимо наш погляд.

Сказав американський фільозоф, Емерсон, що цивілізацію можна судити по тім, яку ролю в суспільности жінка відограє.

Ми скажемо, що націю, її свідомість, її сили, можемо судити по тім, яку ролю в суспільности жінка відограє.

Ми скажемо, що націю, її свідомість, її силу, можемо судити по тім, кілько в ній є національно свідомих жінок.

Казали Греки: „Дай свою дитину до невільника на виховання, то будеш мати замісць одного невільника двох".

Ми скажемо: українська жінка була тисячі літ невільницею та невільницею є вона по нинішний день в душі своїм і навіть тут в свобідній країні. І чи від невільниць можна сподіватися взірцево вихованих синів та дочок? Що посіяли, те жнемо тепер.

Як же нам позбутися того невільничого духа? До сього ставимося дуже поважно і кажемо, що справа ся дуже трудна. Але маємо приміри з инших народів, які потрафили позбутися свого назадницького та невільничого духа в дуже короткому часі, тому віримо, що і ми се вспіємо зробити. Союз Українок Канади має на цілі ви-

Вишивки з усіх сторін української землі на виставі в Саскатуні, Саск., яка відбулася 1, 2 і 3 серпня, 1930.

зволити кожду Українку умово, духово й суспільно. Вона мусить стати повною людиною, повною громадянкою, членом суспільности, такою, яку не могли би поздержати ніякі перепони на її народньому шляху та в змаганню вповні розвинути Богом дані її здібности. Вона повинна стати людиною національно свідомою, з глибокими переконаннями, з характером, з душею наскрізь українською.

Се є наша ціль і до сеї цілі йдемо всіми змаганнями своїми. Лише тоді наша будуччина буде запевнена, коли кожда наша мати такою людиною буде. Коли кожда наша мати буде основою з ґранітної скали характеру національного. Без сього нам не бути. Без сього в теперішніх відносинах серед чужої культури, де тисячі ріжних найсильнійших чинників звернемо проти нас — ми, як нарід, впадемо, станемо добичею та погноєм для сильнійших від нас.

Ви мабуть читали в шкільній читанці про те, що колись Греки дбали, щоби кождий Грек став твердою здоровою цеглою в національнім, державнім мурі Греції, так, щоби ніякий ворог того муру не міг розвалити. Тоді нації і держави в своїй боротьбі за своє істнування полягали на мужеську фізичну силу. Про ролю Грекинь мови не було, бо вони були ляльками. Тепер часи змінилися. Війна стала лише остаточним чинником оборони нації. Тепер націю краще війни може зберігти національна свідомість, національна душа, гордість, бажання бути націею. Всі сі прикмети може найкраще защепити в дітях мати, і тому нашим завданням є, щоби кожда українська мати була приготована до народних обовязків.

Одного разу запитала жінка одного розумного чоловіка:

— Коли я маю починати виховувати свою дитину?

— А кілько літ вашій дитині? — спитав її той чоловік.

— Чотири роки, — відповіла жінка.

— Ох, Боже! Ти, жінко, запізнилася з вихованням своєї дитини на чотири роки.

— Чому?

— Бо виховання дитини починається, коли вона вдихне перший раз повітря в свої груденята, коли вона своїми оченятами перший раз світ Божий побачить.

Тому сказав анґлійський поет Вордсворд: „Дитина є батьком людини". Дитина вказує на якість людини, як ранок вказує на день.

Лорд Бругам дослідив, що дитина від 18 до 30 місяця свого життя своїми власними спостереженнями і силами та змаганнями вчиться більше, чим по тім часі може навчитися за ціле своє життя. Без 12 місяців свого віку, кожда людина була-б немічним туманом, безрадним, хоч би навіть потім вдалося її дістати й університетські науки.

В тих місяцях бистрий ум дитини є свіжий, бистрий, гнучкий; він запалюється активністю від найменшої іскри враження. Дитячі враження остаються сталою основою характеру людини на цілий вік.

Та чи не завважали ми особисто по своїх дітях, котрих ми берегли, вчили по українськи говорити весь час, а прийшла дитина до міста на вулицю між анґлійські діти на місяць або два і вже знає анґлійську мову так, що й до матері вже по анґлійськи говорить.

Розказують, що одна Француженка з Квебеку, як приїхала до Західної Канади, та захотіла зберігти свої діти, щоби вони не забули французької мови, то постановила була собі до семого року життя дитини не пускати між діти бавитися.

Сказав один анґлійський учений: „Одна добра мама варта більше, як сотня учителів".

Дитина, під доглядом своєї української матері, одинокої і найріднійшої учительки, може за перших кілька літ свого життя дістати більше народного виховання, чим зможуть пізнійше дати її всякі інститути і всі инші чинники, які над збереженням нашого народу можуть працювати. Мама може положити такі сильні основи душі української в своєї дитини, що опісля ніяка сила тої дитини національно не звихне.

Ще перед семим роком життя дитини, коли дитина піде до школи, ко-

ли чувство й уява є її окремим світом, мама повинна всіх своїх сил і старань докладати, щоби ту дитину здобути для свого народу. Вона повинна вполїти в неї гордість свого походження, пошану до свого народу, поставити для своєї дитини ціль народню в самім осередку душі її, якої ніхто й ніколи не повинен і не міг би вирвати. Обовязком матері є збудити в дитині любов до українського народного ідеалу і заставити всі її змагання життя посвятити для того ідеалу.

Отже нашою задачею є виховати таку свідому матір українську. І саме Союз Українок Канади ставить ту задачу перед нашу суспільність до розвязання її.

Мих. Стечишин.

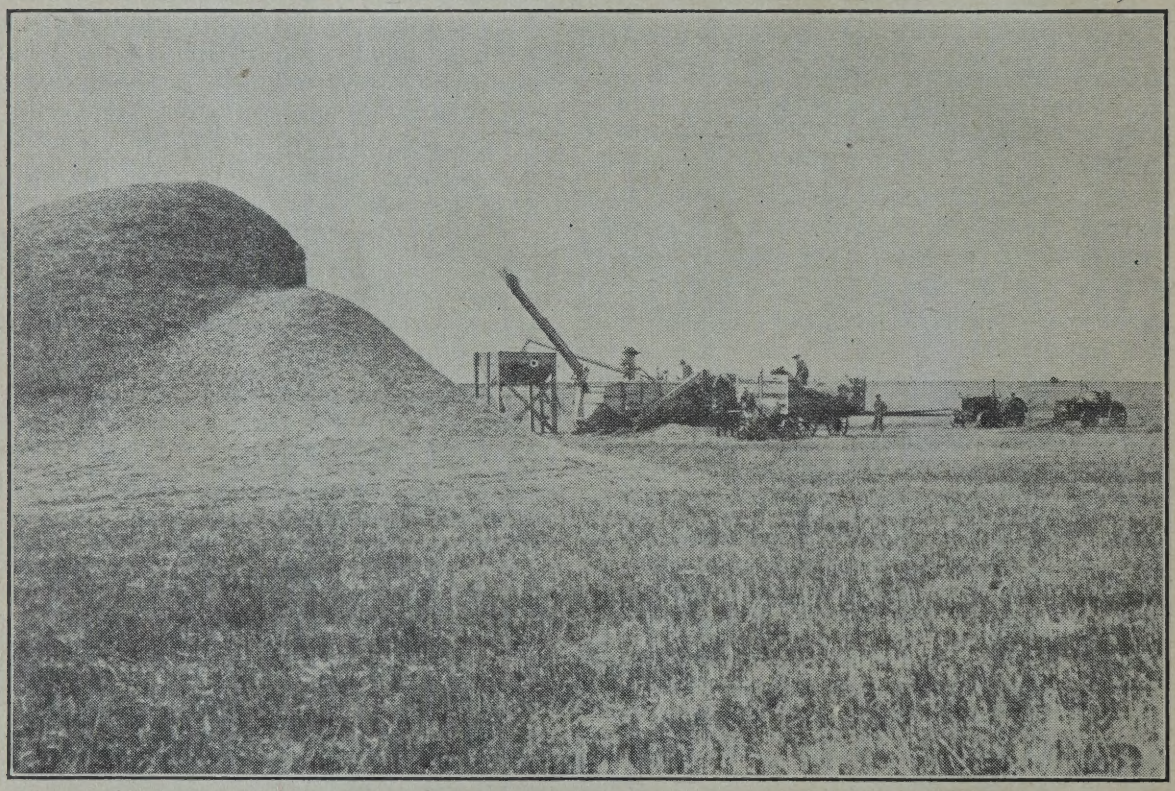

Молочення на фармі коло Карстерс, Алберта.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

РАДИ ГОСПОДИНЯМ.

Коли їда припалиться — вкинути до неї кусник деревляного вугля. Воно втягне в себе весь припалений смак.

При варенню студенини — вкинути до неї кусник лушпини з яйця, а дриглі будуть прозорі.

Свіжий хліб можна тонко покраяти, коли нагріється добре ніж.

Прання облегчиться, коли намочиться білля у воді, до якої додати пів склянки бензини. То саме повторяється перед виварюванням. Бруд легко тоді пускається а білля не нищиться.

Полишені жовтки з яєць затримають свіжість, коли наллється їх зимною водою.

РЕЛІҐІЙНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ.

Теперішне шкільне образование не дописує тим, що виключає релігію з своєї програми. Славні мудрці світа кажуть, що образование не будоване на релігії є безплідне.

Розумні виховники кажуть, що релігійне виховання належить до дому й до церкви. Нам, канадійським Українцям, головно треба звернути увагу на релігійне виховання наших дітей тому, що школа його не дає, а церква через віддаль від дому і брак священиків також не може сповняти сього завдання. Лишається нам один дім. Від матері більше, як від кого иншого, буде залежати релігійне виховання дітей. Тому мати сама мусить бути релігійною, щоби могла дітям давати релігійний напрям.

Науку релігії можна починати з три-літною дитиною. На початку мати повинна учити дитину в легкий, приступний спосіб, говорити дитині що є один Бог, котрий все створив, що Він все знає і всіх любить, що Він буде нас судити по законі любови, яку Він передав, що Бог прощає наші провини, як ми з щирістю просимо прощення, що наша душа є безсмертна, що ми повинні щиро просити о Божий провід в життю. Такий початок стане кріпким фундаментом до дальшої науки.

До релігійної науки не треба дітей силувати, але вчити у відповідні хвилі. Треба дітей навчити коротку зрозумілу молитву. Меншим дітям можна зложити молитву відповідну до їх віку.

Щоби мати вплив на дитину, матір мусить сама вірити в те, чого вчить. Дитина, беручи примір з матери, віддасться Богові з повною щирістю. При кождій вечірній молитві повинно бути коротке біблійне оповідання, сказане маминими словами. Ті оповідання можна продовжати постепенно. Кожде оповідання повинно бути так сказане, щоби дитина винесла з того своє заключення.

Щоби дитина розуміла молитву, мусить знати і відчувати Божу силу на кождім кроці. Треба дитині говорити, що Бог з любови до нас посилає нам „хліб наш щоденний" в виді всеї нашої поживи. Нехай дитина побачить красу світа; нехай пізнає, що все є створене Богом для нашого пожитку.

Сказати дитині, що Бог сотворив все, не вистарчає. Треба дитині звернути увагу на кожду річ, яку Бог сотворив. Показати дитині ніжні пахучі цвіти, як Його твір, співучі пташки і все те, з чим дитина вже познайомлена. Коли дитина подивиться, що кождий твір Бога окружений тайною, то буде тимбільше Божий розум і силу поважати. З такою наукою дитина мимоволі стане релігійною.

С. С.

СМІХ УБИВАЄ ЖУРБУ.

Вчений.

Дуже вчений чоловік читає по цілих ночах книжки і на свою дружину не звертає ніякої уваги.

— Коли-б я була книжкою, тоді ти певно любив би мене більше?

— Очевидно; особливо коли-б ти була календарем. Він що року свіжий.

Бабуня і внучок.

Внук: Бабуню, замкніть очі.

Бабуня: Та нащо?

Внук: Тато казали, що було-б добре, як би ви замкнули очи...

Яке їхало, таке здибало.

В ждальні на двірці один гість оставив свій клунок з такою карточкою:

„Сей клунок оставив один подорожний, який має таку силу в руках, що може розторощити кости. За хвилю поверне".

Дійсно, за хвилю повернув і застав порожне місце з такою карткою:

„Сей клунок забрав один гість, який має таку силу в ногах, що може утікати на край світа. За одну хвилю вже його тут нема".

ДЕЯКІ НАУКОВІ ВІДОМОСТИ ПРО ПРАННЯ.

День прання! Чи не найстрашнійший день в тижні. Тоді здається ціла хата ходить ходором. Головно кухня представляє собою найгірший нелад, який можна мати. А однак прання можна перевести тихо і спокійно.

Передовсім треба собі назначити один день і уплянувати роботу систематично. Прання є така робота, що можна її виконати без змін, раз заведеться добру систему, тоді коли друга хатня робота, як куховарство, вимагає безконечних змін, бо господиня мусить пристосовувати їду до потреб виростаючої родини.

Для того, щоби прання перевести систематично, потрібно дещо знати про ріжні роди матерій. Раз техніка в пранню і прасованню всякого рода матерій знана, тоді господиня не має найменшої трудности в виконуванню тижневого прання.

Є два роди волокон („файберс"), з котрих робиться матерію. Є волокна звіринні, з чого походить вовна та шовк і є волокна рослинні, з чого маємо бавовну і льняні матерії.

Звіринні волокна скоро нищуться під впливом високої температури і міцного мила при пранню. Кожде волокно вовни є покрите малими кружальцями, вистаючими одно з під другого як луска з риби. Всі ті кружальця йдуть в одну сторону. В теплій воді вовняний волосок натягається, а кружальця вискакують зі свого місця, перемотуючися одно з другим. Коли такі вовняні волокна в пранню треться рукою чи машиною, волокно корчиться а ті кружальця ще гірше заплутуються одно в друге, з тим наслідком, що цілий кавалок тої матерії збігається. Шовк не збігається, але його волокна тратять блискучий вигляд від горячої води і мила і тратять силу. Тому то ні вовняної ні шовкової матерії не треба прати, ані терти надто в горячій воді. При пранню таких матерій треба завсігди в кождій воді задержати однакову температуру.

Ростинні волокна, як бавовна і льняні матерії, є твердшими від шовку і вовни тай більше відпорні на тертя, високу температуру і їдке мило. Тому то при пранню такого рода шмаття не богато уваги звертається. Коли шмаття є пів бавовняне а пів вовняне, то треба з ним так обходитися, як з вовняним.

Температура води при пранню також ділає на шмаття. В горячій воді волокна всякої матерії розтягаються, лишаючи малі отвори між собою. Бруд тоді зрушується, відділюється від волокон і спливає. Коли би шмаття витягнути з горячої води і нагло вложити в зимну воду, то волокна зараз корчаться, замикаючи в собі бруд. Тому прання треба починати теплою водою, затримуючи ту саму температуру, аж поки не скінчиться, а ще ліпше додавати горячійшої води постепенно. Дехто починає прати шмаття в зимній воді, або намочує наніч в зимній воді. Повисше пояснення показує, чому такий спосіб не є добрий.

Найліпша вода до прання є дощова або снігова. Тверда вода має в собі мінерали, які при помочі мила чи соди розводиться, роблячи їх нешкідливими при пранню. Тверду воду треба завсігди змягчити, бо білля набирає на себе тих мінералів і стає сивим. Найліпшим средством на змягчення води є сода до прання. Тільки треба уважати, щоби не дати забогато. Найліпше соду розпустити в воді в такій пропорції: 2 фунти соди до ґальона горячої води. Той плин тримати і при кождім пранню розводити ним воду. Не всяка вода має однакову твердість, тому не можемо знати, кілько того плину лляти до води, бо в одній місцевости вода може бути твердша, ніж в другій, отже кожда господиня може сама випробувати, кілько того плину уживати. Пробується в той спосіб: налляти пів горнятка розпущеного плину до горячої води, в котрій мається прати шмаття, розмішати і спробувати, чи вода з дрібкою мила зробить піну. Коли не зробить піни скоро, то треба додавати тілько того плину, кілько будеться уважати потрібним, щоби зробилася піна. Важне є те, щоби не дати забогато того плину з розпущеною содою. Спробувати воду пальцями і коли во-

на вже мягка, то в ній є забогато соди, треба тоді долляти води. Соду уживається не на те, щоби без води прати, але на те, щоби розпустити тверді мінерали, щоби вони не осідали на волокнах матерії, бо тоді білля посивіє і тяжко його відіпрати. Тому з такою змягченою водою уживається ще мила. Замісць соди можна уживати бораксу в такій самій пропорції. Коли вода дуже тверда і мінерали лишаються на біллю, роблячи його сивасто рудим, трохи нафти при виварюванню зідає їх.

Мило ділиться на три роди: мягке, котре має богато лаю, середне і сухе. Треба уважати, яке мило уживається. Біле мило найліпше для вовняного і колірового шмаття. Жовте мило є добре для дуже забрудженого шмаття. Ріжного рода порошки з мила („совп павдерс"), що нераз продаються, є шкідливі в пранню, тому не повиннося їх уживати. Для систематичного прання добре є посічи мило на дрібні кавальчики і мати його готовим на кожде прання. Ще ліпше є розварити його і плин тримати в ґальонах. При кождім пранню додавати тілько плину, кілько потрібно.

Перед пранням треба всі плями з шмаття усунути слідуючим способом:

Площа для гри в ґолф. Джеспер Нешенал Парк в Альберті.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

Товсті плями: чистить ґазоліна і бензина.

Плями з шміру: треба натирати смальцем на ніч.

Плями з фарби: чистяться терпентиною або смальцем.

Плями з кави, овочів і вина: розпростерти матерію над мискою і на пляму лляти кипячу воду.

Цвіль: цитриновий сок і соняшне світло.

Припалення: вода і соняшне світло.

Плями з трави: алькоголем або натерти молесесом і прати.

Ржа і атрамент: цитриновий сок з сіллю і соняшне світло. Також добре уживати розпущену квасну сіль.

Чи повиннося шмаття мочити, чи ні, залежить від того, чи воно дуже нечисте. Мочити намилене шмаття через ніч в зимній воді, як дехто робить, то гірше чим зовсім не мочити, бо мінерали з води твердої осідають на волокнах шмаття і таке мочення зовсім нічого не помагає, але шкодить. Ліпше мочити шмаття в змягченій воді. В моченню шмаття ще є та небезпека, що бруд з нечистого шмаття переходить в чисте шмаття і воно опісля рудіє. Виходить отже, що треба попрати шмаття перед моченням. Але коли вже візьметься до прання, то годі його мочити на ніч, а відтак знова братися до прання. То не буде систематичне прання, а витрата часу.

Найкраще мочити шмаття на пів години в теплій воді перед самим пранням. Воно виходить на те саме, що мочити через цілу ніч, коли вода охолодне, волокна скорчуться і замкнуть в собі весь бруд.

Коли шмаття постоїть пів години в добре теплій воді, треба його перевернути кілька разів, щоби бруд міг відділитися з волокон. Коли мило є розпущене в воді, то воно пливає в формі малесеньких круглих баньок. До тих баньок чіпається бруд і така баньочка вже не є помічна в пранню, коли навкруг неї повно бруду, що більше вже не може чіпатися. Нечиста вода вже не випере шмаття добре, бо кожда банька є окружена брудом. Тому ту воду, в якій шмаття мочилося, треба вилляти, бо бруд не буде мати до чого чіпатися і лишиться на шматтю. Коли змінюється воду, то тим заощаджується мило і енергію, бо шмаття скорше випереться.

Біле шмаття повиннося виварювати тому, що воно тим побіліє і стерилізується. Для того складати білля в котел до виварювання, налляти змягченою зимною водою та додати розпущеного мила. Уважати, щоби не було забогато білля. Не варити довше, як десять мінут і не позволити, щоби воно кипіло, бо тим чином зарудіє. Весь час треба його перевертати.

Звичайно так буває, що шмаття добре попереться, але не виполощеться його добре і воно не є таке біле, як повинно бути. Треба памятати, що в горячій воді волокна матерії розтягаються і шмаття тоді добре виполікується з бруду чи мила. Тому перше полокання повинно бути в горячій воді. На друге полокання можна уживати теплої води. Відтак синити у великій скількости зимної води, щоби синка перейшла рівномірно. Не можна лишати білля в синій воді, бо синка осідається смугами.

Крохмалене шмаття довше затримує чистоту і улекшує прання, тому, що крохмаль заповнює малі отвори в шматтю і коли приходиться таке шмаття прати, то крохмаль скоро злізає в горячій воді, а з ним і бруд відходить.

При вивішуванню шмаття треба старатися так його вішати, щоби воно не витягалося і не тратило форми. Добре вивішане шмаття лекше складається і прасується.

Коли шмаття висохне, то його зараз поскладати і відложити, що треба до прасования. Білля, що висохло на дворі, є наповнене свіжим воздухом. При прасованню та свіжість тратиться, тому коци, простирала, ручники, пеленки не повиннося прасувати.

Звичайно наші доми є такі малі, що все прання мусить відбуватися в кухни, спричинюючи тим великий нелад. Кухня є для приготовлювання їди, тому треба в ній задержати лад і чистоту. На прання повинна бути окрема кімната, де би все пральне знаряддя мало свій сховок. В тій самій кімнаті можна мати шафи на білля, шараґи на убрання і шнур повішаний в кімнаті в день непогоди. В кождій хаті така кімната є конче потрібна. Коли нам приходиться будувати хату або купувати, ми повинні все мати на увазі таку кімнату.

Прання можна богато улекшити, коли ми запамятаємо дещо відносно тої роботи. Перше всего треба нам вибрати на прання один день в тижні і триматися того дня. В декого є звичай прати в понеділок, але се не практичне, бо після неділі є богато прятання. Крім того господиня мусіла би ще в неділю приготовлятися до прання. Найліпше прати в вівторок. В понеділок вечером, коли в хаті втихне гамір, можна наготовити воду, позбирати шмаття, поусувати з него плями. Се дасть нагоду господині починати прання у вівторок з раня. Коли шмаття мокне, можна приготовити снідання, а рівночасно і легкий обід. Найліпше прати ранком, коли є свіжа енергія і коли ніхто не перешкоджає.

З систематичним уплянованням, день прання перестане нас трівожити.

Савеля Стечишин.

ЯК ПРЕЗЕРВУВАТИ ЯРИНУ.

Від давна перед людьми стояло питання: Як би то найдовше задержати поживу в добрім стані, щоби вона не псувалася? Наші предки уживали сушення, вудження, квашення, як способів презервування. Однак ні один з тих способів не задержує поживи в свіжім стані. Не дивно, що в поміч людям прийшла фабрика, яка видала стільки ріжних консервованих пожив. В тім напрямі пішли досліди в ріжних наукових інституціях. Презервування поживи у слоїках показалося найліпшим способом, бо виключаючи воздух з слоїка через наповнення його поживою, а також стерелізуючи слоїк і поживу в слоїку, не дається змоги множитися шкідливим грибкам, які розкладають поживу. В сей спосіб поживу можна задержати свіжою через довгий час.

Для сучасної господині спосіб презервування вже вирішений. Та пересічна наша господиня мало з него користає. Мабуть тому, що новий спосіб презервування у нас ще не принявся як слід.

Ми повинні презервувати більше ярин. Свіжу ярину зимою тяжко дістати. Через те наше уживання ярин зимою ограничується тільки до капусти, бураків та бараболь. Коли би ми взяли собі за звичай презервувати свіжу ярину на зиму в слоїках з року на рік, тоді було би далеко краще з нашим здоровлям, бо ярина має в собі велику скількість добрих поживних складників. Чому би ми не могли мати напрезервованого зеленого горошку, стручкової фасолі, каляфіорів, бобу, зеленого листя, бураків або шпінаку, молодої моркви, кукурудзи ітп.

Як презервувати ярину.

1. Ярина до презервування мусить бути доброї якости і мусить бути уважно перебрана, щоби не було нічого надпсутого. Найліпше презервувати свіжу ярину. Ярину до презервування треба добре виполокати.

2. Слоїки, накривку і ґумки треба добре вимити в миляній воді, виполокати, а відтак стерелізувати (тримати кілька мінут в кипячій воді).

3. Коли слоїки, накривки і ґумки вже стерелізовані, їх не можна доторкатися нічим з середини, тільки з надвору.

4. Ґумки на слоїках мусять завсігди бути нові (головно на ярину). В противнім разі презервування може невдатися, коли ґумки старі.

5. Слоїки, головно на ярину, мусять бути в добрім стані, щоби не текли.

ВАЖНЕ. Кождий слоїк треба випробувати перед уживанням в той спосіб, що наливається в нього трохи води. Закрутити накривку на него тісно з новою ґумкою, обтерти його на сухо і перевернути на сухім столі. Коли нема вогкости (знаку з слоїка), тоді той слоїк можна уживати.

Спосіб.

1. Приготовити ярину (перебрати і виполокати).

2. Посолити і варити, аж звариться. Води дати дуже трошки, тільки, щоби не пригоріло зі споду.

3. Уважати, щоби ярина не переварилася.

4. Накладати горячу ярину в стерелізовані горячі слоїки і наливати водою, в якій варилося.

5. Закрутити накривку не дуже тісно і вставити в котел, або великий баняк. Уважати, щоби слоїк до слоїка не дотикав, бо може тріснути. Уважати також, щоби слоїк не дотикав дна баняка, бо також може тріснути. Для того найліпше купити в склепі кошик, в який вкладається слоїки до варення. Коли нема кошика, можна вставити слоїки на дощинки, які вкладається на дно баняка.

6. Коли слоїки вже вставлені в баняк, наповнити баняк горячою водою настільки, щоби плесо води було поверх слоїків.

7. Варити від 20 до 30 мінут. Рахувати час тоді, коли вже пічне кипіти.

8. Слоїки уважно виняти, накривки тісно закрутити і відставити на бік, щоби вистигли. Відтак ще раз закрутити накривки тісно і слоїки з презервою зложити в холодне темне місце.

С. С.

Учасники II. Зїзду Союза Українців Самостійників, який відбувся в днях 30 і 31 серпня та 1 вересня в Торонто, Онт. На світлині видно фронтову частину Українського Народного Дому, в якім відбувався зїзд.

КИНЬТЕ ЛИХОМ ОБ ЗЕМЛЮ --- СМІЙТЕСЯ.

Кождий мусить жити.

— Жити і другим дати жити. Як я недужий, іду негайно до лікаря: лікарі мусять жити. Дістану рецепту, йду до аптики: аптикарі хочуть жити. А як тільки верну домів, кидаю лікарства до сміття.

— А чому-ж так робиш?

— Я мушу також жити.

Дідусь і внучок.

Дідусь рубав дрова і змучений положився на лаву.

— От собі тепер витягну ноги, — каже він до себе.

Внук: Як би так мамуня почули, то би втішились!

Дідусь: Та чому?

Внук: Вони все говорять: „Коби той старий раз вже натягнув ноги!"

Налякався.

— Як ще той дощ так два тижні попадає, то готово все повилазити.

— А най Господь заступить. Я-ж там маю дві жінки.

З інструкторських практик.

Інструктор до ученика:

— Юрцю, ану скажи, кілько буде 2 рази 5?

— Десять!

— А 5 рази 2?

Юрко мовчить.

— Та не знаєш? То буде стільки само!

По виразу Юрка видно, що нічого не розуміє.

— Се-ж тільки цифри обернені, — каже учитель. — Чи не все одно, куди я пса оберну головою, чи хвостом. Пес буде пес!

— Ой, ні, — каже Гануся, — може бути і сучка.

В готелі.

— Скільки ви, пане, продаєте пива?

— Ет, що там! Пять бочівок тижнево...

— А все-ж таки ви могли-б подвійно стільки продати.

— Що ви кажете, в який спосіб?

— Наливати всім гостям повні склянки.

Також причина.

Пан професор нарікає, що бензина дорожіє.

— Чи може маєте своє авто, що ціна бензини вас так денервує?

— Ні, але маю запальничку.

Гикало.

До книгарні входить якийсь добродій, стає перед лядою і натягаючи шию, хоче щось сказати.

Книгар: Чим можу служити?

Добродій: Нні...

Книгар: Може олівець?

Добродій: Нні...

Книгар: Може папір?

Добродій: Нні...

Книгар: Може чорнило?

Добродій: Нні...

Книгар: Чи ви взагалі щось хочете купити?

Добродій: Нні...

Книгар: Чогож забираєте мені час, йдіть з Богом!

Добродій: Нні...

Книгар: Що, не підете? Йдіть, кажу, бо вас викину за двері!

Добродій: Нні...

Книгар (бере за обшивку і викидає за двері).

Добродій (за дверми): Нні...мецький слов...ввар!

Катар.

— Чоловіче, чого ти такий закатарений?

— Вчера простудився в „Народній Торговлі".

— Як то?

— Їв швайцарський сир, через якого діри дуже сильно віяло.

Капелюхи і сиве волосся.

— Чи се правда, що мущини сивіють від капелюхів?

— Так, — від капелюхів своїх жінок!

У фризієра.

— Чи пана директора підголити?

— Я не є жаден директор. Прошу мене так не титулувати!...

— Ну, чому би ні: я кождого батяра так титулую!...

Найбільші світові бібліотеки.

Найбільша бібліотека в світі є „Національна бібліотека" в Парижу. Вона має 3 міліони 700 тисяч томів. За нею йдуть: Бібліотека звана „Британський Музей" в Лондоні з 2 міліонами 300 тисяч томів і „Публична Бібліотека" в Лєнінграді з 2 міліонами 45 тисяч томів.

Дальше йдуть бібліотеки в Берліні з 1 міліоном 177 тисяч томів, в Монахові з 1 міліоном 200 тисяч і в Мадриті з 1 міліоном 125 тисячами томів.

Що лекше?

О много лекше є сто долярів видати, як одного заробити.

Лекше виказувати похибки, котрих хтось допустився, як свої власні направити.

Лекше положити колоду поперек дороги другому, як її усунути.

Лекше відібрати честь свому ближньому, як її йому віддати.

Лекше руйнувати, як будувати.

Лекше приказувати, як слухати.

Лекше яке небудь товариство розбити, як оснувати і провадити.

Лекше порозумітися із сто розумними, як з одним упертим дураком.

Лекше ганити чужу працю, як самому її робити.

Одним словом лекше бути нелюдяним, немилосерним, несовісним, як чесним і благородним. Тому більшість людей на світі придержується того, що.... лекше!

Най-най-най...

Найбільше місто на світі се Лондон, столиця Анґлії, що має майже 9 міліонів мешканців. За ним йде Ню Йорк (7 міліонів мешканців), а по нім Берлін (4½ міліона).

Найбільшою рікою є Амазонка в Бразилії. За нею йде Ляплята в Аргентині а Мисисипі в північній Америці. Волга стоїть на шестім місці, Дунай на восьмім, Дніпро на одинайцятім, а Висла на шіснайцятім місці між ріками на світі.

Найбільша гора є Монт Еверест в Гімаляях, в середущій Азії, сягає до 8882 метрів високо. На самому шпилі ще ніхто не був.

Найбільша глибінь на морю є коло островів Филипин на Тихому Океані і сягає на 19793 метри глибоко.

Найдовший тунель є в Швайцарії. Є се тунель Сімпльон, на 20 кільометрів довгий, як би з Галича до Станиславова.

ЧОГО ВИ ТАКІ ЗАСМУЧЕНІ?

З комісарських промов.

— Товариші! Перше бил цар, — тепер його нет, бо тепер камуна! Перше бил буржуй, — тепер його нет, — бо тепер камуна! Перше била неволя, тепер її нет, — бо тепер камуна! (Розгорячився). Перше бил хлеб, — тепер його нет, — бо тепер камуна.

Скурив.

Старший пан шпортає в дірці від дверий і не може відомкнути.

Поліціянт бачить і приступає ближче:

— Добродію! Ви до раня не відчинете. Таж то циґаро, а не ключ!

— То я певно ключ скурив!

Товариства опіки над дітьми

Нині є вже много ріжних добровільних орґанізацій, яких ціллю є — поміч, опіка й охорона опущених дітей. Розкажу коротко про початки сих орґанізацій і подам опис діяльности вінніпеґського добровільного Товариства для Помочі й Охорони Дітей (Ди Чілдренс Ейд Сосайті оф Вінніпеґ).

Колись було так, що дитиною, яка остала круглою сиротою без батька, без матері, без дому — не було кому заопікуватися. Вона немов була з уродження призначена на те, щоби терпіти голод і холод, щоби не зазнати любови родичів й зносити наругу від чужих людей. Вона в біді й нужді коротала свої гіркі дні. Голод заставляв таку дитину до крадіжи, через що нераз її доводилося терпіти тяжкі побої від чужих людей, а не маючи пристановища мусіла волочитись вулицями міст, де деморалізувалась, поповнювала всякі злочини, за що попадала до тюрми, де терпіла страшні муки.

Історія виказує, що в 17 століттю 8-літнього хлопця повішали за те, що підпалив будинки. 14-літнього хлопця засудили на кару смерти за крадіж річей на суму $1.75. У 18 століттю проголошено було кару смерти хлопцеві, що збив вікно і вкрав фарби вартости на чотири центи. 13-літний хлопець був повішаний за злочин поповнений в 11-ім році життя. Тяжко карали дітей за поповнені злочини, але про те, аби заопікуватися ними, піднести їх на вищий моральний рівень — ніхто навіть не думав.

Аж на початку 18 століття деякі розумні люде почали думати й застановлятися над тим, як би то поправити життєві умови бідних, опущених дітей. Одначе думка переходила в діло дуже повільно.

Перше таке гуманне товариство засновано 1866 р. в Ню Йорку. Одначе його завданням було опікуватися не дітьми, лише звірятами. Аж 9 літ пізнійше, то є в 1875 році засновано в тім місті „Товариство для недопускання до жорстокости над дітьми" (The Society for the Prevention of Cruelty to Children).

В короткім часі потім повстали подібні товариства по инших краях, взоруючись на досвіді, веденню й законах сього першого товариства в Ню Йорку. В 1884 році засновано подібне товариство в Лондоні, Анґлія. В Канаді перше таке товариство засновано в провінції Онтеріо 1888 р., а десять літ пізнійше зорґанізовано також у Вінніпеґу, Манітоба, а відтак і по инших містах Канади.

Коли взяти на увагу те, що вже зроблено для добра наших дітей за послідних кількадесять літ, то маємо богато до завдячування сим товариствам.

Перед заснованням Товариства Охорони Дітей не було в Вінніпеґу відповідних чинників, які займалися-б справами молодих злочинців, і вони підлягали у всьому, як і старші, тій самій судовій карній процедурі, їх судили в поліційних судах і вони відбували свої кари разом зі старшими.

У многих случаях показувалося, що за свої злочини винні були не діти, лише їх родичі. Се спонукало розумних одиниць до сформовання орґанізації, якої завданням було-б опікуватися опущеними дітьми. Зараз по зорґанізованню Товариство вдалося до правительства о чартер under the Children's Protection Act, який ухвалено 27 квітня, 1898 року.

Се забрало чимало зусиль, праці й аґітації, заки се осягнено. В сей спосіб Товариство Охорони Дітей в Вінніпеґу було вповні зорґанізоване 16 червня, 1898 року зі слідуючими цілями: Охорона дітей перед жорстоким поведеннямся з ними. Опіка й охорона залежних і занедбаних дітей. Встановлення законів для охорони життя малих дітей. Зробити батьків відвічальними за своїх дітей. Вишукувати бездомних, занедбаних і убогих дітей та нести їм поміч. Набути леґальне опікунство і знайти відповідне

приміщення для всіх тих дітей, які є забрані з-під опіки своїх родичів через невідповідне трактування, занедбання або надужиття. Наглядати над добробутом тих дітей, яких прибрані родичі взяли до себе на виховання (foster homes). Ратувати безпомічних дітей при помочі закона з їх невідповідного й шкідливого окруження та дати їм можність розвинутися на корисних членів суспільства.

Про всякі случаї, які бувають з дітьми, Товариство одержує повідомлення або оскарження від організацій і від поодиноких людей устно, писемно або телєфоном. По одержанню оскарження Товариство негайно висилає свого урядника, щоби на місці розслідив справу і означив, яка акція є конечна, щоби усунути причину оскарження. В таких случаях Товариство старається зробити все, що може, щоби привернути спокій і любов в родині. Се забирає нераз много часу і труду. Головно, коли мається до діла з родиною, де пиянство є причиною до згіршення і морального упадку. Таку родину треба тримати під надзором через якийсь час, а коли вона не зважає на упімнення, продовжає розгульне життя і спричиняє моральний упадок своїх дітей, — то Товариство

Опущені діти в хвилю, коли Товариство перебрало над ними опіку.

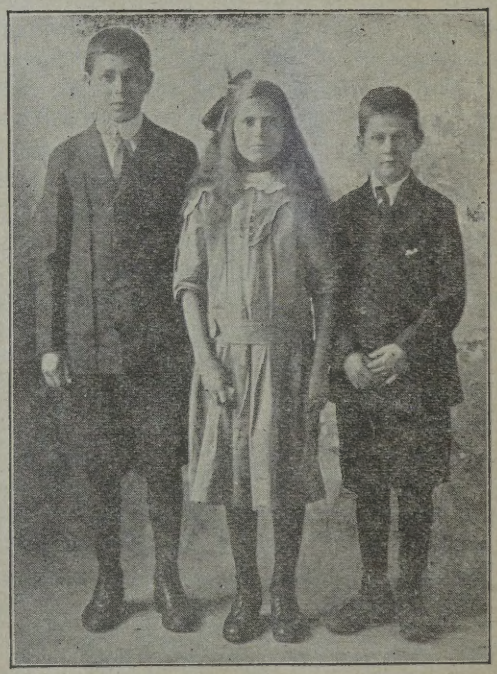

Ті самі діти кілька місяців пізнійше.

є уповажнене законом забрати діти з такого дому і віддати справу до суду.

По переслуханню справи суддя може вкарати винних (звичайно родичів) грішми або арештом. Суд може також забрати дітей і віддати їх під опіку Товариства на означений, або й неозначений час (на стало).

Товариство стає леґальним опікуном тих дітей, які суд передає йому під постійну опіку. Товариство є вповні відвічальне за них, доки не доростуть до повних літ, себто до 21 року життя. Маленькі немовлята Товариство приміщує по приватних домах, трохи старші діти дає на виховання до відповідних заведень для дітей, або бездітним родинам, які беруть дітей „за своїх".

В 1929 році Товариство мало до полагодження 338 справ, в які було вмішано 950 дітей. З того числа Това-

риство мусіло віддати до суду справи, в які було вмішано 146 дітей. Причини були слідуючі:

Полишених дітей тільки батьками було	22
Полишених матерями	19
Полишених обоїма родичами	19
Занедбаних родичами	21
Дітей - злочинців	11
Через домашню незгоду	6
Дітей, що мешкали з пияками і неморальними людьми було	34
Через пиянство родичів	11
Із-за инших причин	3
Разом	146
До того належить додати ще також	101 дітей які були віддані до Товариства тимчасово.
Отже всіх разом було	247 дітей

РІШЕННЯ СУДУ: Віддано під опіку Товариству аж до зрілого віку 80 дітей. Під опіку правительства 10 дітей. Віддано під опіку Товариства тимчасово, доки родичі не поправляться до тої міри, аби можна було знов віддати їм їх діти — 80. Звернено родичам, але доручено також нагляд Товариству, доки воно буде вважати за відповідне, над 77 дітьми.

Товариство в 1929 році поладнало ріжні справи з 924 родинами, а 2380 дітьми. Між вичисленими було 21 національностей, які належали до 13 ріжних віроісповідань. Української народности звіт не подає, бо вона є зачислена до народностей, які походять з середньо-европейських держав. Їх у звіті нараховується на 29 процент. За те звіт подає віроісповідання, між якими є 15½ процент греко-католиків, а около 3 процент православних, які безперечно є Українці.

Тому, що слово „занедбані" часто тут уживається, не від річи буде подати значіння сього слова після закону, званого The Child Welfare Act.

Після сього Акту занедбані діти є:

а) Яких покинули, або відреклися родичі або опікуни.

б) Яких знайдеться, що жиють або пристають зі злочинцями, або з особами зломаного характеру.

в) Яких дім, через марнотравність, недбалість, жорстокість або моральний упадок родичів, опікунів, чи других осіб, під яких опікою діти знаходяться, є невідповідним місцем для побуту дітей.

г) Яких родичі або опікуни занедбують або відказуються, хоч можуть се зробити, давати лікарську поміч потрібну для здоровля дітей.

ґ) Яких найдеться жебраючими по вулицях, будинках, або публичних місцях.

д) Які товаришують або мешкають зі злодіями, пияками або волокитами, або через недбальство, пиянство, чи инше злочинство родичів або опікунів виростають без відповідної батьківської контролі та науки, або в обставинах, де дитина є виставлена на лінтяйське і розпустне життя.

е) Які, не маючи ще 12 літ, розносять або продають газети, чи инші річи, або розносять за гроші оголошення по вулицях, або публичних місцях, коли-небудь, в день чи в ночи.

є) Які, не маючи ще 16 літ, працюють де небудь між годинами 10 вечір а 6 рано слідуючого дня, або яких найдеться, що сплять в ночи у стайнях, або в подібних будинках, не збудованих на мешкання для людей, або під голим небом.

ж) Яким дозволялося на малі злочинства і які можуть розвинути в собі злочинні склонности, коли не усунеться їх з того окруження.

з) Які заходять до пул-румів, або других місць, де відбувається якась гра, або де їх присутність була-б проти закону.

и) Які, не маючи ще 14 літ, а маючи поверх 7 літ, без оправданої причини не ходять правильно до публичної школи і не побирають в инший спосіб образования, відповідного тому, яке дають публичні школи.

й) Які, не маючи ще 14 літ, ходять вулицями або по публичних місцях і викрикуючи, продають річи підчас шкільних годин або по 9 годині в ночи.

і) Які мають в своїм посіданню неприличні образки або рисунки, чи неприличні писані або друковані річи.

ї) Які без достаточної причини і

без згоди родичів, опікунів, або тих, в кого замешкують, лишають свій дім, або місце замешкання.

к) Які навичково уживають брудної, непристойної або безсоромної мови.

л) Які провиняться непристойною або неморальною поведінкою з другими особами.

м) Які взагалі підходять під дефініцію молодечих проступників.

Всіх таких дітей може поліція або

Круглі сироти.

другі, признані урядом, урядовці забрати і поставити перед суд не пізнійше, як четвертого дня без варанту, або позволення від суду.

Наведу кілька ріжних случаїв, з якими Товариство мало до діла.

Нелюдське трактування дітей.

Двоє круглих сиріт, без батька-матері, остали під опікою вітчима, який дуже нелюдяно обходився з ними. Товариство справу розслідило і віддало до суду. В суді доказано провину вітчимові, за яку суддя покарав його арештом, а Товариству доручено опіку над сими нещасними дітьми.

Занедбання дітей через пиянство.

Мати померла і троє дітей-сиріт осталися з батьком пяницею, який не дбав про удержання своїх дітей. Діти обдерті й голодні, до школи не ходили, бо не мали в чім, лише сиділи в бруднім занедбанім домі. Про гірку долю дітей повідомлено Товариство. Зі сторони Товариства роблено всякі заходи, щоби батька опамятати й навести на добру дорогу, та се нічо не помагало. Діти забрали до приюту тимчасово, а батька остерегли, що наколи він не подбає о відповідне удержання для своїх дітей, то не дістане дітей назад до дому. Він приобіцяв, що від тепер заопікується краще своїми дітьми. Діти йому звернено, одначе обіцянки він не виконав. Товариство знов забрало діти від него і вже більше батькові їх не звернуло.

За короткий час Товариство знайшло добрих людей, які взяли сих дітей за свої.

Неморальність.

Кімната, около 10 стіп квадратових простору служила для трох душ, для матері і 2 дітей, за кухню, їдальню і спальню, крім сего була приміщенням для пияцьких сходин і розпусти. Мамі доказано неморальність, якої свідками були її власні діти. Маму напімнено, а Товариство помогло їй набути краще помешкання. Та мати не занехала розпусного життя і се довело до того, що суд віддав дітей під опіку Товариства.

Згіршення.

Двоє дітей, що мешкали з родичами на передмістю, часто ходили по чужих домах і жебрали то їсти, то грошей, заявляючи при тім, що їх батько умер. Товариство про се довідалося і віддало справу до суду. В суді виявилося, що се мати намовляла своїх дітей йти жебрати й говорити, що батько умер. Тимчасом батько жив, працював постійно і не зле їм поводилося. Родичі призналися до вини, за що суддя упімнув їх строго і пустив до дому. Від тоді діти сего вже більше не робили.

Нелюдяні родичі.

Родичі відреклися своїх діток-немовлят і лишили їх без опіки на Божу волю. Дітям грозила голодова смерть. На щастя Товариство було про се в час повідомлене, яке забрало сі діти і заопікувалося ними.

Полишені діти.

Мати умерла, полишаючи троє дітей. Батько був лінивий до праці, не хотів удержувати дітей і покинув їх. Діти остали самі, без ніякої опіки, голі, голодні, спали на голій долівці, а вкривалися старими лахами. Пальці на руках і ногах були обморожені. Всякі старання віднайти батька сих дітей, були безуспішні. Отже Товариство набуло опікунство над сими дітьми. По кількох місяцях опіки їх приміщено між добрих людей, які взяли дітей за своїх. В короткім часі діти забули про свої терпіння і зажили кращим життям.

Незгода в родині.

В одних родичів було семеро дітей. Через нелюдяне поведення жінки в родині повстала колотнеча і сварка, нарешті дійшло до того, що жінка лишила чоловіка з 5-ро діточками, сама взяла двоє найменших дітей з собою і пішла сидіти з другим. Живучи з другим, почала часто запиватися і стала занедбувати тих двоє дітей, яких взяла зі собою. Коли про се повідомлено Товариство, то воно було змушене забрати діти від сеї матері. Діти були дуже зморені і опущені, а все тіло було густо покрите струпами так, що треба було їх перш усього віддати до шпиталю. Діти видужали, але матері їх вже більше не звернено і вони остали під опікою Товариства.

Фінансування Товариства.

Тому, що на початку діяльність Товариства була поширена і на провінцію, то головним жерелом його доходів були добровільні датки з провін-

ції і з міста Вінніпеґу. Пізнійше роботу Товариства обмежено лише на місто Вінніпеґ і передмістя. Нині Товариство одержує допомогу від провінції і міста Вінніпеґу, а решту з добровільного фонду, т. зв. Союзного Буджету („Федерейтед Буджет"), який збирається раз в рік.

За ініціятивою сього Товариства і других подібних товариств, ми нині маємо вже окремі закони для дітей, Child Welfare Act, маємо суди і суддів. Повстали окремі заведення для дітей нормальних і анормальних, окремі шпиталі й клініки, а також відповідна індустріяльна школа для непоправних дітей і молодих злочинців.

Те все не є ще досконале, але є на дорозі до поліпшення.

Йос. Богоніс.

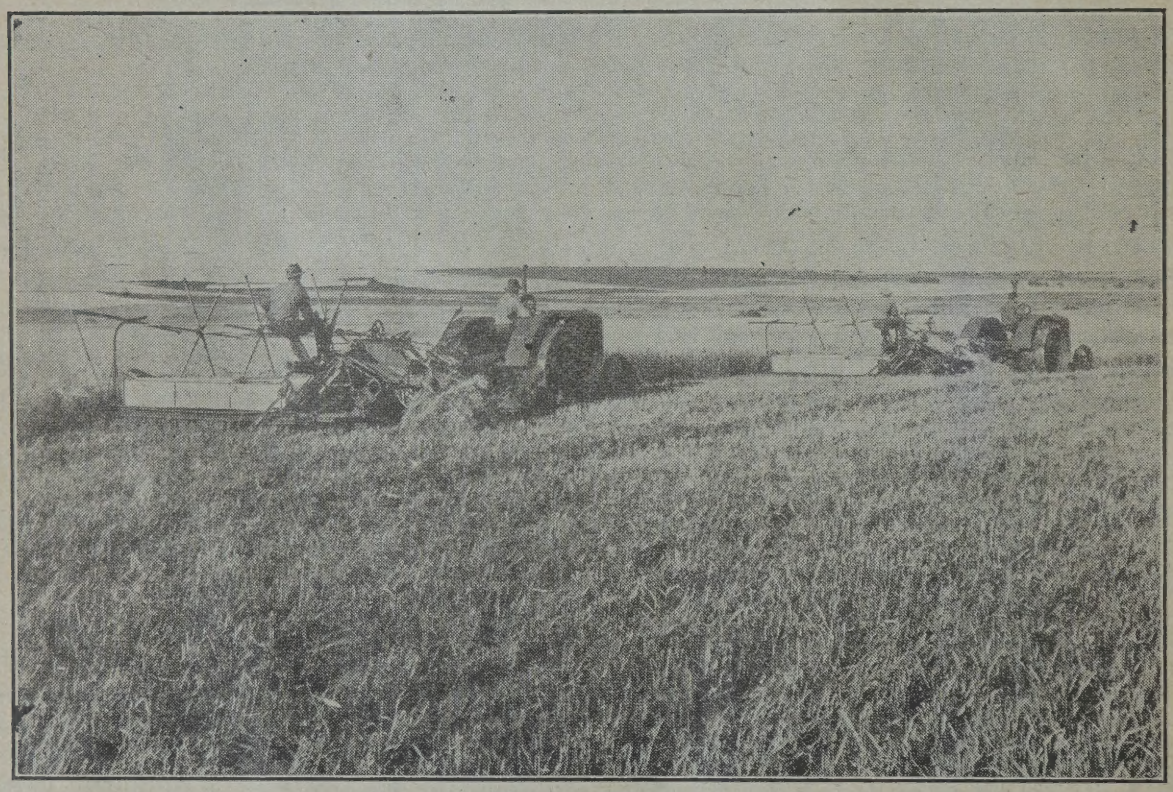

Кошення вівса на фармі пана Ґилберта, 18 миль на полудневий захід від Келґарі, Алта. Місце коней заняли трактори.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

ГОСПОДАРСЬКІ ПОРАДИ.

Квасне молоко.

Щоби корови давали відразу квасне молоко, то треба давати їм пити замісць води — лімонаду.

Печінка і вивірка.

— Як відріжнити печінку від вивірки?

— Кладеться вивірку і печінку під дерево; котре вилізе на дерево, то буде вивірка.

Качур і качка.

— Як відріжнити качура від качки?

— Кинути на воду прецель і як він зїсть, то буде качур, а як вона зїсть, то буде качка.

Рада на блохи.

Взяти дубову або соснову кору і і розтерти її на муку. Потім зловити блоху, взяти її між коліна і напхати їй тієї муки у ніздря, а блоха здохне.

ПРО АЛЬКОГОЛІЗМ

Говорячи про алькоголізм я не маю на думці боронити абстинентів чи пияків, або хоч би виявляти симпатію для котрої з сих сторін. Подам лише короткий опис важнійших недуг, спричинених алькоголем, про які дотепер ствердили визначні лікарі і учені дослідники.

Алькоголь має ті самі складники, що й звичайна вода, має лише один складник більше від води, се є вуголь. Ті самі складники має й цукор, лише в иншій формі. Цукор є головною поживою людей і звірят.

Вартість поживи числиться після того, кілько теплоти вона кидає для людського тіла. Алькоголеві напитки, уживані в міру, не шкодять здоровлю чоловіка, навпаки, вони часто помагають при травленню спожитої поживи, а виснаженим і знемощілим після слабостей людям служать навіть до скоршого виздоровлення. Алькоголь займає одно з головних місць в медицині і повинен бути уживаний лише як лікарство. Надмірне уживання алькоголю, одноразовий перепій та ще більше налоговий алькоголізм є дуже шкідливий для здоровля. Уживання горячих напитків в більшій скількости через довший протяг часу спричинює затроєння цілого орґанізму, повстають ріжні патольоґічні зміни поодиноких орґанів, а найбільше шкідливо ділає алькоголь на нервовий устрій.

Є ріжні думки про ділання алькоголю на здоровля людей.

Найбільше однак поширене твердження є, що алькоголь розпускає товщ, який окружає нерви і мозкові клітини. Від надмірного уживання горячих напитків сей товщ мякне і розпливається. Чим більше і частійше чоловік запивається, тим скорше і більше спустошення спричиняє алькоголь. Недуги, які повстають від уживання алькоголю, не є так численні, як се колись думали, одначе є вони серіозні, бо з часом руйнують здоровля людини цілком.

1. Острий алькоголізм.

Є се наглий одноразовий перепій алькоголем. Коли чоловік раптово і богато алькоголю випє нараз, то се шкідливо ділає на нервову систему. Пяниця дістає мускулярні інкоординації, умове забурення, а наостанку приходить наркоза. Наркоза — се є степень затроєння мозку і нервів, чоловік не памятає, що робить і де він є. Лише з тяжким трудом можна такого пяницю добудитися. Коли-ж наркоза є в великім степені, тоді й сего не можна зробити. На запит, пяний без памяти белькоче невиразні слова і фрази. Його лице є зразу червоне, відтак синє. Чоловічки очей значно побільшені, пяний зразу бачить предмети неясно, а пізнійше цілком нічого не бачить. Температура опадає в долину, живчик зразу нормальний, відтак слабне, мускули дріжать і можуть наступити конвульсії. Віддих є неправильний, плиткий і дуже повільний — часом лише 6 разів на мінуту. Коли чоловік за дуже запється і втратить притомність, то через ослаблення серця може наступити і смерть. В такім случаю найкраще покликати лікаря. В лекших случаях перепою найбільше пожаданим є, щоби хорий дістав вонітів, а після сього виспався. До сего можна нераз помогти собі самому, коли скоботати пальцем коло язичка і пролику, що звичайно епроваджує воніти. Як хорий вивонітується, то може скоро повернути до здоровля. Відтак положити хорого на постіль в кімнаті і відчинити вікна, щоби хорий мав подостатком свіжого воздуху. Коли руки і ноги вогкі й зимні, то се ознака ослаблення серця. Для сього треба негайно покликати лікаря, а тимчасом треба комусь натирати лініментом або оцтом руки й ноги, дати хорому випити горня чорної кави, потім положити його так, щоби голова була висше і класти горячу воду на ноги. По такім перепою пяниця кілька днів чується нездоров (похмілля). Буває й таке, що хто сильно запється,

той уже більше не пробудиться. Від алькоголю терплять усі змисли чоловіка, так що пяниця недовиджує і стає приглухуватий.

Дипсоманія — се сильна форма острого алькоголізму в тих людей, котрі мають нахил від часу до часу сильно запитися. Се є вроджений нахил.

2. Хронічний алькоголізм.

Шкідливі наслідки хронічного алькоголізму є:

1) Затроєння орґанізму, як приміром в случаю острого алькоголізму.

2) Нищення поодиноких клітин, запалення нирок і печінки, проволочний катар жолудка, затовщення серця і запалення мозку.

3) Формація налоговой навички, яка має руйнуючий вплив на моральний характер чоловіка.

4) Тіло перестає зуживати товщ, якого збирається забогато під шкірою, на печінці і на серцю.

Хронічне затроєння алькоголем найбільш шкідливо ділає на нервову систему. Налоговий пяниця тратить

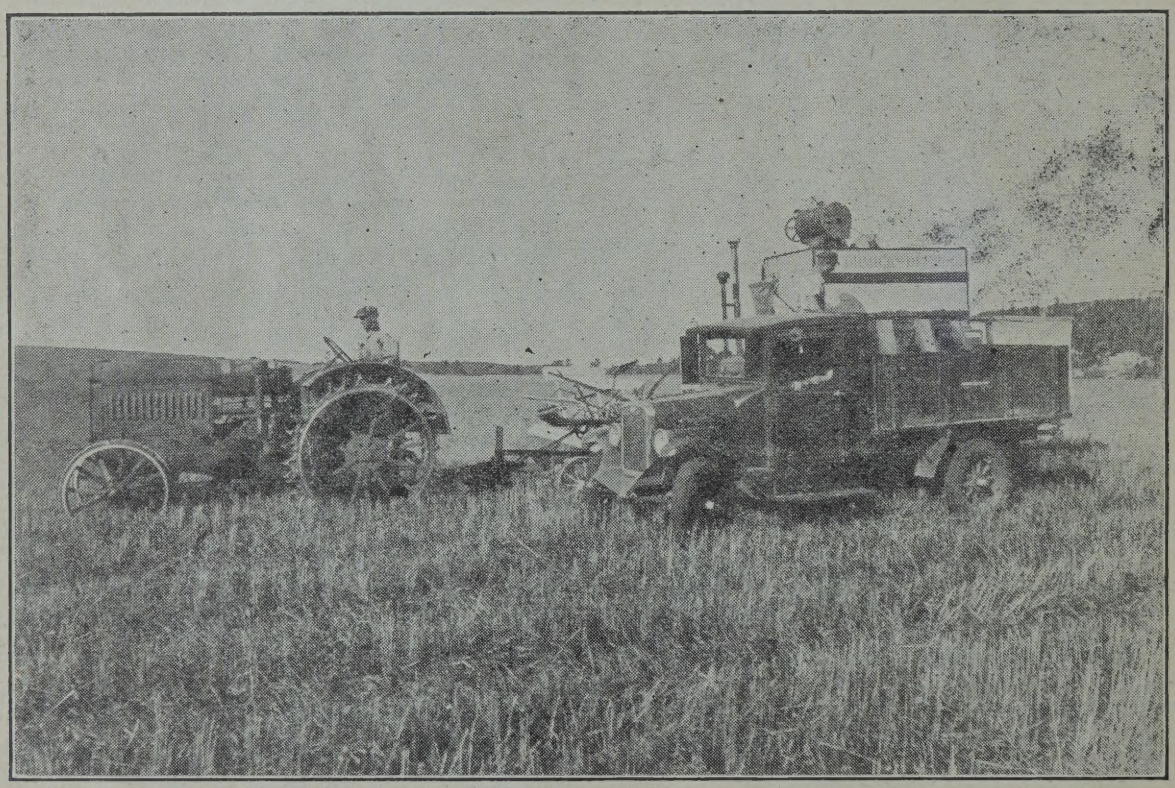

Комбінація, яка рівночасно косить і молотить, а чисте зерно сиплеться на грузовий трок, яким відвозять збіжжа до зсипанця.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

всяку життєву і моральну здібність. Рано він не може взятися до праці, аж поки не випє. У нього руки і ноги трясуться, а се тому, що нерви в руках і ногах не сповняють своїх функцій як слід. Мова у нього хрипка, гугнава. Се тому, що алькоголь знищив мовні прилади, нерви і мускули. Його мозок збовванів і він часто починає блудити та дістає галюцінації. Алькоголь, як отруя, сильно ділає на мозок; мозок заливає кров і вода, а поодинокі клітини мозку переходять патольоґічні зміни. Пяниця терпить на катар жолудка, спричинений алькоголем. Через надмірне уживання пива жолудок є значно розширений і ослаблений. Печінка тверда і засохла, перемінившись в тверді ґудзки. Серце і його мускули перемінюється в товщ і

є ослаблене так, що може спричинити наглу смерть (серцевий удар). Нирки також слабнуть від алькоголю, а під очима видно звисаючі міхурці.

Алькоголь ослаблює ціле тіло так, що воно тратить відпорність проти різних хоріб і пяниці часто западають на сухоти.

3. Пияцьке божевілля.

Пияцьке божевілля, або по вченому „деліріум тременс", се страшна нервова хороба спричинена алькоголем уживаним через довгі літа. Неминуче западають на нього ті пяниці, котрі уживали горячі напитки що дня від 5 до 20 літ. Коли пияк забогато напється нараз, або раптово перестане пити горячі напої, тоді появляється у нього сильне зворушення ума. Він починає трястись на цілім тілі, відтак починає сваритися, кричати, плакати, шалїти і бити довкруги себе людей та розбивати річи; йому привиджуються вужі, щурі, різні хроби і инше. На малий крик чи стук зривається з ліжка, дістає галюцінації (привиди) слуху і зору, а часом нюху й дотику. Спати не може, чується дуже ослабленим, при чім може навіть наступити смерть. Таких умово хорих повиннося негайно віддати під опіку лікаря.

Уживання деревляного алькоголю (вуд алькоголь), спричинює сліпоту. Знаю случай, що чоловік випив лише пів шклянки деревляного алькоголю і осліп майже цілковито.

Богато людей вірить, що горячі напитки, уживані в малій скількости, помагають травленню. І се правда. Однак треба уживати лише в виїмкових случаях, в часі якоїсь недуги і таку скількість, яку лікар припише. Одначе загально принятий погляд є, що алькоголізм є дуже шкідливий для здоровля, руйнує характер, спричинює матеріяльне зубожіння широких верств працюючого населення і є страшною язвою усього людства.

Др. Іван Верхомин.

ЗДОРОВЛЯ.

Кажуть, що „здоровля є найдорозший скарб на світі". І з сим ми вповні годимося. Як би на смертній постелі спитав умираючого, що він хоче — 100 міліонів долярів чи жити, то відповідь напевно була би — **хочу жити!**

Отож коли здоровля є такий дорогий скарб, то варто би нам познакомитися з тим, як Злучені Держави бережуть сей скарб. Коли подумаємо про країну, що має 123 міліони мешканців, то рівночасно мусимо дивуватися, яким способом ся країна вдержує добрий стан здоровля своїх горожан? Відповідь дуже проста, якщо ми уважно перечитаємо понизше наведену табелю.

Під сю пору Злучені Держави мають:

Докторів медицини	143,000
Помічників докторських	24,000
Докторів дентистів	68,000
Помічників дентистів	14,000
Дентистичних техніків	10,000
Фізіотерапевтиків	1,000
Остеопатів	7,500
Натуропатів	1,000
Хіропрактерів	15,000
Норсів (мущин і женщин)	352,000
Мошів	55,000
Слуг в шпиталях	550,000
Клінічних техніків	5,000
Оптометристів	18,000
Хіроподистів	7,000
Масажистів	3,000
Фармацевтиків	100,000
Помічників в аптиках	85,000
Стейтові клініки	12,000
Помічники на клініках	2,000
разом	1,472,500

працівників в приватних офісах та в 7 тисяч шпиталях, які наглядають над здоровлям горожан Злучених Держав.

Др. Г. Ґ. Скегар,
Шікаґо, Ілл.

Не будьте квасні.

Відтяла.

Пішов чоловік з жінкою купувати капелюх. Жінка вибирає, а чоловік стоїть і лютиться, що жінка не просить його допомоги в виборі.

Вкінці жінка найшла підхожий. Капелюх гарний, але чоловік ще більше лютиться, бо за капелюх треба заплатити.

Виходять зі склепу. Чоловік хоче пімститися:

— І се, що ти маєш на голові, називається капелюх?

Жінка: А се, що ти маєш під капелюхом, називається голова?

Ріжниця.

— Лідочко, як би я дав тобі пять помаранч, а ти вже мала одну, то скільки буде разом?

— Я не знаю, бо ми в школі рахуємо на яблока.

Веселе закінчення.

Видавець по прочитанню драми каже до автора:

— Мусите змінити се закінчення. Я хочу драми, яка закінчувалася-б весело.

Автор драми: Добре, я зміню так, що герой і героїня сеї драми закінчуть послідний акт розводом.

Порадив.

— Не знаю, як порадити собі з жінкою. Щоденно товче мені тарілки на голові.

— Купи зелізні!

Добре пояснення.

Пані до жебрака: Кинула би вам до капелюха гроші, але виджу, що він діравий.

Жебрак: Не бійтеся, добра пані, то тільки дрібні випадають, а більші лишаються в капелюсі.

Рент.

— Кілько буду платити за ту кімнату?

— Двайцять долярів місячно.

— Чи вже зі світлом?

— Так! Соняшне зачислене, а за електрику числимо окремо.

В лікаря.

Лікар: Кажете, що вас болить ліва нога? Се певно зі старости.

Хорий: А чому, пане доктор, не болить права нога? Та-ж вона не молодша від лівої?

Добрий на адвоката.

— То ваш син тепер у школі. А на що він вчиться?

— І сам не знаю. Але він так мене добре обробляє, що мабуть буде з нього адвокат.

При війську.

— Вістун: Гей! А хто з вас музикальний?

Стрілець: Нас трох, пане капраль!

Вістун: А, то занесіть там до пані сотникової фортепян!

У крамниці.

Микола: Дайте мені 1 кільограм нафти.

Крамарка: Її не важиться, лише міряється.

Микола: То дайте мені 1 метер.

На вулиці.

Поліцай: Чому ви, пане, ходите все за мною?

Він: Щоби бути під вашою охороною, бо моя жінка є на моїх слідах...

Свідомий.

— Ви Українець, чи Поляк?

— Ні, я тімстер.

Жених.

— Слухай Марусю, чи ти віддалася-б за якого небудь дурня лише через те, що він має маєток?

— Гм... не знаю, мушу подумати. Я не сподівалася, що ти хочеш зі мною женитися.

То вже брехня!

— Коли-ж я позичив у вас ті гроші?

— В однім з двох послідних днів лютого.

— Брехня! Адже лютий зовсім не має двох послідних днів...

Про Натуралізацію

Під натуралізацією треба розуміти зрівнання зглядно підтягнення чужинця до уровення уроженця даної країни. Коли хтось натуралізується в Канаді, то се означає, що він набуває всі права і привілеї, як також підлягає всім обовязкам, уродженої в Канаді людини.

Завдяки відсутности в нас відповідної літератури на сю тему з одної сторони, а пересадному, чужому патріотизмови з другої сторони, справа натуралізації розуміється в нас в многих случаях инакше, як в других і не так, як треба.

Покоління, яке було виховане в австрійськім патріотичнім дусі, ще й тепер, 12 літ після розвалення Австрії, не позбулося якоїсь сліпої віри, що „Австріяком вродився, Австріяком маю вмерти". Богато можна подибати ще Українців в Канаді, які заїхали сюди по 15, 20 або 25 літ тому і не набули ще права горожанства через якесь побоювання немов би гріха, щоби мовляв не зломити „цісареви присяги". Що той чужий (замісць свого) патріотизм накоїв Українцям підчас і після війни не мало лиха, про се зайшло гепер згадувати.

Хто з чужинців хоче набути в Канаді право горожанства, той мусить відповісти слідуючим вимогам:

1. Мусить виказатися, що замешкував в британських доміниях що найменше 5 літ, або був на службі британської Корони через 5 літ, у послідних 8 літах перед зголошенням о горожанство.

2. Що не менше, як один рік з тих пятьох, зараз перед поданням о горожанство, перебував безпереривно в Канаді, а прочих 4 роки, як не в Канаді, то в иншій части британських доміній. Тих 4 роки можуть бути відірвані від послідного, але так, щоби не сягали поза послідних 8 літ.

3. Що аплікант є доброго характеру (не злочинець, ітп.).

4. Мусить достаточно знати говорити по англійськи або французськи.

5. Мусить мати замір замешкувати в Канаді, або бути дальше на службі Корони.

Мущина, самий про себе, не може натуралізуватися, поки не числить 21 літ. Уміння писати не є конечним, але бувають випадки, що судді відкидають аплікації лише через те, що чоловік ще в середнім віці (около 40 літ) а не вміє підписати свого імени.

Жінка і малолітні діти звичайно набувають горожанство по чоловікови, зглядно татови. Женщина, яка має 21 літ, а є самітною або розвідкою, може подаватися о горожанство сама про себе. Жінка, якої чоловік жиє і вона не розведена від него, о горожанство подаватися не може.

Богато клопоту мають наші люде задля браку доказу їх легального прибуття до Канади. Вже в самій аплікації подається, до котрого порту аплікант приїхав, котрим кораблем, ітд. Коли приїхав до Канади зі Злучених Держав, то мусить подати, де і в який спосіб переходив границю. Також час прибуття. Хто має картку з корабля („лендинґ кард"), то там є дата прибуття до порту і назва корабля. Коли-ж не має картки і не памятає ані порту, ані назви корабля, ані дати, то в таких случаях є богато клопоту, а деколи аплікації в Оттаві відкидають. Річ в тім, що в Оттаві мусять віднайти в рекордах іміґраційних, або в якийсь инший спосіб бути переконаними, що аплікант дістався до Канади в правний спосіб. Аплікантів, які не певні про час і місце свого прибуття до Канади покликають нераз на іміґраційний офіс і випитують, де всідав до корабля, з ким їхав ітд.

Імя і назвиско, під яким аплікант приїхав до Канади (то є, записали його в порті і Оттаві) мусять бути подані в аплікації, хоч аплікація може бути зроблена в прибранім імени апліканта. Нема в Канаді права, яке забороняло би зміняти собі імя так далеко, як зміна не робиться в цілі поповнення якогось злочину або ошуки. Бо-

гато Українців, які втікали від австрійського війська під иншими іменами, на чужі військові книжки, набули право горожанства в Канаді без жадної перешкоди.

В аплікації мусить бути подано місце замешкання зголошуючогося через послідних 8 літ. Як вже сказано, мусить він перебувати через останній рік в Канаді і 4 роки додаткових (в послідних 8) мусить проживати як не в Канаді, то в иншій або инших британських домініях. Але аплікацію мусить вносити на руки клєрка того суду, де аплікант в той час замешкалий. В тім самім суді мусить він, по упливі трох місяців, явитися перед суддєю, який в присутности апліканта провірює петицію, бадає характер, грамотність, замір оставати в Канаді, погляди політичні (хоч дуже поверховно) ітд. Хто зробив аплікацію в одній місцевости, а виїхав до другої, не чекаючи упливу 3 місяців, щоби був покликаний перед суддю, той мусить або ставитися перед суддю в тім самім суді пізнійше, або подаватися о горожанство наново в новім місці замешкання.

В яких 2 тижні після подання аплікації до суду, приходить до місця помешкання апліканта один з Канадійської Кінної Поліції і ставить йому щось одинайцять питань, а між ними: чи був коли караний і чи знає 2 бизнесменів, горожан Канади, які можуть апліканта рекомендувати, що він гідний стати горожанином Канади. Тут формени в роботі, склепарі, почтарі і инші знакомі дуже стають в пригоді. Підписують короткі посвідчення з похвалами, на які їх особисте сумління лише може позволити.

Колись подавалося в аплікації, а навіть в натуралізаційних свідоцтвах расову приналежність апліканта. Тепер нема згадки, що хтось приміром українського походження, не тільки в цертифікаті з Оттави, але і в аплікації про те не питають. Немов каже доміняльний секретар в Оттаві всім Українцям, що „коли хочете, щоби ми вас трактували як Українців, а не Поляків, або Румунів, то мусите перше мати українську державу, бо ми инакшого поділу не признаємо".

На основі Канадійського Натуралізаційного Закона має державний секретар широке право у видаванню а навіть відкликанню і касованню натуралізаційних свідоцтв. В практиці він однак з тими правами дуже обережний і не чув я ще, щоби він коли відкликав або уневажнив кому горожанство. Та недавна зміна правительства в Оттаві хто знає, чи не принесе зміну і під сим зглядом.

Коротко, коли хто подається о горожанство, то процедура така: Дістається аплікаційні форми, 3 штуки, від місцевого судового клєрка, виповнюється їх і підписується або таки в його офісі, або в дома, а опісля доручується їх клєркови враз з оплатою (не в кождій місцевости однаково). По 2—3 тижнях приходить до апліканта до хати один з Кінної Поліції і стягає короткий протокол, який відсилає до Оттави. Аплікація, зглядно „нотис" апліканта до публики, що він подається о горожанство, висить у клєрка на стіні через 3 місяці. Коли-б хто з публики мав проти апліканта які небудь закиди, то може їх робити на письмі. По скінченню 3 місяців хтось зі сторони апліканта заприсягає, що повідомлення („нотис") було виставлене в призначенім місці (в клєрка в офісі) через цілий той час, а апліканта покликають до суду, щоби підписав петицію приготовану на підставі фактів поданих в аплікації, між тим: імя, заняття, де родився, котрого краю підданим, до котрого порту і коли приїхав, під яким іменем, де перебував через 8 літ, замір оставати в Канаді, як жонатий, то імя жінки і дітей, де вони родилися і де перебувають, що аплікант знає достаточно по анґлійськи або французськи, доброго характеру, що подавався (або ні) вперед о натуралізацію та опис особи апліканта. Після підписання формальної петиції і переслухання суддею, коли аплікант суддею принятий, то рекомендація послідного йде до державного секретаря в Оттаві, а той остаточно рішає і принимає аплікацію, або відкидає, або завішує на якийсь час. Коли аплікація принята, то приходить аплікантови почтою з Оттави формуляр „Присяги підданства", яку він, коли грамотний,

виповняє (копіює) власноручно перед адвокатом, нотарем, або иншим уповажненим заприсягати.

Ту присягу підданства відсилає аплікант почтою на руки домініяльного підсекретаря а той виписує і висилає для апліканта „канадійські папери", але на руки клєрка судового, в котрого офісі була внесена аплікація о горожанство, а той апліканта покликує ще раз і доручує свідоцтво, що аплікант стверджує своїм підписом.

Був час перед війною, коли горожанство можна було набути по 3 літах побуту в Канаді і то часом без жадної оплати. Є ще богато людей, які держать і послугуються свідоцтвами виданими на підставі старого закона. Ріжниця між старими а новими натуралізаційними паперами в тім, що старі надають право горожанства тільки в межах Канади, а нові і поза Канадою. Хто хоче замінити старе свідоцтво новим, то подається впрост до Оттави і посилає 5 долярів враз з аплікацією, яку мусить виповнити. На таке нове свідоцтво не потрібно чекати аж три місяці. Син, якого батько натуралізований, може вибрати для себе окреме натуралізаційне свідоцтво на підставі натуралізації свого батька.

Горожанство можна стратити через довгу відсутність з Канади, або через зреченняся горожанства.

Хоч чужинцям в Канаді не є заборонено тримати реальности або инше майно (як прим. в Румунії), то натуралізований горожанин входить у всі ті права і привілеї, що і роджений, і може не тільки голосувати в ріжних муніципальних, провінціональних та федеральних виборах, але має право і бути вибраним та занимати ріжні уряди та посади. Все отворене для горожан українського походження так само, як і для других, лише треба хотіти і вміти зі своїх прав користати.

Т. Гуменюк.

ДУМКИ.

Жінка, як Форд: Доки їде, то їде, а як попсується, то треба його покинути.

Звичайно щойно там приходить каяття, де вже нема вороття.

Людина старіється, коли зачинає згадувати молодість.

Як кожда людина, так і кождий твір, має своїх ворогів і приятелів.

— Коли промине любов, приходить кохання, — наче дим по огні.

У нинішних часах жінку, яка хоч має вищу освіту, а вміє варити, уважають за недосяжний ідеал.

Три річи ростуть без дощу: процент, комірне і дівчата.

Жінка може впасти чоловікови в око, станути йому в горлі а вилізти боком.

Не винен.

Фармер: Але-ж бо ти ореш, Юрку! Дивись, Федько вже два рази стільки наорав.

Наймит: А що-ж я тут винен? Чи я йому не говорив, щоби поволіще орав? Не слухає!

В аптиці.

— Пане аптикар, ваші ліки до нічого нездатні.

— Як-то?

— Бо я купив порошок на ті блощиці та їв його по два рази денно, а вони кусають ще гірше!

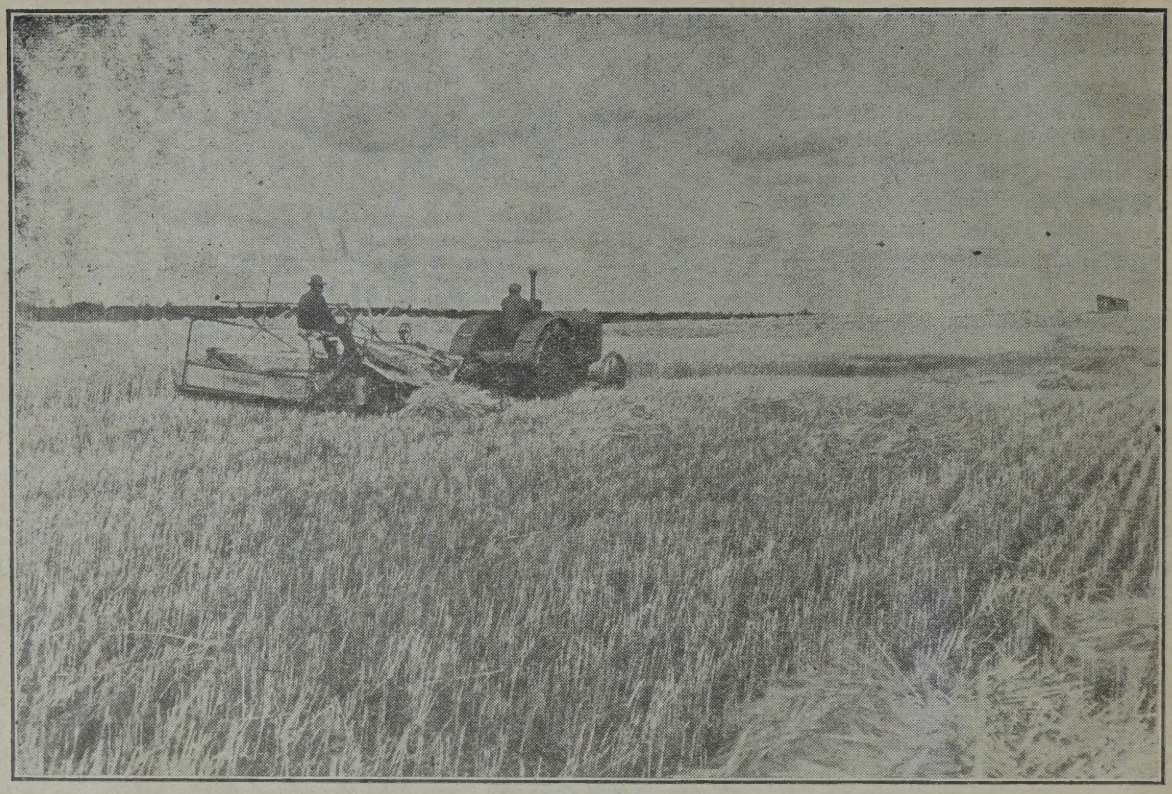

Пан Шмельцер сидить на байндрі, а його син кермує трєктором. Оба косять ячмінь на своїй 600-акровій фармі близько Бремен, Алта.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

Будь веселий.

Вгадав.

Тато з сином переходять попри пасовиско, де паслися корови, а син питає:

— Тату, білі корови дають молоко, а чорні певно каву?

З радянського гумору.

— Вчера я запропонував комісареві Завкому хабар, а він показав мені на двері.

— Що, вигнав вас, товаришу?

— Е, ні... Він тільки дав мені до зрозуміння, що можуть підслухувати.

Ніс, але не виніс.

Івась вертає обдертий, з синяками, з розбитим носом. Як батько питає, що він робив, відповідає:

— Я заложився з Танасом, що він мене не винесе по драбині на стрих і Танас програв заклад.

В суді.

— Як ви могли рідному братові вибити три зуби?

— Е, пане суддя! Як чоловік хоче, то всьо потрафить.

Іспит.

Студент повернув по іспиті домів. Батько: А що, здав?

— Дуже добре! На загальне бажання мушу повторити.

Допиталася.

Лесько з плачем прибігає до хати.

— Що сталося? — питає мама.

— Я вдарився.

— Де?

— В коритарі.

— Та в що?

— В поруче.

— Та в котрім місци?

— Коло пані Левицької

Література для рільників

З ріжних причин, які подають для вияснення теперішнього більше-менше занепаду рільництва і упадку цін на продукти з домашних звірят, можна прийти до заключення, що фармер сам не є в силі контролювати остаточного збуту свого продукту по вивезенню його з фарми.

Воно виглядає, що зменшення кошту продукції в той час, як певні продукти є ще під нашою контролею, є нашим одиноким спасенням.

Одначе кошт продукції не може бути знижений в однім тижни. І тепер повторюваний клич „зменшуй кошт продукції" є більше запутаний і труднійший до уведення в життя.

Коли-б ми були уживали апробованих способів при провадженню наших господарств тому 30 або навіть 20 років, то правдоподібно нині могли-б витворювати наші ріжні продукти по найнисшім кошті і сим влучно могли-б стрітити конкуренцію на ринках. Як би воно не було, від тепер, чи се буде легко, чи тяжко робити, чи ми схочемо се робити охочо, чи будемо протестувати, воно виглядає, що ми є змушені або витворювати по нисшім кошті всякі фармерські продукти на продаж, або шукати иншого способу для прожитку.

Великі фарми чимраз більше уживають механічної сили і найновійших дослідів для зниження кошту продукції при управі збіжжа на продаж. Дрібні фармері знов змушені чимраз більше розвивати і удосконалювати ріжнородні продукти та вивозити їх на продаж приготовані в як найкращій формі, після ринкових вимог. Щоб було можливо робити те все при найменшім кошті, нам конче треба засягати всяких інформацій в тім напрямі, які подають для нас правительственні Департаменти Рільництва, Експериментальні Фарми, Рільничі Колеґії і приватні фармерські підприємства чи поодинокі успішні фармері. Значить, нам треба більше читати рільничу літературу, порівнювати ті ріжні досліджування із своєю практикою і що лучше та можливе, застосовувати в своїм господарстві.

Всякі вказівки чи поради на теми лучшого і кориснійшого господарювання є практичні. Вони є випробовані на фармах в ріжних обставинах і з триманих записок, а результати подані для публичної відомости, щоб инші фармері пробували так робити. То не є жадна фільозофія, як приміром маємо на теми релиґійні або політичні; не є жадне „книжкове фармерування"; як деякі собі уявляють. Се є спостереження і практичні досліди одних господарів, подані для відомости другим. Наш економічний поступ і добробут богато залежить від сего, як за скоро та влучно ми будемо присвоювати сі модерні способи для свого ужитку.

Рільнича література в анґлійській мові тут є дуже богата і практичного змісту. Ріжні періодичні журнали подають поради влучні до пори року. Ті фармері, що можуть читати по анґлійськи, повинні читати ті журнали. Домініяльний і провінціональні Департаменти Рільництва видають масу книжочок на ріжні теми, які висилають даром для кождого, хто напише до них і скаже про яку справу бажає дістати інформації. Фармері, які не можуть належито користати з рільничих інформацій в анґлійській мові, повинні бодай читати вказівки подавані час від часу в українських часописах і заохочувати ті видавництва своєю пренумератою та домаганням, щоб вони збільшували корисний матеріял на теми лучшого фармерування.

Автор сеї статті спостеріг, що домініяльний Департамент Рільництва і Експериментальні Фарми з Оттави видали вже 18 публікацій в українській мові. Від 1916 до 1923 р. видруковано 13 обіжників по 4 сторін кождий на ріжні теми. А вже від 1923 року (відколи почасти було більше домагання) видали 5 книжочок від 10 до 30 сторін. Я сумніваюся, щоб богато наших українських фармерів знали про се і діставали їх для перечитання.

Длятого подаю назви і заголовки змісту сих публікацій в ціли заохо-

чення українських господарів, які не можуть покористовуватись інформаціями в англійській мові, щоб дістали і перечитали їх, бо лише читанням і домаганням за рільничими публікаціями ми зможемо оправдати і поширити по требу друкування їх Департаментом.

Пять книжок від 10 до 30 сторін:

1) **„Солодка конюшина"** (Світ клевер), 16 сторін. Дослідження з Експериментальної Фарми в Брендон. Зміст: 1) Розповсюднення солодкої конюшини в Манітобі, 2) Вимоги щодо землі і підсоння, 3) Поліпшує землю, 4) Виміна засіву, 5) Солодка конюшина на сіно, 6) На пасовиско, 7) Плекання на насіння, 8) Ґатунки солодкої конюшини, 9) Січка, 10) Практична упра-

Звоження яблок з садів в Окенеґен Велі, Бр. К.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

ва, 11) Пори сіяння, 12) Міра сіяння, 13) Глубокість сіяння, 14) Охоронний посів, 15) Міра сіяння пшениці, як охоронного збору, 16) Способи збирання, 17) Кошення і роблення сіна, 18) Солодка конюшина з мішаними травами, 19) Солодка конюшина сіяна віддаленими рядками, 20) Щеплення насіння. Се є дуже добра книжочка про солодку конюшину.

2) **„Практична годівля бичків на преріях"** (7 сторін). Зміст: 1) Передне слово, 2) Яке значіння має продукція худоби, 3) Пожива і годівля, 4) Способи годованння, 5) Які бички годувати, 6) Захорона потрібна, 7) Як купувати худобу на годівлю, 8) Значіння якости і доброго викінчування, 9) Британські ринки.

3) **„Плекання і годівля свиней на**

продаж" (24 сторін). Зміст: 1) Раси і їх плекання, 2) Способи плодження, 3) Способи плекання на фармі, 4) Приміщення, 5) Корми і кормлення, 6) Домашні корми, 7) Куповані корми, 8) Мінеральні корми, 9) Деякі загальні заключення, плекання пацят і слабости свиней. Се є знаменита книжочка про плекання свиней.

4) **„Індики"** (14 сторін). Зміст: 1) Походження і історія їх, 2) Раси індиків, 3) Плекання індиків; розплодовці, приміщення, кормлення, несення яець, вигрівання, водження індичат, плекання по 6-ох тижнях, годівля, приготовлювання на продаж, 4) Деякі слабости індиків, як нюмонія, руп і чорноголовість. В книжечці є кілька ілюстрацій.

В славній Долині, Окенеґен Велі, Бр. К., плекають не тільки яблока, але й виноград прегарно удається, який вивозять на продаж.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

Се цінна книжечка для тих, що займаються годівлею дробу.

5) **„Чому і як уживати молоко"** (31 сторін). Ся книжочка видана Молочарським Відділом Домініяльного Департаменту Рільництва, знавцями виробів ріжних молочних продуктів і діетів для людей, головно для дітей. Вона подає богато ріжних приписів для приготовлювання молочних потрав і вияснює вартість ріжних виробів для людської поживи. Сю книжочку поручається головно для жінок господинь як на фармах так і в містах.

Авторка сеї книжочки в переднім слові говорить так: „Це є лист до вас, канадійські матері, бо на вас лежить відвічальність за це, щоби постаратися для молодих Канадійців о поживу, відповідну для здоровля тай

для умового і фізичного зросту. Добробут вашої родини у великій мірі залежить від поживи, яку даєте їсти, а від добробуту вашої родини залежить будучий добробут нації".

Слідуючих 12 спеціяльних циркулярів на 4 сторін зібрані з дослідів Експериментальних Фармів:

1) **„Плекання збіжжа на преріях".** Зміст: 1) Зимова робота — упряжна сила і знаряди, 2) Насіння — проба кільчення, 3) Средства на головню чи снітий, 4) Приготовлювання ріллі під пшеницю, ячмінь, овес і лен. 5) Густість сіяння збіжжа, 6) Підготовлювання ріллі до засівів на слідуючий рік, 7) Догляд парини, 8) Міри сіяння на акер, 9) Глибина сіяння.

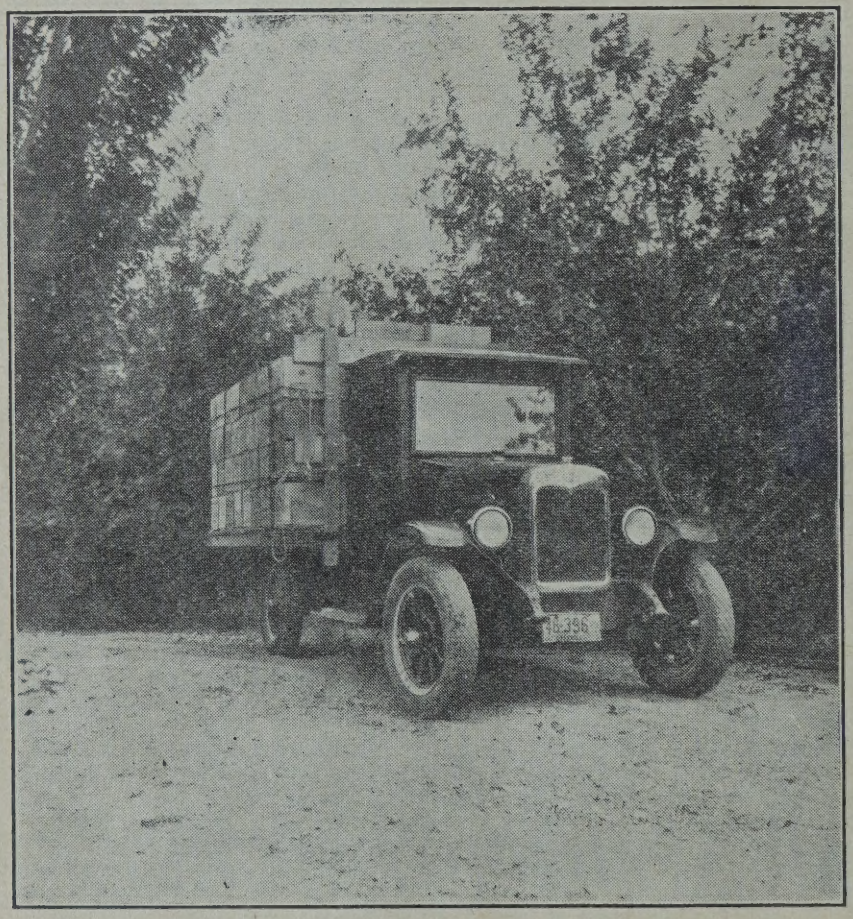

Е. Дж. Кидсон, який є властителем 17-акрового саду в Окенеґен Велі, Бр. Коломбія, звозить яблока грузовим троком.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

2) **„Чи знаєш свої буряни".** Зміст: 1) Способи нищення річних і дво-річних бурянів, 2) Способи нищення кілька-річних бурянів, 3) Нищення нових бурянів.

3) **„Голодинці — хроби і їх контроля".** Зміст: 1) Спосіб нищення хробів, 2) Отруйні средства.

4) **„Цілорічна куча (стайня) на безроги".** Короткі описи кучі, ілюстрації і пляни для будови є уміщені в циркулярі.

5) **„Годування товару".** Подані порції паші для коней, молочних коров, худоби на мясо, свиней і овець.

6) **„Годування молочної худоби".** Зміст: 1) Годування телят і ялівок, 2) Годування молочних коров, 3) Порції, 4) Годування молочної раси бугаїв, 5) Звичайні слабости молочних коров

і способи лічення.

7) **„Годування худоби на мясо".** 1) Годування і плекання телят, 2) Витовщування телят, 3) Зимове і літне витовщування бичків, 4) Правила Годування, 5) Слабости худоби на мясо і способи лічення.

8) **„Фармерське стадо" (кури).** Зміст: 1) Завідатель курей, 2) Новий рід або покоління, 3) Рід курей до плекання, 4) Годування, 5) Продаж.

9) **„Натуральне виклювування (вигрівання) дробу".** Зміст: 1) Гнізда для садження квочок, 2) Час вигрівання яєць, 3) Натуральне і штучне вигрівання курят, 4) Як робити гнізда, 5) Як нищити воші.

10) **„Переховок фармерської машинерії".** Пляни шопи, з ілюстраціями.

11) **„Копання і переховування бараболь".** Про способи будовання льоху.

12) **„Чому і як уживати збиране молоко".**

Справді деякі з тих публікацій не є дуже влучно переведені, однак інформації є подані фаховими людьми і тому є інтересного змісту.

За повисше названими книжочками і обіжниками треба писати впрост до:

Publication Branch,
Department of Agriculture, Ottawa.
або до:
Theo. Bodnar,
District Live Stock Promoter,
Ethelbert, Man.

УПРАВА ЯРИНИ ДЛЯ ГОДІВЛІ ДОМАШНИХ ЗВІРЯТ.

Досвід і практика показали, що фармері, котрі користуються расовими самцями для розплоду домашних звірят, мають добру поживу і відповідно їх доглядають — одержують добрі зиски з плекання худоби. А ті фармері, котрі хоч і користуються расовими самцями для розплоду, але про відповідну поживу і про належитий догляд худоби не дбають — зискують о много менше. Ті знов фармері, котрі не користуються расовими самцями, не дбають про відповідну поживу ні про догляд домашних звірят — не можуть надіятися ніяких зисків з плекання худоби. У них корови дають менше молока і мяса з такої худоби не богато, бо на ній лише шкіра та кости. А коли й продадуть свою худобу, то дістануть за неї таку ціну, що коли-б були продали те сіно, яке та худоба зїла, то були-б одержали за нього більше грошей.

Пожива для худоби є так само важною, як і расовий добір та догляд. Від якости поживи залежить ріст молодих звірят, ріст костей, а також скількість та якість мяса. Від поживи залежить також скількість та якість молока у дійних коров. Коли, приміром, молочні корови мають відповідну поживу і догляд, вони більше молока дають і довше дояться.

При годівлі подають худобі поживу зернову, пашну і сочисту. Зернова пожива є: овес, ячмінь, кукуруза, макухи. Пашна пожива є: сіно з трав, з конюшини, люцерни, соломи і зелена паша. Сочиста пожива є: квашениця (сайледж), годівельні бураки, бруква, морква і бараболі. У деяких краях уживають також гарбузів та динь для годівлі худоби.

В сій статті розкажу про те, як плекати бураки, брукву і моркву для годівлі домашніх звірят. Кожда з тих рослин має своє окреме примінення при годівлі худоби.

Годівельні бураки, або як дехто називає — мегальоси, особливо надаються для годування дійних коров.

Бруква (зовуть також — рутабага) є дуже добрим кормом для годівлі молодняку — бичків і овець.

Морква є відповідна пожива для коней.

Розуміється, сей поділ не є такий, що заперечує заміну сеї поживи иншою. Можна дійні корови годувати бруквою, морквою або бураками. Молоднякові, бичкам і вівцям, ся пожива також не зашкодить, треба лише го-

дувати умірковано. Коні також краще виглядають і не так скоро слабують, коли їх годується бураками або бруквою в разі, як нема моркви.

Плекання яринних рослин добре удається і є поплатне там, де засівна площа невелика, у кого число худоби не більше, як 10—12 штук і де нема відповідних споряджень для виробу квашениці. Особливо українські фармері повинні плекати яринні рослини — буряки, моркву і брукву — бо управної землі у них не богато, худоби мало хто з них тримає більше, чим 8 до 10 штук, а робочих рук, яких потрібно при обробці сих ярин — не бракує. Правда, при оброблюванню і переховуванню сих ярин треба доложити таки чимало праці.

Земля.

Сі ярини дуже добре удаються на чистій, то є незарослій бурянами землі, яка є добре угноєна гноєм з обірників. Коли-ж такої землі нема, то вистарчить яка будь земля, аби лиш добре угноєна і зорана в осени. Буряки, приміром, добре удаються на угноєній землі, яка має сольку (алкалай). Се, можна сказати, є одинока рослина, яка вибирає розмірно скоро сольку з землі при помочі гною. Сі ярини можна також сіяти і на весняній оранці.

Дуже корисною річчю є сіяти ті ярини там, де поле є заросле бурянами, бо при сапанню й підгортанню ярин винищується також і буряни.

Як сіяти насіння.

Поле під ярину повинно бути зоране глубоко. Рілля має бути добре заволочена і пухка. Коли засівається лише кілька акрів, насіння сіється рядками після маркования. Як є у кого огородницька сівачка, то можна нею засіяти. Коли-ж сіється більшу скількість акрів, то можна сіяти звичайною сівачкою, полишаючи леміші і дірки 30 цалів одна від одної, а всі инші дірки затикається. Для того, щоби не вилітало насіння дірками за богато нараз, його змішується з дертим ячменем, або иншим збіжжам. Так змішане насіння по-менше вилітає з сівачки і рідше засівається.

Як робити рядки.

На невеличких клаптиках землі роблять рядки призначеним для сього знарядом. Є се стовпець, довгий на 8 стіп, у який повбивані грубі деревляні зубці. Зубці є 1 цаль грубі і довгі на одну стопу, у віддалі 30 цалів один від одного. По середині є прикріплений дишель, за який тягне чоловік або й кінь, коли для чоловіка за тяжко. Коли тягнеться сей „маркер", його зуби орють ріллю і полишають за собою неглибокі рівні рівці. В сі рівці сіється відтак насіння руками одної або й більше з вище згаданих ярин.

Буряки.

Годівельних бураків є два роди. звичайні або меґальоси і цукрові буряки. Перші дають більший видаток з акра. Цукрові буряки є солодші, але видаток їх з акра є менший і їх тяжше переховувати через те, що мають в собі много цукру, тому й скорше псуються і гниють. Для того звичайні буряки (меґальоси) для годівлі худоби надаються найліпше. Звичайних бураків є кілька ріжних відмін. Є довгі, які є також найбільше видатні, є середні, овальні і круглі. З довгих „перфекшин лонґ ред" є найліпший ґатунок.

При сіянню сівачкою звичайно висівається около 6 фунтів насіння бураків на один акер. Коли сіється руками, то вистарчить около 4 фунти насіння на акер.

Найліпша пора для сіяння бураків є з початком місяця травня. Чим пізнійше їх посіється, тим менший буде видаток. Практика показала, що коли прим. засіялося буряки 30 квітня, то видаток був 29½ тона з акра, посіяні 15 травня видали 24 тони, посіяні на 30 травня видали 20½ тон.

Коли буряки підросли на три цалі, їх треба прополювати. Щоби не росли за густо, треба стинати сапою, полишаючи 8 до 10 цалів один від другого. Поміж рядками полеться культіватором на одного коня, або великим культіватором, у якім відкручується леміші, щоби не стинали бураків.

Коли поле заростає бурянами, треба сапання повторити кілька разів, бо коли бурян візьме перевагу над яри-

ною, то заглушить і припинить ріст ярини цілковито. В осени, як вже бураки дозріли, їх треба збирати. Середні, овальні і округлі бураки найкраще витягати із землі руками. Не так легко є виривати довгі бураки, особливо тоді, коли вони добре зародили. Їх коріння глибоко в землі і заки витягнеш кільканайцять бураків, то таки добре намучишся. Для того порадним є зробити плугом борозну яких 4 до 6 цалів від рядка бураків, відтак рвати бураки в сторону до борозни. В сей спосіб о много лекше і скорше вириваються бураки. Відтак бурачиння обривати від бураків і скидати на одну купу, а бураки на другу купу окремо. Ще краще, коли при ви-

Виноградник в Окенен Велі, Бр. Коломбія, везе свій збір до міста на продаж.

Світлина Інтернешенал Гарвестер.

риванню бураки відразу скидається на віз і звозиться до ями або до пивниці. Обтинати гичку ножем не є порадно, хіба втинати подальше від бурака, бо при обтинанню ножем затинається і бураки, від чого вони часто гниють.

Бруква.

Брукви є кілька ріжних відмін. Найбільше знана се пільна і шведська бруква. Пільна бруква є добра для годівлі в осени, на зиму вона не надається, бо скоро починає гнити. За те шведська бруква краще надається для годівлі в зимі. Між нею є кілька ріжних пород:

Інвіктус Свід, яка видає 21 тонів з одного акра.

Бенґголн видає 20 тонів з акра.

Дербі Бронз Тап видає около 19 тонів з акра.

Перфекшин видає около 18½ тона з акра.

Брукву сіється також рядками 30 цалів один від одного. Рядки робиться „маркером", або сіється сівачкою. Деякі фармері пробували сіяти брукву на горбках, але на горбках вона так не удається, як на рівній ниві. Сіяти брукву треба ранньою весною. Коли бруква уникне весняних морозів, то видаток буде дуже гарний.

Експерименти в Манітобській Рільничій Колєгії виказали, що

Бруква засіяна 30 квітня видала 25 тонів з акра.

Бруква засіяна 15 травня видала 22½ тона з акра.

Бруква засіяна 15 червня видала 16 тонів з акра.

Бруква засіяна 30 червня видала 12 тонів з акра.

Бруква засіяна 15 липня видала 4 тони з акра.

Коли бруква підросте на 4 цалі високо, треба її прополоти сапою. Пополюється так, щоби корчі були 8 до 10 цалів один від другого, аби було місце брукві розростатися. Поміж рядками плужкується малим культіватором з одним колесом, до якого запрягається одного коня. Можна одначе уживати і великого культіватора, лише треба відчепити від него ті леміші, які мали-б йти по рядках, щоби не стинали брукви.

Коли появляються хопта і буряни, то треба сапати частійше, бо як хопта і бурян возьме перевагу, то заглу-

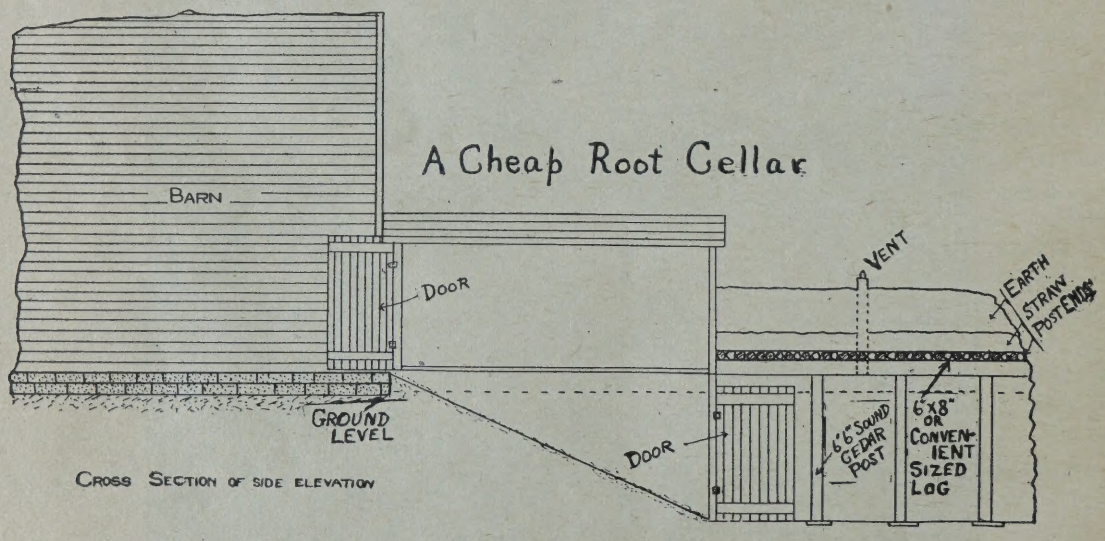

Поздовжний перекрій пивниці для переховування обкіпних ростин в зимі.

шить і припинить ріст брукви. В осени треба уважати, щоби більший мороз її не ушкодив. На невеличкім засіянім куску краще виривати її руками. На більшій ниві можна виорювати плугом. Гичку відтинати ножем і скидати на купу, а брукву ладувати на віз і звозити до пивниці.

Морква.

Для годівлі коней плекають моркву білу і жовту. Досвід показав, що біла морква краще надається для годівлі коней. Величина і вигляд моркви є ріжний: короткий, довгий і округлий. Має вона кілька ріжних назв: „вайт інтермідейт", „шорт вайт", „джаянт", „вайт восгес".

Моркву сіється рядками, 30 цалів один від другого, щоби відтак можна було уживати культіватора при чищенню з бурянів. Сіяти огородницькою сівачкою, або можна також і руками. Найкращий час для сіяння моркви — се початок місяця травня. Коли морква вже підросла дещо від зем-

лі, що можна розріжнити рядки, треба її прополоти, щоби не росла за густо, полишаючи корчі на 4—6 цалів один від другого. Прополювати треба руками. Є се повільна робота, але зате пожиточна. Сапати моркву можна таксамо, як бураки і брукву — при помочі культіватора. Коли-ж рядки посіяні густійше, ніж 30 цалів один від другого, тоді треба сапати руками.

В осени моркву вириває зі землі руками. Гичку обтинається ножем зо два цалі від моркви, ладується на віз і звозиться до пивниці. Коли

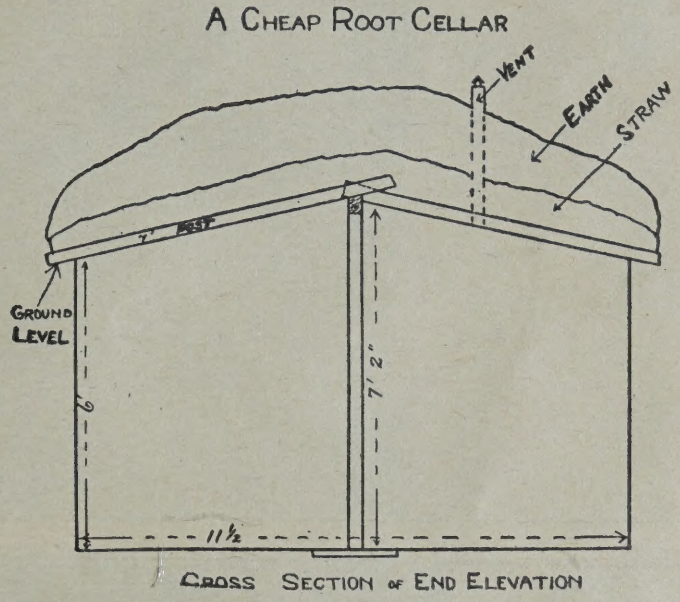

Поперечний перекрій ями (пивниці) для переховування обкіпних ростин в зимі.

морква за глибоко в землі і тяжко її виривати руками, тоді зробити плугом борозну на кілька цалів від рядка і сим улекшиться виривання.

Переховування годівельної ярини.

Годівельну ярину переховують в ямах, або у пивницях. На верх ями накладають патиків, відтак соломи, а на останку прикривають грубо землею. Треба однак зробити вентилятори для доступу воздуху до ями. Щоби стіни ями не обсунулися, добре є обложити їх дошками.

К. С. Продан.

ЗАСМІЙТЕСЯ.

Забобон.

— Слухай, друже, ти забобонний?
— Абсолютно ні!
— Ну, то позич мені сто долярів.

Відповіла.

— Господине, майте милосердя! В ґазеті пишуть, що літра молока повинна коштувати тільки 10 центів.
— То най собі пан ґазету видоять.

Високо.

Асекураційний аґент: Як високо хочете заасекурувати свій дім?
Властитель: Та аж по комин.

В суді.

Суддя: Десять літ важкої тюрми!
Обвинувачений: То прошу повідомити мою жінку, що я не прийду на обід.

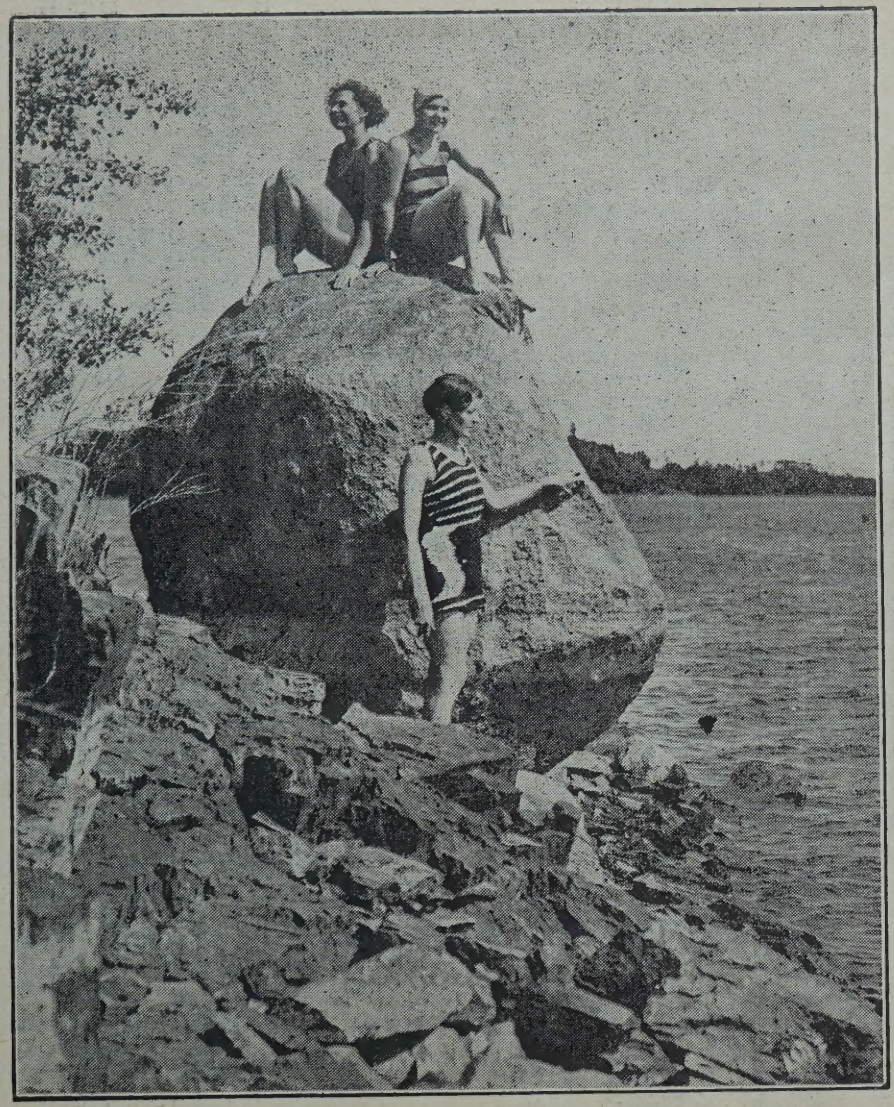

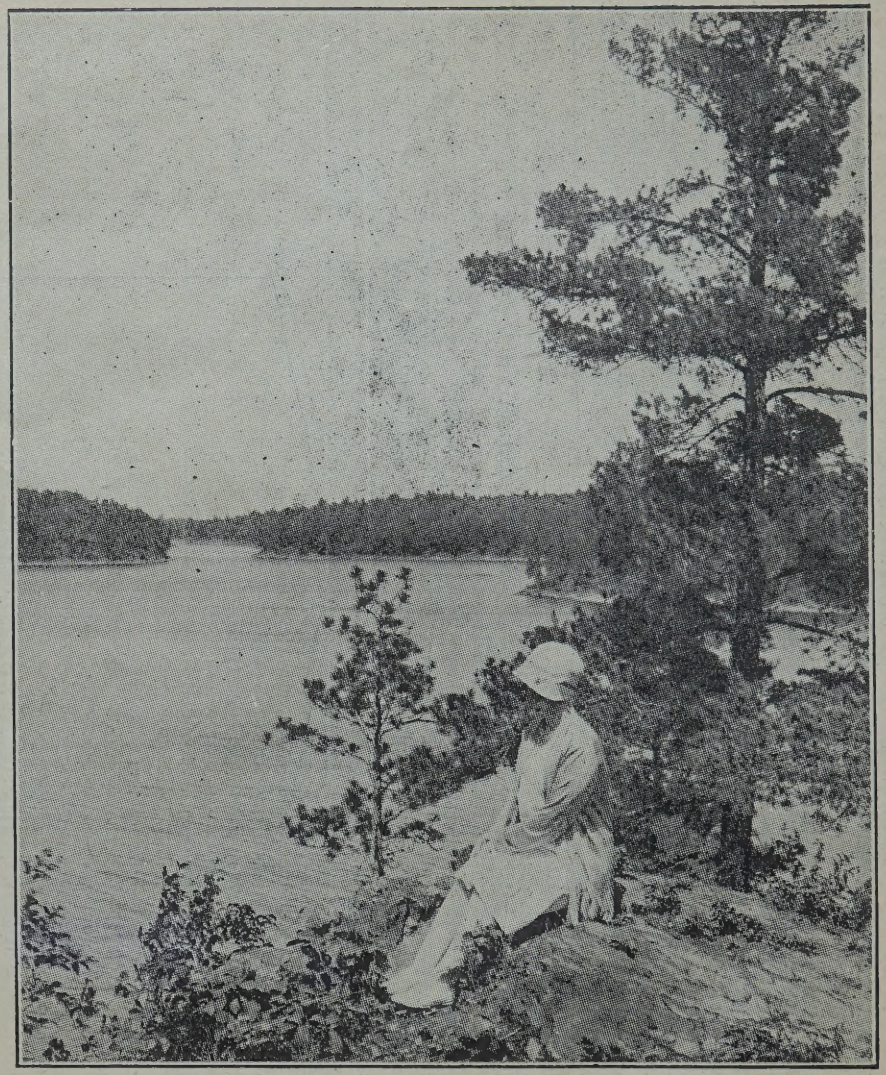

Озеро „Девіл Лейк", Кенора, Онт.

Світлина С. Р. R.

СІЧОВІ ВПРАВИ

ВПРАВИ ВІЛЬНОРУЧ ДЛЯ ХЛОПЦІВ.

1. ВПРАВА.

Пісня: „Гей, там на горі Січ іде!

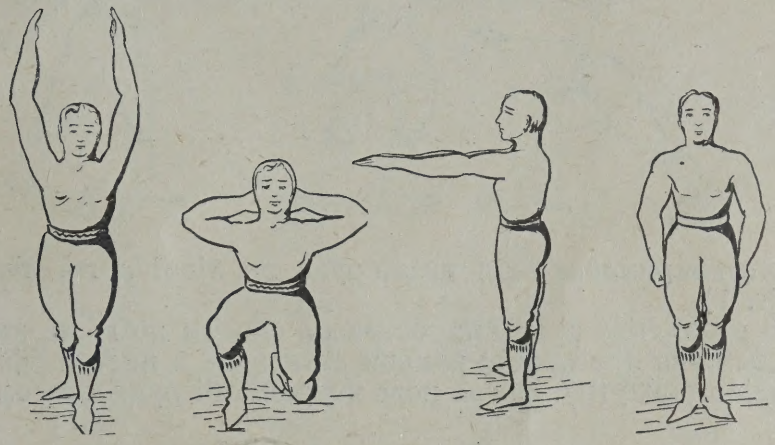

1. Права нога взад, руки в гору долонями звернені до себе (фіґ. 1).
2. Права нога вперед, обі руки на карк, на лівій нозі клякнути (фіґ. 2).
3. Зворот в ліво. Обі руки вперед поземо (фіґ. 3).
4. Постава (фіґ. 4).

2. ВПРАВА (Плавання).

Пісня: Човник хитається.

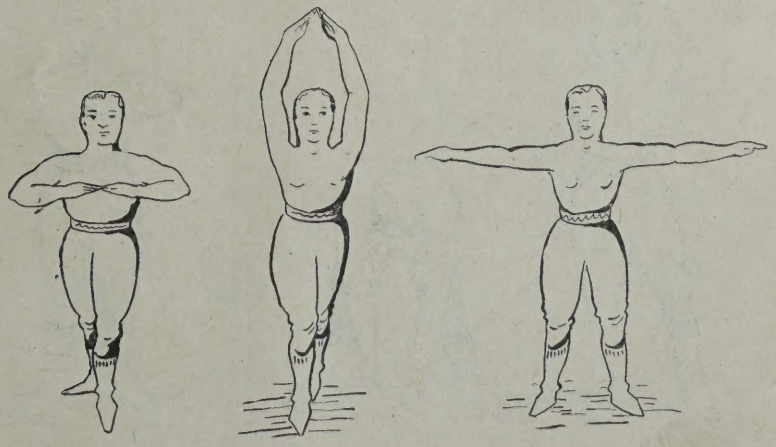

1. Права нога взад, обі руки з отвореними долонями на груди (фіґ 1).
2. Права нога вперед (встав на пальці). Обі руки спойом вгору (фіґ. 2).
3. Зворот в ліво. Обі руки вбоки поземо (фіґ. 3).
4. Постава.

3. ВПРАВА (Мет каменем).

Пісня: Гей, нумо браття до зброї!

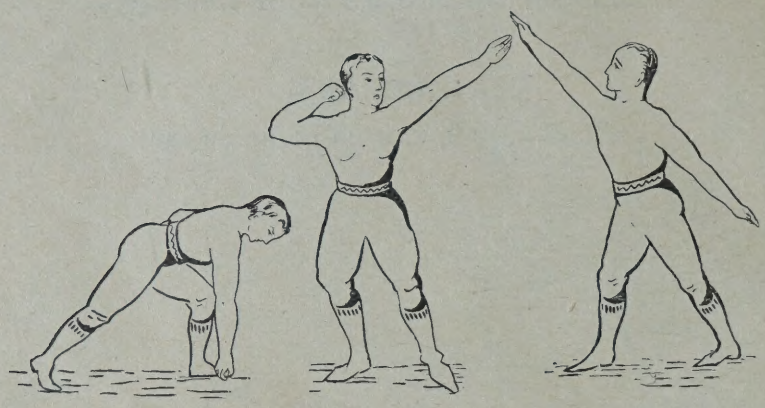

1. Права нога випрямлена взад, права рука до лівої ноги, ліва рука на бедрах (фіґ. 1).
2. Податися взад. Ліва рука випростована скосом до гори, заклін на правій нозі. Права рука при правім рамени затиснена в пястук (фіґ. 2).
3. Зворот вліво (кинути). Права нога вперед, обі руки скосом (фіґ. 3).
4. Постава.

4. ВПРАВА.

Пісня: Соколи, Соколи!

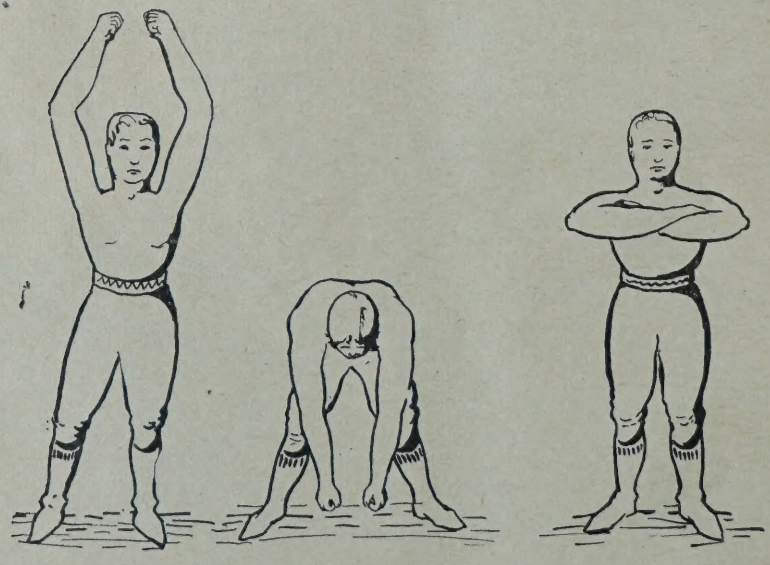

1. Права нога вбік, обі руки затиснені в пястуки вгору (фіґ. 1).
2. Постава розкрочна, обі руки з затисненими пястуками до землі (фіґ. 2.).
3. Зворот вліво. Обі руки на груди (фіґ. 3)
4. Постава.

ВПРАВИ ЛЕНТАМИ ДЛЯ ДІВЧАТ.

ПОЯСНЕННЯ.

Розставка така сама, як до всіх инших вправ. По розставці приходить приказ: „Ленти до вправ!" На сей приказ руховички здіймають ленти із себе, ловлять руками около 20 цм. від кінців і прибирають поставу.

ПОСТАВА: Ноги як на позір, руки попри себе вділ, трохи відхилені на боки, лента звисає луком.

Пісні до вправ: 1) „Взяв би я бандуру", 2) Там на горі сніг біленький", 3) „Ніч яка, Господи", 4) „Прощайте гори"...

1. ВПРАВА.

1. Правою ногою виступити вперед. Права рука з лентою наперед себе, рівнобіжно до землі, ліва рука з лентою на клуб. Лента звисає луком.
2. Постава.
3. Лівою ногою виступити вперед. Ліва рука з лентою наперед себе, рівнобіжно до землі. Права рука з лентою на клуб. Лента луком.
4. Постава.

5. Права нога взад. Ленту закинути обома руками на плечі. Пястуки над раменами, а лента на плечах звисає луком.
6. Постава.
7. Зворот вліво. Обі руки перед себе рівнобіжно. Лента звисає між руками луком.
8. Притягнути праву ногу до лівої і прибрати поставу.

2. ВПРАВА.

1. Виступити правою ногою пів вправо. Лента на плечі, права рука пів вправо до гори, ліва рука на діл (фіґ. 1).
2. Постава.
3. Лівою ногою виступити пів вліво. Лента на плечі, ліва рука пів вліво до гори, права рука на діл (подібно як фіґ. 1).
4. Постава.

5. Ліва нога взад. Руки зігнені в ліктях піднести перед себе в гору (лікті в діл при собі, пястуки до висоти барків). Лента луком звисає.
6. Постава.
7. Зворот в ліво. Ленту обома руками закинути на праве рамя. Оба пястуки на правім рамени — лента зложена вдвоє.
8. Постава.

3. ВПРАВА.

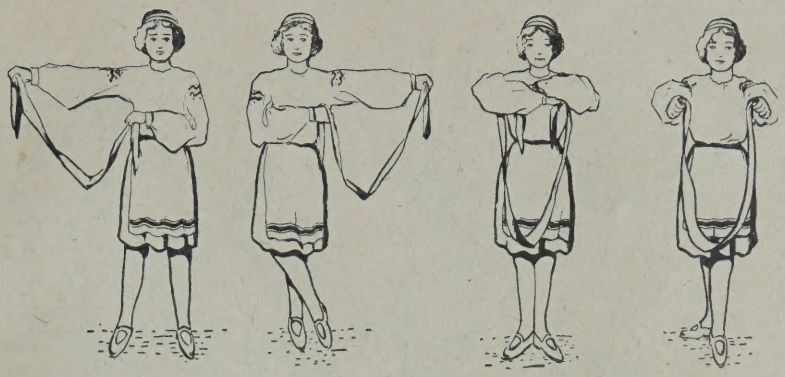

1. Розкрок вправо. Права рука випрямлена вправо, рівнобіжно до землі, лівий пястук до правої пахи. Лента луком звисає.
2. Права нога перед ліву (перехрест ніг). Ліва рука випрямлена вліво рівнобіжно до землі, правий пястук до лівої пахи. Лента луком.
3. Ногами постава, руки на грудях на вхрест, лента луком.
4. Ліва нога вперед, руки випрямлені вперед себе рівнобіжно до землі, лента луком звисає.

5. Ліва нога взад. Правий пястук до лівого клуба, ліва рука взад скосом до землі. Лента луком.
6. Ногами постава. Лівий пястук до правого клуба, права рука взад скосом до землі. Лента луком.
7. Зворот вліво. Ленту закинути на плечі (як в першій вправі на 5).
8. Постава.

4. ВПРАВА.

(Ленту складається вдвоє і береться за оба кінці. Постава: ноги як все, руки як передтим, лента випрямлена.)

1. Правою ногою виступити пів вправо. Лівою рукою пустити ленту, рівночасно правою рукою махнути високо лентою пів вправо під кутом 45'. Ліва рука в клуб (фіґ. 1).
2. Постава. (При ловленню другого кінця ленти треба зачинати від тої руки, що в ній держиться ленту, відтак пересунути).
3. Лівою ногою виступити пів вліво. Правою рукою пустити ленту, рівночасно лівою рукою махнути високо лентою пів вліво під кутом 45'. Права рука в клуб.
4. Постава (як при 2).

5. Ліва нога взад. Ленту держучи випрямлену рівнобіжно до грудий, дати під бороду.
6. Постава.
7. Зворот вліво. Руки до гори. Лента випрямлена над голову, рівнобіжно до землі.
8. Постава.

По вправах слідує приказ: „Лента до походу!" Всі припинають ленти через праве рамя, лівий клуб.

Залози і їх виділини

Порозміщувані по ріжних закутинах нашого тіла, знаходяться маленькі тільця, котрі відграють дуже важну ролю в нашім життю, хоч по вигляді видаються незначними. Ті маленькі орґани виділюють з себе певні соки, а тому, що сі соки не появляються на зовнішних частях тіла, так як приміром слина, але входять прямо в орґанізм через кровобіг, ми називаємо їх внутрішними соками, або внутрішними виділинами. Орґани, що виділюють ті соки, називаються залозами внутрішних виділин.

Таких залозів внутрішних виділин нараховуємо яких десять в нашім тілі. Дуже можливо, що їх є богато більше, але медична наука покищо ще не вспіла вислідити більшого числа. До сих залозів належуть слідуючі орґани тіла людини: 1) Щитова залоза, 2) Прищитова залоза, 3) Наднирькові залози, 4) Черевослинка, 5) Печінка, 6) Тмина залоза, 7) Селезінка, 8) Підмозкова залоза, 9) Полові залози, 10) Пінеалова залоза.

Щитова залоза.

Щитова залоза, або щитівка, міститься в шиї наперед гортанки, низше щиту (Адамового яблока). Вона ділиться на дві части, котрі лежуть по боках гортанки, а в низу злучуються вузеньким містком залозної тканини. Щитова залоза є довга около 5 цм. і важить приблизно 30 ґрамів. Її субстанція складається з чисельних малесеньких міхурчиків, котрі є завбільшки порошинок, і котрі в нормальнім стані є заповнені матерією, яка є подібна до желятини. Ся матерія є внутрішною виділиною, витворена спеціяльними клітинами, котрі творять стіни тих міхурчиків. Сей сік дістається прямо, чи через пасокові проводи, до загального кровобігу, а відтак до орґанізму.

Лікарські наукові досліди впевняють нас, що сі виділини щитової залози відграють поважну ролю у виміні творив (метаболізмів) в ріжних тканинах, а головно в тканині нервового укладу. Зауважено, що зменшення продукції сеї виділини витворює кретинізм в дитинстві, а миксодему в старшім віці, недуги, котрі означуються малоростом, спухлим обличчам, неясними рисами, рідким волоссям та грубою і сухою шкірою.

Жертви тих недуг стоять низько умово. Обі сі недуги, а головно кретинізм вилічується витягом щитової залози.

Надмірна продукція сеї внутрішної виділини дає почин до ріжних хоробливих ознак, з котрих головнійші є: крайна нервовість, тремтіння мязів, биття серця, витріщування очей і побільшення самої щитової залози. Послідні дві ознаки, то є витріщування очей і побільшення щитової залози, надають тій недузі назву: окате волє. Лік на того рода волє є — завчасне вирізання щитівки.

Звичайне волє, котре часто появляється в молодім віці, а головно в дівчат, та котре, крім побільшення залози щитової инших ознак не виявляє, є спричинене ізза браку йодини в тілі. Воно мало споріднене з окатим волєм. Ліком на таке волє є йодина під строгим доглядом лікаря.

Прищитові залози.

Тканина щитової залози покриває собою дві пари маленьких сферичних тілець, котрі називаються прищитовими залозами. Своєю структурою вони мало ріжняться від щитової залози, але за те відріжняються від неї своєю питомою виділиною, котра вичищує орґанізм з певних трійливих субстанцій витворених в процесі виміни творив (метаболізму).

Людина, в котрої віднято прищитові залози, попадає зараз в сильні корчі і остаточно умирає. Се пояснюється тим, що в відсутности згаданих виділин нагромадження трійливих соків при виміні творив, ділає на нерво-

вий уклад і на мязи, що спричиняє сильні корчі і неминучу смерть.

Надниркові залози.

Надниркові залози, котрих є дві в нашім тілі, містяться над нирками і обі разом важуть коло 14 ґрамів. Вони зложені з великого числа клітинок, котрі знова погруповані на комірочки злучнотканними перегородками.

Осередкова частина сих залоз виділює з себе сік, котрий називається адреналіною. Адреналіна відзначується тим, що своїм діланням звужує кровоносні жилочки та хвилево зміцнює силу серцевого биття. Через звуження малих кровоносних судин, уплив крови до волоскових судин припинюється так, що кров остається в великих бючках. Се спричиняє підвисшення утиску крови.

В нормальнім процесі життя адреналіна безнастанно переходить у кров у маленькій скількости і таким чином тримає настрій та тон кровоносних посудин у добрім порядку. Однак є

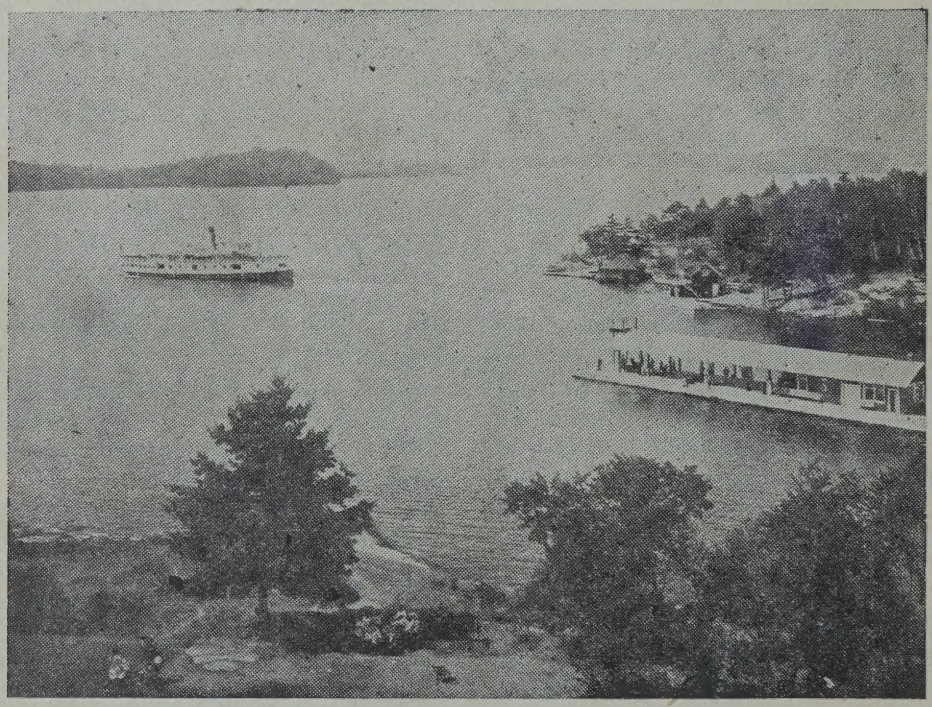

Озеро Мускока в Онтеріо.

Світлина Канадійських Національних Зелізниць.

хвилі, коли ся адреналіна входить у кров в надмірній скількости. Тоді утиск крови раптом підвищується, серце скоро бється і людина попадає тоді в стан хвилювання, як страх або злість.

Адреналіну тепер вже виробляють синтетично. В лікарстві вживається її головно до спинення малих кровотоків та до підкріплення серця в певних випадках.

Черевослинка.

За шлунком, сягаючи від дванайцятниці (рід кишки) з правого боку до селезінки в лівім боці черевної ями лежить подовгастий, мов стяжка, орґан, що зветься черевослинкою. Ся залоза складається з великого числа маленьких міхурчиків, котрі малими цівочками получені з черевослинним проводом, котрий знова отворюється до дванайцятниці. Поміж міхурчиками знаходяться гуртки клітинок, котрі по характері їх розміщення звуться „острівцями черевослинки" або „острівцями Лянґерсона".

Виділини черевослинки є два роди: зовнішня і внутрішня. Зовнішня виді-

лина сеї залози витворена клітинами міхурчиків і називається черевослинним соком. Сей сік витікає черевослинним проводом до кишок, де сповняє важну функцію в травленню поживи.

Внутрішня виділина черевослинки називається інсуліною і є витвором клітинок „островців Лянґерсона".

Інсуліна контролює споживання цукру тканинами нашого тіла тим способом, що перемелює цукор в таку форму, в якій він може бути окислений в клітинах. Иншими словами сказавши, в відсутности інсуліни цукор остається неокислений і він тоді нагромаджується в крові і виходить з мочею на двір. Надмірне нагромадження цукру в крові спричинює цукровицю. Ліком на сю недугу є відповідна дієта і інсуліна.

Печінка.

Найбільша залоза в нашім тілі є печінка. Крім виділювання жовчі та деяких її инших функцій, печінка ще має задачу перемінювати весь цукор, що входить до кровобігу з кишок в формі глюкози, на цукрород (глікоґену). Печінка є одним з найважніших, так би сказати, шпихлірів цукру в нашім тілі. Загальним припущенням фізіольоґів є, що перемінення глюкози на глікоґен, а відтак глікоґену на глюкозу, як звичайно воно буває, відбувається при помочі певних внутрішних соків, виділених певними клітинами печінки, але чи в дійсности така виділина істнує, невідомо, бо покищо нікому ще не вдалося віднайти її.

Підмозкова залоза.

Ся залоза, котра є величини і форми ліскового оріха, є злучена тонкою ніжкою зі спідною частиною мозку і лежить в кістній щілині, що загально є знана як турецьке сідло. Вона складається з двох частин, передної і задної. Функція передної частини тісно звязана з ростом кісток. Се заключення є основане на клінічнім спостереженню, що надмірна продукція виділини передної части підмозкової залози спричинює великанство або акромеґалію, а знов зменшення продукції згаданої виділини веде до малорости.

Задна часть підмозкової залози містить в собі ряд клітинок, що витворюють певний сік, котрий називається пітуітріною. Ся виділина ділає на орґанізм подібно, як адреліна, а особливо на гладкі мязи матиці. Її запускається поліжницям по породах для спинення кровотоку та приведення матиці до нормального стану.

Селезінка, тмина залоза, пінеалова залоза і полові залози.

Хоч повисше названі залози безсумнівно відграють важну ролю у життєвих процесах нашого тіла, з браку місця мушу вилишити їх сим разом від опису.

Др. Н. Д. Голубіцький.

Цікаві дотепи.

Не може помочи.

Слуга: Прошу пані, на дворі якийсь чоловік співає і просить, щоби йому помочи.

Пані: Скажи йому, що я ніколи в життю не співаю.

В суді.

— Чи ви були вже коли карані?

— Ні, тільки вже два рази був жонатий.

З радянського гумору.

— Як мені заадресувати листа, щоби він попав безпосередно до рук Петра Івановича?

— Пишіть: Петрові Івановичові до рук власних.

— Та як? Право власности тепер знесене.

— То пишіть: Петрові Івановичеві до рук даних йому на досмертне орудування.

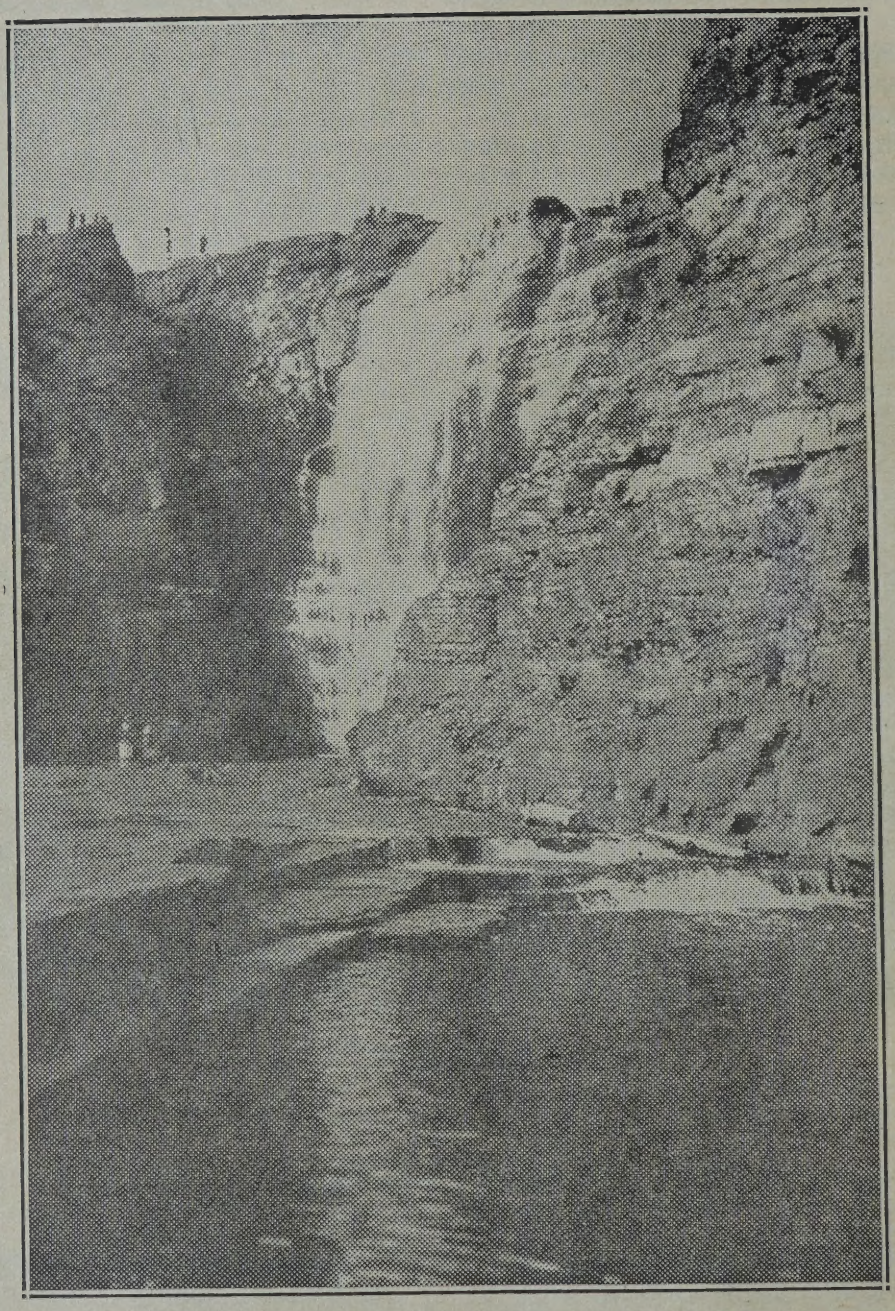

Какабека водопад коло Форт Віліям, Онтеріо.

Світлина Канадійських Національних Зелізниць.

Наша Молодіж

Коли говоримо про нашу молодіж, то зачіпаємо найважнійшу і мабуть найбільш делікатну життєву справу, — справу народньої ваги. Бо молодіж — се будучий нарід. А хіба можна представити собі щось більшого, як справу народа, а тим самим і цілого людства?

Від нашої молодіжи залежить будуччина нашого народа. Коли хочемо для себе світлої будуччини, то не можемо нецікавитись так важною і складною справою, яку беремо саме тут під розвагу. Коли-ж одначе хочемо пропасти як нарід, то не робім нічого, а ціль наша сама собою осягнеться.

Хто знає нашу молодіж по околицях, містах та місточках в Канаді, то не потребує застановлятися довго над будучністю нашого народа за яких 10 — 15 літ. По стебелинці пізнають колос, — по цвіту овочі. Сконстатувати мусимо факт, що перед нами з отвореною пащекою стоїть небезпека винародовлення.

Сей факт є омріяна панасея певного гуртка людей, однак сі люде не здають собі справи, що переходові стадії винародовлення забирають за собою богато часу, а час сей витворює дуже непожадані наслідки, — деґенерацію. А признати треба, що соціяльна деґенерація є богато гірша ніж фізична.

Не будемо входити в можливість винародовлення, або в питання кілько часу сей процес забере. Ми лише скажемо собі словами Софії Галечко: „Ми жили, живемо, і жити будемо!"

Що-ж маємо робити відносно нашої молодіжи?

Мусимо насамперед усвідомити собі ті виховавчі чинники, які впливають прямо чи посередно на ті малі єства, що в будуччині мають стати заступниками нашими, носителями нашої традиції. Сі чинники є:

1) Родина, 2) Школа, 3) Церква, 4) Часописи, 5) Діточі Товариства.

Родина була і все остане колискою виховання. Найбільші люде світа завдячують свій успіх домашньому вихованню. Сильні народи світа сего мали свій початок в добрих, примірних родинах. Також початок всякого зла можна в більшости випадках дослідити в тих перших літах виховання, яке дали родичі і близьке окруження. Щоби родичі належно сповнили своє завдання відносно своїх дітей, треба звернути увагу на такі річи:

1) В домі треба вживати чисту мову, вільну від домішки чужих слів.

2) В домі повинні бути книжки і часописи, відповідні до читання для дітей.

3) Конче треба, щоби була окрема кімнатка, де діти мали-б вчитись і приготовляти свої шкільні задачі.

4) Треба мати вироблену привичку, де діти читали-б в родиннім гуртку.

5) Треба дітям оповідати або читати про нашу минувшину, край, звичаї ітп.

6) Треба мати бодай якісь окази нашої культури, вишивки, образи, музика, пісні, танці.

7) Не треба бути дуже „модерними" і принимати все, що появиться, а тимчасом залишати все своє давне, добре і випробоване.

8) В кождім домі треба установити певний, означений час, в котрім всі діти шкільного віку мали-б приготовляти свої шкільні лекції або заниматися читанням взагалі.

9) Родичі і всі старші в дома мусять мати на увазі, що примір є найважнійшим чинником в науці. Отже, повинні все ставити добрий примір для своїх дітей.

Другим важним виховуючим чинником є церква. Тут також наша молодіж тратить чимало тому, що часто істнує думка, що церква се місце для дорослих. А так воно бути не може. Христос давав першенство дітям між старшими, — ми мусимо також подібно робити. Щоби церква сповняла

свої функції належито відносно дітей, то треба:

1) Щоби все, коли є відправа в церкві, родичі брали своїх дітей з собою.

2) Щоби діти були на переді в церкві, а не гралися на церковнім подвірю поміж фірами або автомобілями.

3) Треба, щоби священик, крім проповіди для старших, все мав малу, зрозуміму та інтересну проповідь також для дітей. Діти люблять відчувати, що ними хтось інтересується.

На третьому місці мусимо поставити школу, яка з загального погляду дітей і старших є найважнійшою установою виховання. Одначе в многих випадках школа не сповняє завдань, які суспільність напівсвідомо на ню накладає.

Є одна обставина, що ставить школу в помилково зрозуміле положення. А нею є — що наука і виховання не є синоніми, але два зовсім окремі поняття. Наука, се так ніби знаряд, а виховання, се знання орудувати тим знарядом. Людина може мати дуже гарну науку, але немаючи доброго виховання, може ту науку зловживати. Так само як можна мати сокиру і робити з нею добро або шкоду. Через великий протяг часу, школу вважалось лише за установу, де здобуваєсь науку. Однак тепер, сей погляд є до великої міри змінений. Всі педагоги починають приложувати справу виховання до шкільної науки, і добре, примірне виховання ставлять на першу точку доброго образования. Отсе треба знати всім нам.

Щоби школа була успішною в вихованню нашої молоді і приготовляла її до корисного життя, треба звертати увагу на отсі річи:

1) Повинна бути повна кооперація і порозуміння між учителем а родичами.

2) Учитель мусить уважати на виховання дітей.

3) Родичі не повинні ніколи критикувати учителя в присутности дітей.

4) Не треба посилати дітей „най професорови голову гризуть", але уважати, щоби кождого дня вони приносили якісь признаки зі своєї роботи в школі.

5) Треба старатися, щоби один і той самий учитель оставав на одному місці через довший час.

6) Школа не повинна бути кісткою релігійних роздорів.

7) До заряду шкільного треба вибирати тих людей, що є заінтересовані школою. Вони повинні старатись так робити, щоби бути гордими зі своєї роботи.

8) Вакації шкільні повинні бути літом, коли погода сприяє відпочинкові дітей.

9) Учитель повинен бути активною людиною в громаді.

Четвертим чинником є часописи. Їх вплив на виховання, помимо того, що є менше прямий, є за те більше сталий, чим инших чинників. Один часопис може собою захоплювати величезне число дітей і своїм матеріялом ділати додатно або відємно на їх характер.

Маємо часописи лише для дітей, а другі лише для дорослих. Число діточих часописів в нас дуже обмежене; на се складаються дві головні причини:

1) Бракує відповідного заінтересования діточою літературою зі сторони виховавчих кругів, — учителів, священиків і провідників взагалі.

2) Родичі недоцінюють ваги такої літератури і не передплачують своїм дітям діточих часописів та журналів.

Щоби діточа преса сповняла як слід своє завдання, повинна мати на увазі отсі засади:

1) Матеріял має бути цікавий для молоді.

2) Треба вважати на вагу доброго характеру в вихованню і присвячувати довільно місця на лектуру морального змісту.

3) Впоювати любов до рідного всіми можливими способами.

4) Плекати і підтримувати релігійність.

5) Подавати зразкові уступи з історії рідного краю.

Згадуючи про часописи для старших, треба з вдоволенням замітити, що „Діточі Кутки" присвячені для молоді є дуже доброю річчю. Однак, сі „кутки" треба би уліпшити добором відповідного матеріялу до читання та образцями. В дійсности, молодіж ко-

ристає дуже мало з тих традиційних „листів", де пишеться про вік дописувателя, про його школу, про імя учителя, про те, як він вчить ітп. Оригінальність і розвиток думки є важні річи. Треба дати спромогу дітям думати, дискусувати. В сьому можуть помогти богато учителі і всі другі, що прямо занимаються вихованням. Часописи знова, повинні присвячувати більше місця і плянового проводу для дітей.

Пятий чинник, який впливає корисно на виховання дітей, — є діточі товариства. Діточі товариства можуть з добрим та пляновим проводом обняти собою великий простір і дуже много зробити в напрямі доброго виховання.

Всім виховникам треба звернути увагу на те, що тепер великі кадри українських хлопців і дівчат, котрі покінчили публичну школу, а не будучи ще „дорослими", опинилися без проводу. Відповідних орґанізацій для сього дорасту у нас нема, а в товариствах для старших не знайде для себе задоволення. Що-ж діється?... Ми бачимо велику „буйність" в сих дорастках, а тому що вона немає добрих стежок, звертаєсь самопас на злі дороги. Молодь береться до піятики, бійки, розпусти та подібних непримірних проступків, які без сумніву ведуть до упадку весь наш загал. Длятого кождий свідомий Українець повинен дбати про те, щоби в його місцевости було зорґанізоване товариство виключно для дорастаючої молоді, де вона знаходила би для себе поучення і розривку під розумним проводом старших.

Беручи під увагу, що Союз Українців Самостійників та Союз Українок Канади вже обговорювали сю справу кількома наворотами, можна надіятись, що передові круги нашої суспільности розуміють велике значіння сеї справи. Треба лише, щоби справа діточих товариств була переведена в життя в найблищому часі. До сеї роботи надаються найбільше учителі, а в другій мірі жіночі товариства. Та щоби була якась пляновість переведення сеї справи в життя, треба виробити подрібний проєкт орґанізації та роботи таких товариств. Зразки до такого проєкту можна брати від анґлійських діточих товариств як „Бойс Скавтс", „Ґирлс Ґайдс" ітп. Той, хто возьмеся за діло і виготує такий плян роботи, заслугувати-ме на признання всего загалу. Другі-ж, що займуться переведенням сего в життя, будуть мати не менші заслуги. Чим скорше український загал зрозуміє і займеться вихованням дорастаючої молоді, тим краще.

Думаймо, працюймо, а будуччина наша!

Ів. Данильчук.

СМІХОВИНКИ.

Спробуй.

— Як не позичиш мені 10 долярів, то я хіба збожеволію і піду до Брендону.

— А ти думаєш, що в Брендоні тобі хто позичить?

Причина.

Чому се молоко таке рідоньке?

— Тому, що як корови йшли до дому, то тоді дощ падав.

В школі.

— Що то є вітер?

— Вітер, вітер... то є такий воздух.

— Який воздух?

— Що спішиться!

Свояки.

— Чи Мирон ваш свояк?

— Так — трохи: він є третим мужем другої жінки мойого першого чоловіка.

„Український Голос"

(З нагоди 20-ліття видавання „Українського Голосу".)

Перше число часопису „Український Голос" появилося з друку з датою 16-го березня, 1910 року, в Вінніпеґу, Ман.

Від того часу аж дотепер виходив як тижневик кождої середи зразу на 8 сторін, відтак на 4, то знов на 6, на 12, а через деякий час виходив навіть на 16 сторін. Тепер виходить на 12 сторін, формату фоліо, 16.4x22.2 цалі. Річна передплата в Канаді $2.50, поза Канадою $3.00.

Дня 26-го березня, 1930 року, Видавництво святкувало 20-літню річницю видавання часопису і з сеї нагоди видало ювілейне число „Українського Голосу" на 20 сторін, в якім було уміщено много цінних спогадів про тяжкі початки, матеріяльні недостатки, про обставини і супротивности, які треба було поборювати, а також про осягнення Видавництва на просвітно-культурнім полі між Українцями в Канаді за останніх двайцять літ.

Понизше подаємо кілька описів, взятих з ювілейного числа „Українського Голосу", які є написані людьми, що самі працювали від самого початку видавання часопису, або які стоять в близькій звязи з „Українським Голосом" і знають його історію.

І.
З ПЕРЕД 20-ти ЛІТ.

Двайцять літ поза нами — час недалекий, але коли нагадувати, то кільо призабулося. Не помагає, що хтось се і те переживав. Хід часу всі написи в нашій памяти затирає.

А 20 літ минає від появи першого числа „Українського Голосу", з датою 16 березня 1910 року.

Розуміється, що історія „Українського Голосу" сягає дальше. Бо в 1909 році були приготовання, а ще перед тим були причини, що спонукували думати про видавання українського часопису. Треба би згадати, як ті наші причини бачили наші сусіди і підсували нам свій крам, нашою краскою закрашений і нашим медом засолоджений.

Така доля всіх подій на світі, що коли вони творяться, тоді ніхто не думає писати їх подрібної історії. Люде беруть в руки те, що приносить день, завтра беруть нове, а вчерашне кидають і забувають. Доперва коли по літах оглянуться, то бачуть, кільо цінного матеріялу пропало.

Таке було і з „Українським Голосом". Хіба хтось міг в 1910, 1911 і 1912 році думати, що саме тепер, 1930 року, прийдеться нам святкувати 20-ліття „Українського Голосу"? Тоді годі було справитися з тодішними труднощами, а не те, щоби думати вже про будучі свята і ювілеї. Заводити тоді „Денник" і занотовувати подрібно біжучі події, се було би додатковим тягарем до того, що тоді важко було нести.

Але головне не забулося і воно повинно увійти до нашої історії. Се-ж частина Загальної Історії нашого народу. Се доказ, що Сини і Дочки Українського Народу пійшовши в світ, не дармували. Талану не закопали. А для будучих поколінь буде воно приміром і дороговказом — заповітом батьків, дідів і прадідів.

Перші початки.

Від кого вийшла перша думка видавання „Українського Голосу", я точно не пригадую.

В Злучених Державах була тоді „Свобода", що нам подобалася, але для наших щоденних потреб була за далеко. В Вінніпеґу був „Червоний Прапор", потім „Робочий Народ", але вони були вузкопартійні. Був „Канадійський Фармер", та його видавали англійські ліберали. Був „Ранок" — його видавали чужі пресбитеріяне. Серед таких відносин зродилась думка видавання першого українського

народного часопису в Канаді.

Серед гуртка, що обдумував пляни видавання, були на той час бувалійші від мене. Був Т. Д. Ферлей, Андрій і Гаврило Сліпченки і може ще дехто і мабуть серед них найперша думка про негайну конечність видавання часопису зродилась.

Зимою при кінці 1909 року я приїхав до Вінніпеґу, як той, що при виданню часопису придасться. Але справа йшла поволи — грошей було мало. Тай звідки їх взяти? Давав що хто міг, але богачів між нами не було. А хто міг би дещо більше дати, то оглядався, щоби на непевнім не стратити. Хіба-ж хто знав, як загал до нашої роботи віднесеться?

Запитали ми Ардана, редактора „Свободи", що він думає. А він:

— З тисячею долярів можете починати, але я не радив би. Буде тяжко.

Наради наші часто бували в хаті Андрія Сліпченка, 630 Маґнус Аве.

Мир. Стечишин,
теперішний редактор „У. Голосу".

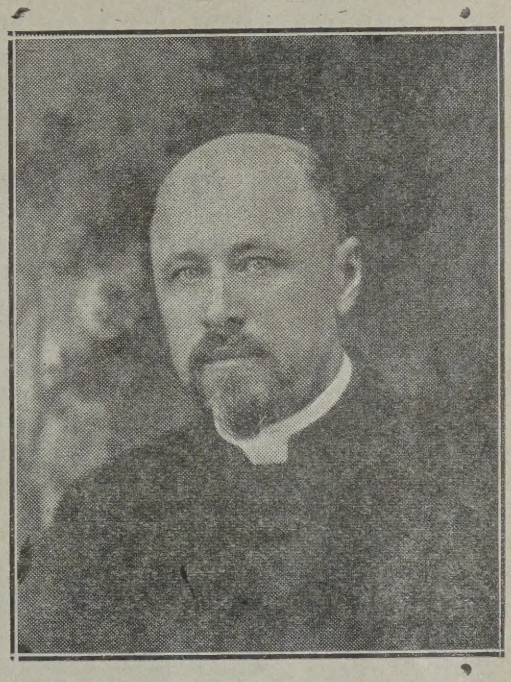

Свящ. В. Кудрик,
перший редактор „У. Голосу".

Сліпченки (Придніпрянці), що були перше соціялістами, в тім часі були вже націоналістами.

Вкінци справу рішено. Я мав бути редактором, Ферлей управителем (менаджером). А грошей на початок зібралося, коли не помиляюсь, коло 600 долярів.

Вироблено „Начерк Статутів Української Видавничої Спілки в Канаді" і до тимчасової дирекції вибрані були: Т. Стефаник, Я. Н. Крет, В. Чумер, Т. Д. Ферлей, В. Пинянський і О. Харамбура.

Назва часопису.

Важним питанням було для нас тоді знайти відповідну назву часописи таку, щоби охоплювала нашу провідну ідею. Найвідповіднійшою здавалась нам назва **Український Голос.** Однакож лихо в тім, що тоді український загал не знав ще, що він український. Як йому отже така назва подобається?

Українці звали себе тоді **Русинами, Руснаками,** а свою мову **руською.** Тільки письменнійші уживали назви „Українець", „український", тай то не завсігди. Правда, загал розумів, що Русин і Москаль, то не все одно, але се труднощів не усувало. Казати Русинови, що він Українець, се те саме, що робити непевний крок, без якого можна обійтися. Однакож ідейність

перемогла практичність і назву „Український Голос" принято.

Все-ж таки до нової назви, а властиво до нової ідеї треба було найти ще відповідну тактику. І ми її найшли. Щоби не настроювати проти українства читачів, ми довший час уживали подвійних назв, на той лад: Русин (Українець)... Українець (Русин)... український (руський)... Тактика була остільки добра, що мені не пригадується ані один випадок невдоволення зі сторони загалу.

Так пройшло кілька літ, може 4—5. Аж коли побачилося, що в дописах і листах до редакції назви „Русин, руський" майже перестають повторятися, ми перестали їх повторювати так само.

В історії життя народу се важний факт. Молодшим людям тяжко нині повірити, що коли-б вони вернулись 20 літ назад, вони слова „Українець", „український" майже нігде не чули би. Всюди були би самі „Русини" і все було би лише „руське". Цілком не ті люде і не той світ, що нині. А хто тоді ужив би слова „Українець", того уважали би студентом, що по книжковому говорить. Дехто навіть допитувався-б, що се за нарід ті Українці.

Однакож на протязі менше ніж 20 літ зайшла така велика зміна в світогляді загалу, що нині слово „Русин, руський" майже не істнує. Нині давне воно і чуже. Мені навіть здається, що пляновим поширюванням назв „Українець", „український", ми випередили галицькі часописи тих часів.

На місці пригадати, що хоч грекокатолицький орган появився на весні 1911 р. (рік пізнійше), то назвав він себе таки „Канадійським Русином" (його почав видавати французький архиепископ Лянжвен). Аж коли стало видно, що назва „український" відсунула назву „руський", „Канадійський Русин" перемінився (мабуть 1919 р.) на „Канадійського Українця".

Перше число „Українського Голосу".

Невеличку друкарню мав тоді в Вінніпегу Я. Н. Крет і тут перше число „Українського Голосу" складалося. Редакторського матеріялу ми назбирали, але коли прийшло до складання, показалося, що нема подостатком черенок. Думають, журяться, шукають способів для виходу. Робота йде пиняво. Друкарі перетомлені до краю. Я з Ферлеєм доглядаємо, робимо коректу, а більше за все журимося, що ніяк набору докінчити.

Вкінци перше число появилося. Маємо з чим між людей вийти. Факт великої ваги! Тай надрукували ми около 10,000, щоби якнайбільше поширити. Настягали адресів і громадно адресуємо.

Друк, папір і розсилка першого числа забрала мабуть около 400 долярів. За кожде число на почті треба було заплатити 1 цент. На друге число мало грошей зосталося.

Щоби діло продовжати, Ферлей невдовзі виїхав на фарми збирати передплатників й уділовців (шеровців), а я лишився редактором й управителем.

Коли-ж опісля куплено власних черенок і стару машину (пресу), то довелося бути і друкарем і машиністом й усяким робітником, який в друкарни був потрібний. Редактор мусів складати надруковану газету (в формат до висилки), руками адресувати. Дехто помагав, але се вже як вдалося.

Машину куплено стару і Сліпченки, як механіки, вже при вставлюванню її латали. Тай черенок було тілько, що лише з тяжкою бідою вистарчало.

Так потягнувся той час праці і муки, якого не може уявити собі той, хто всего того бодай зблизька не бачив. Були такі цілі літа. Богато інтересних примірів можна би згадати. От хоч би один з них:

Одного разу прийшло таке безгрошівє, що вже нічим заплатити за перевіз газети на стацію. Всего мабуть 50 центів. Порадились тоді наші хлопці (як тоді наш гурток дехто звав), позабирали мішки на плечі і потюпали на стацію. Для чужих виглядало воно комічним, для наших не було смачним, але годі було відпекуватись, коли громадська справа казала: неси! І вони несли.

Коли-б писати подрібну історію „Українського Голосу", то треба би богатьом людям признати належну їм заслугу за їх більше ніж щиру працю. Були такі і між друкарями, що працювали, не дбаючи про платню, але

про те, щоби почате діло не пропало.

Був довгий час, коли одна кімната служила за редакцію, друкарню і кухню. Справлено нафтову (потім електричну) кухонку і вона довгий час служила в пригоді тим, що не мали з чим йти до реставранту.

Були часи, коли поважно обговорювалося, як приступити до ліквідації (закінчення) „Українського Голосу". В одній такій критичній хвили врятував „Український Голос" покійний Ласько, свідомий фармер з Ст. Норберт, Ман., позичивши кілька соток долярів.

Я згадую все те загально, але воно було причиною, що „Український Голос" з 8-ох сторін сходив на 6, на 4, тай не приходив на час до передплатників.

Напрям і зміст „Українського Голосу".

Вже при заснованню рішено, що „Український Голос" має держатись середної лінії і давати в себе місце всьому потрібному, якого життя буде вимагати.

Певна річ, що годі було наперед ту середну лінію точно означити, та все-ж таки „Український Голос" старався цілий час її віднаходити і держатися. Се і робило його доступним тим людям, що хилилися до крайностей.

Згадаю хоч би те, що на його сторонах вирішувалися деякі болючі соціялістичні справи, хоч українські соціялісти мали „Робочий Народ". В „Українськім Голосі" містили статті (без свого підпису) греко-католицькі священики, хоч мали „Канадійського Русина". Тут порушувано ті справи „українського" протестантизму, для яких в „Ранку" не було місця.

Другий прінціп, на якім став відразу „Український Голос", се прінціп самостійности. Не вязатися з ніким з чужих, не приймати їх помочи, все робити власною силою — се була та друга лінія, з якої „Український Голос" не сходив ніколи. Були навіть такі, що давали поважні і добре оплатні пропозиції, кажучи:

„Піддержуйте нас, а ми вам поможемо!", однакож **власна самостійність була „Українському Голосови" дорощою. Або встояти, або чесно впасти!** — се була тверда постанова тих, на совісти яких справа „Українського Голосу" найбільше лежала.

Ще про зміст.. Хто читав літа „Український Голос", або нині перегляне його річники, той скаже, що зміст „Українського Голосу" був незвичайно богатий. Були статті і ряди оригінальних стать, де широко розбиралися пекучі питання життя. Були поважні полемічні статті і др. і богато з тих усіх стать можна би передрукувати ще раз не без користи і для нинішного загалу.

Ті, що „Українським Голосом" клопоталися.

Хочу тут згадати декого з тих, що не жили в Вінніпеґу, але „Українським Голосом" щиро клопоталися від перших часів його заснування. З таких стоїть в мене перед очима Петро Зварич з Веґревил, Алта. і покійний О. Жилич з Вірден, Ман.

Жилич тоді мабуть фармерував. Щира душа. Лемко з роду, він в бесіді і не старався до нашої українщини достроюватися. Говорив своїм діялектом між нами так сміло, немов між своїми односельчанами. Але найчистійшою українською мовою говорила його душа, коли час від часу заїздив він до Вінніпеґу. Свідомий Українець, щирий патріот, щедрий громадянин і він вповні заслужив собі на те, щоби нині його імя згадати не злим, тихим словом. Як громадянина і як того, кому такою близькою була справа „Українського Голосу".

А дальше... З Вінніпеґу до Веґревил, в Алберті, буде майже 800 миль (794) і там жив тай доси живе поважний наш громадянин, Петро Зварич. Його особа в мене нерозривно вяжеться з тими першими, найтяжчими роками „Українського Голосу".

Згадати хоч би отсе: 800 миль, але Петро Зварич кілька разів приїздив на річні збори „Українського Голосу". Приїздив клопотатися громадським ділом.

Крім клопотів грошевої допомоги, яку давав і про яку Зварич дбав, була від нього і та поміч, що він помагав „Українському Голосови" і своїми статтями. А се було тоді великого значіння — і для редактора і для самої

справи. Його голос заважував богато.

Одно невияснене вязалося з його статтями, — при їх складанню завсігди друкарям букви „в" бракувало, отже був клопіт. В його мові було чомусь дуже богато тих слів, що букву „в" мають. (Ще чиїсь статті забирали за богато „н" чи „р").

Коли я нині згадую Зварича і Жилича, то ось що прийшло мені на гадку: на просторі 800 миль було тоді двох свідомих видних, діяльних по своїм силам громадян. Може крім них було ще кількох, яких я нині не пригадую — двох, трох, чотирох. Але краще стояв би „Український Голос" тоді і нині, коли-б на 800 миль було не двох, не шістьох, але на кождих 50 миль один подібний, отже 16. А нині на кождих 10 миль один подібний.

На закінчення.

Коли я нагадую нині минуле, то хотілося-б згадати поіменно всіх тих близших і дальших Українців, що до тих давнійших літ належать і пригадати ту щирість, яку вони для громадської справи виявили. Хотілося-б згадати і всіх тих, що на протязі літ були з „Українським Голосом" тіснійше звязані, працювали для нього, ним клопоталися. Тих, які будучи платними робітниками, працювали для нього, ним клопоталися. Тих, які будучи платними робітниками, нераз на перше місце ставили долю „Українського Голосу", а свою долю на послідне. А коли вже і аж так богато, то все-ж таки були вони в відношенню до „Українського Голосу" чимось більше, ніж звичайними робітниками.

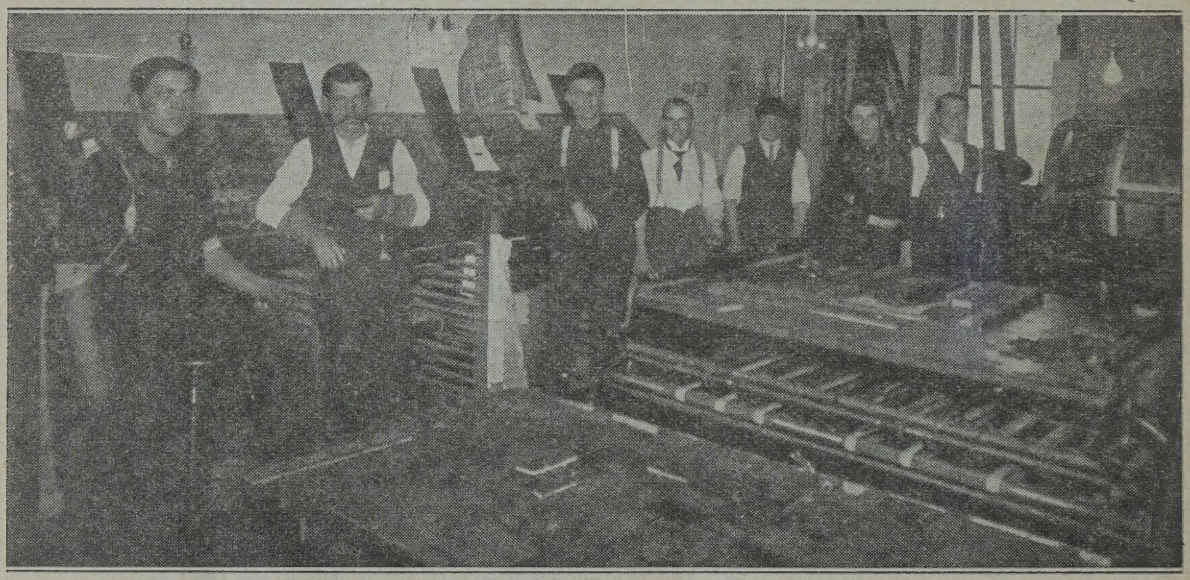

Друкарня „Українського Голосу" в 1913 році і друкарі: стоять з ліва на право: В. Батицький, Н. Дутчак, І. Вівсяник, Г. Винник, Сікорський, Д. Янда і М. Мельник.

Однакож одної статті на все те за мало і тому нехай побіжна про них згадка буде загальним висловом того, що бажалося-б сказати подрібно. Того, що може увійти в Історію „Українського Голосу", коли-б така писалася.

Мені приходилось працювати в „Українськім Голосі" з Т. Д. Ферлейом і П. Г. Войценком, як управителями (послідний і доси там-же) і про них в мене з тих часів залишаються самі близькі спомини. Дальше з В. Батицьким, що як найстарший друкар і доси в „Українськім Голосі" працює. Ще дальше Блок, Дутчак, Угринюки, Купченко, Вівсяник і другі, які при згадці про „Український Голос", пригадуються. Теперішня пані Г. Козяр, а тоді панна Ґеня Демчуківна, працювала в „Українськім Голосі" мабуть около 3 літ. Опісля панна Юлія (так її звали, — Юлія Гошовська, тепер па-

ні Баґан). Отже про всіх тих згаданих і незгаданих оживають в моїй свідомости в теперішній хвили самі гарні, близькі спомини.

Свящ. В. Кудрик.

Теперішні друкарі „У. Голосу"; стоять з ліва на право: Гр. Угринюк, Вас. Батицький, В. Пилипчук, Н. Дутчак і Г. І. Блок.

II.
НАШІ ДВАЦЯТЬЛІТНІ ДОСЯГНЕННЯ В КАНАДІ.

Двацять літ істнования „Українського Голосу", — се двацять літ безупинної самостійницької праці серед українського народу в Канаді.

Які-ж результати сеї праці?

Чи видало зерно кинене в цілком неприготовану землю канадійську які будь плоди, чи заглушили його бур'яни?

А поле дійсно було тоді неприготоване, або заняте чужими. Серед розмірно нечисленної української еміґрації робили вже свою роботу сторожі чужих ідей: „Канадійський Фармер", ґазета видавана анґлійськими ліберадами, дбав виключно про партійні інтереси, які дуже часто розходилися з інтересами нашого народу; „Робочий Народ" ширив серед робітництва ідею соціялізму, яка в короткім часі стала розсадником національної деморалізації, бо саму націю представлювано в сій ґазетці як фікцію, і коли в Росії запанував большевизм, носії ідеї соціялізму в Канаді стали вірними слугами чужого нам большевизму, нової форми москвофільства серед українського народу; „Ранок", який вже тоді виходив за гроші анґлійських пресвитеріян, старався плекати серед нашого народу ідею відступництва не тільки релиґійного, але й національного; „Канадійський Русин", що зачав виходити того самого року, що й „Український Голос", ширив ідею вірнопідданчости чужим римо-католицьким інтересам. І от серед сеї компанії ґазет, що служили чужим інтересам, „Український Голос" один однісінький мусів стати на сторожі національної чести, самостійної думки, самостійної праці, без простягання жебрачої руки в сторону чужих, чи то за грішми, чи за чужими вбійчими для нас ідеями.

Через весь час свого істнования „Українському Голосові" приходилося вести боротьбу на всіх фронтах, проти всіх гуртів, що пропаґували серед нас службу чужим. Звичайно якось так обставини складалися, що „Український Голос" потрафляв бути в офензиві на всіх фронтах. І се якраз причина успіху не тільки самого „Українського Голосу", який нині дочекався свого двацятьлітнього юві-

лею, але й цілої тої праці, яку „Український Голос" робив, або яку він попирав.

Киньмо оком довкруги себе в Канаді й побачимо, що завдяки посіянню здорового зерна в формі „Українського Голосу" тому двацять літ, ми гордимося нині рядом оттаких інституцій: сотня або й більше Народніх Домів, читалень й тричі більше число ріжних товариств звязаних з Народніми Домами; українські виховавчі інституції, іменно Інститут П. Могили з його філіями в Едмонтоні й Вінніпеґу; товариство запомогове „Взаїмна Поміч", що має поверх дві тисячі членів й яких трийцять відділів в цілій Канаді; Союз Українок Канади з кількома десятками своїх відділів; українські студентські гуртки звязані в свою студентську централю; нарешті консолідація українського самостійницького руху в Союзі Українців Самостійників. Сі всі наші інституції треба безуслівно записати на карб заслуг „Українського Голосу". Без него немислиме було повстання повищих товариств.

Не треба забувати, що відродження на полю релігійному в Канаді й заснування Української Православної Церкви не можна було-б зреалізувати без „Українського Голосу". На його сторінках кристалізувалися наші погляди на вельми важну для нас тут в Канаді релігійну справу. А численні кадри свідомої національної інтеліґенції в Канаді, якими ми можемо повеличатися перед Українцями в других сторонах світа, — се теж результат ідеї, яку ширив „Український Голос", ідеї національної самопошани і національного вивисшення.

Сі наші досягнення поставили ґрупу, для якої „Український Голос" був і є провідником, на перше місце серед Українців в Канаді. Союз Українців Самостійників, в якім обєдналися всі самостійницькі орґанізації в Канаді, став безперечно виразником зорґанізованої національної української думки в Канаді. Останні події показали, що цілий наш загал в Канаді зачинає розуміти провідну ролю Союзу Українців Самостійників, як орґанізації, що гідна є народньої підтримки в загально народнім проводі.

Так отже дрібне зерно, кинене в тяжку канадійську землю перед двацяти роками, розрослося в велике національне дерево, що пустило свої коріні в ріжні напрями нашого життя. Бо в той самий час, коли маленька ґрупка людей, злучених з собою одною всесильною ідеєю, ідеєю поступу народу **своїми власними силами,** поширила свої ряди на стільки, що занимає тепер перше й провідне місце серед нашого народу в Канаді, то другі ґрупи, що двацять літ тому вважалися панами ситуації, зійшли на підрядні місця.

В. Свистун.

III.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС" І УЧИТЕЛІ.

Гучні були наші перші учительські конвенції в Манітобі, почавши від 1907 року. Сі конвенції, які мали характер народних зїздів, дійсно дали почин до відродження культурного життя в Канаді.

На тих конвенціях як раз віддався чути брак нашого орґану, який ширив би просвіту між українським населенням. Але ми були бідні і сили наші були слабі. Знайшлися однак люде з великою вірою і з надією в будучність, які піднесли справу видавництва на перше місце.

І так повстав „Український Голос", орґан українських учителів, бідний, але свобідний, незалежний від ніяких сектанських чи політичних впливів, незвязаний чужими дарунками, але за те голос його був щирий, яскравий і могучий.

Часи змінялися. Богато заверюх переживав український нарід в Канаді, але „Український Голос", серед великих недостатків не відступив від своїх первісних ідеалів. Він стояв сторожем народних справ. Він, як дійсний учитель, ніколи не тратив віри в силу

просвіти і в перемогу правди над темнотою.

Овочі його праці ми бачимо на власні очи. Нині — бути передплатником „Українського Голосу", значить бути свідомим чоловіком.

Інсп. Ф. Т. Гаврилюк.

IV.
„ДВАЙЦЯТЬ ЛІТ".

Двайцять літ проминуло з того часу, як появилось перше число „Українського Голосу". Двайцять довгих літ — майже вік одного покоління. Для пересічної людини ті два слова „двайцять літ" не мають особливого значіння, але для мене, як для одного з тих, що від самого початку живо інтересувався долею та працею „Українського Голосу", вони мають важне та глубоке значіння. Вірю, що майже нема такої української одиниці, яка оцінюючи роботу „Українського Голосу" за тих 20 літ, не найшла-б якогось слова признання для нього, однак совісно оцінити ті страшні перешкоди по дорозі його праці та величаві його успіхи тої праці може оцінити тільки той, що знав українську іміґрацію з-перед 20 літ.

Поява і напрям „Українського Голосу" здобули йому вже на самих початках ворогів, які поставили собі за ціль знищити його, щоб мати для себе вільну руку в роботі, яка була виміряна на шкоду української справи. Та їх затії не перемогли його, а противно, скріпили. Віра в чесність мети, яку назначив собі „Український Голос" скріпляла та здобула йому щораз більше число прихильників, справляла на добру народню дорогу тих, що мали добру волю по ній йти та не знали, як знайти її, а заразом ослаблювала його противників, що під покришкою українства „задля лакімства нещасного" пішли на яничарські услуги чужим.

Я не буду перечисляти заслуг „Українського Голосу", бо їх богато, а друге, воно ще завчасно дати правдиву оцінку. Се колись зробить історія української іміґрації в Канаді, яка як слід осудить заслуги „Українського Голосу", а я хіба лише скажу те, що не будь „Українського Голосу" разом з тими піонірами, що незважаючи на всі перепони піднялися сього тяжкого завдання, то сьогодня ми не тішилися-б та не гордилися-б тими здобутками за минуле двайцятьліття на полі моральному, культурному, а навіть матеріяльному.

При кінці звертаюся словом і до тих братів по народності, що місто служити своїому народові, шукають спасення в Москві та Польщі, щоби вони опамяталися поки ще час і зійшли на правдиву стежку, як до сього їх вже давно кликав батько Тарас словами:

„Схаменіться, будьте люде, бо лихо вам буде".

Г. В. Сліпченко.

ЦІКАВІ ДОТЕПИ.

Не шкодить.

— А спокійна та корова?

— Та спокійна, тільки при доєнню дуже копає.

—Нічого не шкодить. Я і так не буду її доїти, йно моя жінка.

У лікаря.

Приглухувата пацієнтка: Скільки я вам винна, пане доктор?

Доктор: 20 долярів.

Пацієнтка: Що — 40 долярів?

Доктор: Ні! 30!

Товариство „Боян" в Вінніпеґу

Коли українська православна громада в Вінніпеґу задумала будувати Собор, то взяла на увагу те, що при Соборі попри релігійну роботу повиннася провадити також і світська народна робота. Тому рішено будувати Собор на два поверхи. Долина, як саля Собору, має служити для світської праці, а другий поверх, — як церква.

До сього часу вибудовано долішню часть, себ-то салю Собору. В тій салі, — поки не вибудується другого поверху, — відправляються і Богослуження, длячого є побудований іконостас, який відкривається кождої неділі, а в разі потреби і в инші дні, коли правиться Богослуження.

Коли вибудовано салю Собору, оказалась потреба зорґанізувати при Соборі світське товариство, якого ціллю було-б провадити загально-народну роботу.

В жовтні, 1927 р., зорґанізовано таке товариство і названо його „Боян".

„Боян" — се старинне слово, яке бачимо навіть в найстаршій українській літературі в „Слові о полку Ігоря". „Боян" означало людину, яка співала. В дійсности, що означало слово „Боян", чи імя славного співака-поета, чи назву співака як професію, трудно сказати, бо нема певних даних, звідки се слово повстало, але історичним фактом є, що за княжих часів на Україні „Бояном" називали співця. Тому то в теперішних часах богато українських співацьких товариств прибирають назву „Боян".

До новозорґанізованого товариства „Боян" вписалися в члени люде, які вже давно були знані як такі, що брали активну участь в співацькім, драматичнім чи громадськім життю.

Діріґентом „Бояна" став п. М. Пасічняк, який належить до піонірів-діріґентів в Вінніпеґу.

Зараз по своїм заснованню Товариство „Боян" взялося до праці і кождої неділі в зимовім сезоні устроює в салі Собору концерти получені з відчитами. Крім сього в кождім зимовім сезоні ставить 5 до 6 представлень.

Правда, в деякі неділі устроюють концерти в салі Собору і другі орґанізації, як жіноче товариство, молодь, Інститут ім. П. Могили в Вінніпеґу, але головна праця спочиває на членах Товариства „Боян".

Відчити, які виголошуються підчас концертів, є давані заходами відчитової секції при Соборі.

Концерти, які устроює „Боян", є двоякі: святочні і недільні. Святочні, се ті, коли концерти є присвячені памяти великих українських людей, або з нагоди важних подій.

Підчас таких святочних концертів звичайно виступає хор „Бояна" з кількома піснями і старається, аби були инші добірні точки і реферат, відповідні на таке свято.

Звичайні недільні концерти складаються з 3 частей: 1) Кілька точок (4—6) вокально-музичних. В тих точках виступають поодинокі члени „Бояна", а часами і не-члени. 2) Відчит, реферат або дебата. 3) Одноактівка.

Як я вже згадав, концерти устроюються кождої неділі, то кождий може собі представити, яка се велика праця, в першій мірі для здібнійших одиниць, які звичайно мусять виступати дуже часто, а декотрі майже у всіх концертах.

Для приміру я наведу працю „Бояна" за один рік, який скінчився 15 січня, 1930, себто за 1929-30 рік.

В тім році, себто за концертовий сезон, який звичайно кождого року починається при кінці жовтня, а кінчиться з кінцем квітня, Товариство „Боян" поставило пять штук: „Борці за мрії", „Назар Стодоля", „Воскресення", „Заколот" і „Чорноморці".

Всіх концертів в тім однім сезоні Товариство „Боян" устроїло 24. В ті концерти входить 11 концертів святочних, підчас яких виступав хор „Бояна" і на кождім концерті співав 3 або 4 пісні. Разом в тих 11 концертах хор „Бояна" відспівав 35 ріжних пісень.

Прочі 13 концертів були звичайними, на яких виступали поодинокі осо-

Товариство „Боян" в Вінніпеґу в 1927 році.

би. Всіх виступів в поодиноких точках було 165 (тут включаються також поодинокі точки в святочних концертах), в яких виступало 193 осіб. З тих 193 осіб 5 осіб виступали по 20, 12, 10, 9 і 7 разів, дві особи по 8 разів, дві особи по 6 разів, дві особи по 5 разів, пять осіб по 4 рази, девять осіб по 3 рази, вісім осіб по 2 рази і трийцять шість осіб по 1 разу. Більше осіб як точок означає, що декотрі виступали в дуетах, терцетах ітп.

В тім самім сезоні було відіграно 15 одноактівок, в яких також були особи, які виступали: 1 — 10 разів, 1 — 8 разів, 1— 6 разів, 1 — 5 разів, 3 особі по 4 рази, 2 особі по 3 рази, 6 осіб по 2 рази, 15 осіб по 1 разу.

Всіх відчитів і рефератів було 25 і 2 дебаті. Відчити і реферати виголосили: п. Мир. Стечишин — 6 разів, п. В. Свистун — 6 разів, п. Я. В. Арсенич — 3 рази, п. Н. В. Бачинський — 3 рази, ґен. В. Сікевич — 2 рази, о. С. В. Савчук — 1 раз, п. Гривнак — 1 раз і о. Берик — 1 раз.

В одній дебаті виступали: Вік. Купченко, Мирослав Стечишин, Й. Богоніс і В. Батицький.

В другій: В. Батицький, Б. Катамай, В. Буряник і Г. Семочко.

Коли додати разом всі виступи, а се: хор „Бояна" відспівав 35 пісень, відіграно 15 одноактівок, поодиноких точок було 165, відчитів, рефератів і дебат 27 — то виходить число 242, се значить, що стільки точок було дано підчас 24 концертів.

Крім сього в протягу сього року було 82 проби співу, не говорячи вже про проби представлень, одноактівок, бо їх було також чимало, а брали в них участь ті самі, що ходять і на проби співу.

Се все вище наведене входить в обсяг світської роботи, але треба додати ще і се, що кождого тижня є одна проба церковного співу, значить, 52 проби на рік. А ще далі: в році є 52 неділь і кождої неділі підчас Богослуження співає хор.

Числа подані повисше, які я перебрав з протокольної книжки, самі за себе говорять і до них не треба коментарів, аби представити працю членів „Бояна". Хіба можна додати се, що члени „Бояна" помагають і в инших підприємствах, які роблять другі орґанізації при Соборі, а се підчас концертів, свят, пікніків, базарів ітп.

Вкоротці можна сказати, що ті завдання, які товариство „Боян" взяло на себе, воно сповняє як слід. За малими винятками саля Собору підчас концертів є все заповнена. Публика підчас тих концертів любується не тільки піснею, чи иншими концертовими точками, але також набирає знання з відчитів, які виголошуються на ріжні теми. Повище наведені імена осіб вказують, що були се найкращі наші промовці в Канаді.

Хочу ще згадати, що Товариство „Боян" устроює концерти в память великих наших людей, в память яких і инші націоналістичні товариства устроюють концерти, але „Боян" є майже одиноким товариством, яке святкує кождого року ще Свято Української Державности і Соборности — день 22 січня, і память траґічної смерти борця за Самостійну Україну Симона Петлюри.

Члени хору, в більшости молодь, вихованки Недільної Школи, що ведеться при Соборі, хоч молоді тілом, то сильні духом; через свою трилітну, постійну працю, під проводом дириґента, п. М. Пасічняка, стали любимцями доволі широкого загалу міста Вінніпеґу, а то й подальших українських осель Канади, чого доказом є чисельні листи, які наспіли після виступу хору на радіо. „Старих" же співаків, без сумніву, можна зачислити до найкращих українських співаків в Канаді.

Товариство „Боян" має також свою бібліотеку. Від самого початку бібліотекарем є п. Ю. Волошиновський. Завдяки його заходам та жертвенности членів, в бібліотеці „Бояна" знаходиться вже кілька сот книжок.

Є вже також і своя ґардероба, якою також можна похвалитися.

Так вкоротці я описав „Бояна" і його працю. Та праця, яку я подав за один рік, є подібна кождому рокови.

Товариство „Боян" в Вінніпеґу в 1930 році.

Товариство „Боян" працюючи при Соборі, який є осередком Української Православної Церкви в Канаді, працює щиро, бо члени „Бояна" є переконані, що при Рідній Церкві українського народу можна робити всю українську роботу.

Моттом Товариства „Боян" є: Нема ніодної такої світської народної роботи, яка є чесна і хосенна для українського народу, якої не можна-б робити при Українській Православній Церкві в Канаді!

В. Батицький,
секретар „Бояна".

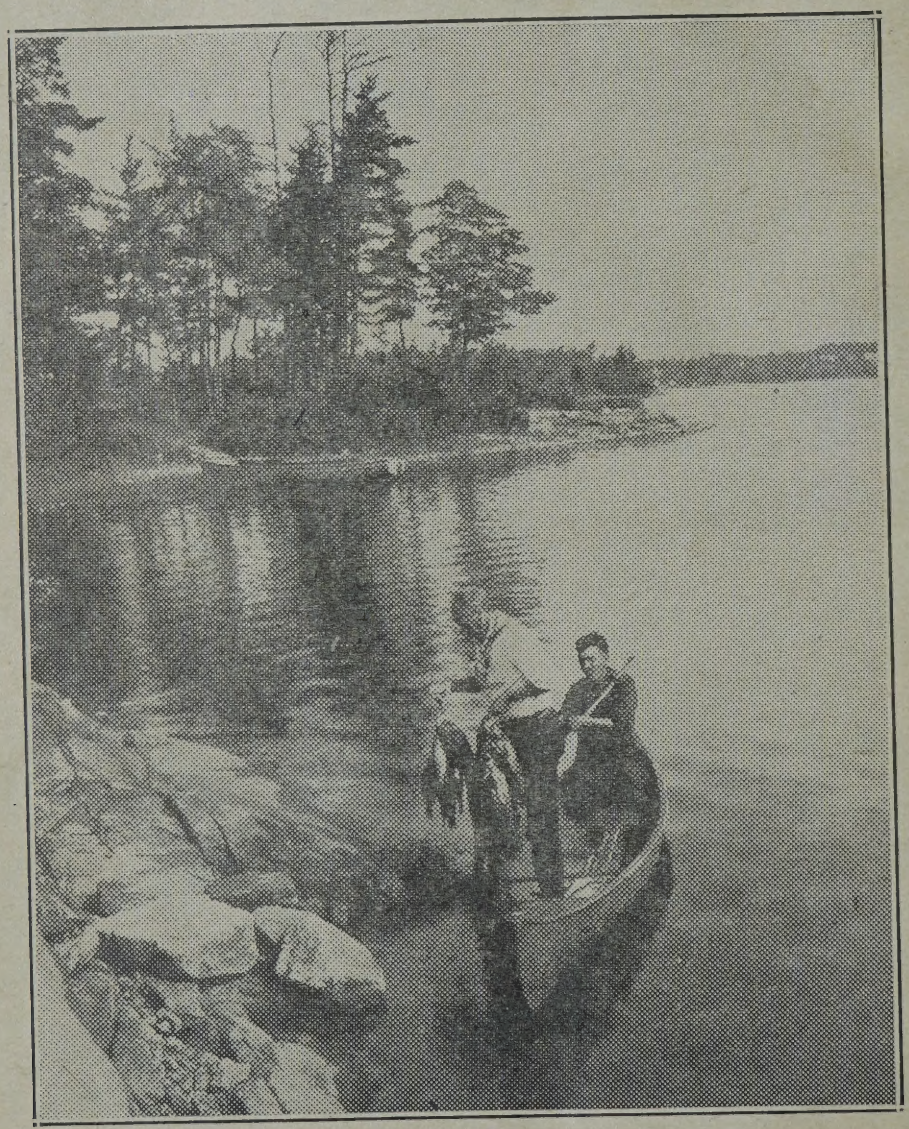

Риболовля на Озері Мінакі, Онтеріо.
Світлина Канадійських Національних Залізниць.

В гостинниці.

Служниця стукає до дверий ніч-ліжника:

— Гей, пане, спіть скорше, бо подушка ще иншим потрібна.

Буде біда.

— Жаль мені тебе, приятелю?

— Чому-ж?

— Я купив своїй жінці новий осінний костюм, а вона пішла похвалитися твоїй жінці...

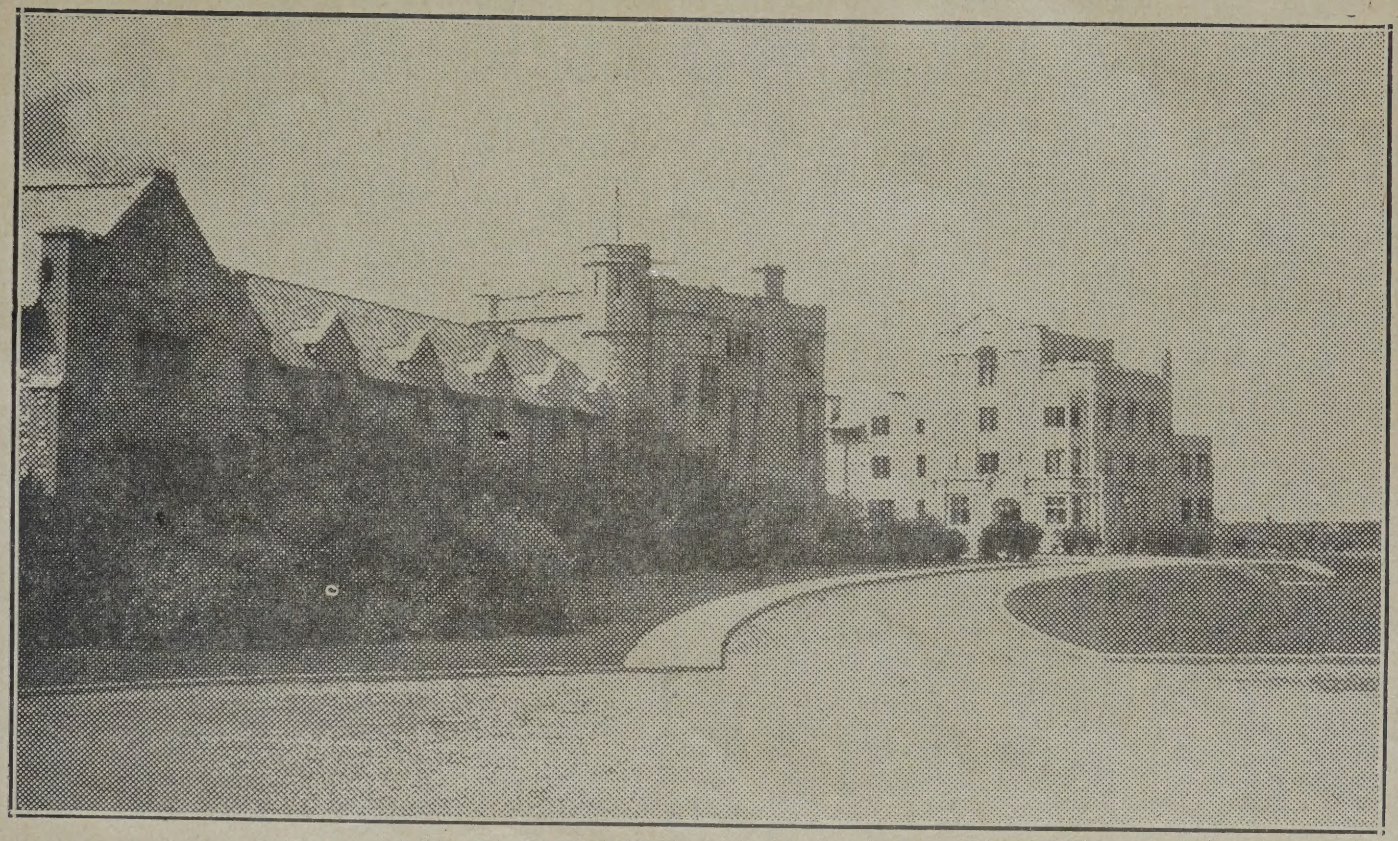

Університет в Саскатуні, Саск.

Світлина Канадійських Національних Зелізниць.

Українські школи в Вінніпеґу

1. Українська Школа ім. Святого Отця Миколая, ріг вулиць Флора і Мекензі. На науку учащає 125 дітей. Науку провадять Сестри Непорочного Зачаття. Є се одинока українська приватна школа в Вінніпеґу з правом прилюдности, в якій діти учаться всіх предметів, крім того української мови, граматики й катехизму.

2. Рідна Школа ім. Маркіяна Шашкевича при вулиці Юклид, число 49. — На науку учащає 60 дітей. — Науку провадить п. Стефан Цибульський.

3. Рідна Школа при Українськім Православнім Соборі Святої Покрови, ріг вулиць Боровс і Сінклер. — На науку учащає 50 дітей. — Науку провадить п. Юрій Волошиновський.

4. Рідна Школа при церкві св. Володимира і Ольги (окремий шкільний будинок при парохії) при вулиці Стелла, число 585. — На науку учащає 60 дітей. Науку ведуть Сестри Непорочного Зачаття.

5. Рідна Школа при Канадійсько-Українськім Інституті Просвіта, при вулиці Прічард, число 777. — На науку учащає 48 дітей. — Науку провадить п. Володимир Чиж.

6. Рідна Школа при Українськім Народнім Домі, при вулиці Боровс, число 582. — На науку учащає 46 дітей. — Науку провадить п. Павло Шульга.

7. Рідна Школа при церкві ім. св. Покрови (окремий шкільний будинок при церкві), ріг вулиць Бойд і Артилері. — На науку учащає 112 дітей. — Науку провадять Сестри Непорочного Зачаття.

8. Рідна Школа при Товаристві Читальня Просвіти, ріг вулиць Флора і Мекензі. — На науку учащає 26 дітей. — Науку провадить п. Михайло Борисик. Наука відбувається через три дні в тижни.

9. Рідна Школа ім. Юри Федьковича, при церкві ім. св. Михаїла, при вулиці Дізраель, число 110. — На науку учащає 44 дітей. — Науку провадить пані Евгенія Ситник.

10. Рідна Школа при Товаристві ім. Тараса Шевченка, ріг улиць Монтроз і Ват (передмістя Елмвуд). — На науку учащає 85 дітей. — Науку ведуть Сестри Непорочного Зачаття.

11. Рідна Школа при Інституті ім. Тараса Шевченка, при вулиці Віліям, число 1960 (передмістя Бруклендс). — На науку учащає 30 дітей. — Науку провадить п. Стефан Міхоцький.

12. Рідна Школа при Товаристві Читальня Просвіти ім. Тараса Шевченка, при вулиці Пасифік, число 1890 (передмістя Бруклендс). — На науку учащає 33 дітей. — Науку провадить п. Петро Довбенко.

13. Рідна Школа при Просвітнім Товаристві ім. Тараса Шевченка, при вулиці Жіру, число 544 (передмістя Сейнт Боніфейс). — Школа що тільки орґанізується.

14. Рідна Школа при Товаристві „Кобзар" при вулиці Лорейн, число 208 (передмістя Форт Руж). — На науку учащає 45 дітей. — Науку провадить п. Мих. Борисик. Наука відбувається через три дні в тижни.

Крім вичислених є ще слідуючі Українські Робітничі Діточі Школи при Українських Робітничих Домах:

15. Діточа Школа при Українськім Робітничім Домі, ріг вулиць Прічард і МекҐреґор. — На науку учащає около 160 дітей. — Науку провадить п. Пилип Лисецький.

16. Діточа Школа при Українськім Робітничім Домі ріг вулиць Джемисон і Ват (передмістя Іст Кілдонан). — На науку ходить около 40 дітей. — Науку веде п. Т. Тимчишин.

17. Діточа Школа при Українськім Фармерсько-Робітничім Домі при вулиці Жіру, ч. 541 (передмістя Сейнт Боніфейс). — Школа що тільки орґанізується.

Зібрав **М. Кумка.**

СОЮЗ УКРАЇНЦІВ САМОСТІЙНИКІВ В КАНАДІ Й УКРАЇНСЬКА ВИЗВОЛЬНА СПРАВА.

Життєве питання — бути чи не бути українському народові — лягло в основу внутрішньої боротьби Українців Канади, що на зверх проявляється поділом на два табори. До першого табору належать ті, що мають віру в живучість української нації. Ся віра йде в парі з непоборимою волею виявити живучість на зверх в ріжних формах орґанізаційного життя, які провадять до оконечної цілі — української державности. Члени сего табору, хоч далеко від рідної землі, не хочуть бути тільки пасивними глядачами великої національної драми, якої активна розвязка має міститися в самостійній українській державі. Вони хочуть взяти активну участь в тій драмі, і коли віддаль від рідної землі не позволяє їм бути на самій сцені як діючим особам національної драми, вони не задоволяються долею звичайних видців публики, але принаймі сподіються помочи діючим особам відповідною працею поза сценою, поза кулісами. Нераз від такої праці залежить велика частина успіху драми.

Сей табор носить популярну назву самостійників. Він зорґанізований в ріжні товариства, що згуртовані в центральну верховну орґанізацію, Союз Українців Самостійників, з екзекутивою в Вінніпеґу. Пресовим орґаном сего табору є тижневик „Український Голос". Сюди можна причислити також богато товариств, що хоч не належать до Союзу Українців Самостійників, але є його симпатиками.

Другий табор складається з тих, які стратили віру в живучість українського народу. Вони скептично, а навіть й ворожо відносяться до визвольних змагань української нації. Більша часть сего табору, се пасивна публика, яка або не хоче нічого чути про велику життєву драму українського народу, або приглядається тій драмі з певного рода прихильним співчуттям. Сей пасивний елемент не відіграє ролі в українському політичному життю. Коли він на зверх виявляє яку небудь причасність до українства, то хіба тільки в формі приналежности до уніятської церкви, яка традиційно вважається ще українською, а фактично є тільки експозитурою римо-католицької церкви, від якої залежить фінансово, орґанізаційно й ідеольоґічно.

Меншість другого табору є активна, але ту активність не можна записати на карб українства. Активісти з сего табору працюють не для приспішення корисної розвязки національної драми в формі української держави. Вони працюють в тім напрямі, щоби не допустити до такої розвязки. Вони працюють для чужих, яким вони наймилися. І не робить ріжниці, хто ті чужі. Ціль їх всіх відносно української справи є все одна й та сама, крайно ворожа. Наймити чужих народів і ідей роблять все, що є в їх силі, щоби перешкодити дієвим особам української визвольної драми. Головна ціль тих наємників чужих народів є голосним криком дискредитувати дієві особи визвольного руху. Ставити їм всякі перешкоди. Провокувати їх. Виставляти їх на сміх і погорду тої більшої частини українського народу, що покищо є нині ще пасивна, але завтра може стати активною. Найкращими репрезентантами чужих погубних нам ідей є большевики. Їх більше або менше наслідують ще два другі сорти москвофільства, які одначе не можуть спромочися на більший вплив серед нашого народу.

Союз Українців Самостійників є витвором двох перехресних впливів: впливу канадійського життя і впливу подій на українських землях. Орґанізація С.У.С. в такій формі, в якій вона виявилася, не є наслідком самих тільки бажань діяльних членів С.У.С., але випливає льоґічно з самого орґанізаційного життя Українців в Канаді. С.У.С. являється центральною керуючою орґанізацією тих українських товариств, які його попередили і які його створили для координації своєї

праці на канадійському ґрунті так відносно справ суто канадійських, як і справ, що відносяться до українського визвольного питання. Союз Українців Самостійників створили такі орґанізації, як Інститут П. Могили й М. Грушевського, Українські Народні Доми і Просвіти, Союз Українок Канади і Студентські Орґанізації, що відчували потребу координації й верховного проводу в своїй праці.

Союз Українців Самостійників засновано на Народному Зїзді в Саскатуні й Едмонтоні 1927 року. Спершу Союз Українців Самостійників намічувався як головне репрезентаційне й керуюче центральне тіло для вище вичислених товариств. Ціль його поширилася о стільки з бігом часу, що він став обєднувати в собі не тільки орґанізації, що плекають серед нас ідеї самопошани, самодіяльности й самостійности, але й цілий український загал, який в ті ідеї вірить. Таким способом Союз Українців Самостійників став масовою орґанізацією для Українців в Канаді, що вірять в се, що український нарід плекаючи повищі ідеї стане на

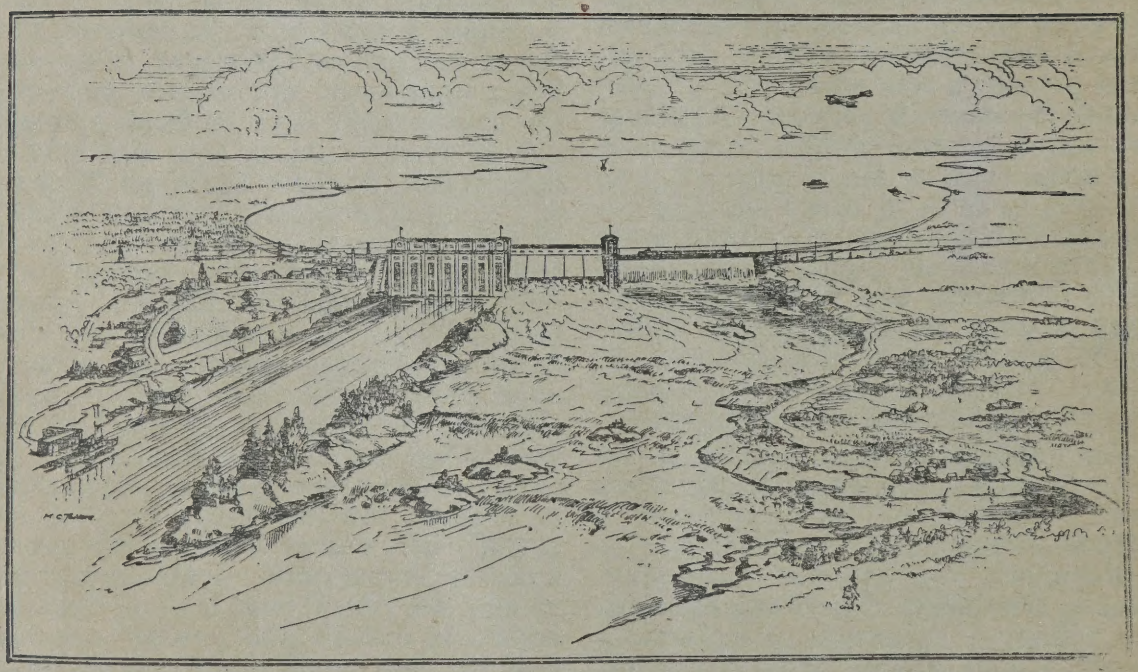

Гидро-елєктрична стація при водопаді „Ґрейт Фолс" на ріці Вінніпеґ. — Ся стація належить до Манітоба Павер Ко., Лтд., союзної орґанізації з Вінніпеґ Електрік Ко. Вона може виробляти 168,000 кінських сил елєктрики.

шлях державної самостійности опираючися на свої власні сили. Народній Зїзд в 1929 році вирішив, що для поширення масового впливу С.У.С. треба закладати безпосередні відділи С.У.С. і витворити безпосереднє членство через такі відділи, а не спиратися тільки на посередне членство через ті товариства, що витворили С.У.С. як своє верховне керуюче тіло.

ГОЛОВНІ ПРІНЦІПИ С.У.С.

Головні прінціпи С.У.С. є слідуючі:

а) Самостійність одиниці, орґанізації і народу.

б) Самостійність думки й діла.

в) Самостійність в справах політичних, економічних і релігійних.

ПРОГРАМА С.У.С.

І. В справах політичних.

а) **Відносно Канади.** — Уважаючи Канаду за нову прибрану вітчину Українців, С.У.С. закликає Українців, щоби як горожане сего краю брали як найбільшу участь у всіх справах сего краю, користаючи зі своїх горожанських прав і привілеїв і сповняючи свої горожанські обовязки.

Не будучи в стислім розумінню політичною партією, С.У.С. лишає своїм поодиноким членам свободу в виборі партійної приналежности в канадійській, домініяльній, провінціональній і муніципальній політиці, хоча предвиджує рівночасно можливість, що в виїмкових случаях наші інтереси можуть вимагати від нас піддержувати одну політичну партію більше чим другу.

в) **Відносно України.** — Відносно України С.У.С. ставить державу висше від якої небудь партії.

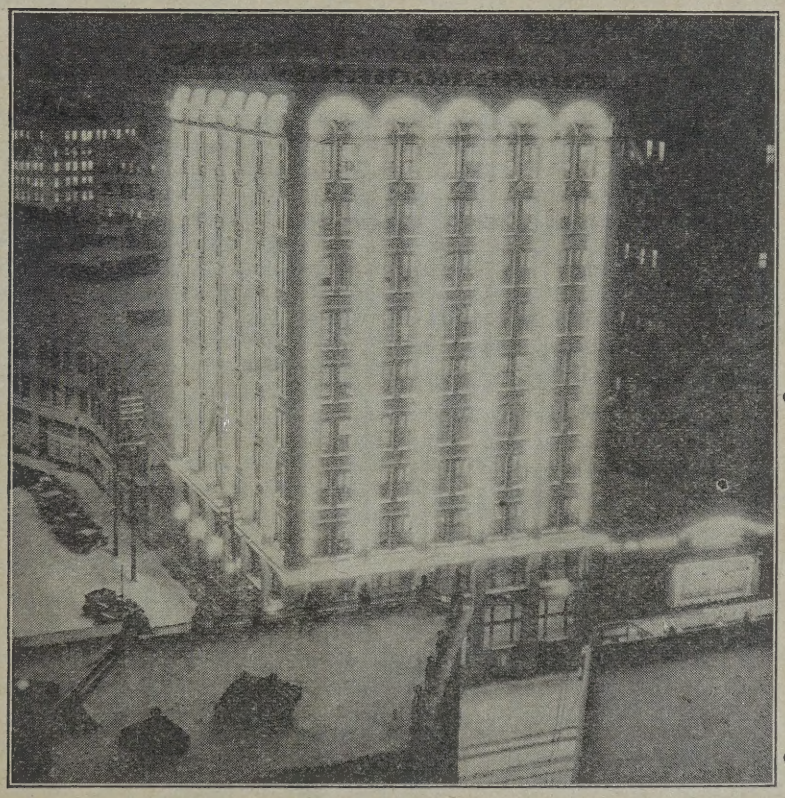

Будинок Електрік Рейлвей Чеймберс в Вінніпеґу. — В нім мають свої канцелярії фірми Вінніпеґ Електрик Ко., Манітоба Павер Ко., Лтд. і Нортвестерн Павер Ко., Лтд. Фотоґрафія знята в тиждень Різдва в 1929 році.

Виходячи з заложення, що всесторонний поступ і добробут українського народу може бути забезпечений тільки в межах своєї незалежної, суверенної держави, С.У.С. вважає за найвисшу ціль українського народу здобуття державної независимости України в її етноґрафічних межах.

Тому, що безпосередні сусіди України, головно Московщина й Польща, на протязі цілої історії доказали свою непримириму ворожість до державної самостійности України, С.У.С. виключає всякий постійний союз або федерацію з безпосередними сусідами.

Тимбільше С.У.С. є проти ворожої окупації української території Росією, Польщею, Румунією і Чехословаччиною і вважає своїм святим обовязком працювати в ціли увільнення україн-

ської території від згаданих окупантів.

Зосібна С.У.С. осуджує наїзд російської партії большевиків на Україну і накинення українському народові замісць самостійної народоправної республіки, сурогату під іменем радянської або совітської республіки, якою управляють Москалі безпосередно з Москви, або посередно через своїх ставленників в Харкові.

Своє становище до українських партій в Европі, становище до народів, що окупували українські землі, становище до других народів, і взагалі становище в державних і політичних справах С.У.С. буде узалежнювати від сего, на скільки воно буде згідне з ідеалом самостійної української держави і чесної самостійної політичної думки.

2. В справах економічних.

Виходячи зі становища, що всякі суспільні кляси, викликані суспільним поділом праці, є конечні для економічного життя і поступу людства, а дальше, що кляси ті повстають і зникають в міру потреб суспільного устрою.

С.У.С. уважає, що економічний добробут і поступ людства є результатом радше порозуміння між тими клясами, як результатом клясової боротьби.

В виду сього С.У.С стоїть на становищі солідаризму, або порозуміння кляс.

З окрема С.У.С. припоручає Українцям Канади, щоби вони вели свою економічну працю в тім напрямі і характері, щоби попри фармерську клясу, яка є нашою основною клясою в Канаді, і попри робітничу клясу, стреміти до витворення і піддержання кляс звязаних з торговлею і промислом та вільних професій.

3. В справах церковних.

С.У.С. стоїть на позитивнім становищі відносно церкви й релігії і всякий прояв релігійного індеферентизму вважає руйнуючим.

С.У.С. признає велике значіння церкви і церковної роботи і піддержує ту церкву українського народа, яка працює для його добра, є під його виключною контролею, а не під чужою, і не є знарядом для чужих цілей.

Поширення С.У.С.

Ідеольогію і програму С.У.С. приняли всі активні Українці, що стоять на становищі самостійности українського народу. Треба признати, що ідеї С.У.С. найбільше причинилися до витворення солідного фронту проти погубних цілий большевизму відносно українського народу. Оголошення програми С.У.С. спинило розвій большевизму в Канаді в дуже великій мірі.

Ідеї С.У.С. поширилися в Канаді через Зїзди, часті поїздки з відчитами голови С.У.С. В. Свистуна і через статті „Українського Голосу". Не мало причинилося до розголосу сих ідей становище большевиків, які поставилися до самостійників як одинокої ґрупи, що загрожувала їх розростові, а також висвітлення на сторінках „Українського Голосу" програми шаповалівців, які вирішили тому пару років зробити з Канади терен своїх анархістичних експериментів, але не мали успіхів.

Сміло можна сказати, що кождий свідомий Українець не тільки на словах, але й на ділах, з гордістю підчеркує, що він самостійник.

Єдиний національний фронт.

С.У.С. дав почин до єдиного національного фронту в Канаді. Той фронт опертий є на єдности ідей. С.У.С. створив сей фронт не апелем до всяких українських товариств без огляду на розбіжність їх ідей й цілей лучитися разом, але апелюючи до Українців Канади признати одну ціль для себе за найважнійшу, а іменно будування української держави своїми власними силами. Хто вірить в сю рецепту української державности, той стоїть за один фронт. І такий тільки може вважати себе українським самостійником. І в імени таких тільки може говорити С.У.С.

Практичні трудности визвольної боротьби.

Більшість українських політичних уґруповань теоретично стоять на становищі самостійности й соборности. Трудність приходить в пристосованню

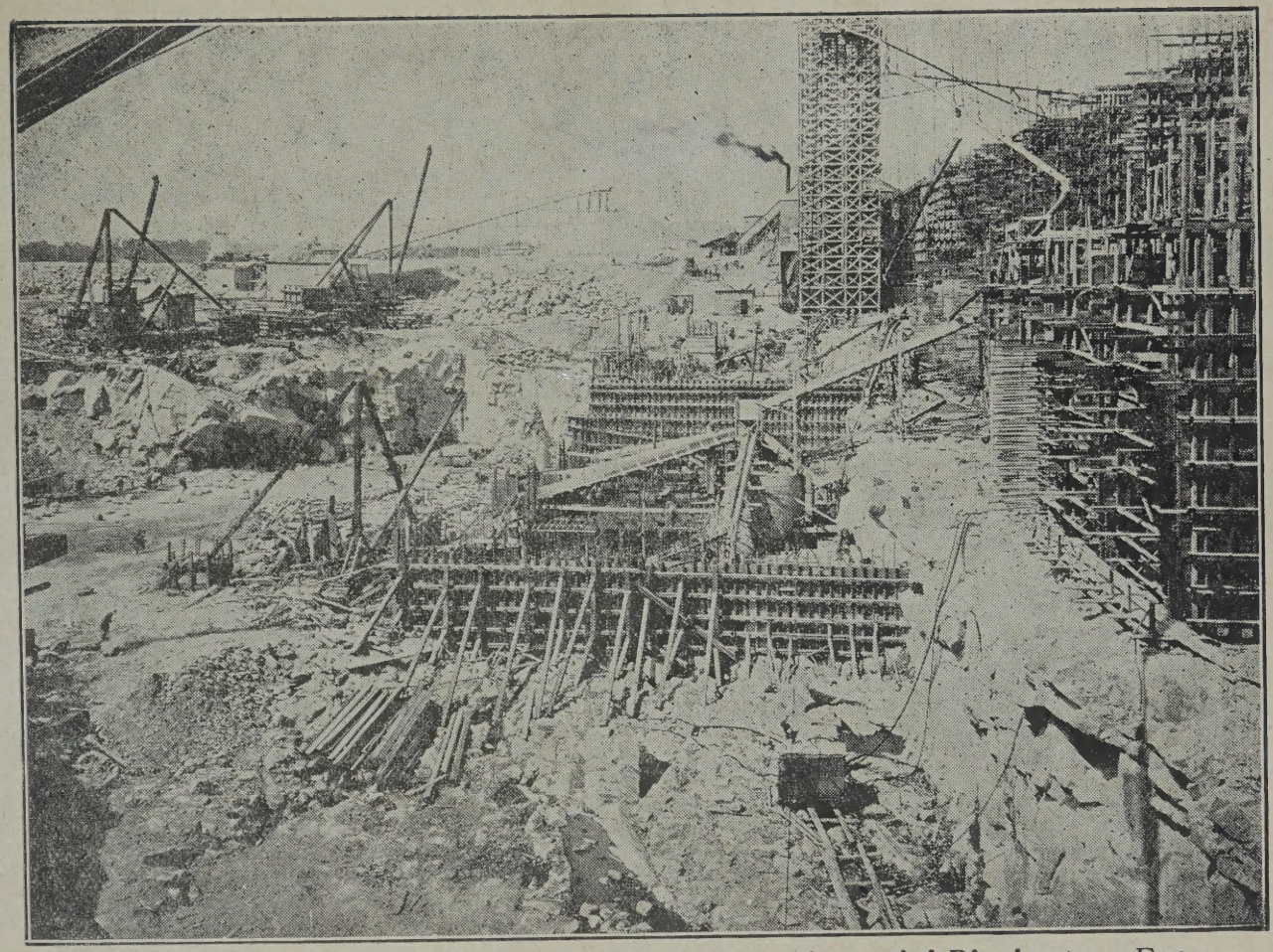

Будова Елєктровні при водопаді „Сімох Сестер" на ріці Вінніпеґ. — Елєктровню будує Нортвестерн Павер Ко., Лтд., союзна орґанізація Вінніпеґ Електрік Ко. Коли будова буде скінчена, то буде найбільшою в Манітобі і буде витворювати 225,000 кінських сил елєктрики. Приблизний кошт будови 23 міліони долярів.

теорій до практики. Практичне переведення політичних теорій не таке легке і в тому лежить головно причина розбиття „єдиного національного фронту". Головна трудність в здобуттю самостійної соборної України лежить в розбиттю України на чотири части між чотири чужі держави і випливаюча з того конечність воювати на чотири фронти. Лишаючи на боці ті українські території, що є під Румунією й Чехословаччиною, доля яких може бути вирішена вислідом боротьби за самостійність від Росії і Польщі, ми все таки маємо до діла з Росією й Польщею, нашими двома історичними ворогами. Питання визволення України нині є більш скомпліковане, як за часів Хмельницького, коли майже ціла територія України була під Польщею.

Якраз тому, що ми є між „молотом і ковалом", між Росією й Польщею, визвольна справа наша є дуже утруднена. Се викликає практичне розбиття національного фронту в залежности від того, чи хто ставить самостійність чи соборність як вихідну точку своєї практичної програми, або в залежности від того, з якої сторони хтось хоче визволяти українські землі, чи від Росії, чи від Польщі.

С.У.С. вірить, що і в сьому напрямі можна найти спільну мову всім Українцям, без огляду на се, чи вони з Великої України, чи з Західної України, чи вони більшу вагу кладуть на самостійність чи на соборність. Як вихідну точку треба усвідомити собі конче ріжницю правно-державного становища наших земель під ріжними державами. Історія прилучення наших західно-українських земель до Польщі, Румунії і Чехословаччини є цілком відмінна від історії прилучення східно-українських земель до Совітського Союзу. Щоби не входити в подробиці зазначимо тільки одну характеристичну ріжницю між західно-українськими й східно-українськими землями. Ріжниця ся заключається ось в чім: Західно-українські землі під Польщею не є тільки питанням польсько-українським, але питанням національних меншин в Европі. Те саме відноситься і до українського питання в Румунії й Чехословаччині. Сторонами, що є заінтересовані в сім питанню, є не тільки Українці й дана держава, в якій Українці є національною меншиною, але також заінтересовані в нім як сторони є ті держави, що підписували міжнародні трактати, силою яких українські землі дісталися під Польщу, Румунію й Чехословаччину. Розвязка українсько-польського питання залежить не тільки від Українців і Поляків, але також від тих держав, що підписали версальський і ст. жерменський мир і дали нагоду Польщі заняти частину українських земель. Подібно розвязка українсько-румунського питання залежить не тільки від Українців і Румунів, але й від антантських держав. Таке саме можна сказати про розвязку українсько-чеського питання.

Цілком инакше стоїть українсько-російське питання. Тут одинокими сторонами є тільки Українці й Москалі. Жадна инша держава не є заанґажована в українсько-російському питанню. В міждержавних відносинах українсько-російське питання є внутрішне питання СРСР. Сю засадничу ріжницю в правно-державнім відношенню східно-українських земель в протиставленню до західно-українських земель треба взяти за основну вихідну точку в практичнім застосованню нашої визвольної боротьби.

В боротьбі за визволення західно-українських земель з під Польщі (чи Румунії, чи Чехословаччини) ми маємо до діла не тільки з Польщею, але також з Англією, Францією, Америкою, Італією й Японією, державами Антанти, які своїми підписами ствердили міжнародні трактати відносно тих українських земель. Боротьба за визволення наших земель з під Польщі, Румунії і Чехословаччини мусить через те провадитися відмінно від боротьби за визволення східно-українських земель з під Росії. Тут хоч в части можна покладати надію на ріжні політичні комбінації, на ревізію договорів, головно версальського й других, за чим добивається Німеччина й Італія. В сій боротьбі ми не є заінтересовані тільки самі, бо наша справа є частиною невирішеного цілого ряду західно-европейських справ.

За те в боротьбі з Росією ми ли-

Хор Товариства „Запорожська Січ" в Монтреалі, Кве.

шені виключно на себе самих, так довго, як між Росією й рештою світа є позірний мир. На яких будь союзників проти Росії ми можемо числити тільки на час війни між Росією і другими державами. Тому за виїмком такої війни одинока розвязка українсько-російського питання може бути тільки дорогою революції в межах теперішнього Совітського Союза. Коли в той самий час не можна відкинути можливости розвязки нашої справи в Польщі (Румунії, Чехословаччини) дорогою революції, то треба признати, що там є ще й можливість на розвязку через загальну реконструкцію Европи. В кождім разі не можна забути отсеї основної річи, себто, що західно-українське питання не є тільки внутрішньою справою Польщі, Румунії і Чехословаччини, але питанням загальноевропейським, якого розвязка залежить від такого або инакшого поставлення держав Антанти і Ліґи Націй. За те українсько-російське питання в очах світа є внутрішним питанням Совітського Союза.

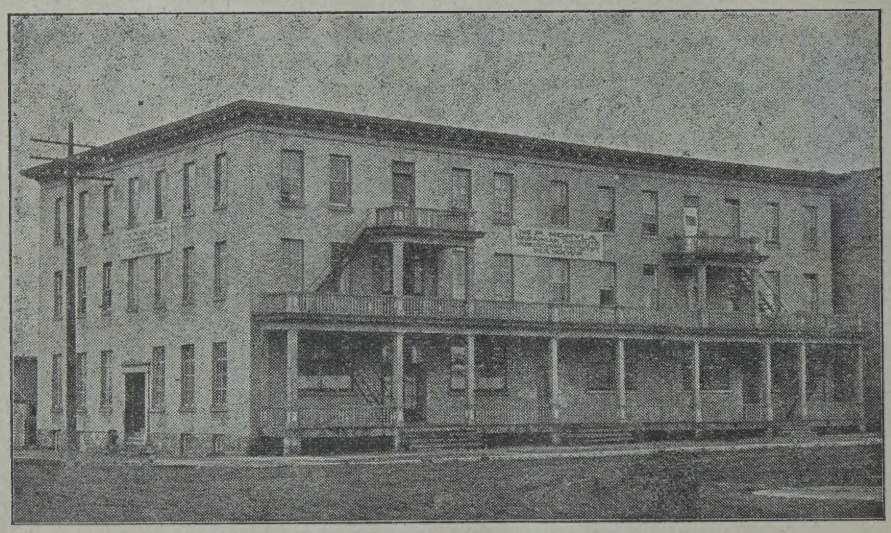

Український Інститут імени Петра Могили в Саскатуні.

Глубока застанова над отсею справою певно кине більше світла на практичне переведення визвольного питання українського народу. С.У.С. вірить, що засаднича ріжниця правнодержавного положення українських земель під теперішню пору може дати оправдання на поділ роль в визвольній боротьбі між тих, що звертають свою увагу в першій мірі на східно-українські землі і між тих, яким дорогі головно західно-українські землі. Але сей поділ роль мусить йти по лінії вимог українського народу тільки, а не має бути подиктований інтересами чужих. Такий поділ був би більше позірний як дійсний. Коли він буде опертий на інтересах українського народу, він може приспішити визволення всіх українських земель, бо тоді ідеї соборности й самостійности не конче мусять себе взаїмно виключати.

Вказуючи на таку вихідну точку в практичнім застосованню наших визвольних ідей, ми віримо, що сим скромним причинком посунемо в деякій мірі визвольну справу вперед.

В. Свистун.

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО „ВЗАЇМНА ПОМІЧ"

Українці в Канаді мають богато орґанізацій з ріжними цілями. Переважно є се орґанізації освітні, менше є орґанізацій політичних, часто можна найти орґанізації з поперехрещуваними цілями, — вони і освітні і політичні і релігійні і економічні рівночасно. Переважно мають українські орґанізації в Канаді льокальний характер. Майже кожда місцевість має своє льокальне товариство драматичне, яке рівночасно старається бути й освітним

Дирекція Українського Товариства „Взаїмна Поміч" на 1930 рік. Сидять (з ліва на право): **Г. І. Блок,** секретар фінансовий; **О. Боянівський,** секретар рекордовий; **Мир. Стечишин,** президент; **Йос. Богоніс,** касієр; **В. Свистун,** контрольор. Стоять: **В. Батицький,** заст. секр. фін.; **М. Пасічняк,** заст. секр. рекорд.; **В. Купченко,** заст. президента; **М. Кінаш,** заст. кас.; **Ів. Фреюк,** контр.

і звичайно має закраску релігійну, коли й не політичну. У більших місцевостях таких товариств є й по кілька; звичайно вони між собою суперничать і те суперництво прибирає гострі форми. На тім тлі й повстало загальне переконання, поширене поверховними обсерваторами, немов то канадійські Українці страшенно поділені на партії, котрі провадять між собою боротьбу на життя і смерть. Се є хибна думка, бо численні факти доказують, що нераз позірно ворожі товариства, але з ріжних місцевостей, дуже гармонійно можуть йти з собою в загально громадських українських справах. Корінь ворожнечі є звичайно в льокальних питаннях, а нераз і в особистих уразах льокальних провідників.

Від загалу українських орґаніза-

ції в Канаді відріжняється одна з розмірно молодих, але за те найбільше надійних орґанізацій, Українське Товариство „Взаїмна Поміч". Як саме імя сеї орґанізації показує, вона поклала собі за ціль взаїмну поміч. Члени сеї орґанізації мають ціль взаїмно собі помагати. А помагають собі взаїмно в той спосіб, що платять кождого місяця малі вкладки, які не є понад нічиї сили, з вкладок складається спільна каса і з сеї каси дістають члени допомогу, коли стріне їх недуга, або каліцтво, а родини членів дістають допомогу по смерти члена та на його похорон. Допомога для хорих членів є в теперішню пору по 6 долярів на тиждень; допомога для родини члена по його смерти степенується від 50 до 350 долярів; на похорон свого члена платить Українське Товариство „Взаїмна Поміч" 150 долярів.

Українське Товариство „Взаїмна Поміч" є отворене для всіх Українців без згляду на їх релігійні вірування, або політичну приналежність, і одиноке обмеження є, що член, вступаючи, повинен мати не менше, чим шіснайцять, а не більше, чим сорок пять літ, повинен бути доброго морального характеру і обичаїв і повинен перейти лікарські оглядини та виказатися посвідкою здоровля. До Товариства приймається так жінок, як і чоловіків. Особу иншої народности можна приняти тільки тоді, коли вона одружена з Українцем, або Українкою; щодо приняття таких членів є спеціяльні застереження, про які тут злишно згадувати.

Українське Товариство „Взаїмна Поміч" засновано в Вінніпеґу в осени 1921 року. 15 січня 1925 р. Товариство дістало від домініяльного правительства в Оттаві чартер на основі Компанійного Акту. Теперішній статут Товариства був ухвалений на загальних зборах Товариства, що відбулися 28 і 30 грудня 1929 р., а державний секретар Канади одобрив і зареєстрував сей статут дня 16 червня 1930.

Засноване в Вінніпеґу, Українське Товариство „Взаїмна Поміч" початково було також тільки льокальною вінніпеґською орґанізацією, а поза Вінніпеґ вийшло аж по одержанню домініяльного чартеру в 1925 р. Після чартеру, воно має право закладати свої відділи по всіх провінціях Канади. І справді в теперішню пору Українське Товариство „Взаїмна Поміч" поширилося вже на цілу Канаду, маючи відділи від найдальше на схід висуненого острова Канади Кейп Бретон на Атлянтику до портового міста над Тихим Океаном, Венкувера, на заході. Зріст Товариства „Взаїмна Поміч" був нормальний, не горячковий і орґанізація носить всі признаки черствого здоровля та заповідається як найкраще на будуччину.

Українське Товариство „Взаїмна Поміч" за розмірно короткий час свого істнования виплатило вже своїм членам та їх родинам десятки тисяч долярів допомоги і тим зберегло їх від понижаючої жебранини у чужих людей та інституцій. Та хоч Товариство виплатило допомоги на десятки тисяч долярів, то рівночасно і в його головній касі збиралися фонди, які нині доходять вже до 20-ти тисяч долярів. Перед Товариством нема небезпеки, що може йому забракнути грошей на виплату своїх зобовязань супроти членів.

Українське Товариство „Взаїмна Поміч" поклало собі за ціль обєднати в собі всіх Українців в Канаді і дотеперішній його розвій дає повну підставу сподіватися, що сю ціль Товариство в недалекім часі осягне. Кождий Українець в Канаді повинен, не отягаючись, вписатися до сего Товариства.

Всякі інформації щодо Товариства „Взаїмна Поміч" можна дістати, пишучи на адресу:

UKRAINIAN RELIEF ASSOCIATION,
Box 3611, Winnipeg, Man.

Мир. Стечишин.

СПИС ПОМЕРШИХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОГО ЗАПОМОГОВОГО ТОВАРИСТВА „ВЗАЇМНА ПОМІЧ“ ВІД ЧАСУ ЗАСНОВАННЯ Т-ВА 1921 ДО 31 ЖОВТНЯ 1930 РОКУ.

Василь Остапович, член 1 Відділу в Вінніпеґу, Ман., умер 11 січня 1924 р.
Петро Стефанюк, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умер 13 вересня 1924 р.
Ванда Прокопів, членкиня 1 Від. в Вінніпеґу, умерла 24 лютого 1926 р.
Василь Купчак, член 2 Від. в Транскона, Ман., умер 17 квітня 1926 р.
Юрко Самотілка, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умер 22 квітня 1927 р.
Стефан Басістий, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умер 9 червня 1927 р.
Юстина Міхоцька, членкиня 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., ум. 10 серпня 1927 р.
Прокіп Саїк, член 1 Відділу в Вінніпеґу, Ман., умер 2 січня 1928 р.
Евдокія Антонюк, членкиня 4 Від. в Ф. Віліям, Онт., ум. 21 березня 1928 р.
Т. Бобик, член 23 Відділу в Торолд, Онт., умер 30 липня 1928 р.
Василь Моравецький, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., ум. 15 вересня 1928 р.
Клявдія Випрук, членкиня 13 Від. в Монтреалі, Кве., ум. 25 січня 1929 р.
Андрій Балаґуш, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умер 13 лютого 1929 р.
Анна Блажко, членкиня 11 Від. в Ошава, Онт., умерла 1 березня 1929 р.
Антін Кожушко, член 15 Від. в Едмонтоні, Алта., умер 1 квітня 1929 р.
Іван Бакун, член 21 Відділу в Вінніпеґу, Ман. умер 23 травня 1929 р.
Іван Духніцький, член 18 Від. в Вест Ф. Віліям, Онт., ум. 26 липня 1929 р.
Михайло Вербицький, чл. 18 Від. в В. Ф. Віліям, Онт., ум. 29 липня 1929 р.
Тома Сайчук, член 11 Відділу в Ошава, Онт., умер 4 вересня 1929 р.
Марта Герман, членкиня 20 Від. в Венкувер, Б. К., ум. 14 вересня 1929 р.
Теодор Мінтян, член 16 Відділу в Тідор, Саск., умер 11 січня 1930 р.
Марія Козак, членкиня 2 Від. в Транскона, Ман., ум. 20 лютого 1930 р.
В. Андрусяк, член 1 Відділу в Вінніпеґу, Ман., умер 10 березня 1930 р.
Анна Багрій, членкиня 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умерла 9 квітня 1930 р.
Володимир Баран, член 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., умер 28 травня 1930 р.
Анна Коновальчук, членкиня 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., ум. 3 липня 1930 р.
Максим Іващук, член 1 Відділу в Вінніпеґу, Ман., умер 20 липня 1930 р.
Михайло Коваль, член 2 Від. в Трансконі, Ман., умер 21 вересня 1930 р.
Марія Лисак, членкиня 4 Від. в Форт Віліям, Онт., ум. 1 жовтня 1930 р.
Параня Джурик, членкиня 1 Від. в Вінніпеґу, Ман., ум. 10 жовтня 1930 р.

ВІЧНА ЇМ ПАМЯТЬ!

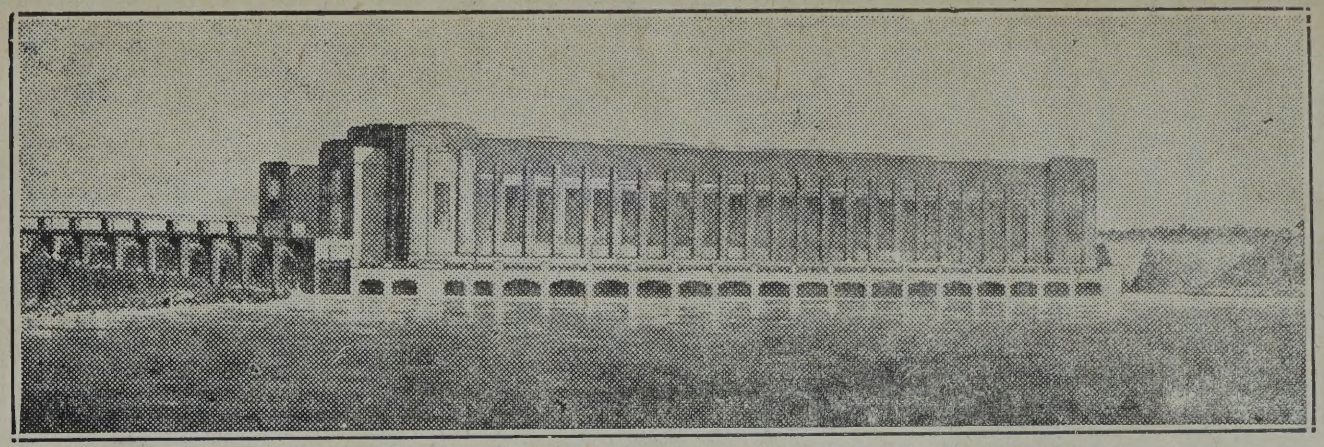

Гидро-елєктрична стація при Невільничих Водопадах на ріці Вінніпеґ, яку місто Вінніпеґ тепер будує.

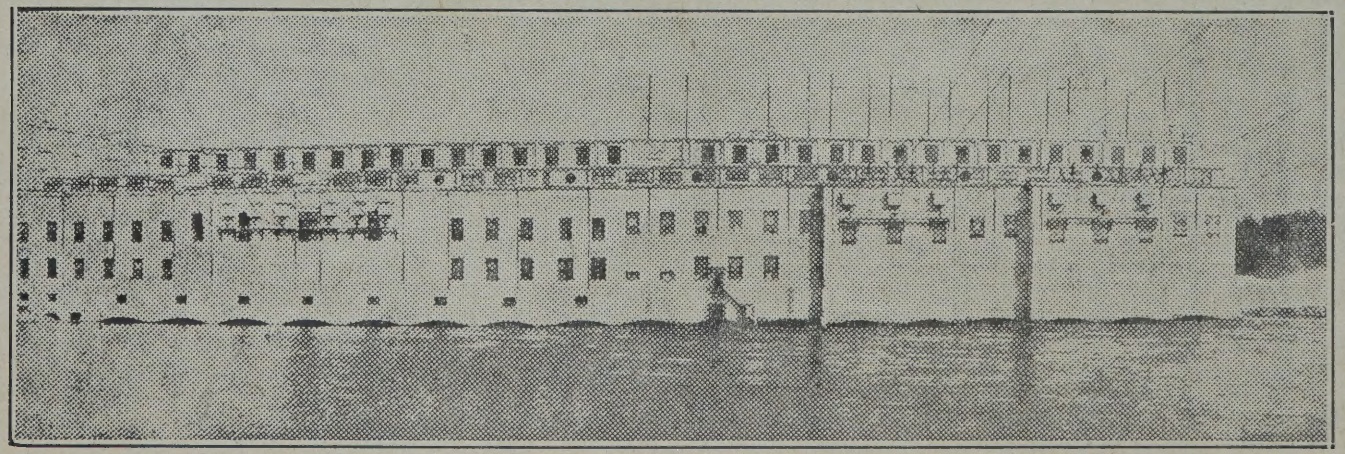

Елєктровня в Пойнт ді Боа, власність міста Вінніпеґу а під управою департаменту „Сіті Гайдро".

ЛІКАР УКРАЇНЕЦЬ

ДР. Ю. Е. ДРАҐАН

M.D., C.M., L.M.C.C.
ЛІКАР, ХІРУРҐ І АКУШЕР

Член Домініяльної Ради Лікарів
з практикою в шпиталях
в Монтреалі.

DR. G. E. DRAGAN
203 Canada Bldg.
SASKATOON, SASK.

(Коло Сієнарської стації)

Телєфон офісу 3293

Телєфон мешкання 7731

ДР. П. ЗАКУС

ДЕНТИСТ

веде свою канцелярію під ч.:

594 Selkirk Ave.

WINNIPEG, MAN.

Телєфон офісу 55 043

ХТО Є ВАШИМ КРАВЦЕМ?

спитають вас приятелі і знакомі, побачивши на вас гарне нове убрання.

С. ТИХОВЕЦЬКИЙ

найкращий український кравець в Вінніпеґу — гордо відкажете їм. ВІН РОБИТЬ убрання і оверковти з найлучших анґлійських матерій після найновійшої моди. ВІН РУЧИТЬ за матерію, роботу і вдоволення, бо має в сім довголітний досвід.
ТАКОЖ ПРИНИМАЄ ЗАМОВЛЕННЯ З ПРОВІНЦІЇ.
Заходіть або пишіть до:

S. TYCHOWECKY
856 Main Street, Winnipeg, Man.

НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

В ЗАХІДНІЙ КАНАДІ В ЕДМОНТОНІ.

Великий склад ҐРАМОФОНІВ і українських РЕКОРДІВ продаємо по

найтаншій ціні.

І всякі книжки, як історії, повісти, новелі, оповідання, байки, сміховинки, пісні, поезії, колядники, календарі, образи ітд.
Замовлення полагоджуємо скоро.
ПИШІТЬ ПО КАТАЛЬОҐ.

UKRAINSKA KNYHARNIA
10348-101st Street, Edmonton, Alta.

Що Буде Коштувати Ваша Церква?

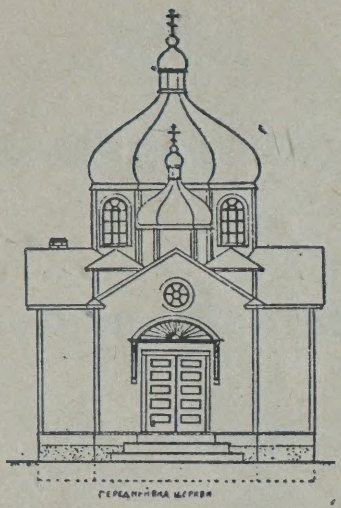

Будую Ліпшої Кляси Будинки

Вставляю:
ЕЛЄКТРИКУ
ГРОМОЗВОДИ
ФОРНЕСИ і
ВОДОПРОВОДИ.

Будую Церкви.
Виробляю Пляни.

Wasyl Dorosh — Vilna, Alberta

МОДЕРНА МЕДИЧНА ЛЯБОРАТОРІЯ

ЛІКИ НАШОГО ВИРОБУ:

1. Лік на простуду $1.50
2. Лік на слабі легки і біль в грудях $3.50
3. Ґарантований лік на кошулю у дітей $2.50
4. Лік на запалення очей .90
5. Лік на глухоту $1.75
6. Лік на перестрах $1.50
7. Лік на биття серця $1.75
8. Лік на апендисайт $3.50
9. Лік на каміння в кишках $5.50
10. Лік на слабий жолудок $1.50
11. Лік на нирки і секретні слабости $4.25
12. Лік на свій час $5.50

ЛІКИ КРАЄВІ:

1. Rhematol змієчник, лік на найгірший ревматизм і параліж $3.50
2. **Нервотон** на перестрах, боязнь, безсонність і нерви $1.50
3. Матичні кроплі $1.75
4. Боброві кроплі на недомагання у мущин $5.75
5. Поруха ч. 1047 на подвигання, нестравність, ґази, золотник, брак сили і апетиту, біль в крижах і боках і всі недомагання жолудка (сотки подяк) $2.00
5. Зелізне вино на перечищення крови і зміцнення цілого орґанізму $2.25

ПОРАДИ ДАРОМ. — КАТАЛЬОҐ БЕЗПЛАТНО.

Modern Medical Laboratory
1578 Arlington St. Winnipeg, Man.

Ви можете бути здорові

Але чи Ви схочете бути здоровими буде залежати від Вас самих.

Чоловікови можна дати як найпевнійшу пораду, але як він тої поради не послухає, то все даром.

Так як за другого чоловіка не можна наїстися або виспатися, так само не можна жити за нього його життям або слухати доброї ради. Кождий чоловік мусить се зробити самий.

Нині хіропрактика помагає вилічувати поза звичайні недуги як болі голови, очей, ушей, рук, ніг й инших внутрішних орґанів, навіть такі страшні недуги як параліж, недуги серця, сухоти і так звану падачку (конвульсію).

Чиж треба хорувати? Лише одинока причина чому люде хорують є або недбальство або незнання.

Що пише один пацієнт:

„Я, понище підписаний, слабував на ліву ногу понад один рік. Мене боліла ліва нога від клуба в спід. Я був в шпитали понад один місяць а решту був в дома. Ціле лічення коштувало мене около $500.00 і все було надармо, — бо я був так само слабий як і перед тим. Аж вдався я до др. І. П. Овсяника, який 23 липня с. р. почав лічити мене новим способом — тобто Хіропрактикою і за три тижні я виздоровів так, що вже ходив до роботи кілька днів і можу працювати так як колись.

„Жалую дуже, що не знайшовся хтось, щоби був мене справив на таку курацію скорше, бо я був би не мусів стільки терпіти муки. Мені нині є дивно, що є ще такі люде, які терплять довгими роками а нема кому їм сказати як можна відзискати добре здоровля назад."

СТЕФАН КОВАЛЬЧУК, 574 Бовман Ave.

Довідайтеся і не занедбуйте свого здоровля.

DR. J. P. OSHANEK

Chiropractor & Spinographer X-Ray Laboratory

590 Selkirk Ave. — Phone 55 144 — Winnipeg, Man.

Не знає безробіття

Фахово вишколений робітник завсігди має роботу. Школа наша за кільканайцять літ свойого істнования випустила тисячі фаховців, які навіть тепер, підчас загального безробіття мають сталі і добре платні заняття.

Ми навчимо Вас: **самоходової і тракторної інжинірії, самоходової і електричної інжінірії, будовання, направлювання і обслугування радіо апаратів, конструкції і направлювання електричних получень в будинках, оксиацетелінового велдування, мулярства і пляйстрования.**

ПО БЛИЩІ ІНФОРМАЦІЇ ЗВЕРТАЙТЕСЬ ДО:

CANADIAN TRADE SCHOOLS

10236 – 96 Street, Edmonton, Alta.

Bence, Stevenson, McLorg & Yanda

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ І НОТАРІ.

ПОЛАГОДЖУЄМО ВСЯКІ СУДОВІ СПРАВИ:

тестаментальні, цивільні, кримінальні і розводові; справи відшкодування робітників, інкорпорації товариств, а також старокраєві діла.

Можете розмовитися або писати до нас у рідній мові.

208-213 BIRK'S BUILDING
Cor. 21st Street & 3rd Ave.
SASKATOON, SASK.
Телєфон 5555

Н. РОМАНЮК

АДВОКАТ, ПОВНОВЛАСНИК, НОТАР.

Перепроваджує судові справи так карні як і цивільні, включаючи справи розводові і тестаментальні.

ПОЛАГОДЖУЄ СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ І ВИЗИЧАЄ ГРОШІ.

АДРЕСА:

NICETAS ROMANIUK,
Barrister, Solicitor & Notary Public

304 McLeod Bldg., Edmonton, Alta.

Телєфон 6629.

ЦЕРКОВНІ РІЧИ.

До Впр. Священиків і Тростів Православної Церкви.

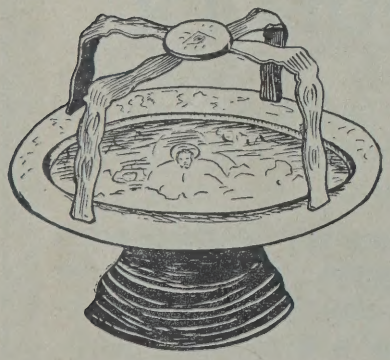

Одинокий український склад церковних річей, доставить Вам всі потрібні церковні річи, православного обряду в приступних цінах.

За цінником і інформаціями просимо писати до:

THE PROVIDENCE CHURCH GOODS
824 Main Street
Box 1624, Winnipeg, Man.

ДЕНТИСТ

ДР. П. ГУЦУЛЯК

веде свою канцелярію під ч.:

407 Selkirk Ave.

WINNIPEG, MAN.

Телєфон 55 298

ОДИНОКЕ УКРАЇНСЬКЕ БЮРО на цілу Східну Канаду.

ПРОДАЄМО корабельні карти до Краю і з Краю на всі корабельні лінії. **ПЕРЕСИЛАЄМО** гроші в американських долярах почтою і телеґрафічно до всіх частей світа. **ВИРОБЛЯЄМО** всякі документи на приїзд іміґрантів до Канади. **УДІЛЯЄМО** всякі інформації для кождого **ДАРОМ.**

OCEAN TRAVELLERS Ass'n OF CANADA
ГРИГОРІЙ МЕХ, управитель.
377 Craig St. West, Montreal, Que.

ПЕРЕПЛЕТНЯ КНИЖОК.

Оправляю книги всякого рода.

Евангелія оправляю золотими оздобами і написами.

Також виробляю ленти для брацтв по уміркованій ціні.

Я скінчив свій курс у Львові і з моеї роботи будете задоволені. Маю много подяк від тих, котрі в мене оправляли свої книжки. Прошу ласкаво слати свої книжки на адресу:

J. ROLNY, Book Binder
763 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.

ПОХОРОННЕ ЗАВЕДЕННЯ ІВАНА ЗАВІДОВСЬКОГО

ДАЄ НАЙКРАЩУ ОБСЛУГУ ПО УМІРКОВАНИХ ЦІНАХ.

Маємо на складі нагробні хрести і памятники.

В потребах пишіть або приходіть до:

JOHN ZAWIDOWSKI,
561 Selkirk Ave., Winnipeg, Man.
Телєфон 51 500.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ І ЧИТАЙТЕ

„ВІСТНИК"

орґан Української Православної Церкви в Канаді.

„ВІСТНИК" є одиноким українським релігійним часописом в Канаді, який виходить за гроші українського народу.

„Вістник" виходить два рази в місяць і коштує на рік $1.50

Адреса:
THE HERALD
Box 3684, ... Winnipeg, Man.

Українська Аптика

І. Симчича і М. Залозецького
у Вінніпеґу

Наша Аптика є на услугах Українців цілої Канади від ряду літ.
Пишіть за **Катальоґом** і вдавайтеся у всяких потребах на понизшу адресу:

EMPIRE DRUG COMPANY

602 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

Певна Поміч

НА ЖОЛУДКОВІ НЕДУГИ

REGISTERED D S C Rx STOMACOL

СТОМАКОЛ — ново-винайдений лік поручається на отсі недуги: Квасність жолудкову, нестравність, ґаз і здуття, печення під грудьми, особливо рекомендується на боляки жолудка і кишок.
Ціна $1.25. З перес. $1.35

STOMACOL DRUG COMPANY
602 Selkirk Ave. Winnipeg, Man.

Др. Ф. Ґовда — ДЕНТИСТ

Др. І. Верхомин — ЛІКАР, ХІРУРҐ, АКУШЕР

Телєфон 4416

3 Christie Grants Building

EDMONTON, ALBERTA, напроти **EATON STORE.**

В КНИГАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ" МОЖЕТЕ НАБУТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Американські трости ..... 15 ц.
Беніта. Роман про дикунів і утечу білих ..... 50 ц.
Богданів синок ..... 25 ц.
Вина і Кара, том 1-ий $1.00
Вина і Кара, том II-ий $1.00
Віддячився — $1.00; в оправі ... $1.50
Від Денікіна до большевизму ... 10 ц.
Велика мапа України ..... 25 ц.
Видіння Паломника в Єрусалимі 20 ц.
Вільний чоловік і ин. оповідання 40 ц.
Взаїмна поміч у звірят і ростин 15 ц.
Грішники, дуже гарне оповідання 80 ц.
Ґраф Розбійник і инших 28 оповідань Дмитра Тягнигоре .... 50 ц.
Ґраф Монте Крісто, величава повість у чотирох томах $3.75
Поодинокий том $1.00
Документи українського мучеництва під Польщею ..... 15 ц.
Для домашного огнища, оповідання І. Франка ..... 85 ц.
Есперанто, підручник „міжнародньої мови" ..... 40 ц.
Єзуїтська преподобниця, історичне оповідання ..... 25 ц.
Записки розстріляного. Написав І. А. Кмета-Ефимович ..... 30 ц.
Збірка оповідань для української молоді ..... 40 ц.
З ласки родини, брошурована .. $1.50
в оправі $1.75
Зоольоґія. Склад чоловіка і звірят — в оправі ..... 75 ц.
Історія землі ..... 35 ц.
Історія Московщини ..... 40 ц.
Ілюстроване українське письменство ..... 35 ц.
Історія боротьби віри з наукою $1.50
Ірена Оленська і инші оповідання $1.00
Камяна душа $1.50
Кайдашева сімя, гарне оповідання 60 ц.
Козацьке серце ..... 50 ц.
Кармелюк і невільничка ..... 20 ц.
Кудеяр, дуже займаюча повість з часів царя Івана Грізного ... $1.25
Кльод Ґе, оповідання з страшної французької тюрми ..... 20 ц.
Короткий огляд українського письменства ..... 30 ц.
Культура, національність та асиміляція ..... 30 ц.

Канадійський Кобзар ..... 25 ц.
Кровавий шлях ..... 60 ц.
Крівава Книга ..... 40 ц.
Короткий учебник подвійної бухгальтерії ..... 25 ц.
Куплєти ..... 10 ц.
Казки Бехштейна, в двох томах $1.50
Людина людиною, повість з перших віків христіянства ..... 75 ц.
Молодий вік ..... 40 ц.
Місяць свідок ..... 20 ц.
Маруся ..... 35 ц.
Начерк Стилістики, Поетики і Реторики ..... 20 ц.
Подорож Ґулівера до краю Великанів (для молоді) ..... 20 ц.
Подорож Ґулівера до краю Ліліпутів (для молоді) ..... 20 ц.
Не читальник ..... 30 ц.
Не піддавайся біді ..... 25 ц.
Наука про управу землі ..... 50 ц.
Незвичайні пригоди Матія Сандорфа $2.80
в оправі $3.25
Оповідання для української молодіжи ..... 40 ц.
Олюнька, повість в двох томах 40 ц.
Основні відомости про інструментальну музику і глибокий віддих ..... 40 ц.
Починок. Оповідання Б. Лепкого 15 ц.
Пірване Дитя — 1 сшиток 15 ц., 10 сшитків $1.25; Ціла повість в 62 сшитках за $7.50
В оправі в двох книжках $9.50
Распутін (чорний дух в царській палаті) ..... 35 ц.
Свитає День. Поезії. Написав Іван Данильчук ..... 30 ц.
Сорок тисяч миль під водою ... $1.00
Серед темної ночі. Повість Бориса Грінченка ..... 50 ц.
Соняшний промінь ..... 80 ц.
Суд чотирох ..... 40 ц.
Сорокаті штани ..... 25 ц.
Тайни цісарської родини ..... 50 ц.
Тропарик, церковною мовою, але українським письмом ..... 25 ц.
Українська читальня, або: **Що кождий Українець повинен знати** ..... 25 ц.
Українська Православна Церква в румунськім ярмі і Буковинці в Канаді ..... 25 ц.
Фізика ..... 50 ц.
Хатина, оповідання з еспанського життя ..... 75 ц.
Хмельниччина в Галичині ..... 20 ц.
Христос в гарнізоні ..... 40 ц.
Чародійна рожа і перстень .... 25 ц.
Шкільний Співаник для Рідних Шкіл в Канаді і Злуч. Державах 75 ц.
Як жити, щоби бути здоровим .. 10 ц.
Як львиця виховала царського сина ..... 20 ц.
Як промовить земля ..... 75 ц.
Як пригорне земля ..... 75 ц.
Українсько-німецький підручник 30 ц.
Людина, 25 центів, в оправі .... 40 ц.

ДРАМАТИЧНІ КНИЖКИ:

Запорожець за Дунаєм — опера на 3 дії ..... 30 ц.
Бондарівна — драма на 5 дій .... 30 ц.
Блаженні віруючі, жарт на 1 дію 20 ц.
Безбатченко, драма на 4 дії .... 35 ц.
Відьми, комедія на 2 дії ..... 20 ц.
Великий Молох — пєса на 5 дій 50 ц.
Замрачений світ — драма на 4 дії 35 ц.
З розгоном — комедія на 1 дію 15 ц.
Марусина ялинка (діточе) на 1 дію ..... 15 ц.
Перший горальник — фантазія на 1 дію ..... 25 ц.
Серед граду куль — трагедія на 4 дії ..... 40 ц.
Найновійші монольоґи — часть I. і II. ..... 40 ц.
Непорозуміння — жарт на 1 дію 20 ц.
Павло Полуботок — історична драма на 5 дій ..... 35 ц.
Украдене щастя — драма на 5 дій 25 ц.
У школі і подруги (діточе) ..... 10 ц.
Хвилинка втіхи ..... 15 ц.

РІЖНІ НАЙНОВІЙШІ ВИДАННЯ:

Мати Страдниця. Написала М. Підгірянка (брошурована) .. 15 ц.
Корнієнко. А. Чайковський (в оправі) $2.00
Василько Ростиславич. В. Бирчак (в оправі) $1.50
Але Господь мовчить. О. Кобилянська (брошурована) ..... 20 ц.
Різдвяні рожі. Марія Ляґерлєф (брошурована) ..... 25 ц.
Побратими. А. Чайковський (в оправі) $1.25

UKRAINIAN VOICE

P. O. Box 3626, Winnipeg, Man.

Що є в Календарі

Календаріюм 3-31
Астрономічний календар, Церковний календар, Публичні свята в Канаді 3-5
Місяцеслов, Український культурно-літературний календарець 6-29
Постійний календар 30
Що то є календар і чи можна вгадувати погоду наперед 31

Юра Шкрумеляк: З Новим Роком (вірш) 33
І. Франко: Великі Роковини (уривок з поеми) 34
Т. Шевченко: ...А нині (уривок з 43 псальму) 34
І. К.: ...Чиї ми діти (коротка історія України) 35
Та нічого такого (гумореска) 50
Книжка 51
Юра Шкрумеляк: Вода й огонь (спогад з визвольної війни) 53
О. Івах: Цвіт вишні упав (вірш) .. 57
Д. Тягнигоре: Горівка 57
Мудрі думки 58
Юра Шкрумеляк: Українській дитині в Канаді (вірш) 58
М. Кумка: Сам себе засудив 59
Що то є чоловік (гумореска) 64
Ріжниці характерів у деяких народів 64
Ґен. В. Сікевич: Сторінка із записної книжки 65
Ю. Шкрумеляк: Осінний спогад (вірш) 77
М. Кумка: Також добре (співомовка) 78
Ю. Шкрумеляк: Местник підростає 79
Дмитро Тягнигоре: Вороги 82
О. Є. Грицина: Учень-революціонер 87
М. Кумка: Українські посли до законодатних установ Канади 92
Аполін. Новак: Завіщання 97
Д. Тягнигоре: Калина 99
М. Кумка: У балетмайстра (співомовка) 100
О. Івах: Косовиця 101
О. Білоусенко: Заздрість 102
Дніпрова Чайка: Сестрицям Українкам 105
Освічене жіноцтво і будучність народу 105
Свящ. В. Кудрик: Жінка і релігійність 109
Учитель: Ціль виховання 111
Ради господиням ..... 115 і 120
Мих: Стечишин: Мати українська 117
С. С.: Релігійне виховання дітей .. 121
Савеля Стечишин: Деякі наукові відомости про прання 122
С. С.: Як презервувати ярину 125
Й. Богоніс: Товариства опіки над дітьми 129
Д-р Іван Верхомин: Про алькоголізм 135
Д-р Г. Ґ. Скегар: Здоровля 137
Т. Гуменюк: Про натуралізацію .. 139
Тео. Боднар: Література для рільників 143
К. С. Продан: Управа ярини для годівлі домашніх звірят 147
Січові вправи а) Вправи вільноруч для хлопців, б) Вправи лентами для дівчат 153
Д-р Н. Д. Голубіцький: Залози і їх виділини 159
І. Данильчук: Наша молодіж 163
„Український Голос" (з нагоди 20-ліття видавання „У. Г.") 166
В. Батицький: Товариство „Боян" в Вінніпеґу 174
М. Кумка: Українські школи в Вінніпеґу 180
В. Свистун: Союз Українців Самостійників в Канаді й українська визвольна справа 181
Мир. Стечишин: Українське Товариство „Взаїмна Поміч" 189
Спис померших членів українського Т-ва „Взаїмна Поміч" 191
Всячина — стор.: 94, 95, 96, 128.
Сміховинки — стор.: 51, 52, 63, 78, 81, 86, 104, 108, 121, 127, 128, 134, 138, 141, 142, 151, 161, 165, 173, 178.
В Календарі є 79 ілюстрацій.

Кождий Українець в Канаді знає, що найбільшими здобутками є наші виховавчі інституції, а то

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНИ ПЕТРА МОГИЛИ

В САСКАТУНІ, САСК., з філією в ВІННІПЕҐУ, МАН.

— і —

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМ. М. ГРУШЕВСЬКОГО

в ЕДМОНТОНІ, АЛТА.

ПОВЕРХ ДВІ ТИСЯЧІ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ Є ЧЛЕНАМИ СИХ ІНСТИТУТІВ. ВОНИ Є ГОРДІ З ТОГО.

Чи Ви належите до них?

КОЛИ НІ, ПОСТАРАЙТЕСЯ ЗАРАЗ ВПИСАТИСЯ В ЧЛЕНИ.

Членство в Інститутах є ознакою свідомости і патріотизму.

З членських вкладок утримується будинки Інститутів.

Філія Інституту П. Могили в Вінніпеґу не має ще свого будинку.
Оба другі будинки мусять розбудовуватися.

КОШТА НА СЕ МОЖНА ДІСТАТИ ТІЛЬКИ З ЧЛЕНСТВА — УДІЛІВ.

Один уділ коштує $25 і дає Вам право доживотного членства.

ЗГОЛОШУВАТИСЯ НА АДРЕСУ:

P. Mohyla Ukrainian Institute
BOX 1622, SASKATOON, SASK.

або

P. Mohyla Ukrainian Institute
11 KENNEDY STREET, WINNIPEG, MAN.

або

M. H. Ukrainian Institute
10564—98th Street, EDMONTON, ALTA.

B48347

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“

щиро народний, поступовий часопис в Канаді
Виходить що тижня „не для зиску, але для поборювання темноти”.

РІК ВИДАВАННЯ 20-ий.

Річна передплата в Канаді $2.50
Річна передплата до Злучених Держав $3.00
Річна передплата до инших країв 3.50

Читайте його і ширіть приєднуванням нових передплатників.

ОГОЛОШЕННЯ В „УКРАЇНСЬКІМ ГОЛОСІ” ПРИНОСЯТЬ РЕЗУЛЬТАТ.
Пошукуйте в „Українськім Голосі” за свояками і иншими, котрих бажали-б віднайти.

Друкарня „Українського Голосу” виконує всякі друкарські роботи по приступній ціні.

Книгарня „Українського Голосу” має на складі всякі українські книжки.

Пишіть по безплатний каталъог.

Редакція, Адміністрація і Друкарня містяться під:
210—214 DUFFERIN AVENUE.
Почтова адреса:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626, WINNIPEG, MAN.